

IZVJEŠTAJI SA SUĐENJA

ZLOČIN U SREBRENICI-KRAVICA

Suđenje prati regionalni tim za praćenje domaćih suđenja za ratne zločine koju čine slijedeće organizacije: Fond za humanitarno pravo (FHP), istraživačko dokumentacioni centar Sarajevo, Documenta i Centar za mir, nenasilje i ljudska prava Osijek.

Prenosimo izvještaje sačinjene od strane monitorice Fonda za humanitarno pravo iz Beograda za period ožujak –listopad 2007. godine.

Predmet: Mitrović i drugi – “Kravice”

Sud BiH

Broj predmeta: X-KRN/05/24

Optužnica broj: KT-RZ-10/05

Potvrđena: 19. decembra 2005.

Krivično delo: genocid, član 171 KZ BiH

Optuženi: Stupar Miloš zv. Mišo, Trifunović Milenko, zv. Čop, Mitrović Petar zv. Pera, Džinić Brano zv. Čupo, Radovanović Aleksandar zv. Aca, Jakovljević Slobodan zv. Boban, Stevanović Miladin, Maksimović Velibor zv. Velja, Živanović Dragiša zv. Kele, Medan Branislav zv. Bane i Matić Milovan

Svi optuženi, osim Milovana Matića kome je 17.05.2007. godine pritvor ukinut, nalaze se u pritvoru (pritvor im ističe 19.06.2007. Tužilaštvo je predložilo da pritvor bude produžen do završetka postupka; očekuje se odluka Sudskog veća)

Tužilac: Ibro Bulić

Međunarodni tužilac: Kwai Hong Ip

Branioци optuženih: Radivoje Lazarević, Ozrenka Jakšić, Rade Golić, Petko Pavlović, Vesna Tupajić, Todor Todorović, Željana Jokić, Dragan Gotovac, Boško Čegar, Slavko Ešerić, Vera Lazić, Danilo Mrkaljević, Stanko Petrović, Ratko Genga, Borislav Jamina, Zoran Kisin, Ratko Jovičić, Miloš Perić

Sudsko veće: Hilmo Vučinić, predsednik Veća

Međunarodni sudija, Paul Melchior

Međunarodni sudija, Fisher Shireen Avis

Glavni pretres: 07.03.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Direktno ispitivanje svedoka Envera Husića

Svedok je u periodu od 1993. do jula 1995. živeo u mestu Crvena Rijeka, koje se tada nalazilo u okviru zaštićene zone UN-a Srebrenica. Živeo je sa roditeljima, sestrom i starijim bratom. Njegov otac bio je registrovan kao pripadnik Armije BiH, ali nije učestvovao u borbenim dejstvima, niti je posedovao bilo kakvo oružje. Sve do jula 1995. meštani su se osećali sigurno zbog prisustva UN vojnika. Sve se promenilo 6. jula 1995. godine kada je počelo granatiranje, jedna od granata pogodila je i njegovu kuću pa se porodica odlučila da napusti kuću i skloni se kod rođaka koji su se nalazili u blizini autobuske stanice.

U jutro 11. jula je pucnjava je prestala i svi su mislili da će se sve vratiti u normalu, ipak se poslepodne pucnjava ponovila. Ljudi su bili jako uplašeni i počeli su bežati iz mesta. Žene i deca, uključujući svedokovu majku i sestru odlazile su prema Potočarima, dok su muškarci odlučili da se odvoje od žena. U mestu Kazane okupio se veliki broj muškaraca koji je napravio kolonu i krenuo ka šumi. Okupljanje je bilo spontano, čak je u koloni bilo i desetak žena. Kolonu su činili samo nenaoružani civili, Bošnjaci. Kolona je krenula u pravcu mesta Šušnjari. Mesto Jagličice su prošli kada jr pao mrak. Od iscrpljenosti, straha i gladi svedok je zastao da se odmori i zaspao.

Kada se probudio 12. jula video je da oko njega nema mnogo ljudi, da se nalazi na začelju kolone i da su tu prisutni i naoružani Bošnjaci, čiji je zadatak bio da zaštite kolonu. Nalazili su se u mestu Buljin. Krenuli su uz jedno brdo koje se nalazilo iznad Buljina, prolazeći kroz minsko polje koje je bilo označeno komadima papira koji su pokazivali gde se mine nalaze. Sa druge strane brda je pronašo oca, od koga su u gužvi bio odvojio. Otac je bio u lošem stanju, povređen od detonacije i teško se kretao. Čula se pucnjava sa svih strana i dozivanje srpskih vojnika. Ljudi su padali pogodeni, bilo je mnogo ranjenih. To je bila zaseda. Sa ocem se spustio do jednog potoka pa su ostali nepovređeni. Starijeg brata su pronašli kada je pala noć. Opet zaspao.

Kada se 13. jula probudio nalazili su se u Kamenici. Na sve strane bilo je mnogo poginulih ljudi, vidio je i jednog raznesenog komšiju. Priključivši se ponovo koloni, čuo je kako srpski vojnici pozivaju Bošnjake da se predaju, ostavljajući im rok za predaju do 14 časova. Obećavali su da se nikome neće ništa loše dogoditi i da se biti prevezeni do Tuzle. Kako se otac loše osećao, odlučili su da se predaju i krenuli su u pravcu Sandića. Prvi kontakt sa srpskim vojnicima bio je jako ružan. Dva vojnika su tražili novac i zlato. Jedan od njih je bio jako agresivan. Vojnici su psovali i vređali muškarce koji su se predavali. Na sebi su imali maskirne uniforme, a na levom ramenu nalazile su se crne trake na kojima je bila izvezena srpska zastava. Kolona civila je prošla pored jedne velike kuće i izašla na asfaltni put. Sa druge strane puta nalazila se livada na kojoj su se zarobljeni civili smeštali. Pored kuće svedok je video dve naoružane žene. Tu su odvajani neki od muškaraca. Jedan od njih bio je momak kome su vojnici naredili da skine maskirnu majicu, kao i jedan svedokov komšija. Prolazeći pored kuće svako je morao da ostavi torbu koju je nosio. Svedok je video kamermana koje je snimao šta se događa (*napomena: snimak tog događaja kasnije je prikazivan više puta u javnosti; svedoku je i na današnjem glavnom pretresu pušten snimak za koji on kaže da prikazuje šta se tada događalo; na snimku se vide srpski vojnici koji naređuju jednom mladiću da skine majicu, vide se civili koji nose ranjene kao i dva vojnika koje je svedok prepoznao i za koje kaže da su od civila oduzimali novac i zlato*).

Kada su stigli na livadu, tamo se već nalazilo oko hiljadu ljudi. Braću Ahmu i Džemu Tihića su takođe odvojili od ostalih. Ahmo Tihić je bio komandant Armije BiH, ali svedok ne zna koji je

čin imao. Takođe, odvojili su i Dulana Tabakovića. O njegovoj sudbini, kao i sudbini braće Tihić, Husić Safeta, Husić Mehmeda i Mehmedalije i Krdžić Seada i danas se ništa ne zna. Na livadi se nalazio jedan crni tenk na kome je bio mitraljez. Svedoku je naređeno da sedne pored tenka i on je to i uradio. Vojnik koje je sedeo na tenku je psovao: «Jebem vam mater, ako još jedan naš pogine sve ću vas pobiti». Drugi je takođe vikao: «Sačekajte samo dok vam dođe Ratko Mladić, pa ćete da vidite». Za vreme dok je svedok boravio na livadi, Ratko Mladić se nije pojavio. Pošto je svedok bio među mlađima, naređeno mu je da zarobljenim muškarcima donese vode. Trebalo je podeli svakom samo po jedan čep. Bilo je jako vruće, ljudi je bilo mnogo, ranjenicima se nije ukazivala pomoć, bilo je strašno. Uzeo je dva kanistera i krenuo prema česmi. Prolazeći pored kuće čuo je da unutra nekoga tuku, muškarac je zapomagao. U blizini je video i jedan kamion i više minobacača. Kada se drugi put vratio po vodu, pored njega je prošla kolona autobusa. Jedan autobus se zaustavio i vozač je izašao da razgovara sa vojnicima. U tom trenutku svedok je bacio kanistere u travu i utrčao u autobus, sakrivši se među ženama. Vozač se vratio ništa neprimetivši i krenuli su. Odvezeni su u mesto Tišće.

Unakrsno ispitivanje svedoka Envera Husića

Povodom ovog događaja svedok je više puta davao izjave. Svedočio je i u predmetu «Krstić» pred MKTJ. Za vreme odigravanja ovog događaja jedini vojnici Armije BiH koje je svedok video bili su vojnici koji su na Buljinu štitili začelje kolone. Tu je prepoznao Ejuba Golića koji je bio oficir Armije BiH. Muškarci koji su se predavali bili su civili, dok se vojnici nisu predavali. Njegov brat se takođe predao, ali je uspeo da se spase. U tome mu je pomogao jedan srpski vojnici koji ga je odvojio jer je bio mlad i rekao mu da uđe u jedan kamion. U tom kamionu je pobegao. Njihov otac koji se takođe nalazio na livadi je nestao.

Komentar promatrača

1. Prilikom ispitivanja svedoka tužilac je često postavljao sugestivna pitanja. Svedoku je prvo predočavan snimak događaja, a zatim bi bio upitan čega se seća. Odbrana je prigovorila da na ovakav način svedok ne reprodukuje svoje sećanje, već prepričava ono što vidi na snimku. Sudsko veće je uvažilo prigovor odbrane i tužoca upozorilo da više ne postavlja sugestivna pitanja.

2. Pojedini advokati odbrane prilikom unakrsnog ispitivanja svedoka pokazali su animozitet prema svedoku. Pokušali su da ukažu na razlike u izjavama koje je svedok ranije dao pred Tribunalom u Hagu i na današnjem glavnom pretresu i time zbune svedoka. Svedok je govorio prilično opušteno i samouvereno odgovarao na postavljena pitanja. U nekim njegovim izjavama mogla se osetiti ostrašćenost, koja je mogla biti rezultat provokacije advokata odbrane.

Glavni pretres: 08.03.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Direktno ispitivanje veštaka dr. Veda Tuco

Veštak je kao specijalista sudske medicine 11 godina uključen u procese ekshumacija širom Bosne i Hercegovine. Na osnovu pismene naredbe Tužilaštva BiH od 04.01.2007. dobio je zadatak da sačini izveštaj koji će sadržati podatke vezane za ekshumaciju masovnih grobnica Glogova 01-09, Budak, Ravnice 01-02 i Zeleni Jadar. Osim navedenih masovnih grobnica veštak

je analizirao dokumenta vezanu i za masovne grobnice Blječeva 01-03. Izveštaj uključuje podatke o minimalnom broju osoba za svaku grobnicu pojedinačno, potvrde o smrti, DNK analizu i zapisnik o utvrđivanju identiteta za svaku identifikovanu osobu. Veštak je radi sačinjavanja izveštaja koristio dokumenta koja poseduje Univerzitetski klinički centar Tuzla – Zavod za sudsku medicinu. Ukupan broj identifikovanih osoba je 676, dok je ukupan broj ekshumiranih slučajeva 3262, naime radi se o slučajevima a ne o osobama jer neka tela još uvek nisu kompletna i identifikovana. Identifikacija osoba vrši se na osnovu DNK analize koju je sprovedla ICMP (International Commission on Missing Persons). U toku ispitivanja pokazano je da su masovne grobnice međusobno povezane. O toj povezanosti može se zaključiti na osnovu toga što je DNK analiza pokazala da se delovi tela iste osobe nalaze u više grobnica. Proces identifikacije tela ne podrazumeva samo DNK analizu i saopštavanje tih rezultata porodici, već i razgovor sa porodicom kako bi se proverili podaci kao što su pol, visina, starosna dob žrtve. Značajno je da se u potvrdi o smrti lica nalazi datum smrti lica. Taj datum nije moguće utvrditi na drugi način osim kroz razgovor sa porodicom, to je datum kada je osoba nestala ili je poslednji put viđena. Ovo je važno iz tog razloga što se u grobnici Blječeva 01 pronađeni ostaci iz dva vremenska perioda, i to iz 1992. i 1995. godine. Iz kog je perioda konkretno telo nije moguće utvrditi osim na osnovu podataka koje poseduje porodica. Za svaku pojedinačnu grobnicu sačinjena je tabela sa prikazom uzroka smrti, kao i tabela koja navodi svako pojedinačno identifikovano lice sa podacima kao što su ime i prezime, godina rođenja, pol, broj pod kojim se lice vodilo kao nestala osoba, oznaka grobnice iz koje potiče i dan identifikacije. U tabeli masovne grobnice Budak pod brojem 12 nalazi se identifikovan Džemo Tihić iz Skelana, lice za koje je svedok Enver Husić rekao da su ga srpski vojnici odvojili i da se od tada o njegovoj sudbini ne zna ništa.

Unakrsno ispitivanje veštaka dr. Veda Tuco

Kako je jedan od zadataka bio utvrditi minimalan broj osoba za svaku od grobnica, bilo je potrebno sprovesti veoma detaljno ispitivanje. Da bi se taj broj utvrdio, potrebno je prebrojati sve kosti jedne grobnice i razvrstati ih. Statističkim upoređivanjem utvrđuje se koja kost se ponavlja u najvećem broju i taj broj predstavlja minimalni broj osoba za tu grobnicu. Sastavljena je i šema povezanosti između grobnica. Mnoge grobnice su međusobno povezane jednostranim i obostranim vezama. Ispitivanja bioloških tragova su pokazala i povezanost masovnih grobnica sa hangarom Zemljordničke zadruge «Kravica».

Komentar promatrača

Odbrana je izgledala potpuno nepripremljena za ispitivanje ovog veštaka. Suprotno načelu ekonomičnosti umesto pitanja koja bi služila dodatnom razjašnjenju veštakovog stručnog izveštaja, pojedini advokati su postaljali pitanja na koja je veštak već odgovorio.

Glavni pretres: 14.03.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP

Predlozi Odbrane

Odbrana je podnela Sudskom veću tri procesna predloga o kojima će Sudsko veće naknadno doneti odluku, nakon što omogući da o istim Tužilaštvo iznese stav. Radi se o sledećim predlozima:

1. da Ustavnom sudu BiH bude podneta inicijativa za ocenu ustavnosti člana 4. stav 1. Krivičnog zakona BiH;

2. da Tužilaštvo Odbranama dostavi izjave svedoka optužbe Dragomira Vasića koje je on dao istražiteljima ili tužiocima MKTJ-a;
3. da se Odbranama omogući unakrsno ispitivanje Ričarda Batlera (Richard Butler), Dina Meninga (Dean Manning) i Žan Rene Ruezza (Jean Rene Ruez), s obzirom da je Sudsko veće prihvatilo kao dokaz izveštaje koje su sačinila ova lica, kao i unakrsno ispitivanje svedoka Ostoje Stanojevića koji je pred MKTJ-om dao izjavu u slučaju «Jokić», a koju je Tužilaštvo predložilo kao dokaz.

Stav i predlozi Tužilaštva

1. Tužilaštvo je iznelo stav da smatra da je inicijativa za ocenu ustavnosti neosnovana i neprihvatljiva, naročito iz razloga što je Sud BiH zauzeo stav povodom ovog pitanja, kao i iz razloga što član 4. stav 1. KZ BiH nikako ne može biti neustavan jer nije u koliziji već proističe iz člana 7. stav 2. Evropske konvencije.
2. Tužilaštvo je Odbranama već dostavilo izjave svedoka Dragomira Vasića koje je on dao pred MKTJ-om i u prostorijama Tužilaštva BiH, osim izjave koji je dao u svojstvu osumnjičenog. Ta izjava sadrži imena i podatke koje u ovom trenutku u interesu postupka ne smeju biti otkrivena.
3. Iako je Sudsko veće prihvatilo izveštaje pomenutih lica kao dokaz to automatski ne znači da Odbrani treba omogućiti unakrsno ispitivanje jer su ta lica već unakrsno ispitana pred MKTJ-om u postupcima «Krstić» i «Blagojević». Odbrana bi, najmanje, morala navesti koje činjenice žele pobijati iz navedenih izjava.

Tužilac je predložio da se kao dokaz prihvate transkripti koji sadrže izjave holanskog vojnika Džozefa Kingorija (Joseph Kingory), koje je on dao pred MKTJ-om 31. marta i 3. aprila 2000. godine u slučaju «Krstić».

Tužilac je Sudskom veću podneo dodatni procesni predlog broj 6 koji sadrži listu od 63 predloga materijalnih i personalnih dokaza. Tužilaštvo predlaže da na sledećem glavnom pretresu bude saslušan zaštićeni svedok S3.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je odlučilo da o svim procesnim predlozima Odbrane i Tužilaštva naknadno donese odluku, o čemu će stranke u postupku biti blagovremeno obavestene.

Sudsko veće je donelo odluku da na sledećem glavnom pretresu budu ispitani zaštićeni svedok S3 i dodatni svedok optužbe Ostoja Stanojević.

Glavni pretres: 21.03.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Odluka Sudskog veća

Nakon što je Tužilaštvo ispitalo 45 svedoka predloženih u optužnici, predložilo je ispitivanje dodatnih svedoka. Sudsko veće je dozvolilo ispitivanje dodatnih svedoka i na predlog tužilaštva dopustilo da se identitet prvog dodatnog svedoka zaštiti. Zaštićeni svedok S3 svedočio je u sudnici, ali njegovi lični podaci nisu otkriveni.

Direktno ispitivanje zaštićenog svedoka S3

Svedok je u julu 1995. godine radio kao vozač u rudniku olova i cinka «Sase» u Srebrenici. Povremeno je bio angažovan i obavljao poslove za Bratunačku brigadu Vojske Republike Srpske. Sredinom jula 1995. godine u rudniku su se pojavili pripadnici Vojne policije i saopštili da je doneta naredba kojom je rudnik trebalo da stavi na raspolaganje dva kamiona kako bi se obavio neki posao. O kom poslu je reč, tada nije precizirano. Direktor ga je obavestio o tome, i svedok je krenuo u Bratunac kako bi se javio Komandi bratunačke brigade. Kada je stigao u Bratunac, obavешten je da će se posao obaviti u Zemljoradničkoj zadruzi «Kravica». U Bratuncu je video Momira Nikolića koji je izdavao naređenja pripadnicima Vojne policije, a oni su ta naređenja prenosili angažovanim radnicima. Kolona, koju je činilo oko pet kamiona, uključujući i kamione Civilne zaštite, kao i dva vozila Vojne policije, krenula je prema selu Kravici. Kada su stigli oko podneva, parkirali su se u blizini ulaza u hangar. Video je dve mašine, utovarivače koje su stajale na ulazu, a kroz otvore na hangaru mogao je da vidi beživotna tela ljudi, koji su bili ubijeni vatrenim oružjem. Počelo se sa utovarom tela u kamione. Desetak ljudi u plavim radnim odelima ručno su pakovali tela u kašiku utovarivača, a zatim su tela prebačena u kamione. Video je da je fasada hangara oštećena sa spoljašnje strane od metaka. Iako je bio jako uplašen, mogao je da primeti da se tu nalazi veliki broj ubijenih muškaraca. Svedok je kraće vreme upovljavao i utovarivačem, menjajući čoveka koji je otišao da ruča. Na hangaru su se nalazila četiri ulaza, ali je napravljen još jedan tako što su jedna manja vrata proširena utovarivačem. Utovar je trajao do 16h. Kada su svi kamioni bili napunjeni, kolona je krenula prema selu Glogova. Sa glavnog puta koji je vodio prema Bratuncu, skrenuli su i makadamskim putem stigli do sela Glogova. Video je da se tu nalazi jedna iskopana grobnica, bila je široka od 2,5 metara, dugačka preko 50 metara i doboka oko 2 metra. U grobnici su se već nalazila neka tela muškaraca koji su bili obučeni u šarene uniforme. Istovar tela je trajao skoro do mraka, nakon čega su kamioni vraćeni u Bratunac. Vozačima je rečeno da će možda biti ponovo angažovani. To se desilo nakon dva do tri meseca. Svedok je ponovo otišao u Bratunac. Tamo je opet video Momira Nikolića. Vozačima je rečeno da će tela koja su sahranjena u masovnoj grobnici u selu Glogova, biti premeštena u Zeleni Jadar. U Zelenom Jadru video je jednu grobnicu, ali kako je bio mrak nije siguran da li je možda postojala još neka. Kada su tela istovarana, rovokopač bi zatim poravnao zemlju. Taj posao obavljao je dva dana, i nakon toga nikada više nije odlazio u selo Glogova.

Unakrsno ispitivanje zaštićenog svedoka S3

Svedok ne poznaje okrivljene. O ovom događaju već je ranije govorio, prvi put u svojstvu osumnjičenog 21.04.2001. godine u policijskoj stanici u Bratuncu, a zatim je svedočio u predmetu «Blagojević» pred MKTJ. Dana kada je obavешten da će voziti kamion za potrebe Bratunačke brigade, dobio je vojni poziv, što je značilo da je bio mobilisan. Šta je njegov zadatak nije znao sve dok nije stigao pred hangar. Bio je jako uplašen. Stravični prizor koji je tamo video podsećao ga je na njegovu rodbinu koja je pobijena 1992. godine. Iako je to bilo užasno, misli da je obavljao humani rad jer tela nisu mogla biti tamo ostavljena. Nikada nije dobio naredbu da ne govori o ovom događaju.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je donelo odluku da odbrana počne sa unakrsnim ispitivanjem svedoka Ostoje Stanojevića. Umesto direktnog ispitivanja od strane Tužilaštva, prihvaćen je kao dokaz transkript sa suđenja u predmetu protiv Dragana Jokića pred MKTJ, u kojem je ovaj svedok dao iskaz.

Unkarsno ispitivanje svedoka Ostoje Stanojevića

Svedok je u julu 1995. godine živeo u Zvorniku. Bio je vojno angažovan i uglavnom je obavljao zadatke vozača. Dobio je naredbu od majora Dragana Jokića da spremi kamion i krene u Bratunac. Trebalo je da ode na teren radi higijenskog čišćenja terena. Krenuo je u društvu Dragana Mirkovića, Rajka Đokića i Arseno Krunića. Kada su stigli u Bratunac ostala trojica su otišla na neki sastanak, a svedok je ostao da ih sačeka. To je bio petak, sredina jula 1995. godine. Sledećeg dana u subotu, očekivao je da krenu u Srebrenicu, kako bi očistili teren, ali su ostali u Bratuncu iz bezbednosnih razloga. U toku dana pojavio se jedan čovek iz Civilne zaštite i rekao da treba otići u selo Kravica. O kakvom čišćenju se radi još uvek nije znao. Nije znao ni da su u hangaru Zemljoradničke zadruge «Kravica» ubijeni bošnjački muškarci. Mirković, Đokić i Krunić su se vratili u Zvornik, a svedok je sa istim čovekom iz Civilne zaštite krenuo prema selu Kravica. Kada su stigli ispred hangara video je ljude u radnoj odeći koji su stajali kod jednog utovarivača. Vojnika nije bilo. Unutar hangara videla su se tela ubijenih muškaraca. Ljudi u radnoj odeći ubacivali su tela u utovarivač, a zatim su tela prebacivana u kamion. Kada je kamion do pola bio pun, odveo je kamion do sela Glogova. Rekli su mu da kamion ne sme da bude pun kako se tela ne bi videla. U selu Glogova video je jednu jamu, koja se nalazila kraj jedne kuće. Bila je plitka. Tela su istovarana u tu jamu, a zatim se svedok vratio u Bratunac. Kod jame su ostala dva čoveka da poravnaju zemlju.

Komentar promatrača

Prilikom ispitivanja zaštićenog svedoka S3, branilac okrivljenog Petra Mitorvića pokazao je animozitet prema svedoku i nije poštovao njegovu ličnost obraćajući mu se «per tu».

Glavni pretres: 22.03.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Ispitivanje veštaka dr. Mirsade Sarajkić-Ganija

Kao specijalista opšte medicine, veštak je obrazložila svoj nalaz i mišljenje u pogledu mogućnosti svedočenja Šuhre Sinanović. Svedokinja Sinanović je pozvana da svedoči, ali je zbog lošeg zdravstvenog stanja angažovan veštak. Veštak je iznela da je gospođa Sinanović dugogodišnji hipertoničar, da je anemična i da je zbog mioma na uterusu trenutno hospitalizovana. Svedna je, komunikativna, pokretna ali izuzetno uznemirena. Veštak smatra da njeno opšte zdravstveno stanje dozvoljava da svedoči, ali da bi zbog uzmeirenosti trebalo pribaviti i mišljenje specijaliste psihologa i psihijatra.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je predložilo, sa čime su saglasne obe strane u postupku, Tužilaštvo i odbrana, da se na današnjem glavnom pretresu svedokinja Šuhra Sinanović ne sasluša već da se pročita njen iskaz dat 22.09.2005. godine u prostorijama Tužilaštva BiH. Sudsko veće je donelo odluku da se Zapisnik o saslušanju svedoka koji sadrži iskaz ove svedokinje prihvati kao dokaz.

Čitanje iskaza svedoka Šuhre Sinanović

U Srebrenici je živela sve do ofanzive srpske vojske. Sa ostalim civilima otišla je u Potočare. Smestili su se u krugu jedne fabrike. Pripadnici srpske vojske su ušli u krug fabrike 12. jula. Bili su u šarenim maskirnim uniformama, a bilo je i nekih u crnim kombinezonima. Prišli su jednoj ženi i pitali je za neke mladiće iz sela Dobrika. Pošto je bilo jako vruće, pokušala je doći do vode tako što je jednom od njih vojnika ponudila pedeset nemačkih maraka, ali joj to nije pošlo za rukom. Uveče su došla dva transportera sa holandskim vojnicima. Prišla su im dva srpska vojnika i naredila holandskim vojnicima da predaju puške, pancire i uniforme. Uniforme holandskih vojnika obukli su srpski vojnici, i tako obučeni i sa dresiranim psima šetali između ljudi koji su tu bili smešteni. Puštali su pse da ujedaju civile, a zatim bi odvlačili te ljude i oni bi nestajali. Ujutru je počelo prebacivanje stanovništva prema Bratuncu. Srpski vojnici su postavili dva transportera i naredili civilima da se kreću između njih kako bi odvajali muškarce od žena. Tada su odvojili i njenog siveka, Rahmana Sinanovića, kome se od tada gubi trag. Nestao je i njen muž, Muriz Sinanović, čije je telo pronađeno i identifikovano 2001. godine u grobnici u Zelenom Jadru. Kolona koja je krenula kretala se prema Bratuncu. Kod sela Kravice, kamion se zaustavio radi kontrole. Nije videla da li se tu nešto dešava jer se nalazila pod ceradom kamiona. Kada su stigli u Potočare, tamo je prepoznala Stojana Ilića, Momira Nikolića i Slobodana Đokanovića. Prišli su njenom komšiji Hajrudinu Begzadiću i odveli ga u nepoznatom pravcu. Kada im je prišla Hajrudinova žena, koja je u rukama držala sako za muža, rekli su joj da mu sako više neće trebati. Hajrudinu se od tada gubi svaki trag.

Direktno ispitivanje svedoka Hajre Čatić

Kada je otpočela ofanziva na Srebrenicu, grad je bio granatiran sa svih strana. Stanovništvo se podelilo u dve grupe. Omladina, među kojom je bio njen dvadesetšestogodišnji sin krenula je preko šume, dok su žene sa decom i starci krenuli prema bazi holandskih vojnika u Potočaru. U Potočaru se smestilo oko 25 hiljada civila. Svedokinja je u bazu stigla je svojim suprugom koji je bio bolestan. Sa sobom su poneli samo jednu kesu odeće, novca nisu imali. Tu su se nalazili i članovi njene porodice, porodica Amidžić, koji su bili ranjeni kada je na njihovu kuću pala granata. Tu su proveli dve noći. Prva noć bila je mirna, spavali su u jednom napuštenom autobusu. Dok su bili unutra videli su da je dolazio Ratko Mladić sa svojom pratnjom, ali nisu čuli šta je govorio. Druga noć bila je užasna, ljudi su vrištali. U bazu su upali srpski vojnici tražeći muškarce. Tada je prepoznala Milosava Gavrića. Sa grupom vojnika je izdvojio desetak Bošnjaka koji su se smestili u fabrici olova i cinka. Odveli su ih do kuće jednog Mehana koja se nalazila u Blječevoj. U grupi zarobljenih Bošnjaka videla je Nezira Osmanovića. Kada je nešto kasnije otišla do te kuće po vodu, videla je da su zarobljeni muškarci mrtvi. Kako se pucanj nije čuo, pretpostavila je da su svi zaklani. U toku dana 13. jula vršen je prevoz stanovništva u Kladanj. Postavljena su dva transportera i stanovništvo je propuštano između njih. Muškarce su odvajali i vodili ih u jednu belu kuću. Ispred kuće su im oduzimali prtljag. Tako su odvojili i njenog muža. O njemu se ništa nije znalo, sve dok njegovo telo nije identifikovano. Odvajali su mlađe muškarce, jedino su propuštali dečake do deset godina. Jednoj ženi koja se krila svog sina, istrgli su sina iz naručja i dok je dečak plakao oni su ga odveli. Žena je pala u nesvest, vojnici su je ubacili u jedan od autobusa. Autobus u kome su se vozili je više puta zaustavljan radi kontrole. Tražili su novac i muškarce koji su se skrivali. Dok su se vozili, mogla je da vidi zarobljene Bošnjake u grupama. Na jednoj livadi u Sandićima videla je grupu koja je brojala do tri storine Bošnjaka. Videla je kada su srpski vojnici oduzeli uniforme i oružje holandskim vojnicima.

Unakrsno ispitivanje svedoka Hajre Čatić

Za vreme napada na Srebrenicu nije videla pripadnike Armije BiH. U toku ta dva dana, 11. i 12. jula videla je samo nekoliko holandskih vojnika. Oni su pokušali da uteše civile. Srpske vojnike

videla je u šarenim maskirnim uniformama, dok crne kombinezone nije primetila. Bila je jako uplašena, ali je gledala šta se dešava. Plašila se da neće videti zarobljenog svog sina koji je krenuo preko šume. On je sa omladinom krenuo preko šume jer nije verovao da ih holandski vonici mogu zaštititi od srpskih vojnika. Nije imao oružje i nije bio regrutovan.

Komentar promatrača

Branilac okrivljenog Milenka Trifunovića postavljao je svedoku pitanja koja nisu bila u vezi predmeta. Pitanjima o srpskim civilima koji su ubijeni u Srebrenici pokušao je da uznemiri i zbuni svedoka, ali je svedokinja Hajra Čatić odgovarala prbrano i sigurno.

Glavni pretres: 29.03.2007. godine

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Odluke Sudskog veća

Na današnjem glavnom pretresu Sudsko veće je saopštilo odluke, sa kratkim obrazloženjem, a koje je donelo povodom ranije podnetih procesnih predloga obe stranke, Tužilaštva i Odbrane.

1. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Izveštaj o počinjenim krivičnom delima, MUP Republike Srpske CJB Bijeljina od 21.06.2005. godine», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj prelog ne prihvati. Ovaj izveštaj je sačinio ovlašćeni službeni organ i sadrži informaciju o tome da je krivično delo učinjeno, koju Tužilaštvo može koristiti u daljem toku istrage, ali ne sadrži dodatne dokaze na osnovu kojih bi se ovaj izveštaj, sam po sebi, mogao prihvatiti kao poseban dokaz.
2. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Strukturu RS policije u području Drinskog korpusa od 12.07.1995. godine», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog ne prihvati. Ovaj dokument je sastavni deo Izveštaja Ričarda Batlera (Richard Butler) povodom kojeg je Sudsko veće 04.12.2006. godine donelo odluku, a povodom toga šta se može prihvatiti kao dokaz. Tada je rečeno da se kao dokaz mogu prihvatiti informacije iz prve ruke i kompilacije neposredno prikupljenih dokaza, dok se mišljenje sastavljača izveštaja ne može prihvatiti. Kako se ovde radi o mišljenju pomenutog Ričarda Batlera (Richard Butler), taj deo izveštaja, između ostalog i dokument «Struktura policije u području Drinskog korpusa» se ne može prihvatiti.
3. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Brošuru-Fotografije izdvojene iz video zapisa sa sudjenja o Srebrenici», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati. Naime, kako je sam Zapis sa suđenja o Srebrenici ranije prihvaćen kao dokaz, nema smetnje da se kao dokaz ne prihvate i fotografije koje su izdvojene iz samog zapisa.
4. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Knjigu za identifikaciju bosanskih Muslimana», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog ne prihvati, iz razloga što bi se prihvatanjem ovog dokaza radilo o kumulativnom dokazu jer je kao dokaz već prihvaćena Knjiga žrtva Međunarodnog komiteta crvenog krsta, koja sadrži identične podatke.
5. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Fotokopiju lične karte na ime Dahmo Kadrić, ponađene u masovnoj grobnici Glogova», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati, iz razoga što na ovom dokumentu postoji elektronska overa Haškog tribunala.

6. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Kartu Kravica», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati, jer se radi o materijalnom dokazu koji je korišćen u drugim predmetima Haškog tribunala, na kome postoji elektronska overa.
7. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Iskaze optuženih Miloša Stupara i Milenka Trifunovića koje su dali pred Haškim tribunalom, u svojstvu osumnjičenih i svedoka», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog ne prihvati.

7a) Članovi 6., 78. i 79. ZKP BiH garantuju osumnjičenom pravo da se brani čitanjem i štite položaj osumnjičenog, odnosno optuženog. Kada je optuženi Stupar davao izjave pred Haškim tribunalom u svojstvu svedoka primenjeno je pravilo 90 Pravilnika o postupku i dokazima, koje kaže da se svedok može usprotiviti davanju svake izjave koja bi ga mogla inkriminirati. Međutim, veće može primorati svedoka da odgovori na pitanje. Svedočenje dobijeno ovakvom prinudom ne može se upotrebiti kao dokaz u kasnijem krivičnom postupku protiv svedoka za bilo koje krivično delo osim za lažno svedočenje. Kako je ovde slučaj da se raniji svedok sada nalazi u poziciji optuženog (Radi se o različitoj procesnoj poziciji), njegove ranije izjave date u svojstvu svedoka ne mogu se koristiti kao dokaz protiv njega.

7b) Drugi slučaj jesu izjave optuženih Miloša Stupara i Milenka Trifunovića koje su oni istražiteljima MKTJ dali u svojstvu osumnjičenih. Mogućnost korišćenja tih izjava u postupcima pred domaćim sudovima reguliše član 7. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKTJ Tužilaštvu BiH (u daljem tekstu Zakon o ustupanju) u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH. Razmotreći ove propise Sudsko veće je zaključilo da se izjave iz istrage mogu koristiti, što predstavlja izuzetke od neposrednog izvođenja dokaza, u slučaju ako su ispitanja lica umrla, duševno obolela, ne mogu se pronaći ili je njihov dolazak pred Sud nemoguć. Kako se ni jedan od ovih izuzetaka ne može primeniti u konkretnom slučaju, izjave optuženih Stupara i Trifunovića date pred Haškim tribunalom u svojstvu osumnjičenih se ne mogu prihvatiti kao dokaz u ovom postupku.

8. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz dva transkripta sa suđenja pred Tribunalom u Hagu u predmetu «Krstić», iskaze holandskih vojnika Franken Robert Alexander-a i Kingory Joseph-a, Sudsko veće je donelo odluku da izkaz Frankih Robert Alexander-a prihvati, iz razloga što je isti dat na glavnom pretresu pred Haškim tribunalom i može se prihvatiti na osnovu člana 5. Zakona o ustupanju, koji kaže da se zapisnik o iskazu svedoka može koristiti pod uslovom da je iskaz od značaja za pitanje o kojem se raspravlja, dok je Sudsko veće donelo odluku da izkaz Kingory Joseph-a ne prihvati, iz razloga što bi se prihvatanjem radilo o kumulativnom dokazu. Ovaj iskaz govori o okolnostima u Potočarima u julu 1995. godine, što je već utvrđeno drugim materijalnim dokazima i svedočenjem svedokinja Šuhre Sinanović i Hajre Čatić.
9. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz izjave optuženih Petra Mitrovića, Brana Džinića, Milovana Matića i Miladina Stevanovića, a koje su isti dali u istrazi pred policijom i Tužilaštvom, Sudsko veće je iznelo da je ovo pitanje naročito kompleksno. Da bi moglo doneti pravilnu odluku, Sudsko veće mora biti upoznato sa svim okolnostima uzimanja ovih izjava. Ove izjave sadrže bitne činjenice, kako za sobu koja je izjavu dala tako i za ostale optužene. O njemu (predlogu) će se odlučiti zajedno sa predlogom Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Zapisnik o uviđaju i rekonstrukciji sa osumnjičenim Matić Milovanom od 29.09.2005. godine, sa video zapisom», «Zapisnik o uviđaju i rekonstrukciji sa osumnjičenim Mitrović Petrom, od 04.10.2005. godine» i «Crtež lica mesta Kravica od 04.10.2005. godine». Kako Sudsko veće nije upoznato sa sadržajem ovih predloga dokaza, a u skladu sa članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu Evropska konvencija) koji propisuje pravo optuženog na

pravično suđenje, naložilo je Tužilaštvu da prezentira ove predloge dokaza, kako bi o njihovoj prihvatljivosti kasnije donelo konačnu odluku.

10. Povodom predloga Odbrane za pokretanje inicijative za ocenu ustavnosti člana 4. stava 1. KZ BiH, Sudsko veće je donelo odluku da predlog ne prihvati. Naime, radi se o članu koji reguliše vremensko važenje krivičnog zakona i koji predviđa da se na počinioca krivičnog dela primenjuje zakon koji je bio na snazi u vreme izvršenja krivičnog dela. Taj član, prema navodima Odbrane, nije u skladu sa odredbama Ustava BiH i odredbama Evropske konvencije i Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (u daljem tekstu Međunarodni pakt). Član 7. stav 1. Evropske konvencije i član 15. stav 1. Međunarodnog pakta predviđaju da se niko ne može smatrati krivim za krivično delo koje, u vreme kada je izvršeno, nije predstavljalo krivično delo po unutrašnjem i međunarodnom pravu. Takođe, ne može se izreći strožija kazna od one koje je bila propisana u vreme kada je krivično delo izvršeno. Kako Evropska konvencija ima primat nad zakonima BiH, a član 4 KZ BiH je identičan sa odredbom člana 7. stav 2. Evropske konvencije i članom 15. stavom 2. Međunarodnog pakta koji predviđaju da se ništa ne protivi suđenju i osudi lica zbog radnji ili propuštanja koja su se u vreme kada su počinjena smatrala za krivična dela prema opštim pravnim načelima koja priznaje međunarodna zajednica, Sudsko veće smatra da nema potreba za pokretanje pomenute inicijative.
11. Povodom Odbraninog Zahteva za odbeladanjavanje dokaza koje poseduje Tužilaštvo, konkretno iskaza svedoka Radomira Vasića, koja tereti svedoka, a koju Tužilaštvo nije predalo Odbrani, Sudsko veće je delimično udovoljilo zahtevu. Sudsko veće je imalo u vidu da postoji sudob dva načela: pravo odbrane na kavalitetno zastupanje i pravo da ima uvid u dokumentaciju kojom raspolaže tužilac, naročito ako ta dokumentacija tereti okrivljenog, s jedne strane, i pravo tužioca da zaštiti podatke koje koristi u istrazi i za pokretanje postupka, s druge strane. Sudsko veće je naložilo Tužilaštvu da izjavu Radomira Vasića preda Odbrani, s tim što će izjava biti redigovana, zaštititi se imena i podaci koje svedok Radomir Vasić pominje u izjavi, a koja nisu predmet ovog postupka.
12. Kako je ranije donelo odluku da kao dokaz prihvati Izveštaji koje su sačinili Franken Robert Aleksandar (Franken Robert Alexander), Ričard Batler (Richard Butler), Din Mening (Dean Manning) i Žan Rene Ruez (Jean Rene Ruez), Sudsko veće je ostavilo rok Odbrani u kome će se izjasniti o tome da li zahteva unakrsno ispitivanje ovih lica i o kojim činjenicama žele da se ispituju ova lica. Kako pomenuti izveštaji sadrže mišljenja, argumente, dokaze iz prve ruke i dokaze koji su prikupljeni prilikom rada Haškog tribunala, na Odbrani je da se izjasni povodom čega će ispitivati svedoke.
13. Povodom predloga Tužilaštva da se kao dodatni dokazi pročitaju transkripti Haškog tribunala, konkretno izjave Ljubomira Borovčanina iz istrage i izjave Dragana Obranića, Miroslava Deronjića i Momira Nikolića sa glavnog pretresa, Sudsko veće je naložilo da u roku od dve sedmice prevede pomenute transkripte sa engleskog na bosanski jezik, kako bi se povodom njih Odbrana izjasnila, a Sudsko veće donelo odluku o prihvatljivosti odnosno neprihvatljivosti kao dokaz.

Prigovori Odbrane

1. Svi branioci optuženih su se protivili čitanju izjava optuženih Petra Mitrovića, Brana Džinića, Milovana Matića i Miladina Stevanovića koje su dali u istrazi. Čitanje tih izjava sukobljava se načelu nepristrasnosti. Sudsko veće bi ostalo pod utiskom tih izjava čak i ako te izjave ne bi prihvatilo kao dokaz. Takođe, Odbrana se protivi prisustvu opšte javnosti prilikom čitanja izjava.

Sudsko veće je iznelo mišljenje da su delovi tih izjava veću već poznati. S druge strane, trenutno za Sudsko veće je bitan formalan aspekt uzimanja tih izjava, a ne sadržina. Na sledećem glavnom pretresu, optuženima će se dati mogućnost da se izjasne o načinu uzimanja tih izjava (ne o samom sadržaju) kako bi se utvrdilo da li su izjave uzete zakonito. Nakon toga Sudsko veće će odlučiti o konačnoj prihvatljivosti odnosno neprihvatljivosti ovih izjava.

2. Odbrana se protivi čitanju transkripata Ljubomira Borovčanina, Dragana Obranića, Miroslava Deronjića i Momira Nikolića. Ukoliko transkripti budu prihvaćeni od strane Sudskog veća kao dokaz, Odbrana će zahtevati unakrsno ispitivanje ovih lica.

Komentar promatrača

Sudsko veće je savesno razmotrilo sve navode Odbrane i Tužilaštva. Vodeći računa o interesima obeju stranaka u postupku, kao i interes ekonomičnosti postupka i načelo pravičnog suđenja donelo kavalitetne odluke, pažljivo obrazlažući svaku od njih.

Glavni pretres: 05.04.2007. godina

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Odluka Sudskog veća

Na današnjem glavnom pretresu Sudsko veće je najpre saopštilo odluke, sa kratkim obrazloženjem, a koje je donelo povodom ranije podnetih procesnih predloga Tužilaštva.

1. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Magazin i intervju od 04. avgusta 1995. godine», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog ne prihvati. Naime, radi se o novinskom članku koji je napisala osoba koja poseduje neka saznanja o događaju koji se desio u julu 1995. godine. Tužilac ima mogućnost da tu osobu pozove da o saznanjima koja poseduje govori u svojstvu svedoka. Postoji mogućnost eventualnog prihvatanja i samog članka kao dokaz, ali samo pod uslovom da se na glavnom pretresu pojavi autor koji bi dao određena pojašnjenja.
2. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Izveštaj komandanta II Odreda «Šekovići» Miloša Stupara», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati na osnovu člana 4. i člana 8. Zakona o ustupanju predmeta od strane MKTJ Tužilaštvu BiH i korišćenju dokaza pribavljenih od MKTJ u postupcima pred sudovima u BiH (u daljem tekstu: Zakon o ustupanju).
3. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Redovni borbeni izveštaj», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati, iz razloga što se radi o materijalnom dokazu na kome se nalazi elektronska overa Haškog tribunala.
4. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz «Biografije Ričarda Batlera (Richard Butler), Helge Brumborg (Helga Brumborg), Ričarda Rajta (Richard Right), Dina Meninga (Dean Manning) i Hoze Pabla Barabara (Hose Pablo Barabar)», Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati, iz razloga što se ove biografije odnose na Izveštaj Ričarda Batlera (Richard Butler) koji je Sudsko veće već prihvatilo kao dokaz.
5. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaze materijalne dokaze koji su uvedeni kroz Izveštaj Ričarda Batlera (Richard Butler), Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati jer je i sam Izveštaj kroz koji su ovi materijalni dokazi uvedeni prihvaćen odlukom Sudskog veća od 04.12.2006. godine.

6. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz grafikone koji su uvedeni kroz iskaz Dina Meninga (Dean Mannin), Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog ne prihvati jer bi se time radilo o kumulativnim dokazima s obzirom da je sam iskaz koji grafikone sadrži prihvaćen.
7. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz fotografije koje su uvedene kroz iskaz Dina Meninga (Dean Manning), Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati.
8. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz materijalne dokaze koji čine sastavni deo iskaza Dina Meninga, a u njemu su označeni pod rednim brojevima 37., 38., 39., 41., 42., 43. i 46., Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati na osnovu člana 4. i člana 8. Zakona o ustupanju.
9. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz fotografije koje su uvedene kroz iskaz Žan Rene Rueza (Jean Rene Ruez), Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati.

Sudsko veće je dopustilo da se obe stranke u postupku, Tužilaštvo i Odbrana izjasne i daju svoju pravnu argumentaciju u pogledu procesnog predloga Tužilaštva da se kao dokaz prihvate izjave koje su optuženi Petar Mitrović, Brano Džinić, Milovan Matić i Miladin Stevanović dali u istrazi.

Stav Tužilaštva

Izjave optuženih date u istrazi, koje su između ostalog samooptužujuće tako da terete samog osumnjičenog koji je izjavu dao, tako i optužujuće za ostalo saoptužene, su toliko uverljive i pouzdane da se mogu koristiti protiv optuženih. Sudsko veće je ove izjave koristilo prilikom potvrđivanja optužnice, kao i prilikom određivanja pritvora optuženima, tako da se mogu koristiti i prilikom donošenja presude. Optuženi su prilikom davanja ovih izjava bili svesni da se njihove izjave mogu koristiti protiv njih u daljem toku postupka. Oni su se davanjem ovih izjava odrekli prava na ćutanje. Tužilaštvo insistira da se ove izjave prihvate kao dokaz, jer jedno je govoriti o prihvatljivosti dokaza, a sasvim drugo o dokaznoj vrednosti već prihvaćenog dokaza. Kada ove izjave budu prihvaćene kao dokaz Sudsko veće će im, u kontestu sa drugim dokazima, oceniti značaj prilikom donošenja presude.

Stav Odbrane

Odbrana smatra da je pravni osnov uvrščivanja ovih izjava u dokaze isključen članom 273. stav 2. ZKP BiH i članom 6. stav 1. tačka d Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda. Naime, propisano je da optuženi ima pravo na unakrsno ispitivanje svedoka koji svedoče protiv njega. Kako protiv njega svedoče i saoptuženi iz ovog predmeta, koji se brane ćutanjem, njegovo pravo bilo bi uskaraćeno. Odbrana takođe smatra, da se davanjem ovakvih izjava optuženi nisu odrekli prava na ćutanje. Branilac optuženog Miladina Stevanovića je istakao da se iskaz iz istrage može koristiti kao dokaz na glavnom pretresu jedino ukoliko bi se optuženi izjasnili da će na glavnom pretresu dati izjavu, odnosno izneti svoju odbranu. Na kraju, Odbrana se složila da optuženi mogu dati izjavu na glavnom pretresu i tom prilikom mogu biti unakrsno ispitani, ali bez obaveze polaganja zakletve koja važi za svedoke.

Branilac optuženog Brana Džinića zatražio je da se ukine mera pritvora za njegovog branjenika, s obzirom da se odluka o određivanju pritvora oslanja na izjavu iz istrage optuženog Petra Mitorvića na kojoj je grafitnom olovkom dopisano ime «Branko Džinić». Kako je ime njegovog branjenika Brano, a ne Branko, radi se o zabludi o ličnosti, tako da se njegovom branjeniku daljim zadržavanjem u pritvoru krše osnovna ljudska prava. Sudsko veće će o ovom predlogu naknadno odlučiti.

Sudsko veće je dalo mogućnost optuženima Petru Mitroviću, Branu Džiniću, Milovanu Matiću i Miladinu Stevanoviću da se izjasne o okolnostima vezanim za njihove izjave date u istrazi. Optuženi Petar Mitrović, Brano Džinić i Miladin Stevanović su izjavili da se brane ćutanjem i da se protive bilo kakvom korišćenju njihovih izjava datih u istrazi. Optuženi Milovan Matić rekao je da se o ovome ne želi izjasniti na današnjem glavnom pretresu.

Glavni preTERS: 12.04. 2007. godine

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je donelo odluku, u skladu sa članovima 4., 5. i 8. Zakona o ustupanju i članom 6. Evropske konvencije, kojom dozvoljava Odbrani da unakrsno ispita Ričarda Batlera (Richard Butler), vojnog veštaka, Roberta Frankena Aleksandra (Robert Franken Alexander), majora Holandskog bataljona, Žana Rene Rueza (Jean Rene Ruez) i Dina Meninga (Dean Manning), bivše istražitelje Haškog tribunala, čiji su iskazi dati pred Haškim tribunalom pročitani na glavnom pretresu pred ovim Sudskim većem i usvojeni kao dokaz.

Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće prihvati kao dokaz transkripte sa suđenja pred Haškim tribunalom u predmetu «Blagojević» i «Krstić», koji sadrže iskaze Momira Nikolića, Dragana Obrenovića, Miroslava Deronjića i Ljubomira Borovčanina, Sudsko veće je na jednom od ranijih glavnih pretresa naložilo Tužilaštvu da transkripte prevede sa engleskog na bosanski jezik kako bi se Odbrana upoznala sa njihovom sadržinom kao i da pribavi informaciju o dostupnosti ovih osoba, odnosno da li se ove osobe mogu pojaviti u Sudu BiH kako bi ih Odbrana mogla unakrsno ispitati.

Tužilaštvo je po nalogu Sudskog veća izvršilo prevođenje transkripata iz predmeta «Blagojević», iskaza Momira Nikolića i Dragana Obrenovića. Tužilaštvo je obavestilo Sudsko veće da je Momir Nikolić, bivši kapetan prve klase VRS, odbio da svedoči pred Sudom BiH zbog opasnosti koja pretila njegovoj porodici koja živi u BiH. Miroslav Deronjić, bivši predsednik Bratunačkog kriznog štaba je prihvatio da svedoči u ovom postupku, tako da je Sudsko veće odlučilo da mu uputi poziv za svedočenje. Što se tiče Dragana Obrenovića, bivšeg zamenika komandanta Prve zborničke brigade, i Ljubomira Borovčanina, bivšeg komandanta Združenih snaga jedinica MUP RS, Tužilaštvo još uvek nema informacije o njihovoj dostupnosti i spremnosti da se u svojstvu svedoka pojave pred Sudom BiH. Sudsko veće je izrazilo nezadovoljstvo, smatrajući da je Tužilaštvo imalo dovoljno vremena da ispuni sve naloge koji su mu od strane Sudskog veća upućeni i da je neispunjenjem tih naloga ugrozilo ekonomičnost postupka i pravo Odbrane unakrsno ispitivanje. Iz tih razloga naložilo je da Tužilaštvu da u što kraćem roku ispuni preostale naloge o čemu će obavestiti Sudsko veće.

Komentar promatrača

Sudsko veće nastoji da zaštiti interese obeju stranaka u postupku, naročito vodeći računa o pravu optuženih na pravično suđenje. Nastoji da pažljivo sasluša i razmotri navode Tužilaštva i Odbrane, iako to oduzima dosta vreme s obzirom na broj optuženih i njihovih branilaca. Zbog toga je opravdana zabrinutost Sudskog veća kada je u pitanju ekonomičnost postupka koji već dosta dugo traje. Vidljivi su napori da se na što efikasniji način dođe do rešenja često komplikovanih pravnih situacija.

Glavni pretres: 19.04. 2007. godina

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Odluka Sudskog veća

1. Sudsko veće je povodom predloga Tužilaštva da kao dokaz budu prihvaćene izjave optuženih Miloša Stupara i Mitrović Petra, date u istrazi u prostorijama Centra javne bezbednosti (CJB) Bijeljina, donelo odluku da ovaj predlog ne prihvati. Ova lica su pozvana u CJB da u svojstvu svedoka daju izjavu. U trenutku kada su počeli sa iznošenjem informacija koje su ih mogle inkrimirati, trebalo je prekinuti ispitivanje jer su u tom trenutku oni stekli svojstvo osumnjičenih. Trebalo ih je obavestiti o pravima koja pripadaju osumnjičenim licima, naročito o pravu na obaveznu odbranu. Kako o tome nisu bili obavješteni prekršena su njihova prava garantovana članom 6. Evropske konvencije i iz tih razloga se ove izjave ne mogu prihvatiti kao dokaz;
2. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće kao dokaz prihvati izjave optuženih Petra Mitovića, Brana Džinića i Miladina Stevanovića, date u istrazi u prostorijama Tužilaštva BiH u Sarajevu, Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati. Naime, osumnjičeni su tada bili upoznati sa svojim pravima koja su propisana u ZKP BiH, pravom na obaveznu odbranu i pravom da se mogu braniti ćutanjem. Bili su upoznati i sa osnovima sumnje koji ih terete. Davanjem izjave pod takvim okolnostima odrekli su se prava na ćutanje. Ipak, ovakvu procesnu situaciju kada su osumnjičeni dali izjavu u istrazi, a na glavnom pretresu se brane ćutanjem, ZKP BiH ne reguliše. Zbog toga je analizirana praksa Evropskog suda za ljudska prava i utvrđeno je da se u takvoj situaciji dozvoljava korišćenje ovih izjava pod uslovom da su izjave date dobrovoljno i da je optuženima data mogućnost da se povodom svojih izjava izjasne na glavnom pretresu. Kako je ovakva procedura ispoštovana, Sudsko veće je ove izjave uvrstilo u dokaze;
3. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće kao dokaz prihvati „Zapisnik o uviđaju i rekonstrukciji“ izvršen sa optuženim Petrom Mitrovićem i „Crtež lica mjesta“, Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog prihvati. Kako je Sudsko veće kao dokaz prihvatilo izjavu iz istrage optuženog Petra Mitovića od 21.06.2005. godine, nema smetnji da se i ovaj zapisnik, koji dopunjuje prethodnu izjavu, ne prihvati.

Sudsko veće je dozvolilo Tužilaštvu da izjave koje je uvrstilo u dokaze pročita na današnjem glavnom pretresu.

Izjava optuženog Petra Mitovića (21.06.2005.)

Optuženi je u julu 1992. godine pripadao vodu Skelani, u okviru II odreda Šekovići. Komandir voda bio je Milenko Trifunović zvani Čop, dok je komandant II odreda bio Miloš Stupar. Njegov vod dobio je zadatak da u blizini sela Kravica obezbeđuje put i prihvata Bošnjake koji se budu predavali. U toj grupi, između ostalog, nalazili su se i optuženi Velibor Maksimović, Slobodan Jakovljević, Aleksandar Radovanović, Dragiša Živanović, Miladin Stevanović, Branislav Medan, i Milenko Trifunović. Oko pet stotina Bošnjaka, koji su se predali, sprovođili su prema hangaru Zemljoradničke zadruge Kravica. Dok su ostali pobrojani otišli u pravcu hangara, on je ostao na putu. S mesta na kojem je stajao nije mogao videti hangar, ali je oko podneva mogao čuti pucnjavu. Začuo se rafal. Kranuo je da vidi o čemu se radi i ubrzo naleteo na Čopa koji je preko motorole tražio pomoć jer je jedan od vojnika bio ubijen. Kada je stigao pred hangar video je Mirka Milanovića kako kroz vrata na hangaru puca iz mitraljeza na ljude koji su tu bili zatvoreni.

Pucali su i svi ostali iz voda. On je ispalio dva metka, ali ne zna da li su ona nekoga pogodila. Zatim je sa još trojicom vojnika otišao sa zadnje strane hangara kako bi čuvao zadnje izlaze. Trebalo je da pazi da neko od zatvorenih ljudi ne pobegne. Bacane su i bombe, bacali su iz vojnici sa nadimkom Vojvoda i Čupo. Čulo se psovanje Bošnjaka i neko od njih je vikao: „Otimajte im oružje, nema ih puno“. To je trajalo sve do večeri. Logično je da je netko za to vreme doturao municiju, jer za toliku pucnjavu oni sami nisu imali. Uveče su došli drugi vojnici, dezerteri iz Srbije, da ih zamene. Njegov vod je otišao da se pobrine za sahranu poginulog Krste Dragičevića. Ovaj događaj je loše uticao na njega. Dvadeset dana nije mogao da spava. I danas se kaje što je prisustvovao takvom događaju.

Izjava Petra Mitrovića, data prilikom uviđaja i rekonstrukcije (04.10.2005.)

Prilikom kritičnog događaja u julu 1992. godine, koji je opisao u ranijoj izjavi, nisu bili prisutni Dragiša Živanović i Branislav Medan. Što se tiče ostalih, Slobodana Jakovljevića, Milenka Trifunovića, Miladina Stevanovića, Velibora Maksimovića i Aleksandra Radovanovića, optužen nije video da su oni tada pucali na zarobljene ljude. Ni on sam nije pucao u njih, ispalio je dva metka iz straha u pravcu zgrade, ali trudeći se čak da i sam hangar promaši. Video je samo kako iz mitraljeza puca Mirko Milanović. On je sa još trojicom otišao iza hangara, da čuva izlaze. Za to vreme niko nije pokušao da pobegne, ali i da jeste on bi ga pustio jer mu je bilo žao tih ljudi. Kod hangara nije video Čupa, ali je čuo kasnije da su Čupo i Vojvoda na zatvorene ljude bacali bombe. Kada je njegov vod odlazio, ljudi u hangaru su još uvek bili živi. To je mogao da zaključuje po tome što je čuo kako pričaju. Svestan je da se njegova izjava značajno razlikuje od prethodne, ali to objašnjava time što je prilikom davanja prethodne izjave bio jako upašen i to je bio njegov prvi susret sa pravosudnim organima.

Izjava Miladina Stevanovića (24.07.2005.)

U julu 1992. godine pripadao je vodu Skelani u sastvu II odreda Šekovići. Njegov odred dobio je zadatak da sprovede Bošnjake do mesta Potočari. Nakon toga trebalo je da obezbeđuju put Kravica-Konjević Polje. U njegovom vodu nalazili su se i optuženi Milenko Trifunović, Petar Mitrović, Branislav Medan i Slobodan Jakovljević. Megafonom su pozivali Bošnjake, koji su se krili u šumi, da se predaju. Predavali su se u manjim grupama u kojima je bilo i ranjenih. Usmeravali su ih kuda da idu. Prolazili su pored jedne kuće gde su ih pretresali vojnici Milenko Savić, Jovan Mijatović i kasnije Mirko Milanović. Oduzimali su im zlatu i novac. Zatim bi zarobljenike odvodili na jednu livadu. Zarobljenike niko nije maltretirao, niti je tko od njih bio izdvojen. U blizini se nalazila jedna praga koja je pucala u pravcu šume. Nalazio se sa vojnikom Nenadom Vasićem u blizini te livade i posmatrao šta se dešava. Ljude su ukrcavali u autobuse i odvozili ih u više pravaca, prema Zvorniku, Bratuncu...Nenad i on su rešili da pobegnu i stopirali su jedan auto. Uz put videli su autobuse koji su bili puni civila. Nakon što su se odmorili i ručali kod njegove tetke, rešili su da se vrate jer je neko već mogao da primeti da ih nema. U blizini mesta Kravica bila je blokada puta. Nije se čula pucnjava. Dva policajca, koja nije poznao, rekla su im da je ubijen Krsta Dragičević. Kada su došli do hangara Zemljoradničke zadruge Kravica videli su unutra oko dve stotine ljudi. Mirko Milanović je stajao sa mitraljezom. Video je i oko 400 mrtvih. Čuo je da neko baca bombe, ali nije video da neko puca. Ispred hangara stajali su Branislav Medan, Slobodan Jakovljević, Milenko Trifunović i Aleksandar Radovanović. On je ubrzo otišao da se pobrine za sahranu poginulog Dragičevića. Nakon sahrane čuo je da je taj događaj započeo time što je jedan od zarobljenih Bošnjaka oteo pušku Dragičeviću i ubio ga. Takođe, čuo je da je ubijeno 700-1000 ljudi i da je teren ubrzo očišćen. Tela su najpre odvezena u rudnik olova i cinka „Sase“, ali su posle prebačena u Ljubisavić, Zeleni Jadar... U to vreme komandant odreda bio je Miloš Stupar. Kružile su priče da je u to vreme lice zvano Oficir bio

komandant, a da je Miloš Stupar razrešen dužnosti petnaest dana pre pada Srebrenice. Ipak, misli da to nije istina i da je time samo pokušano da se izbegne odgovornost.

Izjava Brana Džinića (22.06.2005.)

Od 1994. godine nalazio se u II odredu Šekovići. Kada se desio kritični događaj, 12. jula 1995. godine on se nalazio u Bratuncu. Nikada nije bio u Zemljoradničkoj zadruzi Kravica. 13. jula njegov vod je smešten u osnovnu školu u Sandićima jer su dobili zadatak da obezbeđuju put. Na putu je tada bila gužva, vojska je išla prema Zvorniku, civili prema Kladnju. Popodne je čuo da je ubijen Krsta Dragičević zvan Krla i ranjen Rado Čuturić. Tada su svi otišli na popodnevni odmor. Nije učestvovao u ubijanju Bošnjaka, ne zna ko ih je ubio ali smatra da to nisu bili pripadnici II odreda Šekovići.

Nakon čitanja izjava, Sudsko veće je dalo mogućnost optuženima čije su izjave pročitane da daju komentar povodom sadržine izjava. Optuženi Mitrović, Stevanović i Džinić nisu imali komentara i ponovili su da se brane ćutanjem.

Stav Odbrane

Odbrana je iznela da traži unakrsno ispitivanje optuženih čije su izjave pročitane. Odbrana smatra da je čitanje ovih izjava zamenilo direktno ispitivanje od strane Tužilaštva i da branioci optuženih koji se pominju u ovim izjavama imaju pravo na unakrsno ispitivanje.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je odlučilo da ostavi rok Odbrani da se pripremi i na sledećem glavnom pretresu iznese pravnu argumentaciju u pogledu prava na unakrsno ispitivanje. Nakon toga Sudsko veće će doneti odluku o tome da li će Odbrani omogućiti unakrsno ispitivanje trojice optuženih čije su izjave pročitane.

Komentar promatrača

Izjave koje su pročitane i prihvaćene kao dokaz predstavljaju najznačajniji dokaz Tužilaštva iz razloga što potvrđuju navode optužnice. Ako se uzme u obzir odredba člana 6. Evropske konvencije koja propisuje pravo na pravično suđenje, može se zaključiti da će Sudsko veće dozvoliti Odbrani da unakrsno ispita ovu trojicu optuženih, što će značajno doprineti rasvetljavanju događaja i utvrđivanju pojedinačne odgovornosti optuženih.

Glavni pretres: 26. 04. 2007. godina

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Sudsko veće je dalo mogućnost strankama u postupku da se izjasne i iznesu pravnu argumentaciju u pogledu prava odbrane na unakrsno ispitivanje optuženih čije su izjave date u istrazi, na predlog Tužilaštva, prihvaćene kao dokaz, kao i u pogledu mogućnosti da se postupak razdvoji za pojedine optužene u slučaju da Sudsko veće donese odluku da se oni unakrsno ispituju.

Stav Tužilaštva

Tužilaštvo je iznelo stav da Sudsko veće treba da omogući braniocima optuženih koji su pomenuti u prihvaćenim izjavama da unakrsno ispituju one optužene čije su to izjave. U pogledu

moćnosti razdvajanja postupka u odnosu na pojedine optužene, Tužilaštvo podržava ovaj predlog.

Stav Odbrane

Jedinstveni stav Odbrane u pogledu razdvajanja postupka je taj da se branioci optuženih protive razdvajanju postupka jer smatraju da ne postoje zakonski uslovi za to, a koji su propisani u članu 26. ZKP BiH. Osim toga, razdvajanje postupka ne bi bilo u skadu sa načelom ekonomičnosti.

U pogledu prava na unakrsno ispitivanje nije iznet jedinstven stav. Branioци optuženih čije su izjave prihvaćene smatraju da se unakrsno ispitivanje ne sme dozvoliti, iz razloga što je u suprotnosti sa pravom optuženog da se brani ćutanjem. Naime, ovo pravo optuženog je takvog karaktera da se ne može ograničiti ni u kojoj fazi postupka. Sa druge strane, branioци optuženih koji se pominju u prihvaćenim izjavama smatraju da imaju pravo na unakrsno ispitivanje, ali mišljenja su da je ovo apsurdno pitanje i da su ova dva prava, pravo na unakrsno ispitivanje i pravo optuženog da se brani ćutanjem, kontradiktorna i nespojiva. Iz tih razloga ovi branioци ne insistiraju na ovom pravu jer smatraju da bi njihov zahtev bio odbijen. Odbrana optuženog Brana Džinica je istakla da se stiće utisak da se tužilačka strana “forsira”, izlazi joj se u susret tako što se protivno praksi sudova u BiH na glavnom pretresu ćitaju izjave osumnjićenih iz istrage.

Odluke Sudskog veća

Sudsko veće je obavestilo stanke u postupku da je ovo komplikovano pitanje o kome će naknadno doneti odluku. Što se tiće same odluke da se izjave optuženih Petra Mitrovića, Miladina Stevanovića i Brana Džinica prihvate kao dokaz, Sudsko veće je istaklo da je ovu odluku donelo na osnovu određenih činjenica i dokaza koje je iznelo Tužilaštvo. Odbrana ima mogućnosti da pobija te činjenice i dokaze i ukoliko bi u tome uspela postoji mogućnost da odluka bude promenjena.

Sudsko veće je saopštilo Rešenje Krivičnog odjeljenja Suda BiH, a koje je doneto na osnovu zahteva za izuzeće predsedavajućeg i članova veća koji sude u ovom postupku, a koji je podneo branilac optuženog Miladina Stevanović. Rešenjem se u potpunosti odbacuje pomenuti zahtev. Kao komentar ovakve odluke Krivičnog odjeljenja, branilac optuženog Stevanovića je izjavio da je unapred znao da će njegov zahtev biti odbijen, ali sve dok je “predmet živ” on će nastojati da sprečava povrede prava optuženih od strane Sudskog veća. Predsedavajući Sudskog veća, sudija Hilmo Vućinić, upozorio je branioca šta izjavljuje, jer se može desiti da svojom izjavom vredi Sud BiH i ovo Sudsko veće. Branilac je na ovo upozorenje rekao da je svestan posledica koje mogu da nastupe.

Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće kao dokaz prihvati “Zapisnik sa uvidjaja i rekonstrukcije od 29.09.2005. godine” koji su obavljani sa optuženim Milovanom Matićem, Sudsko veće je izjavilo da o ovom predlogu ne može odlučiti. Naime, da bi o tome odlučilo Tužilac se mora izjasniti, najpre, da li želi da se kao dokaz uvrsti izjava optuženog Matića koju je dao u istrazi 23.06.2005. godine, jer su uviđaj i rekonstrukcija inicirani i obavljani na osnovu pomenute izjave. Tužilac je podneo predlog da se i ova izjava uvrsti kao dokaz. Branilac optuženog Matića se kategorički protivio ovom predlogu iz razloga što Matić Milovan tom prilikom nije bio poućen o svojim pravima koja mu pripadaju na osnovu člana 78. ZKP BiH. Tom prilikom nisu mu bili izneti osnovni sumnje, kao ni delo i radnje koje mu se stavljaju na teret. To da on nije bio poućen o svojim pravima, može se videti iz samog Zapisnika o saslušanju osumnjićenog u kome nema dela koji se odnosi na njegova prava garantovana u članu 78., članu

koji govori o pravima osumnjičenog. Tužilac je, na pitanje Sudskog veća, pojasnio da je optuženi Matić bio poučen o svojim pravima, ali da tog dela nema u zapisniku zbog tehničke greške daktilografkinje. Sudsko veće je postavilo pitanje tužiocu da li je ta daktilografkinja slobodna da o ovome svedoči, na šta je tužilac odgovorio da jeste. Sudsko veće je saopštilo da će odluku o ovom predlogu doneti naknadno, kada budu ispitane sve relevantne činjenice.

Komentar promatrača

Tužioc Ibro Bulić je, koristeći svoj kredibilitet, pokušao da uveri Sudsko veće da je on lično poučio optuženog Matića o njegovim pravima, ali da toga nema u zapisniku zbog tehničke greške daktilografkinje. Može se očekivati da Sudsko veće kao svedoka pozove dotičnu daktilografkinju. U suprotnom može se desiti da predlog Tužilaštva, da sporna izjava bude prihvaćena kao dokaz, bude odbijen.

Glavni pretres: 16. maj 2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Za današnji glavni pretres bilo je predviđeno saslušanje putem video linka svedoka Miroslava Deronjića, ali je Sudsko veće primilo dopis lekara Magnus Broberg-a u kome je obavješteno da svedok Deronjić boluje od metastaziranog raka i da nije i neće biti u stanju da svedoči u ovom postupku.

Predlog Tužilaštva

Tužilaštvo je predložilo da se umesto svedočenja Miroslava Deronića kao dokaz prihvate izjave koje je on dao u istraz i na glavnom pretresu u slučaju „Blagojević“ i u postupku koji se vodio protiv njega. Radi se o izjavama datim 04.02.1998., 21.10.1999. i 25.11.2003. godine.

Prigovor Odbrane

Odbrana se protivi prihvatanju ovih izjava iz razloga što ne postoje zakonski uslovi za to, propisani u članu 273. stav 2. ZKP BiH. Naime, u izjavi datoj 04.02.1998. godine nema naznaka u kom svojstvu je Deronjić dao izjavu, kao ni da je poučen o svojim pravima što je isti slučaj i sa izjavom koja je data 21.10.1999. godine. Što se tiče izjave od 25.11.2003. godine, ona predstavlja kompilaciju u narativnom obliku svih njegovih ranijih izjava. Njome je Deronjić osporio svoje ranije izjave, uključujući i dve prethodno pomenute. Ova izjava nema odgovarajuću pravnu formu i ona ne sadrži nepohodna upozorenja koja se daju osumnjičenom prilikom davanja izjave.

Odluke Sudskog veća

1. Sudsko veće je odlučilo da izvrši uvid u pomenute izjave kako bi donelo odluku o prihvatljivosti odnosno neprihvatljivosti istih.
2. Kako je Tužilaštvo ispunilo nalog Sudskog veća i prevelo i predalo Odbrani transkript sa suđenja koji sadrži svedočenje Momira Nikolića, Sudsko veće je odlučilo da odluku o prihvatljivosti odnosno neprihvatljivosti ovog transkripta kao dokaz donese kasnije, nakon što izvrši uvid u isti.
3. Povodom ranijeg predloga Tužilaštva da Sudsko veće kao dokaz prihvati izjave optuženog Milovana Matića koje je on dao u CJB Bijeljina 21.08.2003. i 19.06.2005. godine i Zapisnik o rekonstrukciji obavljenoj 29.09.2005. koju prati video zapis, Sudsko veće je donelo odluku da ove predloge Tužilaštva ne prihvati. Naime, pomenute izjave Matić je dao u svojstvu građanina koji poseduje određena saznanja o događaju koji se

- odigrao u julu 1995. godine. Onog trenutka kada je Matić počeo sa iznošenjem činjenica, konkretno o punjenju okvira sa municijom koja je služila za streljanje zatvorenih Bošnjaka u hangaru Zemljoradničke zadruge Kravica, koje su ga mogle inkriminirati, ovlašćeno službeno lice moralo ga je upoznati sa pravima koja mu pripadaju kao osumnjičenom, naročito pravom na odbranu i drugim pravima iz člana 78. ZKP BiH. Kako se to nije desilo, ove izjave nisu podobne da se prihvate kao dokaz. U suprotnom bi se povredilo pravo na pravično suđenje garantovano članom 6. Evropske konvencije. Što se tiče Zapisnika o rekonstrukciji, on se zasniva na dve izjave koje je 23.06.2005. i 24.06.2005. godine u prostorijama Tužilaštva BiH dao Milovan Matić kao osumnjičeni. Prilikom davanja tih izjava, kao i prilikom rekonstrukcije Matić je morao biti upozoren na svoja prava garantovana članom 78. ZKP BiH. Kako to i u ovom slučaju nije bilo ispoštovano, Sudsko veće je našlo da nisu ispunjeni zakonski uslovi da ovaj dokaz bude prihvaćen.
4. Sudsko veće je donelo rešenje o ukidanju pritvora optuženom Milovanu Matiću. Optuženom Matiću pritvor je bio određen zbog mogućnosti uticaja na svedoke i sigurnosti građana i imovine. Ostali optuženi zadržani su u pritvoru.

Glavni pretres: 13. jun 2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Za današnji glavni pretres bilo je predviđeno saslušanje putem video-linka Ljubomira Borovčanina kome se trenutno sudi u Hagu pred MKTJ. Sudsko veće je obavješteno pismenim putem od strane advokata Ljubomira Borovčanina da Borovčanin trenutno nije u mogućnosti da svedoči u postupku pred Sudom BiH. Naime, kako je uhapšen general Tolimir, Tužilaštvo MKTJ ima nameru da podnese predlog za spajanje postupka generala Tolimira i postupka Popović i drugi, u kome se između ostalih sudi Ljubomiru Borovčaninu. Kako posoji mogućnost da se, zbog spajanja, ponovo saslušaju neki od svedoka, Ljubomir Borovčanin nije u mogućnosti da svedoči pred Sudom BiH jer bi iznošenje nekih činjenica moglo da prouzrokuje posledice kao što je upotreba istih u postupku protiv njega.

Predlozi Tužilaštva i stav Odbrane

1. Tužilaštvo Suda BiH je predložilo, a sobzirom na gore navedenu okolnost, da se umesto svedočenja pročitaju i prihvate kao dokaz dve izjave koje je Ljubomir Borovčanin dao u istrazi pred istražiteljima MKTJ od 20.02.2002. i 11.03.2002. godine. Kao pravni osnov svog predloga tužilac je naveo član 273. stav 2. ZKP BiH, a koji, između ostalog, kaže da se zapisnici o iskazima dati u istrazi mogu po odluci sudskog veća pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu u slučaju ako je dolazak ispitanih lica pred sud nemoguć, ili je znatno otežan iz važnih razloga.

Odbrana je izrazila protivljenje prihvatanju ovakvog predloga Tužilaštva iz razloga što ne postoje zakonski uslovi za to. Pomenuti član 273. stav 2. govori o situaciji kada se radi o iskazima datim u istrazi pred domaćim sudom, a ne kako je u ovom slučaju, pred MKTJ. Drugo, iako je ovde dolazak svedoka otežan, on nije nemoguć i postoji mogućnost ostaviti određeni rok u kome će se definitivno utvrditi da li je svedočenje svedoka moguće. Na kraju, moraju se uzeti u obzir i odredbe Zakona o ustupanju predmeta od strane MKTJ Tužilaštvu BiH i korišćenju dokaza pribavljenih od MKTJ u postupcima pred sudovima u BiH, koji pominje ustupanje iskaza svedoka i veštaka, a nikako osumnjičenih jer oni u istazi nisu obavezni govoriti istinu.

2. Tužilaštvo je podnelo i drugi predlog koji se tiče pritvora optuženih. Svim optuženima, osim Milovana Matića kome je pritvor ukinut, pritvor ističe 19. juna 2007. godine. Tužilac je predložio da im pritvor bude produžen sve do završetka ovog postupka, a iz razloga koje propisuje član 132. stav. 1 tačke b i d ZKP BiH.

Odbrana se protivi ovom predlogu Tužilaštva jer smatra da više ne postoje razlozi koji su uticali da optuženima pritvor bude određen. Kako je tužilačka strana završila sa ispitivanjem svojih svedoka, ne postoji mogućnost da optuženi na njih utiču na bilo koji način. Sa druge strane, ne postoji ni bojazan po očuvanje sigurnosti građana i imovine. Milovan Matić kome je pritvor ukinut, vratio se u svoje selo i nije primećeno da su građani njegovog sela time uznemireni. S obzirom da je došao na glavni pretres, odbačena je i sumnja bekstva.

Odluke Sudskog veća

1. Sudsko veće je odredilo rok od mesec dana za čije vreme će biti moguće saslušanje putem video-linka Ljubomira Borovčanina. Ukoliko se to ne bude desilo, odlučiće se o prihvatljivosti odnosno neprihvatljivosti izjava iz istrage koje je predložio tužilac.

2. Sudsko veće je odlučilo da odluku o produžetku pritvora optuženima donese naknadno, po isteku istog, o čemu će obe stranke u postupku biti obavestene.

3. Sudsko veće je obavestilo Odbranu da se pripremi za iznošenje svojih dokaza. Na sledećem glavnom pretresu Odbrana će obavestiti Sudsko veće i Tužilaštvo o boju svedoka, veštaka i drugih dokaza koje namerava da izvede, nakon čega će se započeti sa ispitivanjem svedoka Odbrane.

Glavni pretres: 27. jun 2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Iznošenje predloga dokaza Odbrane

Na današnjem glavnom pretresu odbrane svih 11 optuženih iznele su svoj predlog dokaza koje nameravaju izvesti u daljem toku postupka. Predlog svakog branioca sastojao se iz liste materijalnih i personalnih dokaza i pojašnjenja okolnosti na koje će svedoci biti ispitani. Pored toga, postoji i zajednička lista koja obuhvata šest veštaka i osam svedoka svih odbrana. To su svedoci: Srbislav Davidović, Ljubisav Simić, Dragomir Mirković, Tomislav Kovač, Zoran Petković zvan Piroćanac, Miodrag Josipović, Goran Sarić i Neđo Jovičić. Takođe, postoji i zajednička lista za sedam odbrana koja sadrži imena 16 svedoka, ali ta imena nisu pročitana na glavnom pretresu. Svi ovi svedoci biće ispitani od strane samo dve odbrane i to najpre do strane one odbrane koja je predložila saslušanje tog svedoka. Što se tiče zajedničkog veštačenja, biće obavljeno od strane veštaka balističara, eksperta sudske medicine, demografa, veštaka saobraćajne, policijske i građevinske struke. Od tih veštaka poznato je samo ime demografa prof. dr Svetlane Radovanović.

Predloženo je i ispitivanje najmanje dva zaštićena svedoka, ali odbrane su zadržale pravo na naknadno predlaganje i izvođenje dokaza.

Većina branilaca je predložila je se kao materijalni dokazi, između ostalog, pribave transkripti sa suđenja pred MKTJ koji sadrže izjave potpukovnika Toma Karmansa (Tom Karmans), Miroslava

Deronjića, Mendeljeva Đurića, Nikole Popoviać, Dragana Mirkovića i dr. kao i drugi dokumenti koji su u posedu MKTJ. Predloženo je i prihvatanje kao utvrđenih činjenica koje se nalaze u paragrafima broj 365. i 366. iz presude u predmetu IT-02-60 ("Blagojević") koji je vođen pred MKTJ.

O ličnosti optuženih, njihovom ponašanju i odnosu prema drugim nacijama svedočiće više svedoka za svakog optuženog posebno. Strategija odbrana se razlikuje u tome što su neki od branilaca predložili dokaze koji dokazuju alibi njihovih štićenika ili isključuju krivičnu odgovornost.

Stav Tužilaštva

Tužilac je iznao mišljenje u pogledu liste zajedničkih svedoka da smatra da bi pozivanje osam svedoka bilo kumuliranje dokaza. Naime, svedoci Srbislav Davidović, kao bivši predsednik opštinske vlade u Bratuncu i Lubisav Simić, kao predsednik Izvršnog odbora opštine Bratunac, mogli bi svedočiti samo na iste okolnosti i povodom istih činjenica, s obzirom na njihovo istovetno kretanje i učestvovanje u pregovorima koji su se odvijali od 06. do 09. jula 1995. godine. Takođe problem kumuliranja dokaza uočava se i kod drugih predloga, naročito kod odbrane Dragiše Živanovića koja predlaže saslušanje 40 svedoka koji bi svedočili na istu okolnost, a to je alibi optuženog u kritično vreme.

Tužilac je imao primedbi i na zajedničku listu veštaka jer Odbrana osim što je navela njihove struke nije dala naznake šta bi bio predmet njihovog veštačenja.

Kao nepotrebno veštačenje, Tužilaštvo navodi veštačenje dr Zorana Pajića, koga je predložila odbrana optuženog Slobodana Jakovljevića, jer predmet njegovog veštačenja bilo bi tumačenje zakona, a umesto angažovanja veštaka i trošenja sredstava mogu se upotrebiti veštačenja drugih veštaka koja su obavljena pred ovim Sudom, a koja su se bavila istom problematikom. Takođe, i veštačenje veštaka dr Svetlane Radovanović je nepotrebno jer sve što bi bilo predmet njenog veštačenja je već utvrđeno presudama MKTJ donetim u predmetima "Krstić" i "Blagojević" koje ovo Veće može koristiti prilikom odlučivanja.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je prihvatilo zajedničku listu od osam svedoka i donelo odluku da na sledećem glavnom pretresu bude saslušan svedok Srbislav Davidović.

O ostalim predlozima dokaza Odbrane Veće će odlučiti naknadno.

Sledeći glavni pretres zakazan je za 11. jul 2007. godine.

Glavni pretres: 11.07.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP-a, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine.

Direktno ispitivanje svedoka Srbislava Davidovića

Pre rata živeo je u Bratuncu i obavljao funkcije direktora Centa za kulturu i predsednika Izvršnog odbora Skupštine opštine Bratunac. Početkom jula 1995. godine broj vojske u gradu se povećao. Iako ga niko nije zvanično obavestio, čuo je da se priprema akcija razdvajanja enkava Žepe i Srebrenice, radi onemogućavanja komunikacije pripadnika Armije BiH. 11. jula 1995. godine sreo je generala Ratka Mladića, na Pribićevacu gdje je otišao kako bi posetio sina koji je bio mobilasan u Vojsku Republike Srpske. Susret sa Mladićem bio je neprijatan. General se izvikao na njega upitavši ga šta traži među vojskom i to u civilu i bez naoružanja. Krenuo je u kuću u kojoj su se nalazili vojnici pozadinske vojske kako bi uzeo jednu pušku u slučaju da se ponovo sretne sa generalom i tako mu pokaže da je i on spreman za borbu. Pri izlasku iz kuće ponovo su se sreli. General Mladić je bio u društvu generala Živanovića. Živanović ga je prepoznao i javio se, ali se tada Mladić izvikao i na Živanovića. U blizini kuće sreo je Miroslava Deronjića i Draga Josipovića i oni su mu rekli da se kriju od Mladića. Bilo je očigledno da je Mladić neraspoložen, mada je uvek bio težak za razgovor i saradnju. Sledeći susret sa Mladićem odigrao se 12. jula. Naime, prethodne večeri Deronjić ga je obavestio da sledećeg jutra oko 8 časova dođe na sastanak u Komandu bratunačke brigade. U Komandi je sreo Mladića, ali ovog puta u boljem raspoloženju. Osim Mladića u prostoriji su se nalazili Ljubisav Simić, predsednik Skupštine opštine Bratunac, Aco Tešić, zamenik komandanta pozadinske brigade i lokalni sveštenik. Mladić ih je pitao šta da urade sa bošnjačkim narodom koji se nakon pada Srebrenice sakupio u Potočarima. Bili su zatečeni pitanjem i odgovorili su da je najbolje da čuju od samog naroda šta želi, da ostane ili ode u Tuzlu i da postupe po njihovoj želji. Znao je da Mladić civilnu vlast nije uvažavao i da ih ne bi poslušao šta god da su predložili. Obavestio ih je da će se u 10 časova u hotelu «Fontana» održati sastanak kome treba i oni da prisustvuju. Rekao je i da će na tom sastanku biti i delegacija Bošnjaka.

Na sastanku u hotelu «Fontana» pored svedoka prisustvovali su Ratko Mladić, Dragomir Vasić, Miroslav Deronjić, Radislav Krstić, Ljubisav Simić, dva svedoku nepoznata pukovnika, komandant holandskog bataljona UMPROFOR-a sa zamenikom i tročlana delegacija Bošnjaka u sastavu Ibro Nuhanović, Nasib Mandić i jedna žena Čamila. Sastanak je vodio Mladić. Tema sastanka bila je da li će Bošnjaci iz Srebrenice biti evakuisani u pravcu Tuzle i Kladrnja ili će ostate. Mladić im je garantovao bezbednost ukoliko bi ostali, ali Bošnjaci su bili odlučni da odu. U tom trenutku bilo je oko 20 hiljada ljudi koji su čekali u Potočarima. Sastanak je trajao oko sat vremena. Morao je biti ubrzo završen jer je javljeno da se ljudi u Potočarima komešaju i da postoji opasnost da samovoljno krenu. Pred kraj sastanka general je svedoku i Ljubisavu Simiću rekao da stanovništvu obezbede dovoljno hrane, vode i ostalih potreština. Trebalo je da otpočne prevoženje civila, a dok to ne bude obavljeno trebalo im je podmiriti najosnovnije potrebe. Na kraju je Nuhanović prošao generalu i pitao ga da li će biti kako je dogovoreno. Svedok, koji je dobro poznao Nuhanovića, je prišao njima dvojici i rekao mu da veruje generalu. Rekao mu je to jer je i sam bio uveren da će dogovor biti ispoštovan, garancija su bili vojnici UMPROFOR-a. U toku sastanka zaključio je da su Mladić i Nasib Nuhanović već održali jedan sastanak i da je zaključke sa tog sastanka Nasib preneo ljudima u Potočare. Tada su odlučili da krenu prema Tuzli i to izneli u «Fontani».

Zajedno sa Simićem organizovao je prikupljanje vode i hrane. Opština Bratunac posedovala je dve cisterne za vodu i imala pekaru sa malim kapacitetom. Zato su pomoć potražili u opštini Ljubovija i Zvornik. Dogovor je bio da ih u Potočarima sačeka tročlana komisija i da ona distribuirala vodu i hranu stanovništvu. Kako ih nije bilo, njih dvojica su sami započeli sa podelom hrane i vode. Bilo je jako vruće i ljudi je bilo mnogo. Među civilima primetio je samo decu i starije osobe, vojnosposobnih nije bilo. Ubrzo su počeli da stižu autobusi. Nedaleko odatle video je generala Mladića. Prišao mu je i upitao da li bi mogli invalidi da budu prvi ukrcani sa čime se general složio. Za dva sata koliko je proveo tu nije bilo incidenata. Holandski vojnici su napravili koridor između naroda i autobusa i propuštali ljude u grupama kako bi autobusi pristizali. Nije

primenjivana sila, ljudi su sami ulazili u autobuse. Sledećeg dana, 13. jula kada je krenuo ka Srebrenici ponovo je prošao kroz Potočare i video da se evakuacija približavala kraju. Još uvek su se tu nalazili vojnici i civili, ali u znatno manjem broju.

Bezbednost u Bratuncu je narušena. 12. jula uveče, dok je sedeo u svojoj kancelariji zajedno sa Draganom Mirkovićem, direktorom Komunalnog preduzeća, ispred zgrade opštine zaustavila su se tri autobusa koja su prevozila Bošnjake. S bočne strane opštine parkirano je još tri autobusa, a na izgralištu je bilo desetak, ali njih nije mogao videti. U autobusima su bili samo stariji muškarci. Policajac koji ih je obezbeđivao rekao im je da autobusi idu prema Batkovićima. U Batkovićima se nalazio sabirni centar i trebalo je da budu zamenjeni za zarobljene Srbe koji su se nalazili u Tuzli. Ljudi su bili žedni i tražili vode. Kada je razdelio vodu, ispred autobusa sreo je Miroslava Deronjića koji mu je rekao da im sve to smešta Rajko Đukić iz Milića i da upućuje ljude u Bratunac kako bi ih se oslobodio. Ljudi iz različitih autobusa su počeli međusobno da se dovikuju, tako da je naređeno da vozači drže upaljene motore kako bi ih onemogućili u tome. Uplašio se da bi ti muškarci mogli izaći i krenuti po gradu, što bi bilo loše jer u gradu nije bilo vojnosposobnih ljudi koji bi mogli da zaustave masu. Zato su iz kuća izašli maloletni dečaci i penzioneri sa naoružanjem kako bi izgledalo da je obezbeđenje dobro.

Za incident u hangaru Zemljoradničke zadruge «Kravica» saznao je 14. jula. Tog jutra došli su direktori zadruge Jovan Nikolić i Dragan Nikolić i ispričali da je u hangaru zadruge iz vatrenog oružja ubijeno više stotina zarobljenika. Ubili su ih vojnici koji im nisu bili poznati, tako da su oni pretpostavljali da to nisu bili pripadnici bratunačke brigade. Vojnici su bili grubi, pretili su osoblju zadruge. Iako se Kravica nalazila administrativno u opštini Bratunac nije ništa preduzeo. To je bila vojna operacija i on kao predstavnik civilne vlasti nije imao ovlašćenja da bilo šta učini. On čak nije ni bio upoznat sa planom vojnih aktivnosti u Srebrenici. Jedina veza civilne vlasti i vojske bio je komandant Trišić, pomoćnik komandanta za pozadinu. Miroslav Deronjić nije bio u civilnoj vlasti, ali bio je uvažavan i svi su ga slušali. Njega je Radovan Karadžić imenovao za Poverenika za Srebrenicu, tako da se smatralo da je on odgovoran za incidente. Kasnije je čuo da su tela iz hangara odneta i da je u tome učestvovalo Komunalno preduzeće. Iako je opština osnivač tog preduzeća, direktor preduzeća nije od svedoka dobio taj nalog i svedok ne zna od koga je taj nalog dobio. Pretpostavlja da je u tome učestvovala vojska, ali on o tome nije čak ni obavešten.

Svedok ne poznaje optužene.

Unakrsno ispitivanje svedoka Srbislava Davidovića

Kao predsednik Izvršnog odbora koji predstavlja civilnu vlas održavao je kontakte sa komandantom Trišićem i na osnovu njegovih naloga za vojsku obezbeđivao hranu, odeću i cigarete. Praksa je bila u svim opštinama da sama opština brine o snabdevenosti opštinske brigade. Ipak, rezerve su bile male i hrana je uglavnom kupovana. Goriva je bilo malo i jedina pumpa koja je radila imala ga je retko.

Na sastanku u «Fontani» Mladić je kao uslov bošnjačkoj delegaciji iznao da ako civili žele da idu, bošnjačka vojska mora da preda oružje i muškarci će biti provereni da li među njima ima ratnih zločinaca. Rekao je: «Možete tako ili ćete nestati!».

Autobusi koji su prevozili civile nalazili su se izvan baze holandskih vojnika. I sami civili nisu bili smešteni u bazi. Baza se nalazila podalje od fabrike akumulatora u pravcu prema Bratuncu, dok su civili bili nekoliko stotina metara u suprotnom pravcu, putem prema Srebrenici.

Te noći kada su autobusi sa muškarcima parkirani ispred zgrade opštine nije znao da li na drugim mestima u Bratuncu ima zatvorenih Bošnjaka, ali je sutradan saznao da ih je bilo u osnovnoj školi «Vuk Karadžić».

Za čišćenje terena u Kravici korišćene su mašine koje su bile u vlasništvu Komunalnog preduzeća. Mašine su tražene od strane pukovnika Ljubiše Beare, ali svedok ne zna da li zaista tom nalogu udovoljeno.

Stavovi i odluka Sudskog veća

Sudsko veće je upozorilo tužioca da ne postavlja pitanja koja nisu predmet optužnice i da u ovaj predmet ne uvodi činjenice iz predmeta «Božić» koji se vodi pred ovim Sudom. Takođe, upozorilo je tužioca da poštuje pravila unakrsnog ispitivanja i vreme koje je predviđeno. Istaklo je da unakrsno ispitivanje ne može trajati duže od direktnog i da ukoliko se to bude ponovilo prilikom saslušanja drugih svedoka odbrane da će to vreme ubuduće biti ograničeno.

Sudsko veće je donelo odluku da na sledećem glavnom pretresu putem video-linka bude unakrsno ispitivan svedok Franken Robert Alexander.

Komentar promatarča

Svedoka su direktno ispitivali advokati Stanko Petrović, branilac optuženog Dragiše Živanovića i advokat Dragan Gotovac, advokat optuženog Aleksandra Radovanovića. Advokat Gotovac je loše formulisao i često ponavljao pitanja tražeći od svedoka da pojašni činjenice tako da je njegovo ispitivanje ličilo na unakrsno. Prilikom ispitivanja svedoka govorio «naši» misleći na pripadnike srpske vojske. S druge strane, međunarodni tužilac Kwai Hong Ip je pokušao da od svedoka dobije informacije koje bi mogao da iskoristi u drugom predmetu u kome zastupa optužnicu pred ovim Sudom i zanemario je pravila unakrsnog ispitivanja zbog čega je bio opomenut od strane Sudskog veća. Predsedavajući Veća, sudija Hilmo Vučinić, bio je vidno iznerviran ovakvim ponašanjem učesnika u postuku. Ipak, uspešno je vodio glavni pretres. Nije tolerisao neodgovorno ponašanje, nedopuštena pitanja i pomagao je prilikom formulisanja pitanja kako bi ona zadovoljila zakonsku formu predviđenu za vrstu ispitivanja.

Glavni pretres: 18.07.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Unakrsno ispitivanje svedoka Robert Franken Alexander

Svedok je u julu 1995. godine bio zamenik komandanta Prvog holandskog bataljona, čija se baza nalazila u Potočarima, opština Srebrenica. Zadatak bataljona bio je da samim prisustvom odvraća bilo koji napad na zaštićenu zonu Srebrenice, održavanje mira i discipline, demilitarizacija zone i vršenje humanitarne pomoći. Enklava nikada nije demilitarizovana jer je za tako nešto bilo potrebno ulaziti u kuće i pretražiti ih, a to se nije moglo bez prisustva civilne policije. Oduzeto je malo oduržja, 200-300 komada mitraljeza, 2 tenka i nešto artiljerije, koje je bilo smešteno u jednoj baraci u bazi bataljona. U Kamenici je postojalo skalište oružja bošnjačke vojske, ali tada se nije znalo za to, u suprotnom to oružje bi bilo oduzeto. Oružje je možda krijumčareno putem autobusa humanitarne pomoći „Poni expres“, ali to nikada nije utvrđeno.

Pre pada Srebrenice, u periodu od januara do jula 1995. godine, holandski vojnici imali su problema prilikom kretanja kako unutar tako i van enklave. Te probleme stvarali su pripadnici 28. divizije Armije BiH. Divizija je brojala do pet hiljada ljudi, dok je u okolini enklave bilo oko šest hiljada srpskih vojnika. U više navrata svedok je obaljšao razgovore sa komandom 28. divizije, razgovaralo se o posledicama napada na enklavu od strane srpske vojske. Povodom razgovora u maju donet je zaključak da bi u tom slučaju holandski vojnici branili svoje osmatračnice, dok bi pripadnici 28. divizije branili deo između osmatračnica tako što bi činili prsten oko enklave. Inače, oko enklave Srebrenica postojale su tri linije, tri granice. Jednu su čuvali vojnici UN i to je bila zvanična linija razgraničenja, dok su druge dve čuvali srpski i bošnjački vojnici. Takvim stanjem niko nije bio zadovoljan. Jugozapadna granica nije kontrolisana zbog incidenta kada je jedan od lokalnih Bošnjaka zabranio vojnicima UN-a ulazak u tu zonu. Osim tog bilo je i drugih incidenata. Dva je prijavila srpska vojska kada su srpski vojnici ubijeni 6-7 km južno od enklave.

Dana 08. jula jedna osmatračnica je granatirana i zauzeta od strane Srba. Oni su zadržali oružje holandskih vojnika, dopustili su samo da se vojnici vrate u Srebrenicu pomoću jednog oklopnog vozila. Zbog napada Srba bilo je ranjenih holandskih vojnika, ali je zbog ranijih napada Bošnjaka na jednu osmatračnicu poginuo jedan vojnik.

Kroz dva dana, 10. jula, komandant holandskog bataljona, pukovnik Karmans, razgovarao je sa predstavnicima Armije BiH. Svedok ne zna šta je bio zaključak tog sastanka, ali zna da je komandant bio ubeđen da će u slučaju napada dobiti podršku iz vazduha od strana UMPROFOR-a i to je preneo Ramiću koji je predstajao Bošnjake. Sledećeg dana kada je Srebrenica pala, pukovnik Karmans se sastao sa srpskom stranom, sa generalom Mladićem. Karmans je zahtevao humanitarnu pomoć za civile koji su se sklonili u bazu u Potočarima. Mladić je to odobrio i rekao da evakuacija civila mora biti dobrovoljna. Zbog bojazni za civile muškarci su popisani. Upisana su imena ukupno 251 muškarca, njih sedamdesetak nije pristalo na to. Taj spisak nikada nije zvanično objavljen.

U noći između 11. i 12. jula dobijen je izveštaj čete B da su pripadnici 28. divizije izčezli iz enklave, ali ništa se nije znalo o njihovom kretanju. Dvanaestog jula grad je grantiran. U gradu je još uvek bilo civila, ali većina je već izbegla i smestila se u Potočarima, gde su čekali da počne evakuacija. Jedini vojni cilj u gradu bila je pošta i škola gde su bili delovi komande bošnjačke vojske. Kako nije sigurno da li su srpske snage znale za izlazak vojnika iz enklave, granatiranje se moglo protumačiti i tako da su oni želeli da gađaju komandu suparničke vojske tj. vojni cilj.

Prva dva konvoja sa civilima koja su stigla u Kladanj imala su pratnju holandskih vozila, ali to ne važi i za osatak autobusa. Evakuacija je završena 14. jula u rano poslepodne. Tada su se holandski vojnici vratili u svoju komandu. Nakon evakuacije potpisan je dokument koji je potvrđivao da se sve odvijalo po dogovoru. Ipak svedok je imao zamerke, smatrao je da ako se civilima ostavi mogućnost izbora (da ostanu ili odu) ali ne i uslovi za preživljavanje onda izbora i nema. Srpska strana je iznela da holandski vojnici moraju brzo napustiti Potočare, ali kako je bilo mnogo ranjenika vojnici su ostali. Kroz nekoliko dana ranjenici su prebačeni uz pomoć Međunarodnog crvenog krsta i vojnici su mogli otići. Ipak, zbog nedovoljno vozila sedam ranjenika ostalo je u Bratuncu.

Napomena: Direktno ispitivanje od strane Tužilaštva zamenjeno je čitanjem iskaza (07. februara ove godine), koji je svedok dao 04. aprila 2000. godine pred MKTJ na suđenju generalu Radoslavu Krstiću. Sudsko veće je transkript njegovog iskaza prihvatilo kao dokaz i kada su se stekli uslovi (na današnjem glavnom pretresu) omogućilo odbrani da putem video-linka ispita svedoka koji se nalazi u Asenu u Holandiji.

Glavni pretres: 19.07.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedoka Ljubisava Simića

Svedok živi u Bratuncu, gde je proveo i vreme rata obavljajući od 1992. godine funkciju predsednika Skupštine opština Bratunac. Osnovna njegova dužnost bila je realizovanje skupštinskih odluka, ali zbog ratnog stanja zajedno sa Izvršnim odborom bavio se i smeštajem izbeglica. Odnos skupštine Bratunca i bratunačke brigade VRS-a bio je takav da je civilna vlast vojsci obezbeđivala hranu, odeću, obuću i ponekad gorivo. To je bila praksa i u drugim opštinama.

Na dan kada je pala Srebrenica nalazio se na službenom putu u Crnoj Gori sa još trojicom lokalnih direktora preduzeća. Vest je čuo u hotelu u Gnjilanu i to ga je veoma iznenadilo s obzirom da mu nije bilo poznato da se priprema vojna akcija. Na putu je trebalo da ostanu još jedan dan, ali su odlučili da se odmah vrate. Uveče 11. jula otišao je do opštinskih kancelarija i tu ga je direktor Izvršnog odbora obavestio da je za sutra planiran sastanak sa generalom Mladićem. Na tom sastanku koji je bio neformalnog karaktera Mladić ih je upitao šta da rade sa civilima koji su se nalazili u Potočarima. Odgovorio je da lokalna policija i vlast ne mogu sami da ih zaštite i da je neophodno to organizovati na višem nivou. Sastanak je trajao kratko i na kraju im je Mladić rekao da će se u 10 časova u hotelu „Fontana“ održati sastanak - pregovori sa predstavnicima bošnjačkih civila. Otišao je do svoje kuće kako bi se presvukao i obukao civilnu odeću za sastanak. Do tad je na sebi imao uniformu, jer je bio nemoguće sresti se sa Mladićem bez uniforme.

Na sastanku su bili pristupi pored njega, direktora Izvršnog odbora i Mladića i komandant Prvog holandskog bataljona sa još jednim oficijom i prevodiocem, general Krstić, Miroslav Deronjić, policajac Vasić iz Zvornika i tročlana delegacija bošnjačkog naroda. Tema razgovora bilo je šta uraditi sa velikim brojem izbeglica koji su se nalazili u Potočarima. Jedan broj njih bio je u bazi holandskog bataljona, ali većina je bila izvan baze. Bilo je jako vruće, ljudima je bila potrebna hrana i voda. Mladić je rekao da ko želi može da ostane i vrati se svojoj kući ili može biti evakuisan. U svakom slučaju uslov je bio da vojska položi oružje i da se proveriti da li među muškarcima ima ratnih zločinaca. Rekao je da će «muslimani opstati ili nestati»! Delegacija se izjasnila da svi civili žele biti evakuisani. Da bi se to sprovelo trebalo je oformiti zajednički tim koji će obezbediti i civilima distribuirati vodu i hranu, kao i pomoći da ranjenici koji su se nalazili u maloj bolnici budu prebačeni u Dom zdravlja Bratunac. Mladić je predložio da Čamila, članica delegacije, bude koordinator tog tima. Nije se govorilo o obezbeđivanju nikakve nafte ili goriva. Predstavnici holandskog bataljona nisu uzimali učešće u raspravi.

Kao predstavnik civilne vlasti odmah je počio sa sprovođenjem dogovora. Kako u Bratuncu nije bilo dovoljno hrane, pozvao je poznanike iz UNHCR-a i obratio se predsedniku opštine Ljubovija kao i jednom lokalnom timu za humanitarne intervencije. Čim je pomoć pristigla počelo je deljenje hrane narodu. Iako je trebalo da ih u Potočarima sačeka delegacija i pomogne u tome, kada je stigao tamo njih nije bilo. Bilo je mnogo ljudi. Holandski i srpski vojnici formirali su kordon između ljudi i autobusa koji su pristigli radi evakuacije. Propuštali su po grupu koja bi mogla da stane u jedan autobus. Ljudi su se gurali jer su se plašili da neće biti dovoljno mesta za

sve. Najviše je bilo staraca, žena i dece. Osim uobičajenog načina održavanja reda nije bilo nasilja vojnika prema civilima. U toj gužvi uspeo je da vidi i generala Mladića kome je prišao jedan predstavnik humanitarne organizacije, ali se general izvikao na njega govoreći da tako krupan čovek ne treba da se bavi takvim radom, već da se angažuje u vojsci. Svedok se u Potočarima zadržao do mraka. Na tom mestu je video jedno vozilo holandskih vojnika, ali ne zna da li je tim vozilom praćen konvoj.

Uveče je u Bratuncu u blizini zgrade opštine video više praznih autobusa. Pomislio je da su tu ostavljeni zbog sutrašnjeg nastavka evakuacije. Sutradan, 12. jula, predsednik Izvršnog odbora mu je rekao da je prethodne noći iz pravca Milića dovezen jedan kovoje autobusa sa bošnjačkim muškarcima i da su smeštani na stadionu. Kako u gradu nije bilo vojnosposobnih muškaraca da obezbeđuje konvoj koji je predstavljao opasnost po grad mobilisani su penzioneri i mladi dečaci kako bu probali da održe red. Odmah je krenuo da vidi šta se dešava sa tim muškarcima. Sreo je jednog oficira i rekao mu da muškarci odmah moraju biti evakuisani. Oficir je odgovorio da oni idu u razmenu. Ubrzo je konvoj krenuo putem prema Sarajevu.

Za zločin koji se desio u hangaru Zemljoradničke zadruge «Kravica» čuo je od direktora zadruge Jovana Nikolića. Dan ili dva nakon što se zločin desio Nikolić je došao u kancelariju predsednika Izvršnog odbora i rekao da se dogodio incident u kojem je poginuo jedan srpski vojnik što je rezultiralo time da je ostatak vojske počeo pucati po zarobljenicima. Nikolić nikog od vojnika nije poznao, ali rekao mu je da su bili arogantni i neprijatni čak i prema njemu. Koliko je ljudi tačno ubijeno nije rekao, znalo se da ih je bilo mnogo. Nije hteo da se upušta u to, ali je kasnije o tome pričao sa Miroslavom Deronjićem koji je od predsednika Karadžića postavljen za Poverenika za Srebrenicu. Deronjić je prokomentarisao da je tom prilikom vojska neodgovorno postupila. Svedok nikada nije saznao ko je zločin učinio, ni po imenu vojnika ni koja je to brigada bila.

Armija BiH iz Srebrenice predstavljala je pretnju za grad Bratunac. Čak i kada je Srebrenica proglašena za zaštićenu zonu bilo je napada iz pravca Srebrenice. Bilo je žrtava, sprska sela su popaljena. U Bratuncu je bilo mnogo srpskih izbeglica iz čak 65 opština. Dok su Srbi dolazili, Bošnjaci su napuštali Bratunac.

Mnogo pre pada Srebrenice, krajem leta 1992. godine učinjeni su napori da se spreče međusobna ubijanja. Deronjić i on sastao se sa pripadnicima Armije BiH, jedan od njih je bio Mandžić. Naser Orić se nije pojavio, pregovori su otpočeli loše i nisu urodili plodom.

Unakrsno ispitivanje svedoka Ljubisava Simića

Na sastanku u „Fontani“ Mladić je rekao da sva vojska koja položi oružje može biti evakuisana sa civilima, osim ratnih zločinaca. Navodno je postojao spisak ratnih zločinaca na osnovu kojeg su vojnici trebalo da budu provereni. Svedok je smatrao da je to loše jer se ratnim zločincima može suditi kad rat bude završen. Iako Mladić nije formalno-pravno imao ovlašćenja da izdaje naredbe nosiocima civilne vlasti, svi su ga slušali i postupali po njegovim naređenjima. Što se tiče Deronjića, on je trebalo da se brine o civilima, ali kao predstavnik vojske nije mogao civilnoj vlasti davati naredbe. On nikada nije zahtevao pomoć od svedoka.

Konvoju koji je došao iz Milića su obezbeđivali mladi i stari jer su svi ostali vojno sposobni muškarci bili van grada na terenu. Nije to bila opšta mobilizacija organizovana radi zauzimanja Srebrenice, već se u toku rata skoro cela muška populacija uvek nalazila na terenu. Bošnjački

muškarci su bili pretnja za grad jer su mogli žrtvovati par ljudi kako bi omogućili bekstvo i uzimanje talaca i to je razglog zbog čega su morali biti čuvani na bilo koji način.

Svedok je brinuo o svim izbeglicama, nije vodio računa koje su nacionalnosti bili. Holanski i srpski vojnici su isto postupali prema ljudima koje je trebalo evakuisati. Bilo je tu i vojne policije. Propuštali su po grupu ljudi jer su ti ljudi u tolikom broju predstajali stampedo koji je mogao da se otrgne kontroli. U tom slučaju došlo bi do međusobnog gaženja, neko bi sigurno bio povređen, autobusi uništeni. Trebalo je voditi računa i o ranjenima. Video je jednu devojkicu koja je bila povedena u predelu pete na nozi. Krvarila je, ali on ne zna da li je ona ranjena ili povređena u gužvi. Holandski vojnici su bili prisutni do kraja evakuacije, čak je na kraju potpisan dokument koji je potvrđivao da je evakuacija protekla u najboljem redu.

Glavni pretres: 25.07.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje Miodraga Josipovića

Svedok je 1995. godine obavljao dužnost načelnika Stanice javne bezbednosti (SJB) u Bratuncu, koja je bila u sastavu Centra javne bezbednosti (CJB) Zvornik. Načelnik CJB-a bio je Dragomir Vasić. Bile su formirane i posebne jedinice policije za borbena dejstva. U Zvorniku je formiran jedan takav bataljon koji su činile pet četa. Načelnici stanica javne bezbednosti, među njima i svedok, nisu imali nadležnost nad tim bataljonom. Kada su bila vanredna dejstva formirale su se i posebne čete koje su mobilisale ljude iz svih stanica javne bezbednosti. Svaki načelnik stanice pripremio bi svoje ljude za teren i nakon dolaska na teren komandovanje nad njima preuzeo bi posebni komandir koji je bio postavljen za tu četvu.

SJB Bratunac je kao jedan od zadataka u toku 1995. godine imala i obezbeđenje putne komunikacije Zvornik-Sarajevo, što je podrazumevalo da ljudi koji su se kretali putem budu zaštićeni od borbenih dejstava. Na tom putu 13. jula vršeći svoju dužnost poginuo je jedan policajac sa nadimkom Tulo. Obezbeđivanje puta nije predstavljalo borbeni već redovni zadatak policije.

Svedok je 12. jula 1995. na kratko posetio Potočare, u vreme dok su tu bili smešteni izbegli bošnjački civili. Obavestio je komandira I. čete zvorničkog centra, Rašu Pantića, da je od ministra stigla naredba da četa iz Potočara ode na putnu komunikaciju Bratunac-Konjević Polje i da istu obezbeđuje. Tom prilikom u Potočarima video je mnogo civila, oko 30 hiljada žena, dece i staraca. Video je i generala Ratka Mladića, vojnike iz njegove pratnje, kao i vojnike UMPROFOR-a. Vrativši se u Bratunac obavestio je da su u blizini stanice milicije autobusima dovezeni zarobljeni Bošnjaci. Zarobljenici su predstajali pretnju za grad jer nije postojalo dobro obezbeđenje i oni su mogli izaći iz autobusa što bi uznemirilo lokalno stanovništvo i moglo da dovede do incidenata. Svedok je pozvao pomoć i sa Pala je stiglo pedesetak ljudi koji su pomogli u obezbeđivanju. O tome šta će biti sa tim zarobljenicima nije znao, nikada nije čuo za naredbu da ti muškarci budu likvidirani. Što se tiče civila u Potočarima, od načelnika Vasića je čuo da je održan sastanak u hotelu „Fontana“ i da se tu raspravljalo o evakuaciji.

O tome šta se desilo u hangaru Zemljoradničke zadruge «Kravica» čuo je od komandira II Odreda Šekovići, koga je znao samo po nadimku Oficir. Oficir mu je ispričao da je u Kravici poginuo jedan policajac i da je zbog toga izbio incident koji je stvorio mnogo problema. O detaljima svega

toga nije mu govorio. Čuo je da se u to vreme u Kravici nalazio i Milan Lukić sa svojim vojnicima.

Tela ubijenih ljudi u Kravici video je tek u jesen kada je Elizabet Ren (Elizabeth Ren) posetila Miroslava Deronjića i zatražila da bude odvedena na teren. Tražila je da pogleda grobnice i rekla da se sa telima mora nešto uraditi. Tela su ekshumirana tek u proleće 1996. godine u prisustvu Amora Mašovića. Svedok je prisustvovao iskopavanjima tela. Svako telo je stavljano u posebnu vreću, popisano i odvezeno u Tuzlu. Mogao je da primeti da se tu nalazi 600-1000 tela. Mesto na kome su se tela nalazila zove se Bokčin Potok, iznad Kamenice.

Od optuženih poznaje Miloša Stupara, Milenka Trifunovića i Aleksandra Radovanovića i o njima nema ništa loše reći. Za Miloša Srupara zna da je bio komandant II Odreda Šekovići, ali da je pre pada Srebrenice smenjen i da je na njegovo mesto došao Oficir. O tome su mu pričali Ljubomir Borovčanin i Dragomir Vasić.

Predočavanje dokumenata

Branilac optuženog Milenka Trifunovića predočio je svedoku «Rješenje o vanrednom unapređenju u viši čin Trifunović Milenka, MUP RS Sarajevo od 24.04.1996.godine». Tim rešenjem je optuženi Trifunović, kao komandir voda SOP Šekovići, iz komandira I klase unapređen u čin viši narednik. Branilac je upitao svedoka da li su se ovakva unapređenja dešavala zbog ratnih zasluga i da li je to imalo značajnog učešća u karijeri vojnika. Svedok je odgovorio da to nije bila praksa, da unapređenje u čin *viši narednik* je bio ekvivalent zastavnika što nije predstavljalo značajno unapređenje. Branilac je upitao svedoka da li se dešavalo da komandant odreda izdaje naredbe i uputstva vojnicima, a da pri tom ne bude obavešten njihov neposredni starešina tj. komandir voda. Svedok je odgovorio potvrdno.

Svedoku je od strane branioca optuženog Miloša Stupara predočena Naredba 64/95 od 10. jula 1995. godine koju je izdao v.d. Ministar unutrašnjih poslova RS Tomo Kovač, na osnovu koje su formirane zajedničke snage jedinica MUP-a (uključujući četvu iz Centra za obuku na Jahorini, II Odred Šekovići i I četvu iz zborničkog centra) da pomognu snagama Vojske RS u napadu. Svedok je izjavio da iako je znao za ovu naredbu do sada je nikada nije video. Poznato mu je da su se pripadnici združenih snaga okupili 11. jula ispred CJB u Bratuncu, ali tom prilikom nije video optuženog Miloša Stupara.

Unakrsno ispitivanje Miodraga Josipovića

Među civilima u Potočarima je vladao strah. Oni se nisu plašili prisustva pripadnika I čete čiji je komandir bio Rašo Panitić, već iz razloga što je njihova, bošnjačka vojska napustila grad i krenula šumom. U tom trenutku nije znao u kom pravcu su krenuli pripadnici Armije BiH, ali je kasnije saznao da su išli u pravcu Tuzle.

Izveštaje I čete o broju civila dobijao je načelnik Centra javne bezbednosti. On je prenosio svedoku podatke o civilima i predavanju bošnjačkih muškaraca. Njegov zadatak je bio obezbeđivanje vode i hrane za zarobljenike, ali mu nije poznato da li je od načelnika Vasića traženo da za njih obezbedi prevoz.

Tužilac je predočio svedoku njegove izjave od 04.06.2000. godine koju je dao Žan Rene Ruez (Jan Rene Ruez), haškom istražitelju i od 13.04.2004. godine koju je dao u Policijskoj stanici Bratunac u svojstvu osumnjičenog. U tim izjavama je o dešavanjima u Kravici je drugačije

govorio, da je bila prisutna specijalna policija, da je došlo do otimanja pušaka i borbe «prsa u prsa». Govorio je da su tada on i njegov pretpostavljeni, načelnik Vasić, dobili zahtev da se pripreme autobusi za prevoz zarobljenih muškaraca. Kako u Bratuncu nije bilo neophonih autobusa zahtev su preneli drugim organima.

Tužilac je najavio da će pomenute izjave svedoka predožiti kao dokaz.

Komentar

Ovo je prvi svedok koji govori o prisustvu Milana Lukića, haškog optuženika, i njegovih vojnika u Kravici. Svedok je naveo da mu je o prisustvu Lukića govorio i Ljubomir Borovčanin, ali da ni jedan od njih dvojice nisu ranije govorili o tome iz straha. Ovo je interesantan podatak kada se uzme u obzir da niko od drugih svedoka, meštana koji su bili na licu mesta, nisu prepoznali vojnike i izjavili da to nisu bili pripadnici Bratunačke brigade već neki nepoznati agresivni vojnici.

Predočavanjem rešenja o unapređenu optuženog Trifunovića branilac je pokušao da isključi komandnu odgovornost optuženog, naime želeo je da dokaže da on kao tadašnji komandir voda SOP Šekovići nije morao znati da su vojnici dobili naredbu od komandanta odreda i nije mogao sprečiti ubijanje zarobljenih Bošnjaka. Branilac je takođe želeo da dokaže da unapređenje optuženog Trifunovića iz 1996. godine nije bilo rezultat ratnih zasluga tj. učešća u dešavanjima u Kravici.

Glavni pretes: 26. 07. 2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Za današnji glavni pretres bilo je predviđeno ispitivanje svedoka odbrane Dragoslava Mirkovića i Gorana Sarića, ali kako se iz opravdanih razloga ni jedan od svedoka nije pojavio, glavni pretres je odložen.

Glavni pretres: 01. 08. 2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedoka Dragomira Mirkovića

Svedok je u julu 1995. godine obavljao dužnosti direktora Komunalnog preduzeća u Bratuncu i komandira Civilne zaštite. Osnovna delatnost Komunalnog preduzeća bila je snabdevanje stanovništva vodom, uklanjanje i odvoženje smeća, održavanje gradskog zelenila i gradske kanalizacije. U toku rata obavljali su se i vanredni poslovi. Jedan od njih bila je asanacija terena, koja je podrazumevala pokop mrtvih, poginulih ljudi i uginulih životinja i uklanjanje raznih predmeta kako bi se sprečila epidemija. Pokop poginulih se jednako odnosio na srpsko i muslimansko stanovništvo. Preduzeće se finansiralo iz sopstvenih prihoda. Opština nije finansirala preduzeće, ali je plaćala održavanje gradskog zelenila.

Jedne večeri na ulicama Bratunca sreo je Ljubomira Borovčanina i pozvao ga na večeru. Otišli su u restoran «Jasen» i tamo su im se pridružili Miroslav Deronjić, Srbislav Davidović i još dva, tri

nepoznata policajca. Nakon desetak minuta došao je i jedan vojnik sa zavijenom rukom. Čuo je da ga oslovljavaju sa Oficir. Bio je to izrazito lep mladić, srednjeg rasta, crn, imao je tridesetak godina. Oficir je ispričao da je ruku povredio tog popodneva prilikom zatvaranja bošnjačkih muškaraca koji su se predali. Jedan od njih oteo je pušku čuvaru i ubio ga. Oficir je pokušao da oduzme oružje i uhvativši cev puške koja je od pucnja bila vrela izgoreo je ruku. U restoranu se nisu dugo zadržali jer je Borovčanin obavešten da je Zvornik napadnut i da je u opasnosti. Kada je Borovčanin napustio restoran, svedok je takođe krenuo i otišao u svoju kancelariju.

Nakon par minuta primio je telefonski poziv putem koga je obavešten da se u kancelarijama SDS-a nalazi pukovnik Lubiša Beara i da je potrebno da mu se javi. Kada je stigao video je dva specijalna policajca u kancelariji sekretara stranke, dok je u kancelariji predsednika sedeo Beara sa još dvojicom policajaca. Beara se raspitivao kako Komunalno preduzeće stoji sa mašinama, opremom i ljudstvom. Odgovorio je da postoje dva kamiona, jedan rovokopač i oko šezdesetak ljudi. Beara mu je rekao da s raspoloživim sredstvima ode do boksita u Milićima gde će pokopati mrtve. Svedok je to odbio i rekao da bi se tome sigurno suprotstavio i Rajko Dukić, jer je on zabranjivao nasilje i ukopavanje mrtvih iz drugih opština na teritorije opština Milići. Beara je bio ljut i opsovao je obojicu. Revoltiran time svedok je otišao iz kancelarije zalupivši vrata za sobom. Nakon par sati Beara ga je ponovo pozvao. Prilikom sledećeg susreta rekao mu je da će ga jedan od policajaca umesto u Miliće odvesti do Glogove i da će mu pokazati mesto na kome će rake biti iskopane.

Sutradan ujutru otišao je sa ljudima iz preduzeća do Glogove i počelo se s kopanjem jama. Kako je za to korišćen utovarivač kopanje je išlo sporo i teško. Zbog toga je Beara poslao rovokopač iz Zvornika. Radnik preduzeća Rade Đurković je rukovao mašinom. Prvo je iskopana jedna velika raka dimenzija 15 x 10 m i dubine oko 4 m. Kamioni su počeli dovoziti leševe. Kada je velika raka bila puna iskopane su još tri manje, okruglog oblika. Jedan oficir koji je bio prisutan rekao je svedoku da ode do Konjević Polja i proveriti da li ima još leševa koji nisu pokupljeni. Na putu prema Konjević Polju prošao je pored Kravice i video stravičan prizor. Ispred hangara zadruga nalazila se ogromna gomila leševa, bilo ih je stotinak, a nedaleko od kamare jedan uniformisani čovek ubijao je ljude koji su ležali na zemlji. Vatrenim oružjem ubio je njih četiri, pet. Svedok to nije pokušao da spreči, čak to nikome nije ni prijavio. Ko je bio taj vojnik ne zna, niti je saznao tko je ubio ostale ljude. Na raskrsnici u Konjević Polju video je četiri, pet tela, među kojima je bila jedna žena. Bilo je i leševa pored puta. U bivšoj osnovnoj školi «Vuk Karadžić» u Bratuncu video je takođe ubijene ljude. Sva ta tela odvezena su u grobnicu u Glogovoj. Prema njegovoj proceni u masovnoj grobnici ukopano je oko 500-600 tela. Ukopavanje je trajalo dva dana. Narednih dana je obavljeno i čišćenje terena tj. pranje hangara zadruga. Tom prilikom je video direktora zadruga Jovana Nikolića, ali nisu pričali o događaju i tko je ubio zarobljene muškarce.

Čuo je da je tih dana došlo do sukoba i samih pripadnika Armije BiH. Jedna struja nije želela da napusti teritoriju oko Srebrenice, dok je druga bila za povlačenje prema Tuzli. Sukob je doveo do međusobnog ubijanja, bacane su i bombe. Leševi koji su bili dostupni i nalazili se na livadi takođe su pokupljeni od strane radnika Komunalnog preduzeća i sahranjeni u Glogovoj. Za ostale koji su se nalazili u šumi pobrinula se vojska. Takođe, u Glogovoj su pokopani i poginuli u sukobu Armije BiH i Vojske Republike Srpske.

Glogovu je posle ovih dešavanja posetio još jednom u prisustvu haškog istražitelja Žan Rene Rueza (Jean Rene Ruez). Tada je video da je neko iskopao još jednu grobnicu, u kojoj je bilo šest parova, odnosno 12 tela čije su ruke bile međusobno vezane žicom.

Predočavanje izjava ranijih svedoka

Svedoku je branilac optuženog Mitrović Petra predočio izjavu svedoka Jovana Nikolića, koji je u ovom postupku svedočio 16. i 23. maja 2006. godine. Svedok Nikolić je tom prilikom rekao da mu je Dragan (*Dragomir*) Mirković rekao da je pogubljenje zarobljenika u Kravici izvršeno od strane pripadnika Specijalne policijske jedinice iz Skelana. Na današnjem glavnom pretresu svedok je rekao da ne zna ko su vojnici koji su izvršili ubijanje i nakon predočenja ove izjave je ostao pri svojoj izjavi jer on osim optuženog Miloša Stupara, koga poznaje preko trideset godina, nije poznavao ni jednog pripadnika jedinice iz Skelana.

Branilac optuženog Miloša Stupara je predočila svedoku izjavu svedoka Luke Markovića, koji je istu dao 07.06.2006. godine. U toj izjavi svedok Marković je rekao da su: «... tog jutra u Kravicu oko 6 časova došli Jovan Nikolić, Perica Vasović i Dragan Mirković sa svojih 17 radnika, cisternom sa vodom, utovarivačem i kamionom «Fap». Jovan se raspravljao sa vojnicima zašto je pogubljenje obavljeno u hangaru zadruga...» Svedok je izjavio da u Kravici nikada nije bio tako rano i da nikada nije bio u društvu Jovana Nikolića i Perice Vasovića zajedno.

Unakrsno ispitivanje svedoka Dragomira Mirkovića

Međunarodni tužilac Kwai Hong Ip nije imao pitanja za svedoka.

Obaveštenje Suskog veća

Kako je prošao rok od mesec dana koji je Sudsko veće odredilo za izjašnjavanje Ljubomira Borovčanina povodom toga da li će svedočiti, Sudsko veće je obavestilo stranke u postupku da je Veće dobilo pismo branilaca Ljubomira Borovčanina. U tom pismu od 12.07.2007. godine naznačeno je da je svedočenje Borovčanina uslovljeno odlukom MKTJ-a o spajanju postupka koji se vodi protiv generala Tolimira i postupka Popović i dr. (u kojem je Borovčanin jedan od optuženih). Kako odluka nije još uvek doneta, njihov branjenik, za sada, nije u mogućnosti da svedoči u postupku Mitrović i dr. (Kravica), iako je spreman da to učini kada se budu stekli uslovi za to.

Napomena: detaljnije o tome videti izveštaj od 13.07.2007.

Glavni pretres: 13.09.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Na današnjem glavnom pretresu nisu se pojavili optuženi Petar Mitrović, Miladin Stevanović i Branislav Medan. Oni su stupili u štajk glađu i odbijaju se pojaviti na suđenju. Razlozi štajka glađu su primena Krivičnog zakona BiH koji je stupio na snagu 2003. a koji nije važio u vreme izvršenje krivičnog dela. Optuženi su iz istog razloga štrajkovali u januaru 2007. ali je Sudsko veće tada donelo odluku da se glavni pretres nastavi u njihovom odsustvu (*napomena: videti izveštaj od 11.01.2007.*)

Stav Odbrane

Branioци optuženih koji su stupili u štrajk gladu izneli su mišljenje da je neophodno da se izvrši lekarski pregled njihovh branjenika kako bi se utvrdila njihova sposobnost odnosno nesposobnost prisustvovanja i praćenja suđenja. Do obavljenja lekarskog pregleda treba odložiti pretres.

Odbrana ostalih optuženih je iznela da je neophodno odložiti današnji glavni pretres s obzirom da nisu ispunjeni uslovi za održavanje istog, a da se optuženi koji odbijaju doći pred Sud prinudno dovedu na sledeći pretres. Ukoliko bi tada njihovo stanje bilo takvo da oni ne mogu pratiti suđenje, pretres treba odložiti do stabilizacije njihovog zdravstvenog stanja.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je podsetilo učesnike u postupku da se u januaru ove godine odvijala slična procesna situacija i da je povodom toga Veće donelo obrazloženo procesno rešenje kojim je postupak nastavljen. Optuženi su se dobrovoljnim stupanjem u štrajk odrekli prava koja im pripadaju, konkretno aktivnog učešća i postupku. Ipak, u odnosu na tada procesna situacija nije ista. U januaru je svoje dokaze iznosila optužba a sada kada dokaze iznosi odbrana optuženi bi trebalo imati veći stepen interesovanja. Član 246. ZKP BiH govori o nedolasku optuženog na pretres. Zakon u toj situaciji propisuje poziv, prinudno dovođenje i kao krajnju meru pritvor. Kako se optuženi već nalaze u pritvoru Sudskom veću preostaje izdavanje naloga sudskoj policiji da prisilno dovede optužene. Veće će ipak optuženima ostaviti da sami odluče o svome prisustvu, a Veće će se starati o fer i profesionalnom suđenju, poštujući procesna prava stanaka. Ako se neka od stranaka svesno odrekne svojih prava morat će snositi posledice svoje odluke. Što se tiče zdravstvenog stanja optuženih Sudsko veće je o tome redovno obavešteno iz pritvorske jedinice. Ukoliko bi došlo do veće promene zdravstvenog stanja Veće bi preduzelo izdavanje neophodnih naloga. Mora se uzeti u obzir da je taj štrajk u vezi i sa optuženima koji ne štrajkuju i koji ne treba da trpe posledice odlaganja pretresa. Naime, kako pretres već predugo traje sve stranke u postupku, naročito optuženi, imaju interes da se ovaj postupak što pre okonča.

Za današnji glavni pretres bilo je predviđeno ispitivanje tri svedoka Odbrane. Svedok Svetolik Jovanović se nije pojavio u sudnici i njegov nedolazak nije opravdan. Što se tiče zaštićenog svedoka A, odbrana optuženog Trifunovića iznela je da svedok dobija telefonske pretrenje i da trenutno nije u stanju da svedoči. On nije definitivno odbio da svedoči ali bi želeo da to ostavi za kasnije kada se za to steknu uslovi. Sudsko veće je donelo odluku da se postupak nastavi i ispita svedok koji se pojavio na glavnom pretresu.

Direktno ispitivanje svedoka Cvjetina Gvozdenovića

Svedok živi u Počavušju, selu pored Bratunca. Kada se 1988. godine zaposlio u Zemljoradničkoj zadrugi *Kravica*, počeo je da radi na radnom mestu računopolagača u ispostavi u Konjević Polju. Povremeno je, radi predaje pazara, odlazio u centralu u Kravici. Kompleks centrale sastajao se od četiri objekta. Najveći objekat [gde su ubijani zarobljenici] bio je magacin. Sastojao se iz dve celine odvojene zidom. U kompleks se moglo ući samo putem Bratunac-Konjević Polje, sa druge strane bilo je brdo i poljska reka. Oko kompleksa nalazila se metalna ograda, sa spoljašnje strane visoka dva, a sa unutrašnje, zbog kanala koji se pružao duž ograde, oko tri metra. U toku rata ograda je srušena, ali ko je to uradio svedok ne zna. Kravica se graniči sa selima Glogova i Sandići. Sama zadruga je od Sandića udaljena oko jedan kilometar, ali se ne može videti jer je malo uvučena sa desne strane. U zadrugi je radio do kraja februara 1992. godine. Tada je dobio obaveštenje od direktora da će zadruga, zbog ratnih dejstava, privremeno prestati sa radom. Sa radom je nastavljeno u aprilu 1996. i tada su se mogli videti tragovi oštećenja i paljevine. Do tada

zadruga je bila u rukama vojske, 1993. držala ju je Armija BiH a 1995. Vojska Republike Srpske. Za vreme rata svedok nije ulazio u krug zadruge.

U aprilu 1992. vojno je angažovan u Bratunačkoj brigadi, u trećoj četi u okviru II bataljona. Četa je uglavnom bila na lokaciji od «Žutog mosta» do planine Čauš. U julu 1995. nalazili su se na lokaciji Stublić, brdu iznad Milićkog rudnika. Na Stublić su otišli 12. jula oko 11:00 časova, vojnici nisu znali koja je bila naredba ali su pretpostavili da je trebalo čuvati rudnik od Armije BiH. Nije bilo naređenja u smislu ofanzivnih akcija u pravcu Srebrenice, niti je bilo napada sa te strane. Nije bilo naređenja o ophođenju sa zarobljenicima, niti je njegova četa držala zarobljenike. Dok su se nalazili na Stubliću nije video ni jednog od visokih oficira, pa ni generala Mladića.

Dan pre nego što su otišli na Stublić, svedok je od komandira voda Zorana Savića dobio dozvolu da ode do svoje kuće jer mu je supruga bila bolesna. Trebalo je da se vrati kada mu se supruga oporavi, ali se vratio iste večeri. Odobrenje je bilo usmeno.

Na Stublić su stigli kamionima. Njegov vod brojao je 16 ljudi, ali je kod rudnika bilo pedesetak vojnika iz drugih vodova. Sa njima je sve vreme bio njihov komandir. Sastav ljudi se nije menjao svih petnaestak dana. Za to vreme nije bilo borbenih dejstava. Do Stublića stigli su putem od Bratunca i prošli pored Kravice, Konjević Polja, Kasabe, Milića i Dervente. U Bratuncu su primetili mnogo uniformisanih ljudi. Saobraćaj nije bio redovan i vojska ga je kontrolisala. U Kravici su videli pedesetak ljudi u uniformama i civilnoj odeći. Videlo se da su kuće srušene i popaljene. Na putu i pored puta na rastojanju od 50 metara nalazio se po jedan vojnik u SMB ili plavoj uniformi sa lakim pešadijskim naoružanjem. Na Stublić su stigli oko dva, tri sata popodne. Tu su proveli 15-17 dana i nakon toga se se vratili u grad Bratunac i odatle u Trnovu kod Sarajeva.

Unakrsno ispitivanje svedoka Cvjetina Gvozdencića

Kada su prolazili kroz Kravicu video je civile i vojnike. Razlikovao ih je po tome što su vojnici bili u uniformama. Kojoj su formaciji pripadali mogao je prepoznati po oznakama na desnom ramenu, ali to nije mogao videti jer se nalazio ispod cerade kamiona. Saobraćaj nije bio redovan i kontrolisala ga je vojska i policija. Pripadnici policije bili su u plavim uniformama.

Komentar:

Odbrana je na svedokovom primeru nastojala da dokaže da su za vreme «operacije Srebrenica» bila moguća i dozvoljena odsustva vojnika. To je značajno ako se uzme u obzir da se neki od optuženih brane alibijem odnosno time da su se u vreme kritičnog događaja nalazili kod kuće, na proslavi Petrovdana.

Napomena: Izveštaj sačinjen na osnovu video snimka

Glavni pretres: 19.09.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Na glavnom pretresu nisu se pojavili optuženi Mitrović Petar, Miladin Stevanović i Branislav Medan zbog štrajka glađu u koji su stupili.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je odlučilo da se glavni pretres nastavi, uprkos nepojavljivanju trojice optuženih i da se ispituju tri svedoka odbrane. Sudsko veće je donelo odluku da prema zaštićenim svedocima odbrane B i C budu sprovedene mere zaštite koje predviđa član 13. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka. Naime, zaštićeni svedoci svedočili su iz druge prostorije. Ostali učesnici u postupku pratili su svedočenje na video bimu, na kome se mogao videti izmenjen lik i čuti izmenjen glas svedoka. Takođe, njihovi lični podaci nisu otkriveni.

Direktno ispitivanje zaštićenog svedoka B

Svedok je pre rata živeo u opštini Srebrenica. Odnosi između pripadnika različitih nacija tada je bio dobar. Od optuženih poznaje Milenka Trifunovića, koji je sa njegovom sestrom pohađao školu. Bio je fino vaspitan, sportista i nije pokazivao mržnju prema drugim nacijama.

U maju 1995. svedok je napustio svoju kuću, kao i ostali Bošnjaci, jer je tada oranizovano njihovo iseljavanje iz sela. Tih dana naoružani srpski vojnici dolazili su u selo i često pucali, čekali su da im Bošnjaci odgovore, ali se to nije desilo. Jednog dana došli su u selo i tražili svedoka i još par ljudi kako bi pregovarali. Dogovor je bio da Bošnjaci predaju oružje a za uzvrat im je garantovana bezbednost. Kako niko nije predao oružje, sledećeg dana u selu se pojavio komandant srpskih snaga Marko Milanović i rekao da neće biti nikakvih problema i da svi treba da nastave sa uobičajenim životom. Ipak, nakon šest, sedam dana Bošnjacima je naredeno da se isele. Komšije Srbi, među njima optuženi Trifunović i Radovanović, pomagali su u tom iseljenju. Bio je to više ispraćaj nego progon, svedok se seća da su se svi rastali u žaljenju. On je prešao u Tuzlu. Bio je pripadnik Armije BiH i vršeći svoju dužnost primio je informaciju da se sprema napad srpskih snaga na Srebrenicu. Pratio je dešavanja pet, šest dana, a zatim je u Tuzlu počelo da pristiže prebeglo bošnjačko stanovništvo. Od njih je čuo priče o tome šta se dešava u Srebrenici. Čuo je da su se neki Bošnjaci predali Srbima, da su se dešavala samoubistva otrovom, da su se Bošnjaci sukobili između sebe i da su bile i borbe sa Srbima. Čuo je da se nešto desilo u Kravici. Njegove sestre koje su bile prevezene autobusima su mu rekle da su na putu od Potočara do Tuzle videle mnogo srpske vojske, ali da nikoga od vojnika nisu prepoznale.

Jednog dana, dok je bio u Tuzli, ispred prodavnice je došao izvesni Erdemović i hvalio se kako je u Kravici pobio dve hiljade ljudi. Nije mu poverovao misleći da on samo izaziva, ali se uverio da je to istina kada je tog čoveka video na televiziji kada mu se sudilo u Hagu. O tome ko su bili vojnici koji su ubijali zarobljenike u hangaru Zemljoradničke zadruge Kravica ne zna. Nikada nije čuo da su to bili pripadnici Specijalne policije VRS-a, konkretno vod iz Skelana. Bio je iznenađen kada je čuo da su Milenko Trifunović, Petar Mitrović i Miladin Stevanović uhapšeni.

U svoje selo vratio se 2005. godine. Kako mu je kuća spaljena pomogle su mu komšije Srbi iz porodica Trifunović, Marinković, Sekulić i dr. Od kada se vratio nije imao nikakvih međunacionalnih problema.

Dobrovoljno se javio da svedoči. Za vreme procesa posećivao je optuženog Trifunovića, koji se nalazi u pritvoru. Milenko mu je savetovao da iz bezbednosnih razloga ne svedoči. Ipak, on je odlučio da se pojavi pred Sudom i svedoči o karakteru optuženog.

Unakrsno ispitivanje zaštićenog svedoka B

O ubistvima u Kravici čuo je mnogo priča, kojima nikada nije mnogo verovao, niti je ikada prijavio policiji Erdemovića koji se hvalio ubistvima.

Za vreme napada na Srebrenicu stradao je njegov brat, kao i 60 članova njegove familije.

Direktno ispitivanje zaštićenog svedoka C

Svedok je pre rata živeo u opštini Srebrenica. Odnosi između pripadnika različitih nacija bili su dobri. Od optuženih poznaje Milenka Trifunovića i svoje komšije Petra Mitrovića i Miladina Stevanovića. Trifunovića je prvi put video kada je 1993. bio ranjen i zarobljen kao pripadnik Armije BiH. Ranjen u ruke i noge ležao je na zemlji kada su mu prišli neki vojnici i hteli da ga ubiju. Njegova jedinica se razbežala i oko njega bilo je samo srpskih vojnika. Tada su se pojavili Mitrović i Stevanović i sprečili ostale vojnike da pucaju u njega. Čak su ga i previli. Zatim se pojavio Čop [Trifunović] i njih trojica su ga na rukama preneli dva kilometra do prvog lekara. Lekar ga je previo i zatim su ga vratili na mesto gde su ga pronašli. Tu su ga lečili, donosili hranu i cigarete. Nakon lečenja razmenjen je.

U julu 1995. nalazio se u Tuzli. Prvi put o padu Srebrenice čuo je kada je narod počeo da pristiže u Tuzlu. Pričalo se svašta, da su se muškarci sakrili u šumi i pokušali da pređu na teritoriju koja je bila slobodna. Neki su uspeali a neki su se predavali Srbima. Čuo je da su u Kravici ubijeni zarobljenici, ali nije čuo ko su bili vojnici koji su pucali. Nikada nije čuo da su to bili pripadnici Specijalne policije Vojske RS, niti da je to bio vod Skelani. Nije čuo ni da se pominju imena Petra Mitrovića, Čopa [Milenka Trifunovića] ni Miladina Stevanovića.

U svoje selo vratio se 2002. godine i od tada sa komšijama ponovo ima prijateljske odnose. O tome šta se desilo u Kravici se retko priča.

Direktno ispitivanje svedoka Đorđa Božića

Svedok živi u Kravici. Osim Milovana Matića ostale optužene ne poznaje. Napustio je svoju kuću 1993. jer je njegovo selo bilo spaljeno od strane vojske Nasera Orića. Smestio se u Bratunac i tu je boravio do povratka u svoje selo. U toku jula 1995. godine nije bio vojni obveznik, ali je mobilisan kada je pala Srebrenica. Tačnog datuma se ne seća, bilo je to posle Petrovdana, 13. ili 14. jula. Bio je raspoređen da kao čuvar obezbeđuje Dom zdravlja u Bratuncu, kao i ranjene Bošnjake koji su se tu nalazili. Osim njega u Domu zdravlja bilo je još petorica čuvara. Svi su bili stariji ljudi jer su se mlađi nalazili na položajima. Prilikom mobilizacija zadužio je poluautomatsku pušku i 20 komada municije, ali nije zadužio uniformu. Ranjenih Bošnjaka u Domu zdravlja je bio 86, bili su dovezeni iz Srebrenice. Pružena im je lekarska pomoć, imali su svog lekara i niko ih nije maltretirao. Niko nije mogao ući kod njih. Jednom prilikom je došao general Krstić. Kako je bio u kišnom mantilu, svedok ga nije prepoznao i nije ga pustio da prođe. Kada se uverio da je to general Krstić zajedno su otišli u obilazak ranjenika. General je direktoru Doma zdravlja naredio da za ranjenike spremi dovoljno hrane, vode i po dva ćebeta. Za tih deset dana koliko je obavljao dužnost čuvara, ranjenike su obilazili i predstavnici međunarodnih organizacija.

Jednog dana u Dom zdravlja došla je grupa ljudi i dovezla je poginulog policajca. Sa tom grupom došao je i jedan policajac koji je imao zavijenu ruku. Kasnije je došla još jedna grupa, ali se kratko zadržala. Kako je njegovo stražarsko mesto bilo udaljeno oko 100 metara nije mogao videti lica tih ljudi, ali je video da su svi bili u policijskim uniformama. Pred mrak, oko 18:00 časova, svi su otišli. Odvezli su telo ubijenog policajca u njegovo selo kako bi ga sahranili.

Sutradan se pričalo da je policajac poginuo tako što ga je puškom upucao jedan Bošnjak. O tome šta se desilo u Kravici ne zna, nikada se o tome nije raspitivao jer ga to nije zanimalo.

O ovome je 2005. godine dao izjavu u Centru javne bezbednosti u Bjeljini.

Od optuženih poznaje samo Milovana Matić koji se pre rata bavio vođenjem radnika u Srbiju kako bi radili na poljoprivrednim imanjima u Sremu. Bio je dobar čovek, zapošljavao je sve i nije pravio razliku između Srba, Bošnjaka, Roma. U Kravici ga nije viđao, misli da ga je rat uhvatio dok je bio u Srbiji sa ostalim radnicima.

Unakrsno ispitivanje svedoka Đorđa Božića

Vest da je mobilisan doneo mu je kurir tj. doneo mu je poziv i rekao da se odmah javi u Vojni odsek. Kada se javio zadužio je pušku i tada mu je načelnik Vojnog odseka rekao da će obezbeđivati Zemljoradničku zadrugu Kravica. Nikola, direktor Doma zdravlja u Bratuncu, zamolio je načelnika da mu da šest, sedam ljudi da obezbeđuju ranjenike koji su dovezeni iz Srebrenice. Načelnik je zato svedoku rekao da umesto u Kravicu ide u Bratunac, tako da za vreme dešavanja u Kravici nije bio tamo. Kada je došao u Bratunac video je da tu ima još čuvara, prepoznao je Živojina Milovčevića. Ostali su bili iz Srebrenice i nije ih poznavao.

Glavni pretres: 20. 09. 2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Odluke Sudskog veća

Na današnjem glavnom pretresu nisu se pojavili optuženi Petar Mitrović, Miladin Stevanović i Branislav Medan. Njihovi branioci su izneli da se optuženi nalaze u veoma lošem zdravstvenom stanju koje je posledica štajka gladu i zatražili da se glavni pretres odloži. Sudsko veće je iznelo da je stupanje u štrajk njihovo pravo, ali i slobodan izbor i da oni trebaju da snose posledice dok se pretres ne može odlagati zbog toga.

Prisutni optuženi Slobodan Jakovljević, koji inače ne štrajkuje gladu, se na današnjem glavnom pretresu pojavio sa zdravstvenim tegobama. Njegovi branioci zatražili su pregled lekara kako bi se utvrdilo da li je sposoban pratiti suđenje. Sudsko veće je pozvalo veštaka neuropsihijatra dr Mariju Kaučić-Komšić, koja je pregledala optuženog i iznela svoj nalaz i mišljenje.

Direktno ispitivanje veštaka dr Marije Kaučić-Komšić

Slobodan Jakovljević ima hronične psihosomatske smetnje koje uzrokuju subjektivni osećaj raznih bolova u telu. Trenutno oseća intenzivnu glavobolju, žali se na podrhtavanje ruku, pucketanje u ušima i neravnotežu. Njegova glavobolja je psihogenog karaktera tj. posledica je jake psihičke napetosti, ali to rezultira tako da ima objektivnih smetnji u vidu bola. Iako je nesmetano razgovarao sa lekarom nije sposoban za praćenje današnjeg pretresa.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je uvažilo mišljenje veštaka i odložilo glavni pretres. Svedoci Zdravko Živanović, Stana Ostojić i Predrag Krsmanović bit će saslušani na sledećem glavnom pretresu.

Glavni pretres: 26.09.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedoka Predraga Krsmanovića

Svedok poznaje sve optužene, osim Branislava Medana. Od 1993. godine živi u Skelanima, tada je njegov otac sveštenik došao da zameni seoskog sveštenika koji je poginuo. U toku rata kod kuće je provodio samo leto jer je studirao, najpre u Tuzli a zatim u Prištini.

U julu 1995. godine bio je kod kuće. 12. jula su proslavljali Petrovdan, bila je to crkvena slava. U to vreme preko puta njegove kuće nalazila se stanica redovne policije dok je specijalna policija tzv. Crvene beretke bila udaljena oko kilometar, u naselju Rešagić. Sledećeg dana, 13. jula uveče oko deset, jedanaest časova čula se lupa na vratima. Sišao je da otvori i video vojsku. Ispred dvorišta stajao je kamion sa kojim su vojnici došli. Na vratima su stajali Čop [optuženi Trifunović], jedan visok momak koji je oko vrata nosio pištolj, kasnije je saznao da mu je ime Mirko i jedan vojnik sa zavijenom rukom. Čop je tražio da razgovara sa sveštenikom. Njegovom ocu, svešteniku, Mitru je rekao je da je vojnik Krsta poginuo i da jedinica želi da ostavi njegovo telo u sveštenikovoj kući. Sveštenik se tome usprotivio pa su telo odvezli nekuda. Sutradan su ga ponovno dovezli u sanduku. Celog tog dana, 14. jula, jedinica je bila oko crkvene kuće. Gde se telo nalazilo prethodne noći ne zna. Sahrana je obavljena 15. jula. Pričalo se da je Krsto čuvao zarobljene Bošnjake u Kravici, da mu je jedan od njih oteo pušku i ubio ga. Zatim je vojnik, koga su zvali Oficir, uhvatio pušku za vrelu cev kako još neko ne bi poginuo i tako je ozledio ruku.

Unakrsno ispitivanje svedoka Predraga Krsmanovića

Iako je u toku 1995. godine bila opšta mobilizacija on nije mobilisan jer je bio student. Ipak, plašio se pripadnika Crvenih beretki jer se dešavalo da na silu mobilisali nekog koga bi sreli na putu. Crvene beretke je bila neka specijalna jedinica i njen komandir bio je Čop [optuženi Trifunović]. Čopa je znao iz viđenja, ali nisu bili u prijateljskim odnosima. Bolje su se upoznali tek posle rata.

Da je Krsto poginuo saznao je od nekog od vojnika koji su te noći došli u njegovu kuću, misli da mu je to rekao Mirko. Mirko je bio jako lep, visok momak, ali se svedok nije osećao prijatno u njegovoj blizini zbog pištolja koji je nosio oko vrata. Vojnici su u njegovu kuću došli kamionom marke TAM 110 ili TAM 150, nije siguran jer je kamion bio tako prakiran da nije mogao dobro u mraku videti njegovu dužinu.

Direktno ispitivanje svedoka Stane Ostojić

Pošto je u toku rata proterana iz Radoševića, smestila se u Skelanima, u naselju Rešagići. Kuća koju je dobila bila je u blizini dve kuće u kojoj je bila smeštena neka specijalna jedinica policije. Kako su kuće blizu, mogla je videti šta se dešava ispred tih kuća, ali unutar njih nikada nije bila.

Nakon Petrovdana 1995. godine pripadnici jedinice su jedne noći oko deset časova došli kamionom u svoju bazu. Sedela je na terasi sa ukućanima kada je videla da se nešto dešava u kući ispod pa su krenuli da vide šta je. Na putu ih je presreo jedan vojnik i rekao da je Krsto poginuo i da oni kao civili ne smeju da budu prisutni. Od žena koje su bile u blizini, među kojima su bile Krstina majka i sestra, čula je da su telo odvezli u popovu kuću. U toku sledećeg dana vojnici nisu bili u bazi. Oraganizovali su sahranu koja je bila 15. jula. Pod kojim okolnostima je Krsto poginuo nije saznala.

Unakrsno ispitivanje svedoka Stane Ostojić

Osim Milovana Matića ostale optužene poznaje po liku, ali imena ne zna. Ne zna kako se zvala jedinica čija se baza nalazila u susednim kućama. Poznavala je vojnika koji je poginuo jer su bili rodom iz istog mesta, bio je to Krsto Dragičević. Nikada se nije raspitivala kako je poginuo, uvek je pretpostavljala da je to bilo u borbi. Seća se da su njegovo telo vojnici doneli 13. jula jer je prethodnog dana bila slava Petrovdan. Zna da je to bilo uveče oko deset časova jer je bilo leto i pao je mrak, a u to vreme uvek je sa ukućanima sedela na terasi.

Direktno ispitivanje svedoka Zdravka Živanovića

Svedok poznaje optužene. Optuženi Dragiša Živanović je njegov brat od strica.

U toku rata bio je mobilisan, ali zbog lošeg zdravstvenog stanja nije odlazio na teren već je obavljao dužnost dežurnog vojnika. Njegova jedinica iz Skelana brojala je tridesetak ljudi, komandir jedinice bio je Milenko Trifunović. U julu 1995. mislio je da se jedinica nalazila na terenu u okolini Sarajeva. Na teren nikada nije išla cele jedinica. Uniforme koje su nosili pripadnici jedinice bile su plave i maskirne. Za angažovanje u jedinici nije isplaćivana redovna zarada, već se ponekad dobijala neznatne naknada. Da se jedinica premestila u okolini Srebrenice saznao je onda kada je čuo da je poginuo Krsto Dragičević. Tih dana spremao se ispraćaj mladića u vojsku, jedan od njih bio je Slaviša Živanović, rođeni brat optuženog Dragiše. Kada su ga tog jutra ispraćali prišao im je zamenik komandira voda Dragoljub Simić i rekao da nije prikladno da pevaju kad je Krsto poginuo. Bilo je to 14. jula ujutru. Sledećeg dana bila je Krstina sahrana i svi pripadnici jedinice, među njima i optuženi Živanović, bili su prisutni. O tome kako je Krsto poginuo čuo je od Oficira, kome je bila zavijena ruka. Rekao mu je da je Krsto prepoznao nekog od zarobljenih Bošnjaka i da je krenuo da se pozdravi. Kada je došao do njega ovaj mu je oteo pušku i ubio ga. Oficir je tada uhvatio pušku za cev i podigao je u vis da ne bi nastradao još neko. Kako je cev bila vrela opekao je ruku i zato mu je bila zavijena.

Unakrsno ispitivanje svedoka Zdravka Živanovića

Sinišin ispraćaj organizovao je Dragiša, svedok mu je pomogao oko nabavke hrane i pića. Proslava je bila 13. jula popodne i uveče. Na proslavi je bilo pedesetak ljudi, bilo je i vojnika ali nisu bili u uniformama jer se uniforma u slobodne dane nije nosila. Od gostiju se seća jednog Perića koji je voleo da popije, ostalo su bili rođaci i komšije. Slavišin ispraćaj je organizovan u porodičnoj kući Živanovića, u dve prostorije koje su bile odvojene nekim paravanom i sve je bilo skromno. Zna da je to bio taj datum jer je prethodnog dana u selu proslavljana slava Petrovdan. Sa Slavišom su otišla još tri, četiri mladića. Seća se da je jedan od njih bio Saša Simić.

Oficira nije poznavao sve do Krstine sahrane. Nije znao ni da su u istoj jedinici. Dok je jedinica bila na terenu, a on bio na dežurstvu nisu razmenjivali informacije jer nije bilo potrebe. Kada je jedinica bila u blizini Skelana kontaktirali su putem radio veze i putem jedne motorole.

Glavni pretres: 27.09.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedoka Boriše Jankovića

Svedok je 1992. godine živeo i radio u Srebrenici, kada je proteran i bio prinuđen da se preseli u Skelane, gde i danas živi. U maju 1994. bio je mobilisan ali je u novembru zbog povrede oka demobilisan. Tada je otvorio prodavnicu u centru Skelana. U blizini njegove prodavnice nalazila se policijska stanica redovne policije, dok se specijalna policija nalazila u naselju Rešagići, udaljenom oko 600, 700 metara. Sve pripadnike policije poznavao je iz viđenja, jer su se snabdevali u njegovoj radnji.

U toku jula 1995. godine odigralo se više događaja kojih se seća. Najpre je 12. jula seoska crkva slavila slavu Petrovdan. Sledećeg dana, 13. jula poginuo je njegov komšija Krsto Dragičević, a tih dana bilo je i nekoliko ispraćaja u vojsku. Jedan od mladića kome je organizovan ispraćaj je Slaviša Živanović, rođeni brat optuženog Dragiše Živanovića.

Uveče 13. jula oko 22:00 časa, dok je njegova supruga bila na ispraćaju kod Slaviše, a on ostao kod kuće obavljajući neke poslove, iz komšiluka se začuo ženski plač. Izašao je da vidi šta se desilo i tada je video da ispred Krstine kuće stoje pripadnici specijalne policije. Jedan od njih bio je optuženi Miladin Stevanović koji mu je rekao da je Krsto poginuo. Sa Miladinom je stajao jedan vojnik sa zavijenim rukama i još jedan, obojica svedoku nepoznata. Miladin mu je objasnio da je Krsto poginuo tako što ga je ubio jedan Bošnjak, komšija koga je Krsto prepoznao i krenuo da se pozdravi. Taj Bošnjak mu je oteo pušku i pucao u njega. Zatim je mladić sa zavijenim rukama zgrabio pušku za cev, kako bi je oteo, i tako je opekao ruke. Svedok se zatim vratio u kuću kako bi uzeo nešto kafe, šećera i rakije i predao ožalošćenoj porodici. Nakon toga uputio se u kuću gde je bila smeštena specijalna policija. Otišao je do komandira Milenka Trifunovića da bi se dogovorili oko nabavke namirnica koje su potrebne za sahranu. Bilo je to oko 23:00 časa. Milenko mu je rekao da on sve nabavi a da će jedinica sakupiti novac i platiti mu. Zatim se vratio kući, a nabavku je obavljao sledećeg dana. Tog dana Čopa [Trifunovića] je sretao više puta. U toku tog dana Krstino telo u kovčegu je odneto u popovu kuću, gde je bilo do sahrane koja je obavljena 15. jula. Na sahrani je bilo mnogo naroda. Bilo je petnaestak pripadnika specijalne policije koji su ispalili svečanu paljbu. U toku sahrane razgovarao je sa izvesnim Mirkom, koga su zvali Dugi, koji mu je ispričao istu priču o Krstinoj pogibiji.

O «Operaciji Srebrenica» čuo je posle sahrane, kada su počeli pristizati ranjeni i tela poginulih. O dešavanjima u Kravici čuo je mnogo kasnije, 2005. godine kada su optuženi uhapšeni. Ni sada ne veruje da su oni počinili taj zločin. Nikada nije čuo da su optuženi spremali bekstvo pre hapšenja.

Unakrsno ispitivanje svedoka Boriše Jankovića

Posle Krstine sahrane počelo je dovoženje mrtvih iz Srebrenice, jedan od njih bio je njegov rođak Avramović. Nikada nije čuo kako se zove komšija koji je ubio Krstu, kao ni šta se desilo kasnije sa njim. Tih dana, 14. i 15. jula viđao je pripadnike specijalne policije koji su se nalazili u selu. Od optuženih viđao je Miladina Stevanovića, Aleksandra Radovanovića, Slobodana Jakovljevića,

Milenka Trifunovića. Dragišu Živanovića nije viđao, ali zna da je bio u selu jer je pripremao bratov ispraćaj. Svedok ne poznaje optuženog Milovana Matića.

Direktno ispitivanje svedoka Slobodana Mijatovića

Svedok je od aprila 1992. do kraja rata bio pripadnik Bratunačke brigade. U julu 1995. nalazio se u pratnji generala Ratka Mladića. 13. jula 1995. krenuli su u obilazak zarobljenih Bošnjaka u opštini Srebrenica. Obišli su Potočare, Sandiće i Veliku Kasabu i general Maladić se uvek obraćao zarobljenicima istim rečima. Prvo bi se predstavio a zatim ih obavestio da su njihove žene i deca prevezeni u željene pravce i da će im se i oni pridružiti kada se obezbede sredstva. Savetovao ih je da budu mirni i da slušaju pripadnike VRS-a koji su ih čuvali i da se nikom ništa loše neće desiti. Zarobljenici su ga ispraćali aplauzom i povicama «živio». Sam svedok je generalu verovao i smatrao je da će se desiti onako kako je general rekao. Na livadi u Sandićima bilo je puno zarobljenika. Čuvali su ih vojnici dok vojne policije nije bilo. Vojnici su bili korektni prema zarobljenima. Zarobljenici su bili muškarci različite starosne dobi. Tog dana u večernjim časovima na putu prema Bratuncu prošli su pored Zemljoradničke zadruge Kravica. Kako su se brzo kretali nisu primetili ništa neobično.

Unakrsno ispitivanje svedoka Slobodana Mijatovića

Na livadi u Sandićima bilo je oko dve stotine Bošnjaka i vojnika VRS-a koji su ih čuvali da ne bi pobjegli, a brinuli su se i za njihovu bezbednost. U Velikoj Kasabi je bilo još više zarobljenih Bošnjaka. Nije bila tajna da se sprovodi «Operacija Srebrenica» i zato nije bilo čudno što su se na više mesta mogle videti grupe zarobljenika. U mestima kroz koje su prošli nisu se dugo zadržali, oko desetak minuta, koliko je trebalo Mladiću da završi sa obraćanjem. Ne zna šta se desilo sa tim zarobljenim ljudima kada su oni otišli. U blizini Kravice nisu videli ni jedno mrtvo telo.

Tužilac je svedoku predočio njegovu izjavu koji je u svojstvu svedoka dao 8.09.2006. Državnoj agenciji za istragu i zaštitu. U toj izjavi svedok je rekao da su se 13. jula zaustavili na igralištu u Velikoj Kasabi gde je bilo hiljadu Srebreničana, muškaraca, civila. Kada se tog dana oko 18:00 časova vraćao autobusom iz Rovčevića ili Pilice da je primetio u okolini Kravice veći broj vojnika, nije video tela ali je pretpostavio da su tu ubijeni muškarci koje je tog dana video u Sandićima u pratnji Mladića. Svedok je izjavio da ostaje pri toj izjavi, ali je napomenuo da broj od hiljadu zarobljenika dao proizvoljno, da to podrazumeva veći broj o kome je danas govorio.

Na livadi u Sandićima nije prepoznao ni jednog vojnika. Ljubiša Borovčanin, koga poznaje, nije se nalazio na livadi u Sandićima.

Glavni pretres: 03.10.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Na glavnom pretresu nisu se pojavili optuženi Petar Mitrović i Branislav Medan, koji štrajkuju glađu i odbijaju doći na suđenje, dok je optuženi Miladin Stevanović prekinuo štrajk glađu i pojavio se pred Sudom.

Direktno ispitivanje svedoka Laza Đurića

Svedok poznaje sve optužene, osim Miloša Stupara.

Rođen je u selu Đurići odakle je krajem 1992. godine proteran i tada se nastanio u jednoj bošnjačkoj kući u Skelanima. U toku rata je angažovan u policiji, najpre u redovnoj a zatim 1994. u pograničnoj, na graničnom prelazu sa Srbijom kod Bajine Bašte. Obavljao je pregled lica i robe koja bi prelazila preko granice. Smena na radnom mestu iznosila je dvanaest časova, u početku su radila po dva pogranična policajca a zatim su priključena i po dva pripadnika specijalne policije. Sedište specijalne policije nalazilo se u Skelanima oko 1 km od centra, dok se redovna policija nalazila u samom centru u blizini popove kuće.

U toku 1995. godine nije bio angažovan na terenu. Čuo je oko 10. jula 1995. da se nešto dešava oko Srebrenice. Teča njegove supruge poginuo je u vojnoj operaciji 10. jula u blizini mesta Jadar. Sahranjen je 12. jula u Bajinoj Bašti i on je bio na sahrani. Kada se sledećeg dana, 13. jula oko 23:00 časova, vraćao sa sahrane u Skelane u blizini mosta sreo je Čopa [optuženi Trifunović] i Miladina Stevanovića. Oni su mu rekli da je prethodnog dana poginuo Krsto Dragičević, koga je poznavao jer su bili komšije. Pitao je Čopa kako je Krsto poginuo i on mu je samo odgovorio: "Pa znaš kako se gine!" i nije mu dao dalje objašnjenje. Sledećeg dana radio je na graničnom prelazu.- Od pripadnika sprecijalne policije je video samo Aleksandra Radovanovića. Nisu se pojavili ni policajci čija je bila smena na graničnom prelazu jer je tog dana specijalna policija imala poseban zadatak oko pripreme sahrane poginulog Krste. Tog dana više puta je video Borišu Jankovića, lokalnog trgovca, koji je odlazio u Bajinu Baštu po namirnice kojih nije bilo u njegovoj radnji, a koje su bile potrebne za sahranu. Sledećeg dana, 15. jula bila je sahrana. Iako je radio i tog dana, na kratko je otišao na sahranu koja je obavljena na groblju u Skelanima. Pripadnici specijalne policije su ispaljivali počasnu paljbu. Među njima je video Velibora Maksimovića, koga je tih dana često viđao. Odlazio je u grad u Bajinu Baštu i kada bi prelazio most na graničnom prelazu uvek bi se pozdravili i popričali.

Između 10. i 20. jula nije bilo pojačan saobraćaj preko graničnog prelaza.

Seća se da je tih dana bilo ispraćaja regruta u vojsku. Jedan od njih bio je Kelov [optuženi Dragiša Živanović] rođeni brat Slaviša. Iako je bio pozvan od Dragiše na taj ispraćaj nije otišao.

Unakrsno ispitivanje svedoka Laza Đurića

Na sahrani je čuo da je Krstu ubio komšija koji mu je oteo pušku. Nije se pominjalo ime tog komšije i šta se sa njim nakon toga desilo.

Dragišu Živanovića sreo je 8. ili 9. jula na ulici i tada ga je on pozvao na bratov ispraćaj. Ne seća se za koji je datum ispraćaj bio zakazan.

Dana 14. i 15. jula u smeni na graničnom prelazu nije bilo pripadnika specijalne policije, sa njim je bio samo carinik. Jedinica specijalne policije imala je poseban zadatak oko organizovanja sahrane Krste Dragičevića.

Direktno ispitivanje svedoka Radenka Mijatovića

Svedok poznaje sve optužene, osim Miloša Stupara.

U julu 1992. godine proteran je iz Kladnja i od tada živi u Skelanima. U Kladnju je živeo sa roditeljima i braćom, ali su obojica braće poginuli, jedan u avgustu 1992. a drugi u januaru 1993.

U Skelanima se smestio u jednoj praznoj bošnjačkoj kući. Bio je mobilisan najpre u teritorijalnoj odbrani, od 1992. godine u specijalnoj policiji i na kraju, kada mu je drugi brat poginuo, premešten je u vojnu policiju. U vojnoj policiji obavljao je dežurstva u Komandi skelanskog bataljona i nije išao na teren. Komanda skelanskog bataljona nalazila se u centru Skelana, dok je specijalna policija bila udaljena oko kilometar. Komandir specijalne policije bio je Milenko Trifunović. Njegov vod brojao je tridesetak ljudi.

Prve komšije u Skelanima bili su mu bračni par Bogdan i Milka Dragičević. Njihov sin Krsto poginuo je 13. jula 1995. godine. Bilo je to dan nakon proslave seoske slave Petrovdana. Te večeri bio je kod kuće kada je čuo kuknjavu. Izašao je i video uplakanu Milku. Ispred kuće porodice Dragičević stajala su tri vojnika. Prepoznao je optuženog Miladnina Stevanovića. Porodici su rekli da je Krsto teško ranjen, dok su njemu, koga su poznavali, ispričali da je Krsto poginuo u okolini Bratunca. Sledećeg dana otišao je da pomogne ožalošćenoj porodici kojoj su tada rekli šta se zaista dogodilo. Krstino telo je prvu noć bilo u Komandi specijalne policije, a sledećeg dana, 14. jula odneto je u popovu kuću. U njegovoj porodičnoj kući pomagale su još dve žene oko spremanja hrane i Boriša Janković. Boriša je imao prodavnicu i postarao se oko nabavke svega što je bilo potrebno za sahranu. Sahrana je organizovana u Skelanima 15. jula popodne. Verski obred obavio je seoski sveštenik Mitar. Na sahrani bili su pripadnici specijalne policije, bili su zaduženi za ispaljivanje počasne paljbe.

Tih dana bilo je i ispraćaja regruta u vojsku, jedan od njih je bio Slaviša, rođeni brat Dragiša Živanovića. Dragiša ga je pozvao na ispraćaj, ali kako je zbog braće bio u žalosti, nije otišao.

Unakrsno ispitivanje svedoka Radenka Mijatovića

Seća se da je Krsto poginuo 13. jula jer je to bilo jedan dan nakon Petrovdana koji se slavi 12. jula. Nikada nije saznao kako je poginuo.

Direktno ispitivanje svedoka Ivana Savića

Svedok od optuženih poznaje Milenka Trifunovića, Aleksandra Radovanovića, Miladina Stevanovića, Dragišu Živanovića i Slobodana Jakovljevića. Oni su bili pripadnici specijalne policije, čije se sedište nalazilo u Skelanima.

Živi u Liješću pored Skelana. Njegova kuća nalazi se pored puta koji vodi od Bratunca prema Skelanima. U julu 1995. bio je kod kuće i obavljao poljoprivredne radove. Dana 12. jula bio je Petrovdan koji se u Skelanima slavi kao veliki praznik. Sledećeg dana, 13. jula uveče sedeo je na terasi jer je bilo jako toplo pa nije mogao da spava. Negde oko 23:00 časa putem pored njegove kuće prošao je vojni kamion TAM 110. Zastao je na oko 30 metara od njegove kuće, na raskrsnici pored makadamskog puta. Čuo je glasove i zatim je kamion nastavio prema Skelanima. Znao je da je to bio kamion specijalne policije. Bilo mu je čudno jer su tuda prolazili često, pevali su i ponekad pucali iz oružja, a te večeri ništa se nije čulo. Sledećeg dana čuo je da je tim kamionom prevezeno telo poginulog Krste Dragičevića. Nije bio na sahrani, ali je čuo da je poginuo tako što mu je oteto oružje i da je iz njega ubijen.

Tih dana Kele je pravio ispraćaj za svog brata Slavišu. Pozvao ga je na slavlje, ali zbog lošeg zdravstvenog stanja svedok nije otišao.

Unakrsno ispitivanje svedoka Ivana Savića

Znao je da kamion koji je prošao pripada specijalnoj policiji jer kada su se zaustavili čuo je glas Aleksandra Radovanovića koji je bio pripadnik specijalne policije. Neko je pitao odakle idu a on je odgovorio da idu iz Bratunca.

Ne seća se tačnog datuma ispraćaja, bilo je to oko Petrovdana.

Glavni pretres: 04.10.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Na glavnom pretresu nisu se pojavili optuženi Petar Mitrović i Branislav Medan koji štajkuju glađu i odbijaju da se pojave na suđenju.

Direktno ispitivanje svedoka Milunke Nikolić

Kada joj je suprug poginuo u januaru 1993. godine morala je da se preseli iz Kalimenića u Skelane. Kako bi prehranila porodicu radila je kao kuvarica u specijalnoj policiji, u Komandi koja se nalazila u naselju Rešagići. Poznavala je sve pripadnika specijalne policije, njih tridesetak. Komandir je bio Milenko Trifunović. Kada je jedinica odlazila na teren, nisu išli svi pripadnici, većina je ostajala u Komandi. Osim nje radila je još jedna kuvarica Stanojka Bogdanović. U magacinu su radili Miladin Stevanović i Mirko Trifunović. Jedan od pripadnika bio je Krsto Dragičević, živeo je kao izbeglica u bošnjačkoj kući u Skelanima.

Jedan dan nakon Petrovdana, u julu 1995. čulo se da je Krsto poginuo. Njegovo telo dovezli su u Komandu 13. jula oko ponoći. Tada su došli po nju da im spremi hranu i ona je tada u kuhinji videla Krstino telo. Ostala je do zore spremajući hranu i dogovarajući se sa ostalima oko pripreme sahrane. Ujutru je telo prebačeno u popovu kuću. Tih dana svi pripadnici specijalne policije bili su u Skelanima. Čuvali su telo jer je narod dolazio 14. jula da oda počast poginulom. Sledećeg dana, 15. jula bila je sahrana i pripadnici specijalne policije ispaljivali su počasnu paljbu.

Seća se da su tih dana regruti odlazili u vojsku i da su organizovani ispraćaji za njih. Otišlo je nekoliko mladića, jedan od njih je bio Kelov brat Slaviša. Na ispraćaj je bila pozvana, ali zbog sopstvene tragedije nije išla.

Unakrsno ispitivanje svedoka Milunke Nikolić

Krstino telo nije videla jer je bio pokriven, ali zna da je to bio on po uniformi koja se mogla videti. Nije se pričalo kako je poginuo, pretpostavljala je da se to desilo u borbi. Od pripadnika specijalne policije, te noći kada su doneli telo, videla je Milenka Trifunovića, Mirka Trifunovića, Petra Mitrovića, Velibora Maksimovića, Slobodana Jakovljevića, Aleksandra Radovanovića, Jelka Ivanovića, Dragišu Živanovića i druge. Svi su bili potreseni Krstinom pogibijom, bili su tužni. Niko od njih nije bio ranjen.

Glavni pretres: 10.10.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Na glavnom pretresu nisu se pojavili optuženi Petar Mitrović i Branislav Medan, koji još uvek štajkuju gladu.

Direktno ispitivanje svedokinje Radmile Savić

Svedokinja živi u selu Liješću, opština Srebrenica. Njena kuća je oko jedan kilometar udaljena od kuće optuženog Aleksandra Radovanovića. Pre rata selo Liješće bilo je mešovito, zajedno su živeli Srbi, Bošnjaci i Romi. U maju 1992. godine posle Đurđevdana [6. maj] započele su borbe, čula se pucnjava i kuće su spaljivane. Svi meštani sela sakupili su se na punktu koji je držala policija, na raskršću u blizini njene kuće. Jedan od stalno dežurnih policajaca bio je Aleksandar Radovanović zvan Aco. Dana kada su borbe započela su svi bili uznemireni, ali najviše jedna mlada bošnjačka žena, Sejdefa Ljeskovića zvana Seka. Plakala je jer joj je u šumi ostala ćerkica, koja je imala dve, tri godine. Aco joj je prišao i ponudio da zajedno odu i ponađu devojčicu. Svi su pokušavali da ga odgovore jer je bilo opasno. Ipak, njih dvoje su otišli i kroz neko vreme se vratili sa devojčicom i Sekinom svekrvom. Seka na početku nije rekla da devojčica nije sama i Aco joj je zbog toga ponudio pomoć. Kako se ispostavilo da devojčica nije bila u opasnosti Aco je time rizikovao život. Tada su svi meštani sela upućeni u kuću Acovog oca Ljubiše. Njegova porodica im je pomogla oko prelaska u Srbiju, u Bajinu Baštu. Prvo su svi nahranjeni, dobili kafu, deca mleko, a zatim su obezbeđeni automobili i čamci za prelazak preko Drine.

Porodica Radovanović je jedna od najčestitijih u selu a Aco je oduvek bio kulturni i uzoran mladić.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Radmile Savić

Tužilac nije imao pitanja za svedokinju.

Direktno ispitivanje svedoka Marka Katanića

Svedok živi u Liješću. Njegova kuća je na raskrsnici u centru sela, dok je kuća optuženog Aleksandra Radovanovića udaljena oko jedan kilometar. Dobro poznaje Aleksandra jer su bili komšije. Pored svedokove kuće na početku rata nalazio se punkt policije. Uvek su dežurala po dva policajca i često je viđao Aleksandra, koga su svi zvali Aco. Selo Liješće je bilo mešovito, Srbi i Bošnjaci živeli su u slozi. Oko 8. ili 9. maja 1992. godine počele su borbe u selu. Stanovništvo je napustilo svoje kuće i okupilo se kod policijskog punkta. Svedok je stajao kod svoje kapije kada je začuo ženski plač. Sejdefa Ljeskovića je plakala jer joj je u gornjem delu sela ostalo dete, devojčica od pet, šest godina. Aco je rekao da mu je teško da je sluša kako plače i ponudio joj da krenu da potraže devojčicu. Tada se pucnjava malo stišala i oni su krenuli. Popodne oko 16:00 časova vratili su se sa devojčicom. Zatim su svi ljudi otišli u kuću Acovog oca Ljubiše Radovanovića. Ljubiša im je najpre dao hrane, a zatim je sve prebacio u Srbiju.

Svedok je poznavao Aliju Ljeskovića. Od ljudi je čuo da je ubijen, ali niko nije krenuo u potragu za telom. Nakon tri dana svedok je otišao do Alijinog brata Rizme i rekao mu da telo mora da se pronađe kako bi se sahranilo. Tog dana je na punktu bio Aco i njemu su se obratili za pomoć. On je rekao da ne bi smeo da krene u potragu jer je bio u uniformi ali je na kraju pristao. Sa njim je krenuo i komšija Gojko Savić. Telo su ponašli i sahranili.

Acina porodica je najpoštenija u selu. Aco je jedan od najboljih momaka, kao i njegov brat koji je svedoku u toku rata spasao život.

Unakrsno ispitivanje svedoka Marka Katanića

Tužilac nije imao pitanja za svedoka.

Direktno ispitivanje svedokinje Nade Savić

Svedokinja živi u Liješću. Od optuženih poznaje Aleksandra Radovanovića koji joj je komšija, kuće su im udaljene oko jedan kilometar. Pre i za vreme rata Aleksandar je bio policajac. U maju 1992. često je dežurao na punktu koji se nalazio u blizini njene kuće. Nakon Đurđevdana, a pre 10. maja, u selu su počele borbe. Nije ni slutila da će rat početi. Pripremala je kolače za slavu kada je začula graju u svom dvorištu. Kada je izašla videla je da su se tu sakupili skoro svi meštani sela. Pričali su da moraju da beže. Uplašila se i počela da se priprema za odlazak. Čula je da jedna od žena plače. Videla je da je to Sejfeda Ljeskovicica. Prišla joj je i rekla da se ne brine jer će svi zajedno krenuti. Sejfeda joj je odgovorila da se brine za ćerkicu Dinu koja je ostala u šumi. Na punktu je bilo 7-10 policajaca ali joj je on njih prišao samo Aleksandar i rekao da će joj on pomoći. Ostale žene su pokušale da odvrate Aleksandra od te namere jer je mogao da pogine. On im je odgovorio da ne može da sluša kako žena plače i da mora da joj pomogne. Otišli su zajedno i kada su pronašli devojčicu vratili se u selo. Zatim su svi otišli u kuću porodice Radovanović kako bi tamo sačekali noć, kada je bilo predviđeno da se prebace u Srbiju. Aleksandrov otac ih je primio, dao svima hrane i pomogao u prebacivanju čamcima preko Drine.

Sejfeda sada živi u Americi. Aleksandrova sestra ju je pozvala telefonom i pitala da li bi htela da svedoči kao svedok odbrane. Sejfeda je odgovorila da bi želela ali da ne sme. Kako je više članova familije njenog muža stradalo 1995. godine zamerili bi joj ako bi svedočila u korist jednog Srbina.

Svedokinja o porodici Radovanović može reći sve najlepše. Aleksandar je od malih nogu bio dobar i poslušan. Teško joj je kad pomisli da se tako finom momku sada sudi za genocid.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Nade Savić

U maju 1992. je započela borba u selu, ali između koga ne zna. Kada su krenuli prema Srbiji u automobilima većinom su bile bošnjačke žene i deca. Bila su dva starija čoveka, a gde su se tada nalazili mlađi bošnjački muškarci ne zna.

Direktno ispitivanje svedokinje Tankosave Savić

Živi u Liješću u blizini mesta gde se za vreme rata nalazila straža policije. Aleksandar Radovanović je bio policajac i često ga je videla. Selo Liješće bilo je meštovito selo. U maju 1992. kuće su spaljene. Tog dana kada su počele borbe pripremala je hranu za slavu. Krenula je do kuće Gojka Savića da pozajmi nešto od namirnica i videla da su se kod njegove kuće okupili meštani sela. Komšinica Sejfeda je plakala za detetom. Rekla je da joj je dete ostalo u gornjem delu sela. Aco joj je pomogao da odu i ponadu dete. Zatim su ljudi krenuli prema kući porodice Radovanović i odatle su prebačeni u Srbiju. Acina sestra pozvala je Sejfedu, koja je sada u Americi, i pitala da li bi svedočila o ovom događaju pred sudom. Sejfeda je odgovorila da bi želela ali da ne sme jer bi se time zavadila sa familijom svog muža.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Tankosave Savić

Dana kada su borbe počele paljene su i srpske i bošnjačke kuće. Ne zna ko je kuće palio. Na straži su se uvek nalazila dva, tri policajca. Nosili su plave uniforme, ali se ne seća da li su imali oružje. Aco je garantovao Sejfedi da joj se ništa neće desiti ako zajedno budu otišli da pronadi njenu ćerku Dinu. Ona mu je verovala i krenula sa njim. Nakon tog događaja svi meštani su izbegli u Srbiju. Svedokinja je u Bajinu Baštu otišla sa decom.

Iznošenje pravne argumentacije Odbrane za neophodnost obavljanja određene vrste veštačenja

Sudsko veće dalo je mogućnost Odbrani da iznese pravnu argumentaciju, a vezano za neophodnost obavljanja određenih veštačenja. Naime, na glavnom pretresu koji je održan 27.06.2007. Odbrana je prilikom iznošenja svojih predloga dokaza najavila šest zajedničkih veštačenja i to od strane veštaka balističara, eksperta sudske medicine, demografa, veštaka saobraćajne, policijske i građevinske struke. Pri tome nije precizirala svoj predlog i navela konkretne činjenice o kojima će biti reč.

Odbrana je pojasnila da će veštak iz policijske struke govoriti o strukturi MUP-a RS i organizaciji specijalne policije, konkretno odreda. Govoriće o načinu rukovođenja u policiji, o pitanjima vezanim za komandnu ulogu pojedinca, načinu popunjavanja jedinica i, naročito, o povezanosti vojske i policije i podređenosti policije u odnosu na vojsku u konkretnom slučaju. Cilj ove ekspertize biće osporavanje „Izveštaja o komandnoj odgovornosti brigade Vojske Republike Srpske“ koji je sačinio Ričard Batler (Richard Butler), a koji je Veće na predlog Tužilaštva prihvatilo kao dokaz.

Veštak demografske struke bi, zbog kvalifikacije krivičnog dela genocida, dao svoje mišljenje da li bi grupa koja je pogubljena u hangaru Zemljoradničke zadruge Kravica po svom broju, sastavu i karakteru predstavljala deo skupine koji je relavantan za ostvarivanje ovog krivičnog dela. Umesto saslušanja veštaka prof. dr Svetlane Radovanović, Odbrana je predložila da se na osnovu Zakona o preuzimanju dokaza kao dokaz uvrste transkripti sa suđenja pred MKTJ-om u predmetima «Blagojević» i «Jokić i dr.», a koji sadrže zapisnik o saslušanju ovog veštaka.

Veštak građevinske struke bi dao objašnjenja vezana za unutrašnji izgled hangara u Kravici, konkretno da li je unutar hangara postojala pregleda koja je prostor delila na dve prostorije. Takođe, vršeno bi upoređivanje materijala nađenih u grobnicama u Zelenom Jadru i materijala iz hangara. Ovo je jako važno kada se uzme u obzir da je jedina veza grobnica i hangara upravo građevinski materijal koji je pronađen i to polistiren [stiropor].

Veštak patolog bi svojim nalazom i mišljenjem otkonio sumnje koje su se javile kod Odbrane, a vezane za nalaz i mišljenje veštaka dr Veda Tuca koji je saslušan na predlog Tužilaštva.

Što se tiče ostalih veštačenja, Sudsko veće je iznelo mišljenje da ih smatra neopravdanim i nije zatražilo pravnu argumentaciju od Odbrane.

Stav Tužilaštva

Tužilaštvo je zauzelo stav da zahtevi Odbrane nisu dovoljno konkretni i da Odbrana nije istakla šta želi dokazati ili pobiti, a što je tužilačka strana pokušala dokazati. Tužilac je predložio da Odbrana iznese precizirane zahteve, u suprotnom bi njihove zahteve trebalo odbiti. Sud ne bi trebalo da gubi vreme i novac na bespotrebna i činjenički nepotkrepljena veštačenja.

Zahtev Odbrane za uvođenje u dokaze transkripata sa suđenja pred MKTJ-om

Odbrana optuženog Branislava Medana je podnela zahtev Sudskom veću sa predlogom da se kao dokaz uvrste transkripti sa suđenja pred MKTJ-om u predmetu Vujadina Popovića i dr. a koji sadrže zapisnike o saslušanju tri zaštićena svedoka.

Odluka Sudsko veća

Sudsko veće je odlučilo da o predlozima Odbrane naknadno donese odluku, o čemu će stranke u postupku biti blagovremeno obaveštene.

Glavni pretres: 11.10.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedokinje Hajrije Dozić

Do izbijanja rata živela je u selu Brežani, opština Srebrenica. U toku rata živela je u Tuzli a danas živi u Srebrenici. Poznaje optuženog Miladina Stevanovića koji joj je dok je živela u Brežanima bio komšija. Poznavala je Miladinovog oca koji je bio veterinar. Zna da je Miladin pre rata radio kao konobar u jednom hotelu na Tari. Čime se bavio u toku i posle rata ne zna. Pre rata su se često viđali i odnosi su im bili korektni. Njegova porodica je bila dobra. Danas kada su ponovo komšije ponovo se viđaju i ona često ide u posetu Miladinovoj sestri.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Hajrije Dozić

Tužilac nije imao pitanja za svedokinju.

Direktno ispitivanje svedokinje Mule Bajrami

Svedokinja poznaje optuženog Miladina Stevanovića. Pre izbijanja rata živela je u Skelanima, a zatim se preselila u Tuzlu. Radila je u veterinarskoj stanici i često je viđala Miladinovog oca Milomira. Milomir je bio veterinar u Srebrenici i ponekad je na poslu menjao svog kolegu iz Skelana. Osim na poslu viđali su se i porodično. Miladinova porodica je bila dobra i prijateljski nastrojena prema bošnjačkom narodu. Kada je rat počeo izgubili su kontakt. U toku 2003. godine vratila se u Skelane i tada je obnovila prijateljstvo sa porodicom Stevanović. Često se viđa sa Miladinovom majkom i sestrom. Miladina je viđala sve dok nije uhapšen. Zna da je do tada radio kao policajac i da je pružao pomoć stanovništvu.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Mule Bajrami

Skelane je napustila u maju 1992. godine. Dana 13. maja 1992. je zatvorena u fiskulturnu salu u Skelanima od strane Srba i sutradan je prebačena u Makedoniju. U toku 1993. živela je u Tuzli, zatim od 1996. u Sarajevu da bi se 2003. vratila u svoje selo Skelani.

Direktno ispitivanje svedoka Muja Salihovića

Od optuženih svedok poznaje Miladina Stevanovića, Milenka Trifunovića, Petra Mitrovića, Aleksandra Radovanovića i Slobodana Jakovljevića.

Pre rata živeo je u selu Skelane a bio je zaposlen u «Elektroizgradnji» u Bajinoj Bašti. U toku 1992. napustio je svoje selo i otišao u Tuzlu. Nakon završetka rata, u toku 2001. godine vratio se u Skelane gde danas obavlja dužnost potpredsednika Mesne zajednice Skelani. Jedna od njegovih dužnosti jeste i pomoć povratnicima bošnjačke nacionalnosti. Zbog toga je u svom radu upućen i na druge organe vlasti, naročito na policiju. Potrebno je vršiti obnovu i izgradnju stambenih objekata, ali naročito obnovu komunikacije među ljudima različitih nacija. U policiji je upoznao optuženog Miladina. Stekao je utisak da je dobar saradnik. Sretali su se i privatno, često mu je Miladin pomagao u nevolji. Primetio je da je Miladinov odnos prema Bošnjacima korektan. Odnos njihovih porodica je prislan.

Slobodana Jakovljevića poznaje od pre rata jer su njegov stric i Slobodan zajedno radili u trgovinskom preduzeću Kadinjača. Poznaje i Slobodanovu prodicu. Kada je izbio rat Jakovljevići su živeli u kući Bošnjaka Osmanović Bajra, a zatim su iznajmi stan od jedne Bošnjakinje koja živi u Tuzli. Kada se svedok vratio u selo 2001. Slobodan je radio u policiji. Nisu se družili, ali su se na ulici često sretali i pozdravljali, dešavalo se i da budu u kafani u zajedničkom društvu. Nikada nije primerio nacionalnu netrpeljivost.

Optužene Milenka Trifunovića i Aleksandra Radovanovića poznaje još od osnovne škole. Uvek su bili dobri sportisti i čestiti i poštteni mladići. Kada se rat završio Radovanovića je retko vidao privatno. On je tada radio u policiji, a nakon završene smene obavljao je neke privatne poslove tako da nije imao vremena za druženje u kafani. Kada se posle rata vratio u selo u policiji je video i optuženog Velibora Maksimovića, koga je poznao i od pre rata.

Po povratku u selo bilo je teško. Trebalo je saradivati sa policijom čiji su svi pripadnici bili Srbi. Dolazilo je do manjih nesporazuma ali su se svi problemi rešavali na korektan način. Niko od meštana Srba nije vršio pritisak na povratnike Bošnjake. U početku su se svi držali na distanci ali sada je situacija u selu mnogo bolja.

Unakrsno ispitivanje svedoka Muja Salihovića

Iz sela je otišao 1992. godine kada su počeli sukobi. Bošnjaci nisu bili oragnizovani, ali su svi morali otići jer su bili primorani od strane meštana Srba. Preko Srbije bili su prebačeni u Makedoniju. Povratak bošnjačkog stanovištva je počeo 2001., on je bio među prvima. Do tada nije pokušavao da se vrati u selo. Samo je dva puta odlazio da obiđe kuću. U početku je bilo teško ponovo uspostaviti prijateljske odnose sa Srbima.

Direktno ispitivanje svedokinje Radenke Petrović

Živi u selu Oparci, opština Srebrenica. U toku rata selo je celo zapaljeno i danas u njemu kao povratnici žive samo njen suprug i ona. Poznaje optuženog Miladina Stevanovića, koji joj je bratanac. Svake godine, pa i u toku rata, ona i suprug su slavili slavu Jovandan i obeležavali Petrovdan koji je 12. juna. Petrovdan su obeležavali i 1995., ali su te godine imali malo gostiju. Drugog dana slave, 13. jula, na slavski ručak je došao Miladin sa još jednim drugom. Bili su u šarenim uniformama i imali su oružje. Došli su oko podneva i ostali do 17:00 časova. Tog dana nije bilo drugih gostiju. U kući je bila sa suprugom i svekrvom. Kada su Miladin i njegov drug krenuli nije ih pitala kuda idu.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Radenke Petrović

Njeno selo koje je brojalo 16 srpskih kuća spaljeno je 1992. godine. Nakon toga njen suprug je mobilisan, ali se ne seća u kojoj je brigadi bio. Ipak, u vreme kada je pala Srebrenica nije bio na terenu. Zbog obeležavanja Petrovdana dobio je odsustvo tri dana, od 12. do 14. jula.

Direktno ispitivanje svedoka Petka Petrovića

Do izbijanja rata živeo je u selu Oparci, opština Srebrenica. Dana 12. ili 13. maja 1992. bilo je prinuđen da sa porodicom napusti selo. Otišli su među poslednjima. U selu je ostalo joj šestoro meštana, dvoje je ubijeno a četvero se i danas vode kao nestali. U periodu od 1992. do 1996. živeli su u Bratuncu, zatim u Srebrenici, a 2003. vratili su se u svoje selo. Selo je bilo potpuno spaljeno. U toku 2005. dobili su pomoć i ponovo izgradili kuću. Danas su on i supruga jedini stanovnici sela.

U toku rata bio je mobilisan u Fakovičku četvu u okviru Bratunačke brigade. Dana 12. jula 1995. dobio je dozvolu da ode kući kako bi proslavio slavu Petrovdan. Tog dana bilo je malo gostiju. Sledećeg dana na ručak je došao Miladin, bratanac njegove supruge, u društvu jednog vojnika. Na sebi su imali maskirne uniforme a u rukama automatske puške. Došli su oko podneva i ostali oko četiri sata. Zna da je Miladin tada pripadao specijalnoj policiji tzv. Crvenim beretkama. Nakon ručka su se pozdravili i Miladin i njegov drugar su otišli.

Unakrsno ispitivanje svedoka Petka Petrovića

Selo je 1992. godine napustio jer je bilo opasno ostati. Svi su već bili otišli i on je odlučio da skloni svoju porodicu.

Jedan od običaja kada se slavi slava je da se ode u crkvu, ali za Petrovdan 12. jula 1995. nije bio u crkvi. Javio se komadiru svoje čete i upitao ga da li može da odsustvuje zbog slave dva dana. Komandir mu je dozvolio zato što je bio među starijim vojnicima i trebalo je da se odmori. Tod dana kada je Miladin došao na ručak znali su da je Srebrenica pala, ali o tome nisu razgovarali. Kada je Miladin krenuo nije ga pitao kuda ide jer je pretpostavljao da mora da se vrati u jedinicu.

Glavni pretres: 18.10.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločina

Na glavnom pretresu se nisu pojavili optuženi Petar Mitrović i Branislav Medan. Oni su prestali sa štrajkom gladu, ali zbog lošeg zdravstvenog stanja nisu u mogućnosti da prisustvuju suđenju.

Direktno ispitivanje svedoka Gorana Matića

Svedok je pre rata živeo u Srebrenici. U toku 1993. godine izbegao je u Skelane. Mobilisan je u Drugi odred specijalne policije «Šeković», treći vod «Skelani». Komandant odreda bio je Rade Čuturić zvani Oficir a komandir voda optuženi Milenko Trifunović. Početkom juna 1995. jedinica je upućena na teren u okolini Sarajeva, u mesto Srednje. Kako su bošnjačke snage presekle putnu komunikaciju od Srednjeg do Vogošće, zadatak je bio da se izvrši deblokada.

Kada je trebalo da krenu videli su da nedostaje optuženi Velibor Maksimović. Čekali su ga, ali kako se on nije pojavio otišli su bez njega. Dok su ulazili u kamion u blizini se začula detonacija. Svedok koji je držao sanduk sa municijom se uplašio i trgao i tako povredio donji deo leđa. Zbog toga je na terenu morao da miruje. Pojedini pripadnicu su smatrali da ta povreda nije teška i često su ga zadirkivali. To je unelo netrpeljivost među njima. Na terenu su bili četiri sedmice. Optuženog Stupara video je samo jednom u civilnom odelu, dok je sve vreme komandovao Čuturić. Krajem juna Oficir je rekao da idu kućama na jedan dan, da se presvuku i odmire a zatim se ponovo okupe. Vraćali su se u Skelane 29. juna. Kada su krenuli kamionom prema Skelanima pojedini pripadnici policije bili su pod dejstvom alkohola. Dok su se vozili često su pucali i tražili da vozač zaustavi kamion kako bi kupili još alkohola. Komandir Trifunović ih je kritikovao i upozorio da će neko zbog takvog ponašanja biti kažnjen. Nakon toga Milenko Savić je ponovo pucao. Kamion se zaustavio. Komandir je tražio da pregleda puške i rekao da će onaj ko je ponovo pucao biti sutra razdužen. Iz obližnje kuće izašla je žena i plakala. Rekla da su joj se deca i beba od tri meseca preplašila od pucnjave. Slaviša Jovanović je opsovao ženu i bebu. Svedoka je to naljutilo i rekao je da napušta jedinicu jer je bio razočaran takvim ponašanjem pojedinaca. Sledećeg dana vratio se u jedinicu i komadir je predložio glasanje da li da se svedok razduži. Iako je većina bila da on ostane u jedinici, on je odbio. Jedinica je otišla na sledeći teren a on se vratio u Skelane. Sreo je optuženog Velibora. Bio je jako ljut što ga jedinica nije sačekala kada se kretalo na teren. Nakon toga su tih dana često igrali karte u kafani. Svedok je dan, dva pre Petrovdana otišao u Bratunac u tazbinu. Tamo je čuo da je Srebrenica pala i da je u Kravici poginuo Krsto Dragičević. Vratio se u Skelane 15. juna kako bi prisustvovao sahrani. Na sahrani su bili pripadnici jedinice, odavali su počanu paljbu. Tih dana viđao je u Skelanima optuženog Dragišu Živanovića. Sreli su se na ulici i Dragiša ga je pozvao na bratov ispraćaj u vojsku. Svedok mu je odgovorio da neće moći da dođe.

Unakrsno ispitivanje svedoka Gorana Matića

Dragiša ga je pozvao na ispraćaj ali nije precizirao datum, rekao je da će mu naknadno javiti. Odbio je da ode jer je znao da će na ispraćaju biti pripadnici jedinice sa kojima je bio u svađi. Jedan od njih je bio optuženi Aleksandar Radovanović koji je glasao da se svedok razduži i ode iz jedinice. Svedok je smatrao da to nije u redu jer Aleksandar nije bio prisutan kada se jedinica vraćala sa terena i nije bio upoznat sa situacijom.

Na zadatku u Srednjem komandovao je Oficir. Ipak, nikada nije čuo da je Miloš Stupar zvanično razrešen a Oficir postavljen za komandanta odreda.

Direktno ispitivanje svedoka Blagoja Gligića

Svedok živi u Skelanima gde je vlasnik kafane. U toku rata nije bio mobilisan. Poznaje optuženog Velibora Maksimovića od detinjstva. Zna da je u toku rata Velibor bio mobilisan u specijalnu policiju. Da je Srebrenica pala čuo je između 10. i 15. jula 1995. godine. Dana 12. jula slavio je Petrovdan. Tog dana je kafana radila samo do podne. Nakon toga otišao je do crkve da upali sveće. Zadržao se kratko i u prolazu video Velibora. Rekao mu je da popodne dođe do njega na slavski ručak. Velibor je stigao oko šest, sedam časova popodne i zadržao se do večeri. Nakon toga svratili su Boro Mijatović, Bjela iz Kalimanića i Mićo Dimitrijević. Sedeli su pored Velibora i pričali. Osim tog dana Velibora je u toku jula često viđao u svojoj kafani. Voleo je da se karta. Velibor nije imao svoju kuću. Roditelji mu nisu bili živi, od rodbine je imao samo polubrata. Kod polubrata je spavao, ali, kako je kuća bila mala, dolazio bi da spava u svedokovoj kući. Od pripadnika specijalne policije u julu 1995. viđao je Aleksandra Radovanovića i Dragišu

Živanovića. Dragiša ga je pozvao na ispraćaj svog brata u vojsku, ali je svedok rekao da neće moći da dođe ali mu je u znak zahvalnosti poslao gajbu piva. Bilo je to uoči Petrovdana.

Unakrsno ispitivanje svedoka Blagoja Gligića

Velibora je često viđao u uniformi jer nije imao dovoljno odeće. Odeću koju je imao prala mu je svedokova majka, kada bi spavao kod njih u kući.

Direktno ispitivanje svedoka Slobodana Maksimovića

Poznaje optuženog Velibora Maksimovića. Poznato mu je da je u ratu Velibor bio pripadnik specijalne policije. Velibor je živio kod polubrata jer nije imao svoju kuću. U julu 1995. godine često ga je viđao u kafani ili na putu kada je Velibor odlazio u sedište policije. Tih dana čuo je da je poginuo Krsto Dragičević. Na sahrani nije bio.

Unakrsno ispitivanje svedoka Slobodana Maksimovića

Ne seća se tačnog datuma Krstine sahrane.

Direktno ispitivanje svedoka Dragana Mijatovića

Poznaje optuženog Velibora Maksimovića. Svedok je tokom rata živio u Skelanima a radio u Bajinoj Bašti. Kada se vraćao sa posla prolazio je pored seoske prodavnice i kafane. Tu je često viđao Velibora. Dana 11. jula 1995. sreli su se i malo pričali o devojkama a zatim je Velibor otišao u pravcu stanice policije. Sledećeg dana ponovo ga je video na slavskom ručku kod Blagoja Gligića. Nakon toga se nekoliko dana nisu viđali.

Unakrsno ispitivanje svedoka Dragana Mijatovića

Kada je video Velibora ispred seoske prodavnice ovaj je bio u uniformi. Bilo je tu još nekoliko starijih ljudi, ali se ne seća njihovih imena.

Glavni pretres: 01.11.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedoka Bogoljuba Simića

Svedok je u toku rata živio u Skelanima. Obavljao je funkciju načelnika Odsjeka ministarstva odbrane (vojni odsek). Njegov zadatak bio je mobilisanje i upućivanje vojnika u vojne jedinice i upućivanje regruta na odsluženje vojnog roka. U toku 1995. godine bila su tri upućivanja regruta, u martu, julu i oktobru. U julu 1995. pozvano je šest regruta a odazvala su se petorica. Nikolić Milun, Perić Gojko, Rakić Milan i Živanović Slaviša su upućeni u vojnu poštu Bileća dok je Simić Saša upućen u vojnu poštu Manjača. Regruti su bili obavezni da se 14. jula jave načelniku, koji je trebalo da ih preda do 10:00 časova u kasarnu «Standard» u Zvorniku. Iz Skelana su krenuli oko 07:00 časova i u Zvornik stigli nakon dva sata. U popodnevним časovima krenuli su u pravcu Banja Luke. U svoje vojne pošte stigli su u ranim jutarnjim časovima 15. jula.

Nekoliko dana pre odlaska, regruti su pravili slavlja, ispraćaje u vojsku. Saša je slavio u sali motela u Skelanima dok su ostali slavili u svojim kućama. Svedoka su svi pozvali na slavlje ali on nije praktikovao da posećuje regrute. Otišao je 9. jula na slavlje Saše Simića jer mu je bio rođak. Tih dana u Skelanima je viđao optuženog Dragišu Živanovića. Dragišin brat Simiša bio je jedan od regruta, tako da je Dragiša pripremao bratovo slavlje.

U jutarnjim časovima 14. jula čuo je vest da je poginuo policajac Krsto Dragišević. Tog jutra je otišao na zbornom mesto odakle je trebalo da poveze vojnike za Zvornik. Zatekao je roditelje koji su plakali i omladinu koja je pevala. Prekinuo je slavlje i rekao da mora da požure. U toku vožnje je regrutima rekao da je Krsto poginuo i da je to razlog zbog koga je prekinuo njihova slavlja. Nije znao detalje Krstine pogibije. Krsto je sahranjen sledećeg dana. Nije bio na sahrani. Tih dana oko sahrane u Skelanima je od optuženih viđao Velibora Maksimovića. Viđao ga je na ulici i u kafani kod Pire. Velibor je voleo da igra karte i kafanu je odlazio svakog dana.

Unakrsno ispitivanje svedoka Bogoljuba Simića

Odsjek u kome je svedok bio načelnik je pokrивao područje Skelana jer su Skelani u to vreme bili opština. U julu 1995. nije bila opšta mobilizacija jer je ona već ranije obavljena a tada je vršena samo regrutacija vojnika u VRS. Skelani su malo mesto i svi se međusobno poznaju. Samostalni bataljon Skelani je bio na terenu tako da je u gradu ostalo malo muškaraca. Bili su to ljudi nesposobni za vojsku, oni koji su pobjegli iz jednice ili oni koji su se nalazili na odsustvu. U vreme ispraćaja u vojsku u julu 1995. na ulici je često viđao Dragišu Živanovića, koji je bio na odsustvu zbog pripreme bratovog ispraćaja u vojsku. Dragiša je bio specijalni policajac, kao i Velibor Maksimović. Velibor u to vreme nije bio na terenu jer je praksa bila da na teren ne idu svi pripadnici specijalne policije.

Kada su se roditelji i omladina okupili na zbornom mestu da isprate mladiće bilo je pesme, ali harmonika nije svirala. Osim drugova došle su i devojke. Seća se da je video Obreniju i Biljanu Nešković. Nikome od prisutnih nije rekao da je Krsto poginuo da ne bi stvarao paniku. Rekao je regrutima, ali tek kada su bili na putu za Zvornik.

Direktno ispitivanje svedoka Saše Simića

Pre rata živeo je u selu Krstača koje je 10 km udaljeno od Skelana. Polovinom 1992. godine kada je selo spaljeno bio je prinuđen da ga napusti i smesti se u Skelanima. Mobilisan je u julu 1995. godine. Slavlje povodom ispraćaja u vojsku organizovano je 9. jula u motelu u Skelanima. U njegovoj klasi bilo je više mladića, Slaviša Živanović, Milan Rakić i još dvojica čija imena ne zna. Na slavlju bili su prisutni Predrag i Nenad Simići, Željko i Zdravko Živanovići, Dragoljub i Bogoljub Simići, Slaviša Živanović i drugi prijatelji i rođaci. Slavlje su, takođe, organizovali Milan i Slaviša, obojica 13. jula. Bio je prisutan kod Slaviše. Otišao je na ručak popodne, oko 13:00 časova. U kući je video Slavišinog oca Desimira, brata Dragišu, Dragišinu devojku Biljanu, rođaka Milomira Blagojevića i druge. Slavlje je dugo trajalo. Ostao je do posle ponoći. Ujutru su se rano sastali na zbornom mestu jer je polazak za Zvornik bio organizovan za sedam časova. Okupili su se roditelji i prijatelji. Omladina je pevala, majke su plakale, poneko je pucao. Načelnik vojnog odseka ih je požurivao da krenu. Razlog tome je bilo što je poginuo jedan mladić ih sela. U Zvorniku je proveo sat, dva i ubrzo je odvezen u jedinicu u Manjaču kod Banja Luke. U Manjaču je stigao oko dva, tri sata posle ponoći.

Od optuženih osim Dragišu Živanovića poznaje Velibora Maksimovića. Seća se da ga je oko 13. jula ujutru video u kafani. Tog jutra je krenuo do kancelarije načelnika vojnog odseka da ga pita da li može da ponese nešto hrane u jedinicu, ali mu je sekretarica rekla da načelnik nije u

kancelariji i da ga potraži u obližnjoj kafani. Načelnika je pronašao u društvu Velibora i Milenka Hrkač. Odmah nakon toga je otišao kod Slaviše na ispraćajni ručak.

Unakrsno ispitivanje svedoka Saše Simića

Kod Slaviše na ispraćaju je bio veselo, pilo se i jelo, ali je bilo skromno. U to vreme on nije konzumirao alkohol, ali se seća da su gosti pili pivo i rakiju. Nakon proslave ujutru su ih svi gosti ispratili. Nazdravili su zbog puta koji je bio neizvesan. Malo je bio uplašen jer se u to vreme vodila borba oko Srebrenice. Ispratili su ih devojke, bila je tu njegova tadašnja devojka Jelena. Pre polaska pozvao ga je načelnik Bogoljub Simić, koji mu je rođak, i rekao da je poginuo Krsto Dragičević. Ostalima koji su bili okupljeni nije to rekao da ne bi stvorio paniku kod ljudi. Samo je ubrzao opraštanje rodbine od vojnika, kako bi krenuli pre nego se vest pročuje i počne kuknjava u selu.

Tih dana je u Sklenima vidao optužene Dragišu Živanovića i Velibora Maksimovića. Nisu se intenzivno družili, ali su se poznavali. Obojica su bili pripadnici specijalne policije. Dragišu je vidao u civilnoj odeći dok je Velibor bio u uniformi.

Direktno ispitivanje svedoka Perić Gojka

Svedok je pre rata živeo u Čičavici kod Srebrenice. U martu 1992. godine bio je prinuđen da napusti svoje selo. Nako vreme je živeo u Despotovcu a zatim se u martu 1995. godine preselio u Skelane. U julu 1995. je mobilisan zajedno sa još četvoricom mladića ih sela. Proslavu povodom ispraćaja njegovi roditelji su organizovali 12. jula, na Petrovdan. Slavili su u porodičnoj kući. Od gostiju se seća Slaviše Živanovića, koji je isto tada mobilisan, Slavišinog brata Dragiše koga su svi zvali Kele i Zdravka Živanovića. Zdravko mu je bio prvi komšija, koji ga je upoznao sa braćom Slavišom i Dragišom. Sledećeg dana, 13. jula proslava je bila kod Slaviše. Došao je oko tri, četiri časa popodne. Kratko se zadržao jer je bio umoran i vratio se svojoj kući. Sledećeg jutra, 14. jula, trebalo je da krenu u jedinicu. Rano se probudio i otišao na zbornu mesto oko sedam časova. Načelnik Simić im je rekao da moraju da požure. Kada su krenuli kombijem prema Zvorniku rekao im je da je Krsto poginuo. Znao je ko je Krsto, ali ga lično nije poznao jer je u Skelanima živeo kratko. Iz Zvornika su popodne krenuli za Bileću i u jedinicu se javili u ranim jutarnjim časovima 15. jula.

Unakrsno ispitivanje svedoka Perić Gojka

Kada se u martu 1995. doselio u Skelane poznao je samo Nenada Mitrovića i porodicu Tanasijević. Od marta do jula upoznao je Zdravka, Dragišu i Slavišu. Nakon odsluženja vojnog roka upoznao je još ljudi. Danas poznaje optužene Petra Mitrovića, Milenka Trifunovića i Aleksandra Radovanovića.

Direktno ispitivanje svedoka Nenada Mitrovića

Pre rata živeo je u Zelenom Jadru. U maju 1992. godine izbegao je iz svog sela u selo Skelane. Prilikom napada Bošnjaka na njegovo selo poginula je njegova majka, brat, stric, ujak, ujna i puno komšija. U julu 1995. mobilisan je u vojnu policiju pri Samostalnom bataljonu Skelani.

U toku jula 1995. bilo je više ispraćaja u vojsku. Seća se da je 9. jula išao na slavlje kod Saše Simića a nakon tri, četiri dana kod Slaviše Živanovića. Slaviša je slavlje organizovao u svojoj kući. Na slavlje je otišao sa suprugom oko tri, četiri sata popodne. Malo pre toga bio je u kafani kod Gage Simića. Sa Gagom je popio dve ture pića nakon čega se uputio kod Slaviše. Na slavlje

ga je pozvao Slavišin brat Dragiša, kada su bili zajedno na ispraćaju kod Saše Simića. Kod Slaviše je ostao do deset časova uveče jer je njegovoj supruzi, koja je bila u drugom stanju, pozlilo pa ju je odveo kod lekara u Bajinu Baštu a odatle u Užice. Supruga je ostala u bolnici a on se vratio u Skelane. Na putu za svoju kuću sreo je optuženog Živanovića, koji ga je pitao za suprugu. Sledećeg dana, 14. jula, čuo je da je poginuo Krsto Dragičević. Tog dana u društvu Siniše Savića otišao do Krstine kuće da porodici izjavi saučesće. Nakon toga su se njih dvojica uputili u kafanu kod Pire. U kafani je video optuženog Velibora Maksimovića. Igrao je karte u društvu Gorana Matića i Milenka Hrkača. Optuženog Živanovića je, takođe, često tih dana viđao u Skelanima. Njegova tadašnja devojka Biljana živela je u svedokovom komšiluku, u naselju Liješće. Dragiša je odlazio kod nje uvek kada nije bio na terenu. U julu se Dragiša nalazio na odsustvu petnaestak dana zbog ispraćaja brata u vojsku.

Unakrsno ispitivanje svedoka Nenada Mitrovića

Bio je prisutan na sahrani Krste Dragičevića. Tamo je video optužene Aleksandra Radovanovića, Milenka Trifunovića, Petra Mitrovića i Dragišu Živanovića. Poznato mu je da je Dragiša optužen zbog događaja u Kravici, ali on o tom događaju ne zna detalje niti se seća datuma kada se to dogodilo.

Direktno ispitivanje svedokinje Obrenije Radovanović

Njena sestra Biljana udata je za optuženog Dragišu Živanovića. Dok su se zabavljali Dragiša je svakodnevno dolazio kod njih u kuću. To se dešavalo i u julu 1995. godine. Tog jula Dragiša je pripremao proslavu povodom ispraćaja brata Slaviše u vojsku. U istoj klasi mobilisani su Saša Simić, Gojko Perić i još neki mladići čijih se imena ne seća. Bila je na proslavi kod Saše 9. jula a zatim kod Slaviše 13. jula. Kod Saše su ostali do posle ponoći. Biljanu i nju Dragiša je ispratio do kuće, Biljana je ostala sa njim ispred kuće a ona je otišla na spavanje. Kod Saviše je išla na ručak sa majkom dok je Biljana sa drugaricama otišla na večeru. Ona je morala da se vrati ranije jer je te večeri radila u trećoj smeni u Centru za osmatranje i obaveštavanje. Sledećeg jutra, 14. jula, rođaci i prijatelji su ipratili mladiće. Kada je tog dana videla sestru, Biljana joj je rekla da je poginuo Krsto Dragičević. Te večeri videle su Dragišu. Rekao je da ide do Krstine kuće da vidi da li im je potrebna pomoć oko pripreme sahrane. Sahrana je bila 15. jula. Na sahrani je ponovo videla Dragišu.

Sredinom jula 1995. u Skelanima je viđala optuženog Velibora Maksimovića, na terasi kafane kod Pire, gde je igrao karte. Kafana se nalazi pored prodavnice u kojoj je kupovala, tako da je tuda često prolazila.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Obrenije Radovanović

Njena sestra se za Dragišu udala 28.08.1998. Zabavljali su se od kraja 1993. godine. U julu 1995. vidali su se svakog dana. Dolazio je kod njih da popije kafu ili se dogovori sa Biljanom kada će se videti i izaći u grad. Uoči ispraćaja nije bio na terenu i dolazio je do njene kuće da pozajmi stvari koje su mu bile potrebne za pripremu slavlja. Dolazio je u civilnoj odeći, ali ga je na ulici viđala u plavoj policajskoj uniformi specijalne policije.

Velibora je u kafani videla dva dana pre Slavišinog ispraćaja, 11. jula.

O pogibiji Krste je saznala 14. jula, čula je da mu je neki Bošnjak oteo pušku i ubio ga.

Direktno ispitivanje svedokinje Slavke Blagojević

Pre rata živela je u Toplici. Dana 16.01.1993. bio je napad na njeno selo. Tom prilikom njena kuća je izgorela i ona se preselila u Skelane. Živela je u kući koja je bila podeljena i imala dva ulaza. U drugom delu kuće živeo je optuženi Dragiša Živanović sa svojom porodicom.

U julu 1995. je porodica Živanović pripremala ispraćaj Dragišinog brata Slaviše u vojsku. U toj klasi bili su Milan Rakić, Gojko Perić, Saša Simić i Slaviša. Milanova porodica je organizovala proslavu 12. jula dok je proslava kod Slaviše bila 13. jula uveče. Pripremu ispraćaja obavljao je Dragiša jer im je otac bolestan a majka umrla. Pomagala je oko spremanja i posluživanja hrane. Dragiša je u Skelane došao sa terena desetak dana pre ispraćaja i ostao nekoliko dana nakon toga. Gosti su dolazili celog dana i sedeli cele noći. Ujutru su ispratili Slavišu do kombija koji je vozio za Zvornik. Pored kombija stajali su i drugi vojnici i njihovi prijatelji. Neko je pevao, ali je načelnik Gagi Simić rekao da se prestane sa slavljem i da vojnici moraju da krenu. Kada su vojnici krenuli jedna žena joj je prišla i rekla da je poginuo Krsto Dragičević. Ubrzo se čula Krstina majka koja je plakala. Prisustvovala je sahrani, koja je bila 15. jula.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Slavke Blagojević

Bošnjačka vojska je 1993. godine napala sva sela u opštini Srebrenica. Dana 14.01.1993. otišla je do Skelana da kupi namirnice i ostala dva dana kod rođaka. Čula je da je 16.01.1993. njeno selo napadnuto i da ne može da se vrati. Sačekala je da suprug i ostatak porodice dođu u Skelane, gde su nastavili da žive.

Početkom jula 1995. Dragiša se vratio sa terena u uniformi. Ostao je u selu desetak dana kako bi bratu pripremio ispraćaj. Ostao je i nekoliko dana nakon ispraćaja i sahrane Krste Dragičevića. Krstino telo je 14. jula doneto u crkvu.

Poznato joj je da se Dragiši sudi za dešavanja u Kravici, ali ona zna da on u to vreme nije mogao biti u Kravici.

Direktno ispitivanje svedoka Milomira Blagojevića

Svedok je 1995. godine živeo u Skelanima, u kući koja je bila podeljena. U jednoj polovini živeo je on sa porodicom dok je druga polovina pripadala porodici optuženog Dragiše Živanovića, koji mu je rođak. Seća se da je u julu 1995. bilo organizovano više ispraćaja u vojsku. On je bio na dve proslave, kod Milana Rakića i Slaviše Živanovića. Milan je proslavu organizovao 12. jula u Bajinoj Bašti. Proslavljali su celog dana i cele noći. Sledećeg dana, 13. jula, bio je na proslavi kod Slaviša. Ostao je do osam časova uveče, nakon čega je ponovo otišao kod Milana. Sledećeg jutra, 14. jula, vojnici su krenuli za Zvornik. Ispratili su ih do kombija. Bilo je veselo, pevalo se. Kada su čuli da je Krsto poginuo pesma je prestala. Krsto je sahranjen 15. jula. Svih tih dana uoči ispraćaja i Krstine sahrane često je vidao optuženog Dragišu Živanovića.

Unakrsno ispitivanje svedoka Milomira Blagojevića

Dragiša se početkom jula nalazio na terenu, ali je šest, sedam dana pre bratovog ispraćaja dobio slobodne dane i došao u Skelane. Dragiša je bio policajac i nosio je plavu uniformu i pušku. Dešavalo se da zbog terena bude odsutan desetak dana. Zbog njegove česte odsutnosti svedok se više družio sa njegovim bratom Slavišom.

Detalje Krstine pogibije ne zna, ali zna da je poginuo u Srebrenici.

Direktno ispitivanje svedoka Radiše Maksimovića

Svedok je u toku 1995. bio mobilisan, bio je pripadnik specijalne policije. Njegova jedinica brojala je 13 pripadnika. U julu 1995. jedinica se nalazila na terenu, ali je on ostao u Skelanima zbog bolova u leđima. Praksa je bila da na teren ne ide cela jedinica. Tog jula nisu otišli Dragiša Živanović, Zdravko Živanović i Velibor Maksimović. Dragiša je ostao jer je pripremao ispraćaj bata Slaviše u vojsku. Zbog toga su se često viđali. Nekoliko dana pre ispraćaja svedok i Dragiša otišli su zajedno do bolnice u Bajinoj Bašti. Svedok je bio prisutan na Slavišinom ispraćaju. Otišao je u večernjim satima, oko sedam, osam. Ostali su na proslavi do pet sati izjutra. Bio je pijan i otišao je kući da spava. Jelko Ivanović ga je probudio i rekao mu da im drugar Krsto poginuo. Otišao je do crkvene kuće i video telo. Bio je na sahrani sledećeg dana, 15. jula.

Unakrsno ispitivanje svedoka Radiše Maksimovića

Na bolovanju zbog bolova u leđima nalazio se od 10. jula. Javio je komandiru Milenku Trifunoviću da neće moći da ide na teren. Zbog bolovanja je odsustvovao petnaestak dana i nakon toga se vratio u jedinicu. O Krstinoj pogibiji nikada nije saznao detalje. U crkvenoj kući video je sve pripadnike jedinice, koji su se zbog sahrane vratili sa terena. Svi su bili u uniformi. Nakon sahrane ostali su u Skelanima, nisu upućeni na nov teren.

Direktno ispitivanje svedoka Željka Živanovića

Svedok je u toku 1995. bio mobilisan. Bio je pripadnik vojne policije pri Samostalnom bataljonu Skelani. Seća se jula 1995. godine po ispraćajima koji su pravljani za regrute. Išlo je više vojnika u vojsku, ali on je bio na proslavi kod Saše i Slaviše. Saša je pravio ispraćaj nekoliko dana pre Petrovdana, u restoranu u Skelanima. Na ispraćaju je video optuženog Dragišu Živanovića sa devojkom Biljanom a bio je i Dragišin brat Slaviša. Biljanu poznaje jer su komšije. Dragiša je svakog dana posećivao Biljanu a često bi njih dvoje zajedno dolazili u posetu kod svedoka. Seća se i Slavišinog ispraćaja, odneo mu je flašu pića i nešto novca. U toku proslave ponestalo mu je cigareta i otišao je do prodavnice. Prodavnica se nalazi u blizini kafane i kada je prolazio pored kafane pozvao ga je kafedžija Pira i dao mu gajbu piva da ponese na veselje. Na veselju je ostao cele noći. Za vreme proslave pozlilo je Slavicima, suprugu Nenada Mitrovića. Nenad ju je odveo kod lekara i više se nije vraćao. Ujutru je svedok zajedno sa Sašom Simićem otišao na zbornom mesto da isprati vojnike. Prisutni su pevali i poneko je pucao, ali je načelnik Simić rekao da se prekine jer je poginuo Krsta. Nije sačekao da vojnici krenu, samo se pozdravio sa njima i otišao u pravcu Krstine kuće da roditeljima izjavi saučesće.

Unakrsno ispitivanje svedoka Željka Živanovića

Na proslavi kod Slaviše bilo je puno ljudi, u prizemlju su sedeli stariji a na spratu je bila omladina. Bilo je bučno, čula se muzika sa kasetofona i svi su pevali. Počelo se sa pesmom kada su se svi malo napili, oko deset časova uveče. Ne seća se da je neko dolazio da upozori da se prekine sa svirkom.

Ujutru na zbornom mestu video je Dragišu, Dragoljuba Simića, Radišu Maksimovića. Svi su došli da isprate regute.

Nakon što je izjavio saučesće Krstinoj porodici otišao je u jedinicu. Prethodnih nekoliko dana korisito je slobodne dana i to je bio njegov poslednji dan odmora.

Ne zna zbog čega je Dragiša optužen.

Glavni pretres: 14.11.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedoka Vladana Bogdanovića

Svedok živi u naselju Kalimanići u Skelanima. Dobro poznaje optuženog Velibora Maksimovića. U julu 1995. često ga je vidao u Skelanima. Seća se da su početkom jula 1995. godine u Srbiji uhapšeni svi muškarci iz Republike Srpske koji su pokušali da izbegnu vojnu obavezu i da su odvedeni u Sarajevsko-romanijski korpus a odatle na teren na Nišiće i Srednje, u okolini Sarajeva. Njegov brat bio je jedan od uhapšenih. Svedok je zamolio Velibora da se raspita gde mu se brat nalazi. Velibor je krajem juna 1995. saznao da je svedokov brat na Nišićima. Svedok je u to vreme bio vojni obveznik u VRS-u, u Samostalnom bataljonu Skelani. Nekoliko dana pre dešavanja u Srebrenici svedok je pozvao Velibora i zamolio ga da mu bude vodič i odvede ga do brata. Krenuli su vojnim kamionom TAM 110. U kamionu su osim njih dvojice bili vozač i Mika Čanić, koji je krenuo da potraži sina. Obavili su neki posao u Han Pjesku i produžili prema Srednjem. Mika je u Srednjem ostao jer je čuo da mu se sin tu nalazi na terenu. Ostali su dalje produžili i kada su stigli na Nišiće raspitali su se o Vladanovom bratu. Pripadnici jedinice su im odgovorili da je on u blizini, ali da zbog borbenih dejstava neće moći da ga vide. Ubrzo su krenuli natrag i u večernjim časovima se svi skupa vratili u Skelane. Velibora je vidao i narednih dana, nekada i više puta dnevno.

Unakrsno ispitivanje svedoka Vladana Bogdanovića

Osim Velibora Maksimovića poznaje optužene Milenka Trifunovića, Petra Mitrovića, Aleksandra Radovanovića, Slobodana Jakovljevića i Dragišu Živanovića. U julu 1995. godine vidao ih je u Skelanima, ali ne zna da li je to bili pre ili posle dešavanja u Srebrenici. U tim dešavanjima poginuo je policajac Krsto Dragičević, ali ne seća se tačnog datuma. Pod dešavanjima u Srebrenici podrazumeva borbe između srpskih i bošnjačkih snaga. Srpske snage su 9. ili 10. jula zauzele Srebrenicu. Veliki broj izbeglica krenuo je prema Tuzli i zbog toga je kretanje u pravcu Zvornika bilo otežano i nesigurno.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je donelo odluku povodom predloga Odbrane za obavljanje šest vrsta veštačenja (videti izveštaj od 10.10.2007.). Veće je prihvatilo da budu obavljena veštačenja od strane veštaka balističara, demografa, veštaka građevinske struke, patologa i neuropsihijatra dok je odbilo veštačenje od strane veštaka saobraćajne struke. Veštak prof. dr Svetlana Radovanović, koja je veštačila pred MKTJ-om u slučaju «Blagojević», biće pozvana da se pojavi pred Sudom. Njen već postojeći nalaz i mišljenje, Odbrana može na osnovu Zakona o preuzimalnja dokaza predložiti kao dokaz. U slučaju da bude prihvaćen od strane Sudskog veća tužilačkoj strani biće omogućeno unakrsno ispitivanje a Odbrani dodatno ispitivanje. Odbrana, takođe, može predložiti kao dokaz transkript sa suđenja pred MIKTJ-om, koji sadrži svedočenje prof. dr. Svetlane Radovanović, ali je neophodno da transkript najpre bude preveden na domaći jezik.

Glavni pretres: 15.11.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločina

Svedok Tomislav Kovač svedočio je putem video-linka iz prostorija Okružnog suda u Beogradu.

Direktno ispitivanje svedoka Tomislava Kovača

Svedok je u periodu od septembra 1994. do septembra 1995. godine obavljao funkciju zamenika ministra unutrašnjih poslova Republike Srpske (MUP RS). Nakon toga se do decembra 1995. godine nalazio na funkciji ministra. Za vreme rata je oformljena Specijalna brigada policije Republike Srpske, koja je imala devet odreda i centralni deo brigade sa instruktorima i specijalnim odeljenjima. Jedan od odreda bio je II odred Šekovići. U toku 1995. godine komandant II odreda bio je optuženi Miloš Stupar, ali je u maju, junu došlo do smene i komandant je postao mladi Čuturić, zvani Oficir. U to vreme načelnik Brigade bio je Goran Sarić. On je u Programu rada predočio da su Brigadi pristupili školovani oficiri i da će oni preuzeti odrede. To je bio proces koji je trajao nekoliko meseci. Prvo su bili pripremani i upoznati sa poslom, nakon čega su postavljeni za komandante. To se desilo u četiri odreda, šekovički je bio samo jedan od njih. Svedok je razgovarao sa Sarićem o tome da Čuturić preuzme odred, ali da li je o tome doneto formalno rešenje svedok ne zna. Rešenje je trebalo da mu dostavi načelnik Uprave za kadrove. Stupar je smenjen, ostao je u jedinici, ali je bio neraspoređen. U avgustu je postavljen na načelnika Uprave za borbu protiv terorizma. Iz rešenja koje mu je dostavljeno o postavljenju vidi se je do tada bio u II odredu Šekovići, ali se ne navodi funkcija. Bila je praksa da se u rešenju navede prethodna funkcija samo ako je smenjivane i postavljenje na drugu išlo jedno za drugim, što kod njega nije bio slučaj.

Za namere Vojske Republike Srpske (VRS) da zauzme Srebrenicu saznao je krajem juna, početkom jula 1995. Predsednik republike Radovan Karadžić je doneo naredbu o aktivizaciji policije u borbene zadatke. Naredba je doneta zbog sukoba MUP-a i Glavnog štaba VRS-a. MUP nije dozvoljavao da se prilikom pretpočinjavanja VRS-u rasformiravaju tj. rasparčavaju već postojeće jedinice i odredi. U naredbi je stajalo da se prilikom angažovanja policije u borbene zadatke ona pretpočinjava vojsci, ali da prilikom dolaska na teren jedinica ostaje cela. Policija je angažovana za borbena dejstva u Srebrenici. Svedok je o tome najpre razgovarao sa Karadžićem. Najpre se tome protivio jer je smatrao da nema suštinskog razloga, naročito jer je u to vreme Naser Orić napustio Srebrenicu i Armija BiH je u tom reonu bila oslabljena i pomoć pripadnika MUP-a nije bila neophodna. Sa druge strane, povlačenje snaga sa sarajevskog ratišta bilo je opasno. Zbog toga je pretpostavio da se nešto sprema. Mislio je da je to politička igra, prouzrokovana sukobima Radovana Karadžića i Ratka Mladića, kojom je Karadžić želeo da dokaže svoju vlast tj. da je on vrhovni komandant oružanih snaga. Nije mislio da će doći do zločina. Karadžić je tražio dva odreda policije. Naime, naredbom od 11.07.1995. angažovane su za borbena dejstva sledeće jedinice policije: II odred Šekovići, I četa CJB Zvornik, mešovita četa združenih snaga MUP-a Republike Srbije i Republike Srpske i četa iz Centra za obuku na Jahorini. Na dokumentu kojim se prosleđuje naredba stajalo je ime Tomislav Kovač, ali je umestio njega istu potpisao dežurni inspektor Radomir Nikolić. To je bilo van procedure i zakonskih ovlašćenja. Naredbu izdaje predsednik a sprovodi je ministar, nikako dežurni inspektor. Svi komandanti koji su primili naredbu izvršili su je i poslali svoje jedinice. Sve jedinice su stavljene pod komandu Ljubomira Borovčanina. Trebalo je da svedok bude taj koji će ih preuzeti, ali on to nije želeo i sklonio se tj. sakrio u Bjeljini. Borovčanin nije bio spreman za takav zadatak, bio je u to vreme hospitalizovan, ali je pod velikim pritiskom prihvatio. Borovčanin je trebalo da preuzme jedinice i na terenu se javi generalu Radislavu Krstiću, koji je bio na čelu vojnih snaga. Time se policija pretpočinila vojsci. Nepostedno pre toga svedok je imao dva sastanka sa Karadžićem. Za vreme drugog učestvovao je general Krstić. Krstić je rekao da je zauzimanje Srebrenice lak zadatak i da je pobjeda izvesna. Karadžić se dogovorio sa njim da

Krstić traži dve jedinice MUP-a kao pokriće i da će to biti odobreno. To je urađano jer bi u slučaju učestvovanja MUP-a u borbena dejstva Karadžić bio vrhovni komandant oružanih snaga. To je bila borba za vlast između Karadžića i Mladića. Nije se govorilo o tretmanu ratnih zarobljenika, položaju civila, govorilo se samo o pobedi. Ništa nije ukazivalo da će biti zloupotrebe i će se dogoditi zločin. Taj razgovor vođen je dva dana pre pada Srebrenice.

Kada je Srebrenica pala trebalo je konstituisati Centar javne bezbednosti Srebrenica (CJB), kojim će komandovati načelnik CJB Zvornik Dragomir Vasić. Njemu je, takođe, upućen dokument kojim mu se prosleđuje odluka predsednika republike o proglašenju ratnog stanja u Srebrenici. Taj dokument trebalo je da sastavi svedok, ali je to uradio predsednik lično, što nije bila praksa i što ukazuje na hitnost i vanredne situacije koje su vladale. Vasić je od svedoka, kao zamenika ministra MUP-a, tražio pomoć u ljudstvu jer je pretila opasnost da Zvornik bude zauzet od strane bošnjačkih snaga, koje su se povlačile prolazeći u blizini Zvornika. Svedok mu je izašao u susret, iako je smatrao da se to ne može desiti.

Dana 12. ili 13. jula svedok je prolazio linijom Zvornik-Konjević Polje-Vlasenica-Pale. U Vlasenici su ga zaustavili vojnici i preneli mu da ga traži general Mladić i da je potrebno da mu se javi u Komandi Drinskog korpusa. Kada se javio generalu video je da je pripit, hvalio se pobedom i rekao da je osvetlao obraz policije. Tu su bili prisutni general Krstić i neki svedoku nepoznati oficiri. Čuo je da Mladić izdaje naredbu da se zakopaju leševi. Nije znao o čijim leševima se radi, ali mu je atmosfera bila teška i otišao je. Na putu u Konjević Polju video je grupe zarobljenih muškaraca koje su čuvali policajci. Prepoznao je jednog komandira i pitao ga je za zarobljenike. Komandir je rekao da nema dovoljno autobusa da bi zarobljeni bili prebačeni i da im je potrebna pomoć jer je policajaca malo. Pozvao je zamenika komandanta CJB Zvornik Maneta Đurića i naredio mu da dođe u Konjević Polje, kako bi njegova jedinica pružila pomoć pri čuvanju i predaji zarobljenika VRS-u.

Za gubitke policije čuo je prilikom osnivanja CJB Srebrenica 14. jula. Vasić i on obilazili su Zeleni Jadar i tada je obavešten da je došlo do sukoba između zarobljenika i policajaca. U tom sukobu poginuo je jedan srpski policajac a komandant je ranjen. O detaljima događaja se nije raspitivao jer je bilo drugih hitnih poslova.

Dana 14. jula Mane Đurić mu je predao zahtev Ljubiše Beare, tada šefa Uprave vojne bezbednosti, da policija angažuje jednu jedinicu za obezbeđenje tj. egzekuciju ratnih zarobljenika. Svedok je Vasiću i njegovom zameniku Đuriću rekao da više ne ostvaruju komunikaciju sa VRS-om i da to isto prenesu Borovčaninu. U tom trenutku je prestala jurisdikcija VRS-a nad policijom.

Za vreme napada na Srebrenicu nije znao za operativni plan «Krivaja 95» niti za Direktivu VRS-a broj 7. Nije znao za postojanje zajedničkog plana vojske i policije da se delimično istrebi skupina bošnjačkog naroda iz Srebrenice tako što će muškarci biti ubijeni a žene i deca proterani. O tome nije bio službeno obavešten niti je o tome neformalno čuo od drugih pripadnika MUP-a.

Unakrsno ispitivanje svedoka Tomislava Kovača

Kada je smenjen Miloš Stupar na njegovo mesto postavljen je mlad, školovan oficir. Komandant II odreda Šekovići u julu 1995. bio je Čturić. Bilo je i drugih odreda u kojima se isto desilo npr. u banjalučkom i odredom u Janji, ali se ne seća imena tih mladih oficira. Čturića je zapamtio po tome što je kasnije poginuo i njegovo prezime se više puta ponavljalo. Za vreme napada na Srebrenicu komandant Brigade Goran Sarić ga je obavestio da je Čturić odveo odred na teren. Čturić je bio komandant *de facto*, ali da li je bio i *de iure* ne zna. Miloš Stupar nije uopšte bio sa jedinicom već je u to vreme bio na odsustvu. Seća se da je dobio informaciju da je Čturić u

borbi onesposobljen tako što su mu ruke izgorele. Ko ga je zamenio na mestu komandanta ne zna, o tome je vodio računa Borovčanin kao komandant združenih snaga.

Naredba o stvaranju združenih snaga izazvala je katasrofalne posledice. Upotreba specijalne jedinice policije u borbenim dejstvima bila je štetna za MUP RS, za Republiku Srpsku i sam srpski narod. MUP RS i sam svedok kao tadašnji zamenik ministra borio se protiv defekata, nestručnih kadrova a zalagao se za profesionalno obavljanje poslova. Policija je upotrebljena da učestvuje u borbenim dejstvima protiv njegove volje. On nije to mogao sprečiti niti je mogao uticati na izvršenje ratnih zločina od strane pripadnika policije. To je mogao samo direktni i nepostedni komandant, u to vreme Ljubomir Borovčanin. Svedok je hteo da izbegne izvršenje naredbe i iskoristio je svoj položaj da se skloni u Bjeljino.

Sastanak Krstića i Karadžića, na kome je prisustvovao je ostavio loš utisak na njega. Nije bilo nagoveštaja da će se obaljati «prljave stvari» ali mu se smučilo od poigravanja sudbinama ljudi iz policije, koji su bili iscrpljeni i neupotrebljivi a poslani su na novi zadatak.

Za vreme boravka u Komandi Drinskog korpusa često je slušao komunikaciju Mladića i komande na terenu. Čuo je rečenicu koja ga je otreznila a to je da buldožerom zakopavaju ubijene. Jasno mu je bilo da se nešto loše dešava i gledao je kako da se skoni jer nije bio siguran da li će izvući živu glavu. Gledao je u Mladića i razmišljao da ispred njega stoji ludak. Dragomir Vasić mu je 13. jula uputio dokument u kome je stajalo da se VRS povlači i da se sav posao na prostoru Srebrenice prepušta MUP-u. U dokumentu je dalje stajalo da posao prodrzumeva likvidaciju hiljada muslimanskih vojnika koji su blokirani u zoni oko Konjević Polja. Svedok je smatrao da Vasić ponovo, kao i prilikom procene da će Zvornik pasti, preteruje. On je likvidaciju tumačio kao vojno neutralisanje, zarobljavanje ili proterivanje a nikako ubijanje. Na tu depeštu nikada nije odgovorio Vasiću. Kada je u Konjević Polju video grupe zarobljenika tražio je sastanak sa rukovodstvom MUP-a. Nije pomišljao da će ti ljudi biti ubijeni. Upozorio je policajce da se ne upuštaju u nezakonita postupanja. Dao je nalog da budu predati vojsci jer nije smatrao da će se tim ljudima nešto desiti. Nije bila praksa kod profesionalnih oficira ubijanje zarobljenika već predaja komandi. Ratni zarobljenici imali su svoja prava, koja su do tada uvek poštovana U Srebrenici je bio samo 14. jula kada je oformljena CJB Srebrenica. Za par sati koliko je proveo tama video je uništavanje imovine i vezano za to dao poruku rukovodstvu.

Glavni pretres: 17.11.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločina

Na glavnom pretresu se nisu pojavili optuženi Petar Mitrović i Branislav Medan. Sudsko veće je obavешteno da su optuženi prestali sa štrajkom glađu, ali da su zbog lošeg zdravstvenog stanja pošteđeni prisustva na sudjenju.

Direktno ispitivanje svedoka Zora Lukića

Svedok je sredinom maja 1993. godine mobilisan u drugi vod Drugog odreda specijalne policije Šeković. Optuženi Brano Džinić postao je pripadnik istog voda u toku 1994. godine. U julu 1995. godine komandant odreda bio je Rado Čuturić zvani Oficir. Vod se početkom jula 1995. nalazio na terenu u blizini sarajevskog ratišta, u mestu Srednje. Kako je komandir voda bio ranjen nepostredni pretpostavljeni bio je Oficir. On je saopštio pripadnicima voda da odlaze na teren. Na teren se išlo u maskirnoj uniformi i sa automatskim puškama. Poneko od policajaca imao je

pancir ili poneku bombu. Od svih pripadnika u Srednje otišla su samo osmorica jer su neki bili ranjeni ili su otišli kućama zbog slave. Bili su to Brano Džinić, Predrag Čelić, Slobodan Šćepanović. Zoran Tomić, Ljubiša Bećarević, Mile Bojanić, Milenko Pepić i svedok.

Dana 11. jula Oficir je rekao, bez daljih objašnjenja, da će se vod premestiti u okolinu Bratunca. Vozili su se kamionom TAM 110 i autobusom. U Bjelovac su stigli 12. jula oko 04:00 časova ujutru. Noć su proveli u jednoj školi. Ujutru su se uputili prema Srebrenici. Pre ulaska u Bratunac dobili su zadatak da izvrše pretres terena tj. jednog sela. Krenuli su prema brdu i odatle su mogli videti Potočare. U selu se se zadržali oko dva sata i za to vreme nisu nikoga pronašli. Ponovo su ušli u autobus i otišli u Bratunac gde su se zadržali 10 min., nakon čega je Oficir rekao da je sledeća destinacija Konjević Polje gde će se vod povezati sa još vojske. Zadatak je bio obezbeđivanje putne komunikacije. Kada su stigli do Sandića, Čuturić je rekao da će njih osmorica obezbeđivati deo puta na prevoju i omogućavati nesmetan prolazak autobusa. Tu su ostali do kraja dana. Kada je pao mrak svedok je ostao da stražari, dok su Brano i Zoran otišli da spavaju u kući koja je bila udaljena oko 100 m. Oko 04:00 časova ujutru začula se jaka detonacija i povici „napad“. Tom prilikom poginuo je jedan a ranjena su četiri pripadnika CJB Zvornik, koji su tu takođe bili na zadatku. Čuturić je naredio da se Brano i Zoran vrate i da zajedno sa svedokom patroliraju delom puta koji sada bio neobezbeđen, jer su pripadnici CJB Zvornik otišli na sahranu poginulog policajca.

U toku sledećeg dana, 13. jula bošnjački vojnici izlazili su iz okolne šume i predavali se na obližnjoj livadi. Tog dana došlo je još vojnika VRS-a, takođe pojavio se general Ratko Mladić. Držao je kratak govor zarobljenicima. Nakon njegovog odlaska srpski vojnici su u koloni odveli zarobljenike u pravcu Kravice. Brano, Zoran i svedok su celog tog dana ostali na tom delu puta i trudili se da omoguće nesmetan saobraćaj. Popodne oko šest, sedam časova je naišao autobus sa ostalim pripadnicima drugog voda i njih trojica su sa njima otišli u Konjević Polje, gde su proveli noć. U Konjević Polju su čuli da je tog dana u Zemljordničkoj zadruzi Kravica poginuo srpski policajac Krsto Dragičević. U Konjević Polju im je Oficir rekao da odu kućama na jedan dan, da se odmire i okupaju. Zatim su se 15. jula ponovo okupili i otišli na teren u Baljkovicu.

Svedok poznaje optuženog Džinića od detinjstva. Niko ga nikada nije zvao Čupo. U jedinici su imali drugog pripadnika kojeg su zvali Čupo.

Optuženog Miloša Stupara poznaje od dana stupanja u jedinicu. On je tada bio zamenik komandanta. Stupar je ubrzo postao komandant i bio sve do juna 1995. kada ga je zamenio Rade Čuturić. Tada ih je Miloš postrojio ispred hotela u Šekovićima i rekao im da imaju novog komandanta.

Svedok je 23.07.2005. godine dao izjavu braniocu optuženog Brana Džinića u kojoj opisuje iste događaje. Prilikom davanja izjave bio je prisutan istražitelj Risto Luganjić. Na kraju je izjavu pročitao i potpisao. Odbrana je ovu izjavu predložila kao dokaz.

Dana 26.10.2007. dao je izjavu u svojstvu svedoka službenicima Državne agencije za istragu i zaštitu. Na kraju ispitivanja pročitao je izjavu i uvideo da je bilo grešaka. Jedan istražitelj je svedoka pitao za bošnjačke vojnike dok ga je drugi ispravio i rekao da nije bilo vojnika i da su svi bili civili. Kako se svedok nije složio sa tom tvrdnjom i razgovor se time završio. Istu izjavu odbrana je predložila kao dokaz.

Svedok je do 10.07.2007. radio kao policajac kada je suspendovan jer je Tužilaštvo BiH dostavilo obaveštenje MUP-u RS da se protiv njega vodi istraga za krivično delo genocida. Svedoka niko

nikada nije obavestio o tome da se protiv njega vodi istraga niti ga je neko pozvao da u svojstvu osumnjičenog da izjavu.

Unakrsno ispitivanje svedoka Zora Lukića

U izvršenju borbenih zadataka koristili su automatsko naoružanje a u zavisnosti od terena koristila su se okopna sredstva. Na zadatku u Bratuncu bio je prisutan i oklopni vod koji je tu dejstvovao sa tenkom. Kada su stigli u Bratunac znali su da je Srebrenica pala i da se zbog toga ide u pretres terena kako bi pronašli neprijateljske vojnike. Bošnjaci koji su se predavali bili su u uniformama i u civilnoj odeći, oni koji su imali oružje predavali su ga. Policajci koji su obezbeđivali put znali su da će tuda proći autobusi i znali su ko će biti u tim autobusima, ali ne i kuda će biti odvezeni. Dok su stajali na putu ni jedan se autobus nije zaustavio kraj svedoka. Za vreme patroliranja na putu svedok nije znao da li je Oficir putem motorole tražio pomoć zbog incidenta u Kravici, niti zna da li je neko iz voda otišao u Kravicu. Na putu je stajao u sredini između Brane i Zorana. Brano je celog dana bio sa njim i ni jednog trenutka nije otišao u pravcu kuda je otišla kolona zarobljenika. Uveče su u Konjević Polju čuli šta se desilo. Rade Čuturić je došao sa zavijenom rukom i objasnio im je kako je izbio incident prilikom kojeg je Krsto poginuo. Tih dana 12. i 13. jula nije video Miloša Stupara. Video ga je na Baljkovici [15. jula] ali ne zna koja su mu zaduženja bila.

Direktno ispitivanje svedoka Zorana Tomića

Svedok je početkom marta 1993. mobilisan u drugi vod Drugog odreda specijalne policije Šekovići. Istom vođu je od 1994. godine pripadao optuženi Brano Džinić. Početkom jula 1995. godine vod se nalazio na terenu u mestu Srednje. Komandir voda bio je bio je Velimir Kitarić, ali kako je bio ranjen, direktana naređenja stizala su od komandanta odreda Rada Čuturića zvanog Oficir. Na zadatku u Srednjem pripadnici voda nosili su maskirne uniforme sa uočljivim amblemom na desnom ramenu a od naoružanja postojala su dva, tri mitraljeza, dok su ostali imali automatske puške i po koju bombu. U Srednjem su bili do 11. jula. U večernjim satima komandant Oficir ih je obavestio da će se premestiti u blizini Bratunca. Krenuli su autobusom i u ranim jutarnjim satima došli su do Bjelovca. Tu su prespavali u jednoj školi. Ujutru 12. jula dobili su obaveštenje da kreću u pravcu Potočara. Kada su stigli do Žutog mosta skrenuli su desno i stigli u jedno selo. Zadatak je bio da provere da li u selu ima neprijateljskih vojnika. Kako nakon dva sata nikoga nisu pronašli krenuli su dalje prema Konjević Polju. Zadnje odredište bilo je selo Sandići. Brano Džinić, Zoro Lukić i svedok su do večeri patrolirali na delu puta kod prevoja. Osim njih na tom delu puta nalazili su se i pripadnici CJB Zovrnik. Znali su da je Srebrenica pala i da su u grad ušli srpski vojnici. Uveče je svedok sa Branom otišao u obližnju kuću gde su prespavali. U kući su već bili Predrag Čelić i Slobodan Stjepanović. Pred zoru probudila ih je jača pucnjava. Tada je na putu poginuo jedan, a ranjena tri ili četiri policajca iz CJB Zvornik. Otišli su da bi sahranili svog saborca i zato su Brano i svedok otišli do Zora da mu pomognu u patroliranju od Lolića do Sandića.

Patrolirali su celog 13. jula. Tog dana video je generala Ratka Mladića na livadi koja se nalazila sa druge strane puta. Na livadi su se nalazili zarobljeni bošnjački muškarci koji su izlazili iz šume i predavali se. To su bili muškarci starosti od 18 do 55 godina. Na livadi iz je bilo između 500 i 1000. Mladić im se obraćao i oni su ga na kraju ispratili aplauzom. Kada je Mladić otišao ostali vojnici VRS-a su u koloni sproveli zarobljenike u pravcu Kravice. Iako su ceo dan proveli u Sandićima [1 km od Kravice] nisu čuli ništa neobično. Celog dana čula se pucnjava i detonacije što je bilo uobičajeno tih dana. Oko šest, sedam časova popodne naišao je autobus sa ostalim pripadnicima voda i oni su zajedno krenuli prema Konjević Polju. Smestili su se u kuće i tada su

čuli da je u Zemljoradničkoj zadruzi Kravica poginuo policajac Krsto i da je istom prilikom Oficir povredio ruku.

Optuženog Branu Džinića poznaje od 1986. godine. Bolje su se upoznali za vreme rata. Koliko je njemu poznato Brana niko nikada nije oslovljavao sa nadimkom Čupo.

Od optuženih poznaje i Miloša Stupara. Miloš je bio komandant njegovog odreda od maja 1993. do juna 1995. godine. U junu 1995. zamenio ga je Rade Čuturić i on je od tada sa njima odlazio na teren. Ipak, video je Stupara na terenu u Baljkovici [15. jula] ali ne zna koji je njegov zadatak bio. Na Baljkovici nije bio Oficir jer je bio na bolovanju. Menjao ga je komandir prvog voda Marko Aleksić.

Dana 23.07.2005. godine svedok je dao izjavu braniocu optuženog Brana Džinića u kojoj opisuje ove događaje. Istražitelj Risto Luganjić je bio prisutan prilikom davanja izjave. Izjavu je tada pročitao i potpisao i sada ostaje pri istoj. Odbrana je ovu izjavu predložila kao dokaz.

U svojstvu svedoka je 26.10.2007. dao izjavu službenicima Državne agencije za istragu i zaštitu. Izjavu je tada potpisao, ali je nije pročitao jer mu nisu dali mogućnost da je pročita i eventualno ispravi. Sada nakon što mu je odbrana predočila istu, izjavio je da se ne slaže sa nekim navodima. Istu izjavu odbrana je predložila kao dokaz.

Svedok je do 10.07.2007. radio kao policajac u MUP-u RS, kada je suspendovan jer je Tužilaštvo BiH dostavilo obaveštenje MUP-u RS da se protiv njega vodi istraga za krivično delo genocida. Svedoka niko nikada nije obavestio o tome da se protiv njega vodi istraga.

Unakrsno ispitivanje svedoka Zorana Tomića

Kada je vod pretresao selo u blizini Žutog mosta sa brda su se mogli videti Bošnjaci koji su se sakupili u Potočarima. Mislili su da se tu nalaze civili i vojnici, ali su tek kasnije saznali da je bošnjačka vojska u šumi i da je zbog toga potrebno da se obezbedi putna komunikacija. Niko nije bio siguran kolika je to grupa vojnika. Naredba je glasila da ukoliko protivnička vojska bude pucala prema njima da policajci odgovore u njihovom pravcu. Drugi vod je samo stajao na putu i njima se nisu predavali bošnjački vojnici. Predavali su se pripadnicima Vojske RS. Pri tomu su naoružanje bacali u potok ili ga predavali vojnicima. U pravcu šume iz koje su izlazili pucala je praga. Na livadi je stajao jedan tenk, ali nije pucao jer je bio pokvaren.. Kada je te večeri stigao autobus video je da unutra nema pripadnika trećeg voda. Čulo se da ih je komandant pustio da odu na sahranu poginulog Krste Dragičevića. Kada su stigli u Konjević Polje čuli su i da su u Kravici ubijeni neki ljudi, ali pojednosto nisu saznali. Zna samo da je u pratnji kolone zarobljenih Bošnjaka bilo pripadnika trećeg voda Skelani i da se posle nekog vremena čula jača pucnjava i povremene detonacije iz pravca lokaliteta Kravica. Kasnije se čula pojedinačna pucnjava i rafali.

Direktno ispitivanje svedoka Miloša Lakića

Svedok je predsednik fudbalskog kluba «Vlasenica». Poznaje optuženog Branu Džinića. Brano je bio odličan fudbaler i igrao je u FK «Vlasenica» od 1998. godine. Bio je kapiten ekipe. Igrači su ga voleli i njegovo ponašanje na terenu i van terena je doprinelo da na tu poziciju bude jednoglasno izabran. Uvek je bio korektan i pošten prema svojim i protivničkim igračima i sudijama. Kao sportista nikada nije pušio niti pio alkohol. Bio je omiljen i svi su bili iznenađeni kada je uhapšen. Zvali su ga Džin ili Džina. Niko ga nikada nije zvao Čupo.

Unakrsno ispitivanje svedoka Miloša Lakića

Tužilac nije imao pitanja za svedoka.

Direktno ispitivanje svedoka Dejana Dabića

Svedok poznaje optuženog Branu Džinića od 2000. godine. Te godine su zajedno počeli da igraju u istom fudbalskom klubu i igrali do 2004. godine. Brano je bio kapiten. Dosta vremena su provodili zajedno na terenu i van njega. Kada je Brano prešao u drugi klub svedok ga je zamenio na mestu kapitena. Misli da je Branin izbor za kapitena bio pravičan, bio je dobra osoba. Nikada nije bio nasilan i ne može da zamisli da Brano učini zločin koji mu se stavlja na teret.

Unakrsno ispitivanje svedoka Dejana Dabića

Branu je upoznao 2000. godine i ne zna ništa o njegovoj prošlosti.

Direktno ispitivanje svedoka Radomira Stevanovića

Svedok poznaje optužene Miloša Stupara i Branu Džinića. Branu poznaje od 1996. godine. U to vreme Brano je igrao za FK «Šekovići» a svedok za FK «Vlasenica». Kada je Brano prešao u «Vlasenicu» svedok je zbog povrede već napustio klub, ali su prijateljstvo nastavili. Brano je bio veliki sportista, uvek je smirivao strasti na utakmicama, bio je čvrstog karaktera i veoma moralna osoba, korektan na terenu i van njega i uvek spreman da pomogne drugovima. Zvali su ga Džine. Niko ga nije oslovljavao sa Čupo. Poznavajući njegov karakter ne može da prihvati da je Brana mogao učiniti zločin za koji mu se sudi.

Unakrsno ispitivanje svedoka Radomira Stevanovića

Svedok ne poznaje Branu iz vremena rata i o tom periodu njegovog života ne zna puno. Nije ga poznavao dok je Brano nosio dugu kosu.

Direktno ispitivanje svedoka Dalibora Đurića

Poznaje optužene Branu Džinića i Miloša Stupara. Branu poznaje od 1994. godine kada su igrali fudbal u protivničkim timovima. Svedokov klub je želeo da Brano pređe kod njih i 1995. godine se govorilo da će mali Džina postati njihov igrač, ali do toga nije došlo. Zajedno su zaigrali tek 2000. godine. Brano je bio kapiten i bio je uzor igračima i mladima u Vlasenici. Zvali su ga Džina. Nikada nije čuo da je imao nadimak Čupo.

Unakrsno ispitivanje svedoka Dalibora Đurića

Od 1994. do sada u izgledu Brane nije se ništa značajno izmenilo. Jednino je promenio frizuru, ranije je nosio dužu kosu vezanu u rep. Svedok ne zna koji je vojni raspored imao Brana, ne zna da je on bio u specijalnoj policiji. Iako je bio rat fudbal je bio popularan. Vojnici i policajci koji su trenirali imali su bolji položaj i ređe su odlazili na teren kako bi mogli da treniraju.

Direktno ispitivanje svedoka Slađana Stankovića

Svedok je vlasnik restorana. Poznaje optužene Branu Džinića i Miloša Stupara. Branu je upoznao 1998. kada je počeo da igra u FK «Vlasenica». Svedok je u to vreme u tom klubu bio pomoćni trener. Kroz zajednički rad uspeo je da upozna Branin karakter. Bio je miran, pošten i povučen. Nije bio agresivan na terenu i nikada nije kažnjavao. Družili su se i privatno. Zvali su ga Brano, Džino ili Džin, dok za nadimak Čupo nikada nije čuo. Ne može da zamisli da Brano izvrši zločin zbog koga mu se sudi.

Unakrsno ispitivanje svedoka Slađana Stankovića

O Brani iz perioda rata ne zna puno. Ne zna kakav mu je bio ratni raspored, ali zna da je pripadao specijalnoj policiji.

Direktno ispitivanje svedoka Muhameda Buševca

Svedok je pre rata živeo u Kladnju gde se bavio fudbalom i tako upoznao optuženog Branu Džinića. Brano je bio dečak od jedanaest godina i počeo je da trenira fudbal. Bio je iz dobre porodice, odrastao je i družio se sa Bošnjacima. Klub je bio meštovit, bilo je Srba, Bošnjaka i Hrvata a Brano je svima bio simpatičan. Zvali su ga mali Džina. Kada je rat počeo izgubili su kontakt. Prvi put su se posle rata videli 1997. godine u Vlasenici. Srdačno su se pozdravili i otišli na piće. Nikada o Brani nije čuo ništa loše.

Unakrsno ispitivanje svedoka Muhameda Buševca

Tužilac nije imao pitanja za svedoka.

Glavni pretres: 28.11.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedoka Dražena Buhača

Svedok živi u Mostaru. Od optuženih poznaje Branislava Medana. Njihovo poznanstvo datira od 1982. godine. Intenzivno su se družili do rata. Treći među prijateljima bio je Mirsad Kusturica. Mirsad je Bošnjak, svedok je Hrvat, katolik dok je Branislav Srbin, pravoslavac. Uvek su zajedno proslavljali sve verske praznike Uskrs, Božić, Bajram i slavu Jovandan. Branislav nije mario za nacionalnost i sa svima se družio. Njegova devojka Munevera iz Konjica bila je Bošnjakinja. Bili su vereni, ali su se razišli. Nakon rata su ponovo počeli da se viđaju, ali se Branislav na kraju oženio drugom devojkom. U to vreme pred rat njih trojica drugara su počeli sa zajedničkim poslom, bavili su se obradom metala i drveta, ali je rat to prekinuo. U toku rata nije bilo komunikacije i nisu bili u kontaktu. Raspitivao se o njemu i saznao da se nalazi u Skelanima. U toku 2000. godine Branislav se vratio u Mostar. Kada je počelo suđenje na jednoj lokalnoj televiziji prikazan je snimak sa intervjuima komšija koje su o Branislavu govorili da je uvek bio dobar i fin i da im je u ratu pomagao.

Unakrsno ispitivanje svedoka Dražena Buhača

Tužilac nije imao pitanja za svedoka.

Direktno ispitivanje svedoka Mirsada Kusturice

Svedok živi u Mostaru. Optuženog Branislava Medana poznaje od 1980. godine, bili su kolege. Vidali su se svakog dana i bili nerazdvojni prijatelji. Branislav mu je bio kum na venčanju kao i kum njegovom sinu Denisu. Treći prijatelj bio je Dražen Buhač. Proslavljali su zajedno sve nove godine i verske praznike. Okupljali su se kada je Branislav slavio slavu Jovandan. Svedok je poznavao devojke sa kojima je Branislav izlazio. Seća se Amele Avdić i Munevere iz Konjica. Sa Muneverom se zabavljao i nakon rata. Ona je često sa svojim bratom dolazila u Mostar kod Branislava. Branislav je bio uvek human. Bio je dobrovoljni davalac krvi i kada je trebalo dati krv za svedokovu majku i tasta on je bio prvi. Bio je dobar prijatelj i komšija. Svedoka je njegovo hapšenje iznenadilo jer nikada nije bio nacionalista. Za vreme rata Branislav nije bio u Mostaru. Svedok se bezuspešno raspitivao o njemu preko Međunarodnog crvenog krsta. Preko prijatelja saznao je da se nalazi u Skelanima.

Unakrsno ispitivanje svedoka Mirsada Kusturice

Branislav je po povratku u Mostar 2000. godine živio u porodičnoj kući sa suprugom i ocem. Svedok ih je često posećivao. Njegova supruga je izvršila samoubistvo, skočila je u reku Neretvu.

Direktno ispitivanje svedoka Paja Milića

Svedok je rođen u Šekovićima. Optuženog Milovana Matića poznaje od detinjstva, zajedno su završili osnovnu školu. Kada su odrasli svedok se radi posla preselio u Beograd dok je Milovan ostao u svom selu. Počeo je da organizuje ljude sa područja Bratunca, Vlasenice i Srebrenice i da ih odvozi u sela Ogara i Mihaljevic u blizini Rume na poloprivredna dobra kako bi radili kao sezonski radnici. Primaio je sve radnike bez obzira na nacionalnost, bilo je Bošnjaka, Srba i Roma. Radnici su bili smešteni u radničkim spavaonicama i nikada nije bilo nacionalnih konflikata. Ako bi nekad izbila svađa Milovan bi to nastojao da reši. On je organizovao ishranu i plaćanje naknade. Jedan od njegovih ljudi od poverenja bio je Bekir Orić. On je bio njegov zamenik u Mihaljevcima. Bekir je bio Bošnjak. Milovan mu je verovao i lepo su se slagali. Zajedno su išli na fudbalske turnike i zajedno se vraćali kući u Bosnu. Kada su bili verski praznici Milovan je dozvolio da radnici koji slave tog dana ne rade dok bi drugi radili skraćeno. Organizovala bi se proslava, ispekao bi se ovan i pripremiло piće. Milovan je bio veseljak, voleo je druženje, pesmu i šalu. Nikada nije pokazao nacionalnu mržnju.

Svedok je čuo da je u toku rata Milovan prikupljao humanitarnu pomoć za ljude iz Bratunca i Kravice. Poznavao je mnoge direktore zemljoradničkih zadruga i oni su mu pomagali u tome. On se sa njim samo jednom video u toku rata u Rumi. Svedok je za ovaj postupak saznao preko medija i bio je jako iznenađen.

Unakrsno ispitivanje svedoka Paja Milića

Tužilac nije imao pitanja za svedoka.

Direktno ispitivanje svedoka Sredoja Nikolića

Svedok živi u Zemunu. Od 1983. godine radi u Institutu za kukuruz. Optuženog Milovana Matića poznaje od osnovne škole. Poznato mu je da se Milovan pre rata bavio organizovanjem grupe radnika radi obavljanja sezonskih poslova na poljoprivrednim kombinatima u Vojvodini. Radnici su bili smešteni na lokacijama gde su radili u objektima za radnike. O smeštaju, ishrani i isplati naknada brinuo se lično. Radnici su bili Bošnjaci, Srbi i Romi. Milovan je prema svima bio isti,

glavno mu je bilo da radnik dobro radi. Grupe su brojale od 50-120 ljudi što je zavisilo od obima posla. Uvek je bio raspoložen, voleo je društvo i kafanu.

Svedok nije vidao Milovana za vreme rata. Nije mu poznato njegovo vojno angažovanje. Čuo je da je u toku rata sakuplja humanitarnu pomoć u Srbiji za ljude iz BiH. Kada je saznao za postupak bio je iznenađen. Ne može da veruje da je Milovan mogao da poćini takav zloćin.

Unakrsno ispitivanje svedoka Sredoja Nikolića

O tome da sakuplja humanitarnu pomoć je samo ćuo, ali to nije nikada video. Misli da je to bilo na početku rata, u toku 1992. godine.

Direktno ispitivanje svedokinje Milke Vasić

Svedokinja je od 1992. godine živelu u selu Hadžići. Nakon što je stanovništvo proterano prešla je u Bratunac. U Bratuncu je u maju 1996. počela da radi kao konobarica u kafani kod Bate Šekare. Krajem te godine upoznala je optuženog Milovana Matića. Znala je da je njegov posao da organizuje ljudi koji žele da rade u Srbiji kao nadničari. Kasnije je počela da radi u kafani kod Ilije Nikolića. Danas ona živi kao nevenćana supruga Ilije Nikolića i više ne radi kao konobarica već se bavi pripremom hrane za radnike. U toj kafani upoznala je mnogo ljudi a jedan od njih bio je Luka Marković. Često je dolazio jer mu je Ilija pomagao da sakupi lićna dokumenta koja su mu bila potrebna.

Jednog dana u u avgustu 2005. godine pozvala je Ilijina maćeha i rekla da je Ilijin otac jako bolestan i da moraju da dođu u Šabac. Oni tada nisu imali auto i pitali su Milovana da li bi ih svojim kombijem odvezao u Šabac. On je rekao da je malo popio i da je bolje da Ilija vozi a da će im on praviti društvo. Istim kombijem krenuo je i Luka do Drinjaće. U kombiju je bio i izvesni Zoran. U kombiju niko nije razgovarao. Ona je sedela na zadnjem sedištu zajedno sa Milovanom koji je dremao. Kada je Luka izlazio u Drinjaći Ilija ga je pitao da li poznaje Milovana Matića i on mu je odgovorio da ne poznaje. Zatim je Ilija pitao Milovana da li poznaje Luku i ovaj je odgovorio da ne poznaje i da je trebalo ranije da se upoznaju. Zatim su nastavili put i uveće se vratili iz Šapca. Posle nekog vremena proćitala je u dnevnim novinama da Luka optužuje Milovana da je u vreme dešavanja u Srebrenici bio u hangaru Zemljordnićne zadruge Kravica, gde je ubijeno oko 1000 Bošnjaka. Bilo joj je to ćudno jer je znala da se oni ne poznaju. Takođe, bilo joj je neverovatno da Milovan može da poćini taj zloćin jer je on bio veseljak koji nije mario za nacionalnost i sa svakim povratnikom u Bratunac je voleo da popije piće.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Milke Vasić

Pre rata radila je u železnici kao referent općtih poslova. Jednog dana šef, koji je bio Bošnjak, saopćtio joj je da se vrati kući i da više ne radi. On je bio korektan i to nije uradio iz lićnih pobuda već je izvršavao naređenje.

Osim Milovana upoznala je mnoge goste kafane. Nekima je znala imena dok je neke poznavala samo po liku. Milovana je bolje poznavala jer ju je on više puta pitao da li ima nekog u porodici ko bi radio u Sremu.

U vreme kada su se vozili kombijem bilo joj je poznato da se vodi istraga za Srebrenicu i da je Milovan ukljućen u to. O tome nikada nisu razgovarali.

Direktno ispitivanje svedokinje Nade Josipović

Svedokinja je od 1976. godine učiteljica. Tada je radila u osnovnoj školi u selu Brežane, opština Bratunac. Jedan od đaka njene prve generacije bio je optuženi Petar Mitrović. Petar je tada pohađao treći razred. Teže je savladavao nastavno gradivo i teško je pamtio. U toku 1981. godine škola je postala osmogodišnja i za sve đake koji nisu završili više od četiri razreda je organizovano vanredno polaganje tzv. večernja škola. On je 1983. završio sedmi i osmi razred sa dovoljnim uspehom. Nije joj poznato da li je išao u srednju školu, ali na osnovu njegovih sposobnosti misli da nije.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Nade Josipović

Petar je teško učio pesemice i slabo mu je išla matematika. Znao je da čita, piše, sabira i pomalo množi i to je bilo dovoljno da položi razred. Roditelji su znali da je slab đak i da zaostaje za ostalom decom. Majka je često dolazila u školu dok se otac slabo interesovao. Otac je bio alkoholičar i često je maltretirao majku i decu. Danas bi takvo dete moralo da pohađa specijalnu školu, ali u to vreme takve škole nije bilo u blizini.

Direktno ispitivanje svedoka Jovana Badže

Svedok radi kao policajac u Zvorniku. Pozna je optuženog Mitrović Petra. Jednog dana u junu 2005. godine, seća se da je bio neradan dan, pozvao ga je njegov nadređeni Grkinić Boro, načelnik Uprave kriminalističke policije CJB Bjeljina. Izdao mu je naređenje da ode u policijsku stanicu Srebrenica i da mu se javi radi obavljanja jednog posla. Kada je došao u policijsku stanicu preneo mu je da napiše poziv radi saslušanja Petra Mitrovića iz sela Brežani i da mu ga lično uruči. Petar je trebalo da se odmah javi radi obavljanja informativnog razgovora. Nije znao koji je razlog pozivanja. U društvu uniformisanog policajca Milosavljačić Mila otišao je službenim vozilom u selu Brežane. Tamo je bila neka proslava. Pronašli su Petrovu kuću, ali on nije bio kod kuće. Pitali su komšiju Rankića da im pomogne i on je pronašao Petra, koji je bio kod nekoga na slavi. Predao mu je poziv i rekao da oni mogu službenim vozilom da ga odvezu do Srebrenice. Petar je dobrovoljno krenuo. Izgledao je umorno. Dok su odlazili ni jedan od njih dvojice policajaca mu nije ukazao na prava koja ima jer nisu smatrali da je to potrebno. Kada su stigli u Srebrenicu javili su se načelniku Grkiniću. On je izdao naređenje da Petra odvedu u CJB Zvornik. U kancelariji u Zvorniku čekao ih je inspektor Milomir Čodo i šef za opšti kriminalitet Siniša Radić. Rekli su mu da sačeka neko vreme dok se obavi razgovor sa Mitrovićem. Otišao je da popije kafu i kada se vratio Grkinić mu je rekao da će Mitrović ostati u stanici a da on može da ide kući. Bilo je to oko 23 časa.

Unakrsno ispitivanje svedoka Jovana Badže

Tužilac nije imao pitanja za svedoka.

Direktno ispitivanje svedoka Mila Milosavljevića

Svedok je po profesiji policajac. Pozna je optuženog Mitrović Petra od uručivanja poziva za informativni razgovor u junu 2005. godine. Seća se da je tog dana bilo praznik Sveti duhovi [20.06.2005.] i da je trebalo da sa krim policajcem Jovanom Badžom ode u selo Brežane i Petru uruči poziv. Kada su stigli u Brežane kod kuće ga nisu našli. Pitali su komšiju Milana Rankića i on im je rekao da je Petar kod nekoga od meštana otišao na slavu. Komšije su ga pronašle i dovele i Badža mu je uručio poziv. Rekao mu je da ga oni mogu odvesti do policijske stanice u Srebrenici i on je pristao. Delovao je malo umorno i teturao se. Kada su ga doveli do Srebrenice Petar i Jovan su ušli u policijsku stanicu dok je svedok otišao svojim poslom. Do tada se nije desilo da se poziv uručuje i odmah zahteva da se taj neko javi.

Unakrsno ispitivanje svedoka Mila Milosavljevića

Petar je izgledao umorno i išao je usporeno. Nije izgledao iznenađeno kada mu je poziv uručen.

Direktno ispitivanje svedoka Dragana Srečkovića

Svedok je vozač-instruktor u auto školi «As» u Bajinoj Bašti. Sve do 2001. godine mnogi građani Republike Srpske, naročito iz obližnjeg mesta Skelani, dolazili su na obuku u njegovu auto školu jer u Skelanima nije posojala. Optuženi Mitrović Petar je bio jedan od kandidata koji se obučavao u toku 2000. godine. Postoji nastavni plan za obuku koji predviđa da se nakon obuke od 40 časova vožnje polaže teorijski deo poznavanja propisa a nakon položenog teorijskog dela moguće je izaći na polaganje praktičnog dela tj. vožnje. Mitrović je u periodu od februara do maja 2000. pet puta izlazio na polaganje teorijskog dela, ali nije upeo da položi. Pre toga on se obučavao u dve auto škole, ali mu vožnje nije polazila za rukom. On se trudio, ali mešao je pedale za kvačilo i gas, nije mogao da radi sinhronizovano rukama i nogama istovremeno. Na kraju je odustao. Njegov mentalni sklop nije mogao da savlada obuku. Takav slučaj nije video nikada u karijeri.

Unakrsno ispitivanje svedoka Dragana Srečkovića

Svako polaganje ispita se plaća i on je platio pet puta. Svedoku je bilo teško jer je želeo da mu kaže da je bolje da odustane, ali mu njegova profesionalna etika to nije dozvoljavala. Pre izlaska na ispit Petar je doneo važeće lekarsko uverenje gde je stajalo da je sposoban za polaganje vozačkog ispita.

Glavni pretres: 05.12.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedoka Sokić Snježana

Svedok živi u Šekovićima. Po profesiji je lekar, specijalista ginekologije i akušerstva, ali trenutno obavlja funkciju načelnika opštine Šekovići. Šekovići su malo mesto, ima oko devet hiljada stanovnika. To je mesto u kome je kompletno vraćeno nesrpsko stanovištvo koje je u toku rata izbeglo.

Početkom rata u aprilu 1992. godine bio je zaposlen kao lekar u Domu zdravlja u Šekovićima. Bio je mobilisan u I birčansku pešadijsku brigadu, ali je nastavio da radi kao lekar. Početkom 1995. bio je preraspoređen u Specijalnu brigadu policije u II odred Šekovići. Tada je komandir Odreda bio optuženi Miloš Stupar. Miloš ga je zamolio da dva dana u sedmici dolazi u kancelarije Odreda i obavlja pregled pripadnika. Miloša je dugo poznavao, često su zajedno igrali fudbal. Prihvatio je njegov predlog i preglede je obavljao u kancelariji koju je dobio a koja se nalazila u hotelu «Lovice» gde je bilo sedište Odreda.

Poznaje Miloševu suprugu Borjanku. Njih dvoje imaju četvoro dece. U toku 1995. Borjanka je bila u drugom stanju, nosila je blizance. Svedok je vodio njenu trudnoću, ali nije bilo mogućnosti da se porodi u Šekovićima. Svedok je predložio Milošu da, ukoliko su u mogućnosti, odvede suprugu u Srbiju da se porodi. Borjanka je bila iz Kruševca i Miloš ju je odveo kod njenih roditelja. Porodila se pre vremena 31.08.1995. u kruševačkom porodilištu.

Unakrsno ispitivanje svedoka Sokić Snježana

U kancelariji u hotelu obavljao je preglede pripadnika Odreda dok je članove njihovih porodica lečio u Domu zdravlja. To je bio slučaj i sa Borjankom. Njegova kancelarija odnosno improvizovana ordinacija bila je u prizemlju hotela dok je Miloševa bila na spratu. Retko su se vidali jer je bilo puno posla. Svedok je bio u mogućnosti da pripadnicima odredi lečenje i otvori bolovanje. Miloš je povremeno tražio da napiše izveštaj o tome koliko se ljudi nalazi na bolovanju, koliko je upućeno na lečenje kod specijaliste. U Odredu je ostao do kraja mobilizacije, do marta, aprila 1996. godine.

Ima visoko mišljenje o Milošu kao čoveku i prijatelju. Uvek je bio vrlo human. Nije bio strog, ali je voleo red, nije pio i nije voleo alkohol.

Ispitivanje svedoka Sokić Snježana od strane Sudskog veća

Svedok se ne seća da li je sredinom jula 1995. imao kontakte sa Milošem. U to vreme komandant Odreda je bio Rado Čuturić zvani Oficir. Na to mesto Oficir je došao polovinom 1995. godine. Posle smene Miloš je ostao u policijskoj stanici u Šekovićima, ali ne zna na kom radnom mestu. Nisu mu poznati razlozi njegovog smenjivanja. Miloš je smenjivanje prihvatio i kasnije je radio u kriminalističkoj službi. Nakon Rada komandant je bio Boneli [Milenko Borovčanin], zatim Aco Vukašinović i na kraju Goran Abazović. Komandanti su se brzo menjali.

Rado je imao kancelariju u hotelu, kao i svi komandanti. Nisu se puno vidali, nisu bili prijatelji. U julu 1995. čuo je da je Odred pretrpeo gubite, ali žrtve nisu predavanje svedoku već su ih odvozili u bolnicu. Nije čuo da je Krsto Dragičević poginuo, nije mu ni poznato to ime. Čuo je priče da su u to vreme bila dejstva u okolini Srebrenice, da je neko poginuo i da je neko ranjen, ali nije saznao detalje. Nije siguran da li je tom prilikom ranjen Oficir, za njega samo zna da je poginuo na Ozrenu.

Direktno ispitivanje svedoka Dražena Erkića

Svedok je rođen u Jelačiću, opština Kladanj. U svom selu je živeo do januara 1994. godine. Nakon što je 14.01.1994. selo izgorelo preselio se u Šekoviće, gde je radio kao policajac dok je njegova porodica prešla u Zvornik. Kao policajac radi od 3. maja 1993. godine, bio je raspoređen u Specijalnoj birgadi policije u II odredu Šekovići. U to vreme komandant Odreda bio je Mišo Pelemiš. U jesen 1993. zamenio ga je optuženi Miloš Stupar. Bilo je nakon njega i drugih komandanata i to Rado Čuturić, Mladenko Borovčanin, Aco Vukašinović i Goran Abazović. Zadatak Brigade bio je da zaštiti civilno stanovništvo i zbog toga su pripadnici često bili na terenu. Njegov Odred brojao je oko stotinak ljudi. Postojala su tri voda, on je bio pripadnik drugog voda.

Svi policajci koji nisu bili završili odgovarajuću srednju školu prošli su doškolovanje tj. obuku u Centru za obuku na Jahorini. Učili su upravno pravo, prekršajno i krivično pravo, pravila sužbe, kriminalistiku i dr. Obuka je trajala od 1.10.1993. do 31.3.1994. godine. U to vreme je komandant II odreda bio Miloš Stupar. On još uvek nije bio dobio formalno rešenje o postavljenju [rešenje je datirano 23.02.1994.] ali je već zamenio Pelemiša. Za vreme obuke, u oktobru izbio je incident i Miloš je došao da to reši. U avgustu, septembru 1994. u Odred je došao Rado Čuturić. Poznavali su se jer su su bili rođaci. Rado je bio školovan oficir i kada je došao u Odred dodeljena mu je funkcija zamenika komandanta. Rado je sa Odredom išao na teren. Prvi put je to bilo na Treskavici, išli su u ispomoć mladoj vojsci koja je na brdu Raketnica pretrpela gubitke. Pred teren

na Srednje, sredinom juna 1995. godine, došlo je do smene i Miloš je na postrojavanju potvrdio da je Rado Čuturić postavljen za novog komandanta. Miloš se policajcima obratio u civilu i nakon toga se pozdravio sa svima i otišao. Pre toga se neko vreme pričalo da će zbog svađe sa komadantom Brigade Goranom Sarićem Miloš biti smenjen. Na tom terenu na Srednjem ranjen je komandir voda Velimir Kitaljević. Svedok je na tom terenu ostao do 9. jula jer je dobio dopust od komandanta da ode kući zbog ispraćaja brata u vojsku. Ispraćaj je organizovan 11. jula dok su vojnici kranuli u svoje jedinice 14. jula. Istim povodom su sa terena otišli Ljubiša Mičić i Dragiša Pelemiš. Nakon ispraćaja svedok je otišao u bazu jedinice u Šekovićima. Tamo je video Ljubišu i Aleksu Aleksića. Njih trojica su narednog dana, 15. jula otišli u Zvornik. U Zvorniku su videli Oficira i primetili su da su mu ruke zamotane. Objasnio je da je jedan muslimanski vojnik oteo pušku srpskom policajcu i ubio ga. Da bi sprečio da još neko bude ubijen Oficir je uhvatio pušku za cev i oteo je. Kako je cev bila vrela izgorela mu je ruke. Oficir im je rekao da se jedinica nalazi na Baljkovici i da se i oni prebace tamo. Svedok se sa Ljubišom kamionom prebacio na teren dok je Aleksa ostao u Zvorniku. Na Baljkovici su čuli da je tog jutra ranjen Peđa Čelić. Na liniji su ostali do sledećeg dana kada su se vratili u bazu jedinice.

Rado je ostao komandant do pogibije u jesen 1995. godine na terenu na Ozrenu. Svedok je bio na tom terenu, ali nije bio na mestu gde je Oficir poginuo. Prisustvovao je sahrani koja je organizovana u Kuli u Srbiji. Na mestu komandanta zamenio ga je Mladenko Borovčanin zvani Boreli. Boreli je bio samo privremeno rešenje. Boreli je bio komandant do kraja rata, do novembra 1995. U vreme završetka tata Odred je bio na terenu na Treskavici.

Unakrsno ispitivanje svedoka Dražena Erkića

Pre postavljenja Miloša za komandanta na tom mestu je bio Mišo Pelemiš. Mišo je iz policije prešao u vojsku i Miloš koji je do tada bio zamenik postavljen je za komandanta. Primopredaje nije ni bilo. Formalne primopredaje nije bilo ni kada je Rado postavljen. Pre toga je neko od vezista preneo da su se komandant Brigade Sarić i Miloš posvađali preko telefona.

Svedoku nije poznato šta se desilo sa Bošnjakom koji je ubio policajca Krleta. Ne zna ni da li je na tom mestu ubijeno više ljudi. Poznato mu je da se njegovim bivšim kolegama sudi za dešavanja vezana za Srebrenicu.

Njegov vod je jedno vreme zbog ranjavanja bio bez komandira. Za to vreme je naređenja prenosio komandir I voda Marko Aleksić. Na terenu u Srednjem video je pripadnike III voda Skelani, ali se ne seća koga je tačno video. Vodovi su na terenu bli odvojeni, bili su odvojeno i smešteni i jedinica se nikada nije cela postrojavala.

Direktno ispitivanje svedokinje Dostane Šulić

Svedokinja živi u Šekovićima. Za vreme rata radila je u preduzeću «Teretni saobraćaj». Obavljala je funkciju VD direktora. Prostorije i vozni pratk preduzeća nalazili su se pored hotela u kome je bilo sedište II odreda specijalne policije. Preduzeće se bavilo teretnim saobraćajem i servisiranjem auto delova. U preduzeću je radio Zoran Ristić koji je održavao vozila za MUP i Odred.

Svedokinja poznaje optuženog Miloša Stupara. Zna da je on bio komandant Odreda. U toku rata vidali su se privatno i poslovno. Poznaje i njegovu suprugu Borjanku. Borjanka je u toku 1995. godine bila u drugom stanju i Miloš je zatražio jedan auto da bi je prevezao u Kruševac na porođaj. Dozvolila mu je da pozajmi crveni auto marke golf. Auto je vratio jednog vikenda, polovinom jula. Sigurna je da je za to vreme bio u Kruševcu jer joj je doneo neke stvari koje joj je

poslala tetka Nevenka Mičić koja živi u Kruševcu. To je bilo u vreme dešavanja u Srebrenici. Miloš je jednom zatražio i jedan kamion jer mu je bio potreban za prevoz stvari iz kafića koji je držao u Šekovićima. Nakon njegove smene ostali su u kontaktu i Miloš je s vremena na vreme svraćao do njenog preduzeća i tada bi popili kafu i porazgovarali.

Unakrsno ispitivanje svedokinje Dostane Šulić

U toku rata bilo je mobilisano pat vozila preduzeća. Osim Miloša i drugi su pozajmljivali auto kada su obavljali neki posao. Kada auto nije bio pozajmljen vozila ga je svedokinja. U junu 1995. Miloš je izgledao frustrirano, rekao je da mu se sprema smena. Nakon njegove smene preduzeće je saradivalo i sa drugim komandantima.

Direktno ispitivanje svedoka Milana Vukajlovića

Svedok je u toku rata živeo je u selu Kaštijelj, opština Šekovići. Po profesiji je vozač i 1992. godine radio je za preduzeće «Šumarstvo svatovac» iz Živanca. Kada je rat počeo nalazio se u svojoj kući. U njegovom dvorištu bio je parkiran autobus preduzeća. Dana 23. ili 24. septembra 1992. došao je optuženi Miloš Stupar i uručio mu je poziv za mobilizaciju i rekao da autobus odveze u Šekoviće jer će autobus od tada služiti II odred. Osim njega Odred je imao još vozača, bili su tu Blagoje Stanišić, Budo Zoranović, Pero Stupar i drugi. Nadređeni im je bio Dragan Stupar. Svedok nije zadužio oružje i nije učestvovao u borbenim dejstvima, ali je vozio policajce na teren. Od vozila Odred je raspolagao sa dva kamiona marke TAM 110, jednim kamionom marke TAM 150 i jednim kaminom 1213 koji je Odredu ustupio Miloš Vuković. Nafta za kamione nalazila se u magacinu u Tišći. Odredom je komandovao Miloš Stupar sve do sredine juna 1995. Tada je komandant postao Rado Čturić zvani Oficir i on je tada Odred poveo na teren na Srednje. Na putu za Srednje jedan pripadnik Delić Radislav je malo više popio alkohola i zbog toga je ostao da spava u autobusu. Sledeći dan se pridružio jedinici i istog dana poginuo. Svedok se toga dobro seća jer mu je Radislav bio drag, bio je jako dobar momak. Dok je jedinica bila na položaju, on je zajedno sa nekim pozadincima igrao karte. Jedno dana, krajem juna došao je Miloš Stupar. Bio je obučen u civilnu odeću. Sa njim je došao jedan momak Momčilo i jedna žena Rajka. Rajka mu je rekla da ide da poseti brata koji je uhvaćen u Srbiji i odvezen na Jahorinu. Rekla mu je da se sa njenim bratom nalazi i njegov sin Stanislav. Rekao je da ne može da krene sa njim i da pozdrave njegovog sina. Na Srednjem je ostao do 7. jula. Tog dana je vozač Blagoje Stanišić došao da ga zameni. Svedok je otišao u svoje selo kako bi pokosio travu. Ostao je kod kuće do 17. ili 18. jula. Tada ga je Blagoje pozvao da se vrati u jedinicu. O padu Srebrenice čuo je 11. jula, kada je bio na ispraćaju kod Šurića u Zvorniku.

Unakrsno ispitivanje svedoka Milana Vukajlovića

Na početku rata, u toku 1992. godine poginuli su mu roditelji na pragu kuće od granate koju je ispalila vojska Armije BiH.

Ne seća se tačnog datuma kada je bila smena Miloša Stupara. Ne seća se da je tom prilikom izvršeno postrojavanje Odreda. Čulo se da će do smene doći i da će na Miloševo mesto biti postavljen Rado jer je on do tada obavljao funkciju zamenika komandanta. Dok je Miloš bio komandant koristio je kao prevozno sredstvo crveni auto marke golf. Takav auto je koristio kasnije i Rado. U njemu je i poginuo na Ozrenu.

Kada se Odred vratio sa terena sa Baljkovice svedoku je Miloš Vuković rekao da je jedan momak iz Skelana poginuo. Nije saznao detalje o tome. Čuo je i da je Rado ranjen, nije znao kako, ali je na njegovim rukama video zavoje.

Direktno ispitivanje svjedoka Milenka Borovčanina

Svedok je u periodu od 1994. do 2000. godine bio pripadnik Specijalne brigade policije sa sedištem u Janji. Obavljao je funkciju zamenika komandanta Brigade a po potrebi bi preuzeo komandovanje nad pojedinim odredima Brigade. Komandant je bio Goran Sarić. Brigada je obavljala prinudine i represivne poslove pre upotrebe vojske u slučaju kada obična policija nije mogla da obavi određeni posao. Brigada je brojala deset odreda i to odred iz Foče, iz Prijedora, Trebinja, sa Jahorine, sa Ilidže, iz Šekovića, Janje, Doboja i Banja Luke. Jedinice tj. odredi su se često nalazili na terenu, ali Brigada nikada nije bila kompletna na terenu već po dve, tri jedinice. Svedok je često bio sa jedinicama na terenu. Sa II odredom Šekovići je u junu 1995. bio na terenu na Srednjem. Komandant II odreda bio je tada Rado Čturić. Bio je to mlad, perspektivan i vrlo zreo oficir, koji je na jesen iste godine poginuo na Ozrenu. Nakon njegove pogibije komandu nad odredom preuzeo je svedok. To je bilo prelazno rešenje sve dok za novog komandanta nije izabran Aleksa Vukašinić. Pre Rada komandant je bio optužen Miloš Stupar. Svedok se ne seća kada je tačno bila smena komandanta. Seća se da se u martu, aprilu 1995. vraćao sa jednog terena i svratio do šekovičkog odreda. Zatekao je čudnu situaciju u jedinici. Došlo je do podele pristalica Čturića i Stupara. Bilo je opasno da dođe do cepanja jedinice i zato je on to preneo komandantu Sariću. Sarić je predložio smenu i ministar unutrašnjih poslova Tomo Kovač je doneo definitivnu odluku o tome. Miloš je nakon toga ostao u MUP-u, ali svedok ne zna na kom radnom mestu. Sve smene komandanta nisu bile formalne u smislu donošenja rešenja. Glavno je bilo da depeša komandanta Brigade, koja je sadržala obaveštenje o postavljenju novog komandanta, stigne u jedinice. Dešavalo se da zamenik mora da zameni komandanta zbog ranjavanja i da on na terenu bude komandant bez formalnog rešenja. Svedok je više puta zamenjivao ranjenog komandanta ako je zamenik bio suviše mlad da preuzme tu funkciju.

Na terenu oko sarajevskog ratišta tj. terena na Srednjem je gorelo na sve strane. Bio je jak napad iz pravca Ilijaša i komunikacija Selizovac-Srednje je bila presečena. Svedok je bio na tom terenu kao i komandant Sarić. Bila su prisutna tri odreda iz Šekovića, Banje Luke i Foče. Kada nije bilo napada svakog jutra bi komandanti popili kafu i Sarić bi podelio zadatke. Bio je prisutan Rado Čturić koji je doveo II odred. Svedok je na tom terenu ostao do kraja juna 1995. dok se linija nije stabilizovala.

Svedok nije učestvovao u dešavanjima u Srebrenici. Tada se nalazio na potezu Ilijaš-Srednje-Vogošća a nakon toga je otišao na Trnovo. Kraj rata ga je zatekao u Trnovu. Seća se da je prekid vatre bio naređen oko deset časova uveče. Tada je on bio komandant II odreda.

Unakrsno ispitivanje svjedoka Milanka Borovčanina

Zbog podeljenosti jedinice na pristalice Rada Čturića i pristalice Miloša Stupara nije bilo ni jednog odbijanja poslušnosti niti je postojala neka konkretna opasnost od cepanja jedinice. To je više bio nesporazum oko vođenja jedinice. Miloš je neko vreme bio ljut na svedoka jer je mislio da je on predložio Sariću smenu. Ipak on tom smenom nije bio oštećen. Nakon te smene Čturić je II odred odveo na teren u Srednje. Taj teren je trajao desetak dana.

Nakon dešavanja u Srebrenici nije mu poznato da je vođen bilo kakav disciplinski postupak za propuštanja i postupke pripadnika Brigade niti je vođena istraga.

Glavni pretres: 12.12.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedoka Ljubiše Milutinovića

Svedok živi u Valjevu u Srbiji. Pre rata živeo je u Šekovićima, opština Srebrenica. Kada je rat počeo mobilisan je u Vojsku Republike Srpske. Bio je zadužen za poslove informisanja u okviru Birčanske brigade. Uređivao je brigadne novine «Birčanski vojnik» koje su pratile sudbine ljudi u ratu. U toku rata bio je saradnik i pisao je za više novina. Iako je bio mobilisan nije zadužio oružje niti je sa jedinicom odlazio na borbene zadatke, odlazio je na teren samo na par dana kako bi sakupio materijal za pisanje članaka. U odredu u Šekovićima bio je do 24.05.1995. a zatim je dužnost obavljao u Skupštini-opštini Šekovići. Na tim poslovima je ostao do 24.07.1995. kada je prebačen u Zvorničku brigadu, gde je pisao za list «Drinski».

Za vreme obavljanja dužnosti u II odredu Šekovići komandant je bio optuženi Miloš Stupar. Stupar je bio komandant do sredine juna 1995. godine. Na njegovo mesto je došao mladi Rado Čturić. Rado je bio u Odredu od juna 1994. godine, bio je komandir voda, zatim pomoćnik komandanta da bi na kraju postavljen za komandanta. Rado je poginuo 23.09.1995. Svedok je u «Drinskom» napisao članak, prilog o sećanju na njega. Članak se zvao «Ne čuje se glas «Oficira» - sećanje na heroja Rada Čturića». Rada su zvali Odicir jer je bio školovan vojnik, završio je akademiju. Oficir je bio njegov opšte prihvaćen nadimak. Članak je počinjao ovako: «Negde oko 11 časova poziv Oficiru «javi se». Zanjemela je jedna motorola, prvi put bez odgovora, ne čuje se dobro poznat glas uz obavezni osmijeh «guramo, guramo, dobro je» ... Neprijatelj ga je dobro poznavao. Iako je na terenu proveo samo 15 mjeseci ostavio je dubok trag... Koliko samo prije tri mjeseca [jun 1995.] preuzeo je najodgovorniju funkciju najboljeg odreda Specijalne policije u Šekovićima.» Ovaj članak objavljen je u 23. broju «Drinskog» koji je izašao početkom novembra 1995. Prethodni, 22. broj objavljen je početkom septembra 1995. Ovaj članak je trebalo da izađe u oktobarskom broju, ali zbog tehničkih problema jer je «Drinski» u tom periodu od lista Zvorničke brigade prerastao u list Drinkog korpusa, oktobarski broj nije izašao i svi napisani članci su objavljeni u novembru.

Na sahrani Oficira nije bio. O njegovoj pogobiji saznao je od pripadnika jednice jer su se sve vesti, bilo dobre ili loše, brzo širile. Uglavnom je pisao o sudbini ljudi koje je poznavao. To je bila satisfakcija, priznanje porodici koja je ostala bez svog vojnika.

Unakrsno ispitivanje svedoka Ljubiše Milutinovića

Miloš je razrešen tokom juna 1995. godine, tačnog datuma se ne seća jer tada više nije bio u jedinici. O tome je saznao od pripadnika jednice koje je sretao u gradu. Kada bi se videli uvek bi mu govorili šta ima novo i tako su mu jednog dana rekli da je Rado novi komandant. O tome da će Rado smeniti Miloša govorili se i ranije, čim je Rado došao u jedinicu. Sa Milošem se bolje poznavao. Često su razgovarali jer su im kancelarije bile blizu. Uvek bi se konsultovao sa njim kada je pisao svoje članke. Miloš mu nikada nije napomenuo da će biti smenjen i razloge njegovog smenjivanja nikada nije saznao.

Poznato mu je za šta se Miloš tereti. Taj događaj se dogodio sredinom jula 1995, za vreme dešavanja u Srebrenici, koja su počela oko 12. jula. Zna da Miloš u to vreme nije bio komandant II odreda Šekovići.

Komentar:

Svedoku je predložen članak i Odbrana je predložila da članak bude prihvaćen kao dokaz jer on potvrđuje da je Rado Čutura preuzeo Odred pre dešavanja u Srebrenici, što je vrlo važno jer se Miloš Stupar tereti i po komandnoj odgovornosti. Tužilac je uložio prigovor i izjavio da se ne može izjasniti povodom predloga Odbrane jer Odbrana nije dostavila ovaj dokaz Tužilaštvu ranije tako da nije bio u mogućnosti da se upozna sa njegovom sadržinom. Odbrana je izjavila da je ovaj dokaz dobila od Tužilaštva. Tužiocu je bilo neprijatno jer nije bio dovoljno upoznat sa dokaznim materijalom koji su ranije njegovi saradnici poslali Odbrani.

Direkton ispitivanje svedoka Nenada Andrića

Svedok je tokom 1992. godine živeo u Zelini a zatim se 13.10.1992. preselio u Zvornik. Počeo je da radi u Stanici policije Zvornik kao saobraćajni policijac. Bio je mobilisan u I četu CJB Zvornik. Bio je, takođe, povremeno angažovan u posebnoj jedinici policije koja je angažovana za posebne zadatke. Ta jedinica je 11.07.1995. anazovana da obavi zadatak u reonu Srebrenice. Jedinicu su činili ljudi iz različitih stanica policije. Starešine su ih telefonom obavestile da kreću na teren, ali nisu odmah znali gde. Bilo je nekoliko vodova i svi su se okupili u Zvorniku. Uveče su otišli u Bratunac i tu proveli noć. Sledećeg jutra, 12. jula, oko 5 časova krenuli su prema Srebrenici. Kada su stigli do Žutog mosta smestili su se pored puta i tu ležali nekoliko sati. Za to vreme ništa se nije dešavalo, nije se čula pucnjava. Zatim su otišli u pretres terena oko sela Potočare. Dobili su obaveštenje da je selo prazno i da se na kraju sela nalazi sabirni centar gde se sakupio veći broj žena, dece i staraca. Trebalo je provetiti da li u selu nije ostao neko od civila. Vodovi su se razdvojili i njegov je krenuo da pregleda okolnu šumu i livadu. Stigli su do rečice i makadamskog puta, krenuli su prema asfaltnom putu i tu se zadržali petnaestak minuta. U blizini fabrike akumulatora gde je bila baza UNPROFOR-a videli su žene, decu i starce, bilo je nekoliko vojnika VRS-a i UNPROFOR-a. Vojnici njegovog voda im nisu pirlazili a nije primetio ni pripadnike drugih vodova da su im prišli. Kako nikoga nisu pronašli u selu krenuli su natrag u Bratunac. U Bratuncu su se zadržali dva, tri sata a onda krenuli poslepodne prema Konjević Polju. Na putu kod prevoja su izašli iz autobusa i raspoređeni su duž puta kako bi obezbeđivali putnu komunikaciju. Osim tog zadatka nije znao da postoji zajednički zadatak koji je trebalo da obavi više policijskih jedinica. Njegova jedinica bila je u Lolićima a druge policijske jedinice su bile duž puta prema Sandićima (dalje prema Kravici). Nije video pripadnike II odreda Šekovića. Nije poznao pripadnike tog odreda, ali bi ih prepoznao po amblemu koji su nosili na rukavu. Na tom položaju ostali su i u toku noći. Saobraćaj se odvijao nesmetano, bilo je mnogo vojnih i policijskih vozila dok su civili prevoženi u pravcu Kladnja u kolonama u pratnji UNPROFOR-a. Niko nije bio zaustavljen. U šumi iznad u toku noći se čula pucnjava. Oko 4 časa u jutarnjim satima 13. jula čula se eksplozija a zatim pucnjava. U toj pucnjavi svedok je ranjen u predelu kolena. Ubacili su ga u kamion i odvezli u bolnicu u Bratunac, zatim u Zvornik i na kraju u Beograd. Tom prilikom poginuo je Ninković Željko i ranjeni su Filipović Nenad i Zarić Zarko. Svedok je na lečenju bio do 4.08.1995. a danas je invalid 90% treće kategorije. I dalje radi u policije, ali obavlja administrativne poslove.

Unakrsno ispitivanje svedoka Nenada Andrića

Selo koje su pretraživali bilo je bošnjačko. Bilo im je poznato da su se žene i dece predali i trebalo je proveriti da li neko nije ostao u selu. Pripadnici jedinice su bili naoružani i u uniformama. Nikoga nisu pronašli u selu. Žene, deca i starci su bili u ograđenom krugu fabrike akumulatora. Vojno sposobne muškarce nije primetio. Takođe, nije ih video ni u autobusima koji su prema Kladnju prevozili civile. Bošnjački vojnici bili su u šumi iznad puta.

Direktno ispitivanje svedoka Vujadina Gagića

Svedok je pre rata živeo u Kladnju. Kada je rat počeo sa prodicom se preselio u selo Pelemiš. Bio je mobilisan u seosku jedinicu do 18.4.1993. godine, kada su jedinice Armije BiH zapalile selo. U to vreme je bio jako bolestan i čitave noći se sa suprugom probijao kroz liniju dok nisu stigli do položaja koji su držali srpski vojnici. Ostali su u Šekovićima. Odmah je upisan u jedinicu. U Šekovićima je proveo sedam dana nakon čega je bio na lečenju sedam meseci u Banji Koviljači i Vlasenici. Kada se vratio sa bolovanja bio je raspoređen u specijalnu policiju MUP-a RS u II odred Šekovići. Njegov zadatak je bio vođenje evidencije i pisanje izveštaja za Odred. Pre nego što je preuzeo vođenje evidencije postojao je samo spisak pripadnika. Sedište Odreda je bio u hotelu. On je imao svoju kancelariju koju je delio sa jednom ženom koja mu je pomagala u poslu. Nije išao na teren i nije zadužio oružje. Radno mesto administrativnog radnika nije postojalo pa je on na spisku vođen kao punilac za minobacače. Radno vreme je bio od 7-15h. Vikendom je posle obavljenog posla odlazio u Zvornik kod supruge koja se tamo smestila kod rođaka. Za Odred je obavljao razne vrste evidencija: kuda i kada jedinica ide na teren, šta se dešavalo na terenu tj. da li je bilo ranjenih i poginulih... Podatke za izveštaje dobio je od komandanta Odreda. Pisao je mesečne, tromesečne, šestomestčne i godišnje izveštaje. Svi akti, pa i izveštaji su upisivani u jedinstveni protokol. To se odnosilo na akte koji su izlazili i koji su ulazili u kancelariju. Komandant do juna 1995. bio je Miloš Stupar. U to vreme nastao je spor između njega i Ristivoja Stanimirovića. Ristivoje je iskoristio svoje veze, bio je dobar prijatelj sa ministrom Kovačem i bio je premešten. Pričalo se da je Kovač izjavio da će i Miloš ubrzo biti sklonjen. Tada je u jednicu već došao mladi, školovani oficir Radi Čuturić. Jedno jutro na prostojevanju Miloš je rekao da je Rado novi komandant i da će on jedinicu odvesti na teren na Srednje. Svedok nije bio na postrojavanju, ali je o tome čuo kasnije od pripadnika jednice koji su uvek pred polazak na teren dolazili u njegovu kancelariju da se pozdrave. Rado je u jedinicu došao u maju, junu 1994. i ostao u njoj do pogibije na Ozrenu u septembru 1995. Nakon toga zamenio ga je Mladneko Borovčanin zvani Boneli a nakon dva, tri meseca na mesto komandanta došao je Aleksa Vukašinović, koji je tu dužanost obavljao do kraja rata. Kada je Miloš smenjen nastao je razdor jer su neki bili da komandant bude Ristivoje a neki su bili protiv toga. Zato je postavljen Rado Čuturić koji je upeo da smiri strasti. Miloš je i dalje vođen na platnom spisku dok nije dobio drugo mesto. Nakon dva, tri meseca dobio je mesto vezano da antiterorizam u Zvorniku. Miloš je povremeno dolazio u jedinicu, ali bio je u civilu. Dešavalo se potpiše još koji dokument kada Rado nije bio tu. Krajem juna uvek su se sastavljala dva izveštaja i to šestomesečni i tromesečni za drugo tromesečje. Svedok je te izveštaje sastavio ranije i otušao u Zvornik na slavu. Kada se vratio 15. jula izveštaji još uvek nisu bili potpisani i poslani Komandi. Kako je Rado bio na terenu u Srednjem a bilo je hitno da se dokumenta pošalju, Miloš ih je potpisao i tako su i poslani.

Unakrsno ispitivanje svedoka Vujadina Gagića

Svedok se trudio da svaki akt koji sastavi bude zakonit i uredan, potpisan i prosleđen Komandi. Ipak, on je bio samo običan pisar koji je pisao po instrukciji komandanta. Nikada nije pokušavao da ukaže komandantu na nedostatke jer je bilo ratno stanje i formalnosti su manje poštovane.

Seća se kada je jedinica odlazila na terene. Najbolje se seća terena na Srednjem jer je tada došlo do smene komandanta. Zatim je jedinica otišla na srebreničko ratište. Seća se da je Rado sa srebreničkog ratišta došao povređen, ruke su mu bile zavijene. Nije smeo mnogo da se raspituje šta se desilo i informacije je dobijao od vojnika. Za pad Srebrenice čuo je preko TV-a dok je bio na slavi u Zvorniku. Kada se vratio iz Zvornika čuo je da je Rado ranjen. Ne zna da li je još neko ranjen ili poginuo.

Ristivoje je bio pomoćnik komandanta za materijlano-finansijske poslove. Deo Odreda je bio za njega tj. podržavali su da on postane komandant. Kada se zavadio sa Milošem došlo je do smene,

ali komandant je postao Rado. Miloš nije pokazivao da je ljut zbog smene. Rada su svi poštovali i voleli. Odmah je poveo jedinicu na teren na Srednje. Pre tog terena Rado je na terene išao u Miloševoj pratnji. Kada je Rado poginuo postavljen je Milenko Borovčanin. Milenko do tada nije bio u Odredu, ali je on bio prolazno rešenje dok se ne postavi drugi komandant.

Poznato mu je zbog čega se Miloš tereti, ali on je potpuno siguran da Miloš nije učeštvovao u dešavanjima u Srebrenici i Kravici jer on tada nije bio komandant.

Direktno ispitivanje svedoka Tahira Ibrišimovića

Svedok je do 1982. godine živeo u Tuzli a zatim je prešao u Šekoviće da bi obavljao posove upravnika hotela «Lovice». Za vreme rata od 1992. do 1996. godine otišao je iz Šekovića jer je bio jedini Bošnjak i postalo je opasno.

Od optuženih poznaje Miloša Stupara. Poznaju se od 1982. jer su zajedno igrali u fudbalskom klubu «Šekovići». Miloša poznaje kao vrlo korektnog čoveka. Počekom maja 1992. godine svedok odlazi u Kladovo u Srbiji. Tamo je bilo predstavništvo njegove firme koje se bavila prometom građevinskog materijala. Otišao je jer su mu prijatelji rekli da se skloni dok ne prođe opasnost. Namera mu je bila da ostane par meseci, ali je ostao četiri godine, do kraja rata. Za to vreme ostao je u kontaktu sa prijateljima iz Šekovića i svake godine dolazio je na par dana da obiđe kuću. Najpre je bio početkom maja 1993. kada je doputovao sam a zatim sa porodicom krajem juna 1994. i 1995. godine. Uvek bi ostajao oko sedam dana. Kada je dolazio u Šekoviće Miloša nije video. Videli su se početkom jula, 4. ili 7. jula 1995. u Srbiji. Jednog dana Miloš ga je pozvao telefonom i rekao mu je da se nalazi u Srbiji u Kruševcu jer bi supruga uskoro trebalo da mu se porodi i da bi želeo da se vide. Našli su se u hotelu «Pojate» i tu ručali. Poznaje Miloševu porodicu i tada mu je bilo zadovoljstvo što su se videli. On kao Bošnjak nikada nije imao neprijatnosti kada je odlazio u Šekoviće. Nakon rata se vratio u Šekoviće i danas se bavi preradom stakla i direktor je fudbalskog kluba.

Unakrsno ispitivanje svedoka Tahira Ibrišimovića

Kada su se sreli Miloš je došao crvenim autom marke golf. Rekao mu je da broj telefona dobio od njegovo šuraka iz Šekovića. Videli su se na dva, tri sata dok su ručali. Nisu dogovorili ponovni sastanak.

Glavni pretres: 13.12.2007.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje veštaka Vlada Radovića

Veštak je građevinski inženjer. Njegov zadatak bio je da ispita vezu koja eventualno postoji između hangara Zemljoradničke zadruge «Kravica» i masovnih grobnica Glogova i Ravnice. Prilikom sastavljanja svog nalaza i mišljenja koristio je izveštaj koji je sastavljen i korišćen pred MKTJ-om a koji se odnosi na hangar u Kravici. U tom izveštaju se spominje da su delovi građevinskog materijala iz hangara pronađeni u pomenutim masovnim grobnicama. Naime, izveštaj navodi da je u grobnicama pronađen komad betona i polistirena. Veštak je izneo mišljenje da ostaci građevinskog materijala iz hangara nisu mogli biti pronađeni u masovnim

grobnicama u okolini Srebrenice. Veštak je naveo da polistiren ne postoji. Postoji reč koja je slična, to je poliuretana koji predstavlja materijal koji se koristi za termoizolaciju i to je najčešće stiropor. Pregledao je objekat i zaključio da je imao fizičke zahvate, intervencije tj. probijanje i unutrašnje rušenje određenih prostorija. Spoljni ulaz je nadgrađen jer je pre toga nečim bio proširen. Objekat je zapušten i unutra je prljav od čađi i dima. Izveštaj koji je koristio prilikom sastavljanja izveštaja pominje da postoje fotografije pronađenog betona i polistirena, ali on te fotografije nije video. Da li postoji podudarnost pronađenog betona i onog koji se nalazi u hangaru može se utvrditi, ali na osnovu hemijske analize koju on nije obavio dok je to teško utvrditi na osnovu vizuelnog pregleda.

Unakrsno ispitivanje veštaka Vlada Radovića

Nakon od stane tužioca prezentiranja definicije polistirena koja se nalazi u hemijskom rečniku a koja kaže da se polistiren ili stiropor koristi u građevinarstvu kao izolacioni materijal veštak je rekao da polistiren i stiropor nisu isto i da se razlikuju u broju komponenti [veštak je time negirao svoju raniju tvrdnju da polistiren ne postoji]. Veštak je u hangaru bio oko tridesetak minuta i ono što je video bilo mu je dovoljno da zaključi da se materijal iz hangara nije mogao naći u grobnicama jer bi za to bila potrebna neka mašina da ih prenese [inače tela su bila prenetna rovokopačem]. Nije izvršio analize i nije pregledao fotografije koje se pominju u izveštaju haških istražitelja, ali je svoj zaključak doneo na osnovu svog iskustva. Od oštećenja je samo primetio tragove od rušenja pregradnih zidova [nije primetio oštećenja od metaka].

Komentar:

Veštak je govorio prilično nerazumljivo, bio je neprecizan i vrlo konfuzan. Njegov zadatak je bio da ispita vezu između hangara i grobnica što on nije uradio. Njegove tvrdnje da veze nema zasnivaju se na njegovom iskustvu što je vrlo neubedljivo. Bez hemijske analize, pregleda fotografija i samo na osnovu površnog pregleda objekta zadržao je zaključak koji nije potkrepljen.

Izvođenje materijalnih dokaza Odbrane

Odbrana optuženog Miloša Stupara prezentovala je sledeće materijalne dokaze:

- Redovni borbeni izveštaj Komande Drinskog korpusa od 5.07.1995. gde se navode aktivnosti VRS-a do operacije Srebrenice. Tu se nalazi procena da će neprijatelj [Armija BiH] pored gubitaka nastaviti sa napadima na severozapadnom delu fronta, pravac Kalesija.
- Redovni borbeni izveštaj Komande Drinskog korpusa od 6.07.1995. gde se navodi procena daljih napada neprijatelja na severozapadnom delu fronta.
- Vanredni borbeni izveštaj IKM (istureno komandno mesto) Drinskog korpusa Pribićevac od 6.07.1995. gde se navodi da je potrebno sužavanje enklave Srebrenice na uže gradsko područje.
- IKM Drinskog korpusa Pribićevac od 7.07.1995. gde se navodi odluka za dalja dejstva i prikupljanju sredstava i informacija i nastavak napada na neprijatelja oko enklave Srebrenica.
- Vanredni borbeni izveštaj IKM Drinskog korpusa Pribićevac od 8.07.1995. gde se navodi da je neprijatelj pružio veliki otpor na lokaciji Zeleni Jadar, Srebrenica, dejstvovao minobacačem, topovima i streljačkim oružjem i da UNPROFOR nije intervenisao već su se njihovi vojnici predali VRS-u radi zaštite.
- Redovni borbeni izveštaj Komande Drinskog korpusa od 9.07.1995. u kome se navodi da se očekuju jača borbeno dejstva neprijatelja i da će ubacivati diverzantske grupe na

teritoriji Srebrenice i Žepe i da se to treba sprečiti i ne dozvoliti bilo kakva iznenađenja od strane neprijatelja.

- Redovni borbeni izveštaj IKM Drinskog korpusa Pribićevac od 9.07.1995. koji sadrži odluku da se produži napad na Srebrenicu. Dalje se navodi da se UNPROFOR predao srpskim snagama i zatražio zaštitu. Radi ostvarenja zadatka traži se pojačanje snaga, municije i goriva.
- Vanredni borbeni izveštaj IKM Drinskog korpusa Pribićevac od 10.07.1995. gde se navodi da su srpske snage zaustavile protivnapad neprijatelja, povratile brdo Živkovo i krenule u žestok napad.
- Vanredni borbeni izveštaj IKM Drinskog korpusa Pribićevac od 11.07.1995. gde se navodi da je neprijatelj uz podršku NATO aviona i UNPROFORA pružio otpor, ali da je 28. brigada Armije BiH razbijena i da su srpske snage ovladale prostorom i pobedonosno ušle u Srebrenicu. Dalje se navodi odluka da se napad produži do potpunog uništenja neprijatelja.
- Naređenje Komande Drinskog korpusa od 13.07.1995. o sprečavanju prolaska muslimanskih grupa ka Tuzli i Kladnju.
- Popisnica I bataljona lake pešadijske brigade od 8.08.1995. gde se navodi da je prilikom privođenja zarobljenih muslimana ranjen vojnik Miroslav Stanojević.
- Obaveštenje CJB Zvornik od 6.10.1995. o sahrani Čturić Rada, poginulog 23.09.1995. na Ozrenu.
- Naredba Štaba vrhovne komande Sarajevo od 10.2.1993. koja je upućena Komandi II korpusa Armije BiH da se I muslimanska podrinjska brigada popuni a da se protiv onih koji odbijaju pristupiti izvrši privođenje i suđenje.
- Izveštaj Odeljenja službe javne bezbednosti Komande II korpusa Armije BiH od 11.9.1995. o relevantnim događanjima u Srebrenici.
- Akt Štaba Vrhovne komande oružanih snaga Sarajevo od 20.04.1993. koji sadrži obaveštenje o rezultatima pregovora o demilitarizaciji Srebrenice.
- Sporazum o demilitarizaciji Srebrenice i Žepe od 8.05.1993. koji je potpisan od strane generala Safera Halilovića i generala Ratka Mladića.
- Izveštaj Komande 23. divizije Armije BiH od 1.07.1995. o kadrovskoj popuni 23. divizije.
- Akt Generalštaba Armije BiH (Kabinet komandanta) adresovan na Skupštinu republike BiH od 30.07.1996. koji sadrži pitanje o vojnim uzrocima pada Srebrenice s obzirom da je bilo dovoljno borbenih sredstava za odbranu.
- Operativni izveštaj Komande 28. divizije Armije BiH od 30.06.1995. upućen Komandi II korpusa, Odeljenju za moral u Tuzli.
- Akt Komande II korpusa armije BiH od 8.07.1995. koji sadrži informaciju o borbenim rezultatima gde se, između ostalog, navodi da je «likvidirano 64 četnika».
- Akt Generalštaba Armije BiH od 17.6.1995. upućen Komandi 28. divizije o pripremama za izvođenje ofanzivnih borbenih dejstava u cilju oslobađanja teritorije Republike BiH.
- Obaveštenje Komande 28. divizije Odsjeka obaveštajnih poslova od 29.06.1995. upućeno Komandi II korpusa Tuzla gde se navodi da je zaštićena zona Srebrenica okružena agresorskim snagama, ali je napadom na sarajevsko i druga ratišta neprijatelj (VRS) u Srebrenici i Žepi smanjio živu silu.
- Akt Komade II korpusa Armije BiH od 2.07.1995. o uspesima i zadacima jedinica Armije BiH u zoni Srebrenice.
- Telegram od 28.06.1995. upućen od Komande II korpusa Armije BiH Komandi 28. divizije koji sadrži čestitku za uspešno obavljenja diverzantska dejstva i nareba da se spreči napuštanje zone Srebrenice i Žepe.
- Izveštaj Generalštaba Armije BiH od 28.07.1995. o prihvatu i stanju jedinica 28. divizije.

- Obaveštenje Prijedседništva општине Srebrenca od 9.07.1995. o ulasku agresorske vojske VRS u gradsko područje Srebrenice iz pravca Zelenog Jadrа. U nastavku se navodi da je muslimanska vojna komanda u raspadu, da u gradu vlada хаos i panika i da se priprema poslednji korak a to je spašavanje stanovništva.

Predlozi Odrbane za izvođenje određenih vrsta veštačenja

Odrbana optuženog Miloša Stupara predložila je obavljanje veštačenja od strane veštaka grafologa koji će obaviti upoređivanje originalnog potpisa optuženog Stupara i potpisa koji stoji na dokumentima, koje je tužilačka strana predložila kao dokaz a koji optužuju Stupara po komandnoj odgovornosti.

Odrbana optuženog Branislava Medana predložila je obavljanje veštačenja od strane veštaka geodetske struke koji bi na osnovu tri fotografije, avio snimka od 13.07.1995. iz prioda 14 časova na selo Sandići (koje su prihvaćene kao dokaz) na kojima je obeležena grupa ljudi na livadi, na osnovu geodetskih karti te lokacije, predmeta na terenu (kuća, vozila) procenio kolika je površena na kojoj je grupa ljudi bila smeštena. Zatim bi na osnovu firlma Zorana Petkovića zvonog Piroćanac gde se vidi gustina ljudi odredio približan broj ljudi koji su bili zarobljeni na livadi i na kraju završili ubijeni u hangaru ZZ Kravica. Ovo je važno jer se tokom celog postupka provlači broj od 1000-1500 ubijenih i pomoći će u utvrđivanju relativno tačnog broja.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je odlučilo da Odrbani dozvoli izvođenje obe vrste veštačenja.

Glavni pretres: 10.01.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Na početku glavnog pretresa Sudsko veće je obavestilo stranke u postupku da predloženi svedok Ljubomir Borovčanin neće svedočiti jer nije u mogućnosti da bude ispitan pred ovim sudom.

Direktno ispitivanje veštaka dr Milа Matijevićа

Nalaz i mišljenje veštaka odnose se na organizaciju i ulogu MUP-a Republike Srpske u periodu 1992-1995, međusobne odnose MUP-a RS i Vojske Republike Srpske i poziciju optuženog Miloša Stupara u II Odredu specijalne brigade policije Šekovići. Svoj nalaz i mišljenje uradio je na osnovu relevantnih materijalnih dokaza tj. dokumentacije u smislu pozitivno pravnih propisa iz tog vremena i na osnovu naučnih radova iz oblasti njegove struke (kriminalistika). Osnovni akt koji je uređivao ovu oblast je Zakon o unutrašnjim poslovima iz 1992. godine, koji je reguslisao celokupnu organizaciju i nadležnost MUP-a Spske republike Bosne i Hercegovine. Zadaci odredа policije bili su obezbeđenje objekata i ličnosti, zadaci vezani za pratnju vozova a postojala je i specijalna jedinca koju su činili profesionalci. Sledeća dva važna propisa bila su Zakon o primeni Zakona u stanju rata i neposredne ratne opasnosti u mirnodopskim uslovima iz 1994. i Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji MUP-a. Početkom rata javila se potreba za ustanovljavanjem specijalne bigade policije koja bi delovala na celoj teritoriji koju je kontrolisala srpska strana. Cilj je bio da takva brigada bude sačinjena od profesionalnih policajaca koji bi bili sposobni za izvršavanje složenijih zadataka. Brigada je definitivno formirana 8. marta 1993. godine. Prvo sediše Brigade bilo je u Zvorniku a zatim u Janji. Formiran je Komandi sastav i 5

odreda koji su potpadali pod isključivu nadležnost Ministarstva unutrašnjih poslova. Brigada je imala vojnu strukturu iako je to bilo policijsko telo. Postojalo je piramidalno rukovođenje, na čelu Brigade nalazio se komandant a takođe je svaki odred imao svog komandanta. Vremenom broj odreda je porastao na sedam a zatim na devet. Svaki odred imao je svoje vodove a vodovi odeljenja. Prilikom formiranja Brigade raspisan je konkurs, ali je odziv kandidata koji su ispunjavali uslove bio mali tako da su kriterijumi sniženi. Zbog toga su primljeni pripadnici bili doškolorani na višim školama i akademijama ili su pohađali osnovne kurseve za policajce.

Isključivu nadležnost za upotrebu Brigade u borbenim dejstvima imao je ministar unutrašnjih poslova. Komandant Brigade odgovarao je ministru. Postojao je lanac hijerarhije po principu nadređenosti, podređenosti i subordinacije od običnog policajca do komandanta. Ipak, bilo je faktičkih nepoklapanja zbog nedostatka odgovarajućih kadrova i moglo se desiti da osoba sa nižom stručnom spremom bude nadređena osobi sa višom stručnom spremom. Što se tiče odnosa pripadnika Brigade i drugih pripadnika MUP-a (običnih policajca) oni su imali ista ovlašćenja ali je razlike bilo u načinu obavljanja poslova. Pripadnici brigade nosili su plave ili sive kamuflažne uniforme i na rukavu su imali posebna obeležja sa oznakom čina i ličnim brojem pripadnika.

Oružane snage Republike Srpske činili su pripadnici VRS-a i pripadnici MUP-a, koji su u određenim situacijama bili angažovani na osnovu zakona od strane Glavnog štaba. Tim angažovanjem su pripadnici MUP-a bili uključeni u borbena dejstva. To se dešavalo na zahtev komandanta Glavnog štaba a po naredbi ministra MUP-a. Jedinice policije koje su upućivane na borbene zadatke su se pretpočinjavale komandantu jedinice Vojske Republike Srpske u čijoj zoni odgovornosti su se izvršavali borbeni zadaci. Pripadnici MUP-a su tada zadržavali svoju organizacionu strukturu i njihove jedinice se nisu rasparčavale. Tom jedinicom je i dalje komandovao njen komandant, pripadnik MUP-a, ali je on dobijao naredbe od vojnog komandanta. Pripadnici MUP-a nisu učestvovali u sačinjavanju vojnih planova, već samo u njihovom izvršavanju. Prilikom predaje ili zarobljavanja neprijateljskog vojnika od strane policajca, njegov starešina bi o tome odmah obavestio vojnog starešinu i postupio po njegovim uputstvima i naređenju. Jedinica policije u fazi pretpočinjavanja nije mogla vršiti mobilizaciju za potrebe pretpočinjavanja. U slučaju da policajac izvrši krivično delo za vreme pretpočinjavanja istragu su vodili vojni istražni organi a ne organi MUP-a. Prema Naredbi ministra MUP-a Tomislava Kovača od 10.07.1995. godine formirana je jedinica MUP-a kojom je komandovao Ljubomir Borovčanin. Ta jedinica je pretpočinjena Vojski Republike Srpske na čelu sa generalom Krstićem. Ipak, Krstić nije mogao da izdaje direktne naredbe pripadnicima MUP-a, već je njegove naredbe prenosio Borovčanin.

Svedoku su, između ostalih, predoča sledeća dokumenata:

1. Rešenje od 10.03.1993. godine, kojim je optuženi Miloš Stupar privremeno (do donošenja Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji MUP-a RS) raspoređen na poslove zamenika komandira Čete u Odredu milicije Romanijsko-Birčanskog CJB Sarajevo počev od 8.03.1999.
2. Rešenje od 24.02.1994. kojim se Miloš Stupar privremeno raspoređuje za komandanta Odreda policije Šekovići – Specijalna brigada policije (privremeno zbog neodgovarajuće stručne spreme, bila je potrebna viša dok je optužni posedovao samo srednju stručnu spremu)
3. Rešenje od 23.06.1995. kojim se Miloš Stupar raspoređuje na radno mesto načelnika Odeljenja Zvornik u Upravi za borbu protiv terorizma počev od 21.08.1995. sa radnog mesta u Specijlanom odredu policije Šeković (konkretno radno mesto u Odredu nije navedeno što pokazuje neurednost i nepotpunost rešenja).

4. Rešenje od 3.03.1997. kojim se Miloš Stupar sa mesta komandanta II Odreda raspoređuje na poslove operativnog radnika za kontraobaveštajni rad u operativnom centru Bjeljina u Sektoru za obaveštajne i kontraobaveštajne poslove za vreme od 1.06.1996. Ovo rešenje je retroaktivno za period od 9 devet meseci. Naime, optuženi je obavljao određenu dužnost bez rešenja što ukazuje na neuredno stanje u kadrovskoj službi i na nepoklapanja faktičkog i pravnog stanja. Osim toga, ovo rešenje ne uzima u obzir prethodno.
5. Platni spisak II Odreda za mesec jun 1995. u kome pod rednim brojem jedan stoji Miloš Stupar kao komandant odreda i pod rednim brojem dva Rado Čturić kao zamenik komandanta, dok u potpisu ispod navedene pozicije komandant stoji ime Rado Čturić. Ovo ukazuje na kofuziju i neslaganje jer jedna ista osoba (Rado Čturić) ne može biti u isto vreme komandant i zamenik komandanta.
6. Noviniski članak iz lista «Drinski» pod nazivom «Ne čuje se glas Oficira» od oktobra 1995. gde se kaže da je Rado Čturić pre tri meseca (jun 1995.) preuzeo poziciju komandanta odreda.

Na osnovu ovih i drugih relevantnih materijalnih dokaza veštak je izveo zaključak da optuženi Miloš Stupar u julu 1995. godine, u vreme dešavanja oko Srebrenice, nije bio komandant II Odreda specijalne policije Šekovići. Smatra da je optuženi Stupar razrešen dužnosti u junu 1995. i da je do avgusta 1995. ostao neraspoređen u Odredu. Za to vreme nastavio je da prima platu. Razlog te smene veštaku nije poznat, ali pretpostavlja da je to nepostojanje odgovarajuće stručne spreme koja je bila potrebna za vršenje dužnosti komandanta.

Unakrsno ispitivanje veštaka dr Mila Matijevića

Po pravilu pripadnici Brigade nisu mogli biti ograničenog duševnog zdravlja. Ipak, prilikom osnivanja Brigade bilo je nedovoljno profesionalnih policajaca koji su zadovoljavali kriterijume i zbog toga su oni spuštani, tako da se dešavalo da budu primljene osobe sa psihofizičkim problemima. Nakon nekog vremena vršena je ponovna provera i mnogi su bili otpušteni.

Pripadnici specijalne policije nosili su plave uniforme prilikom vršenja policijskih poslova van borbenih dejstava a sive kamuflažne za vreme borbenih dejstava.

Preporučivanje je vršeno na osnovu odluke Glavnog štaba. Glavni štab je služio za rukovođenje jedinicama policije na nivou MUP-a u stanju neposredne ratne opasnosti. Na čelu je bio ministar unutrašnjih poslova, u julu 1995. to je bio Tomsilav Kovač, a Štab su dalje činili načelnik resora javne bezbednosti, komandant Brigade i komandant posebnih jedinica policije. Prilikom preporučivanja bilo je zloupotrebe policije od strane vojske i zato je trebalo konkretizovati zadatke policije. Ukoliko bi vojni starešina izdao nezakonitu naredbu policijskom starešini, policijski starešina morao mu je ukazati na nezakonitost jer se nikako nije smeo izvršiti takav zadatak. U principu vojni i policijski zadaci nisu mogli biti oprečni, ali ako bi se to desilo morala se rešiti konkretna situacija.

Komentar:

Veštak je svoj nalaz i mišljenje izneo vrlo temeljno. Govorio je koncizno i ubedljivo je odgovarao na pitanja. Njegov nalaz i mišljenje deluju izrađeni odgovorno i veoma pouzdano. Ovo je veoma značajan dokaz odbrane jer ukoliko bi Sudsko veće poverilo veru ovom dokazu, koji zaključuje da optuženi Miloš Stupar u julu 1995. nije komandovao II Odredom, dovela bi se u pitanje komandna odgovornost optuženog Stupara.

Glavni pretres: 17.01.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje veštaka Dragana Obradovića

Veštak je diplomirani inženjer geodezije. Njegov zadatak je bio da na osnovu avio-snimaka, koji su sačinjeni 13. jula 1995. godine u 14:00 časova iznad Potočara, i dokumentarnog filma Zorana Petrovića Piroćanca, snimljenog istog dana, na kome se vide zarobljeni Bošnjaci, odredi površinu na kojoj su se nalazili zarobljenici i odredi mogući broj zarobljenika koji se nalazio na toj površini. Korišćeni su avio-snimci i geodetski planovi tako da su rađena preklapanja u svrhu određivanja površine na kojoj su bili zarobljenici. Kada je izvršeno preklapanje dobijena je figura određenog oblika i izračunato je da površina prostora gde su sedeli zarobljenici iznosi 344 m². Na fotografijama koje su izdvojene iz filma vide se zarobljenici koji sede u poluležećem i polusedećem stavu s tim da se ne dodiruju. Na osnovu toga se može reći da u takvom položaju može stati 1,3 lica na 1m². Kada se površina od 344 m² pomnoži sa gustom ljudi od 1,3 dobija se rezultat od 450. To znači da je 13. jula 1995. oko 14:00 časova na ledini u Potočarima bilo zarobljeno oko 450 bošnjačkih muškaraca (*napomena: radi se o zarobljenicima koji su kasnije odvedeni i streljani u hangaru Zemljoradničke zadruge Kravica*).

Unakrsno ispitivanje veštaka Dragana Obradovića

Svoj nalaz i mišljenje potkrepio je time što je uporedio avio-snimke sa izvodom iz katastarskog plana i utvrdio da tri avio snimak predstavljaju stvarnu lokaciju prema stvarnom stanju u katastarskom planu.

Jedini problem koji se ovde javlja je taj što su avio-snimci načinjeni 13. jula oko 14:00 časova a filma Zorana Petrovića oko 16:00 časova. Broj od 450 osoba odgovara vremenu u 14:00 časova dok je broj osoba u 16:00 časova mogao biti veći ili manji.

Direktno ispitivanje veštaka Daneta Brankovića

Veštak je diplomirani inženjer grafičke tehnologije. Njegov zadatak bio je da upoređivanjem nespornih i spornih potpisa skriptora (lica čiji je potpis) optuženog Miloša Stupara utvrdi da li je optuženi Stupar zaista potpisao dokumente, koji su prihvaćeni kao dokaz, a na kojima stoji njegovo ime. Veštak je od odbrane optuženog Stupara dobio pet originalnih dokumenata sa nespornim potpisima. Dokumenti su ih perioda 1990-2005. godine i svi su potpisi pisani latiničnim pismom, štampanim velikim slovima. Sporni potpisi nalaze se na dokumentima koje je Tužilaštvo predložilo kao dokaz. To su: Kopija platnog spiska za mesec jul 1995. pripadnika II Odreda Šekovići, na kome je naveden Miloš Stupar i pored čega stoji njegov potpis da je primio platu i četiri različita dokumenta gde je ispod navedene funkcije komandanta II Odreda Šekovići potpisan Miloš Stupar. Svi potpisi na ovim dokumentima su pisani ćiriličnim pismom, kombinacijom velikih i malih pisanih slova. Na pouzdanost ekspertize ne utiče komparacija ćiriličnog i latiničnog pisma već se mogu upoređivati potpisi koji su pisani različitim pismom. Takođe, ne utiče ni tehnika pisanja (štampana ili pisana, velika ili mala slova). To zbog toga što skriptor u svoj rukopis ugrađuje individualne karakteristike pisanja koje se vremenom ne menjaju i koje sadrži svaki njegov potpis. Ipak, na prvi pogled potpisi se mogu razlikovati jer prilikom svakog potpisivanja izgled potpisa zavisi od spoljnih (materijal na kome se piše, podloga i sredstvo za pisanje, položaj tela, relativna stabilnost, osvetljenje i optička pomagala) i unutrašnjih

(umor, strah, dejstvo različitih supstanci) uslova, ali to ne utiče na utvrđivanje postojanja individualnih karakteristika pisanja.

U svom nalazu i mišljenju veštak je naveo da kategorički tvrdi (naveći stepen sigurnosti) da sporne potpise na dokumentima koji su na predlog Tužilaštva prihvaćeni kao dokaz, nije svojeručno izveo skriptor Stupar Miloš.

Unakrsno ispitivanje veštaka Daneta Brankovića

Veštak je kao nesporni potpis koristio onaj koji je pisan latinicom, pisanim, velikim slovima dok nije imao ni jedan pimer ćirilicnog potpisa. Tužilaštvo je predočilo dva dokumenta koji su novijeg datuma a na kojima je optuženi Stupar potpisan ćirilicnim potpisom. To su: Zapsnik o saslušanju svedoka Stupara Miloša od 15.08.2003. sastavljen u prostorijama CJB Bjeljina i Zapisnik o prikupljanu izjava od lica Miloša Stupara od 8.04.2004. sačinjen u prostorijama CJB Zvornik. Veštak je izjavio da se bez dodatne ekspertize ne može izjasniti da li postoji poklapanje između potpisa na ova dva dokumenta i potpisa na dokumentima koji sadrže sporne potpise.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je donelo odluku da veštak izvrši dopunu nalaza i mišljenja na osnovu nespornih ćirilicnih potpisa optuženog Miloša Stupara, koje će optuženi dati naročito u tu svrhu. Naime, nove nesporne potpise optuženi će dati u svim verzijama, latiničnim i ćirilicnim pismom, pisane štampanim i pisanim slovima, velikim i kombinacijom velikih i malih slova.

Glavni pretres: 23.01.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje veštaka dr Ratka Kovačevića

Veštak je neuropsihijatar. U saradnji sa psihologom dr Spasenijom Čeranić obavio je psihijatrijsko veštačenje odnosno psihološku i psihijatrijsku analizu ličnosti optuženog Petra Mitrovića, analizu njegovog duševnog zdravlja (stanja) u određenim kritičnim momentima (u vreme izvršenja krivičnog dela koje mu se stavlja na teret) i duševnog stanja u vreme saslušanja u policiji i tužilaštvu. Da bi došao do analize ličnosti veštak je analizirao ceo njegov život, porodičnu situaciju, kompletan razvoj i primenio odgovarajuće testove. Nakon obaljenog psihološkog veštačenja utvrđeno je da je njegov IQ 69, što odgovara lakoj duševnoj zaostalosti (debilitas mentis). Ostale psihičke funkcije koje prate inteligenciju, mišljenje, pamćenje, upamćivanje, opažanje i razumevanje su izmenjene. Usporen je u svim ovim procesima, nije u stanju da brzo proceni zbivanja u svojoj okolini, da reaguje i to rezultira neprimernim ponašanjem. U provokativnim situacijama reaguje brzo i relativno labilno. Sklon je brzom i prolaznom identifikovanju i po pravilu su to negativni uzori. Zbog toga je vrlo podložan manipulacijama i moguće je da ispolji neočekivana ponašanja.

Veštak se radi obavljanja veštačenja koristio dokazima koje mu je odbrana dala na uvid. Između ostalog, upoznao se sa izjavom svedoka Nade Josipović (*videti izveštaj od 28.11.2007.*), učiteljice optuženog, čije svedočenje ukazuje na skromne intelektualne sposobnosti optuženog Mitrovića. Prema Zdravstvenom listu za prijem u radni odnos u MUP RS, koji je izdao Centar za obrazovanje kadrova organa unutrašnjih poslova – Dispenzer u Doboju od 11.11.1997. optuženi

je, zbog duševne zaostalosti na granici tupi – normalni, bio nesposoban za obavljanje poslova policajca.

Neposredno pre izvršenja krivičnog dela optuženi je bio u afektivnom stanju, naročito zbog saznanja da mu je poginuo drug. U takvom afektivnom stanju, imajući u vidu njegovu ličnost, bio je u afektu gneva visokog intenziteta. Afekt gneva se pojavljuje prilikom životne ugroženosti i on je bio u osnovi preduzimanja deliktne radnje. Njegova svest je bila sužena, on se ponašao prema aktuelnoj situaciji koja je mogla da ga navede na opasno ponašanje. Ako mu se tada sugerisala jedna vrsta ponašanja on nije imao mogućnost razmišljanja o tom predlogu već ga je mogao brzo prihvatiti ili odaciti. Kod njega predviđanje, planiranje i zaključivanje uopšte nije diferencirano. Zato on nije mogao učestvovati u kreiranju nikakvog plana.

Optuženi Mitrović je dao dve izjave vezane za krivično delo koje mu se stavlja na teret. Prvu je dao u policiji 20.06.2005. u prosotorijama CJB Bjeljina a drugu je dao u Tužilaštvu BiH 21.06.2005. Između početka davanja prve izjave do završetka davanja druge izjave protekla su 32 časa, bez odogovarajućeg odmora. Uslovi u kojima je optuženi davao izjave uticali su na kvalitet tih izjava. Noć je proveo u prostoriji koja nije podobna za san, a za svaki rad je potreban odgovarajući odmor. S obzirom na njegovo duševno stanje može se zaključiti da on nije bio sposoban za davanje izjave, nije bio sposoban da se koncentriše, da se pribere i prizove u sećanje određene događaje i da vodi odgovarajući dijalog. Sa druge strane, ta dva iskaza obiluju detaljima, opisom mnoštva ljudi, njihove radnje i celokupnu situaciju. Za takav opis su potrebni veoma dobri intelektualni kvaliteti, a kada se to uporedi sa optuženim Mitrovićem uočava se ozbiljan nesklad. Njegove izražajne sposobnosti su veoma skromne, a u ovim iskazima nivo izražavanja je na zavidnom nivou. Optuženi kao duševno zaostala osoba nije mogao da opazi niti upamti detalje koje je izneo u iskazima.

Optuženi ne shvata suštinu toga da se tereti za krivično delo genocid. On je prilikom ispitivanja u polici prvi put čuo za taj termin, ali ga ni sada ne razume. On je empatičan u odnosu na pritvor i delo koje mu se stavlja na teret.

Unakrsno ispitivanje veštaka dr Ratka Kovačevića

Objektivnost ispitivanja je zavisila od stava ispitanika (optuženog). Potrebno je bilo da bude voljan za saradnju. Ukoliko ispitanik ima izrazito negativan stav ispitavanje je nemoguće obaviti. Optuženi je bio prilično nepoverljiv i trebalo je mnogo vremena i strpljenja da bi se pronašao odgovarajući prilaz, zaobilazan način kako bi se od njega dobili odgovori na određena pitanja, naročito vezana za izvršenje krivičnog dela.

Nesklad koji postoji između njegovih izjava datih u istrazi i njegovih sposobnosti zasniva se na tome što on rečenice koje stoje u zapisnicima nije mogao da izgovori tim stilom i tim rečnikom. Ovo važi za sve segmente iskaza, od prve do poslednje rečenice. Kako je došlo do takvog iskaza, da li ponuđenim odgovorom od ispitivača i potvrđivanjem od strane optuženog ili na drugi način, veštak nije mogao da odredi.

U gore pomenutom zdravstvenom listu je navedeno da je kod optuženog prilikom sistematskog pregleda utvrđena duševna zaostalost na granici tupi-normalni, kojoj odgovara IQ 73-79 dok je veštak utvrdio da je njegov IQ 69. Naime, IQ je promenljiva kategorija jer je trenutni odraz sposobnosti, a za duševnu zaostalost postoje drugi merljivi kriterijumi. Veštak je utvrdio ukupni IQ na osnovu ponašanja optuženog tokom celog života a ne samo trenutno. Njegov život potvrđuje njegovu debilnost. U zdravstvenom listu nisu navedene tehnike koje je psiholog koristio prilikom utvrđivanja IQ-a, a ukoliko psiholog ne navede tehnike nalaz nije validan. U vreme

izvršenja krivičnog dela optuženi je imao 28 godina. Njegov IQ koji je imao u to vreme utvrđen danas, nakon 12 godina. Ta vremenska distanca ne predstavlja problem jer je on bio debilan još u detinjstvu. Kao duševno zaostao za vreme od 12 godina nije mogao da usvaja nova znanja, tako da je ostao na istom intelektualnom nivou.

Optuženi je više puta gladovao i time iskazivao opšte nezadovoljstvo jer je u pritvoru. On ne može da precizira zašto gladije, ali se na zakone prema kojima mu se sudi nije žalio.

Činjenica da je u vreme događaja bio specijalni policajc ukazuje da su u to vreme kriterijumi za prijem policajaca bili izuzetno niski i da nisu procenjivane psihološke i druge sposobnosti kandidata. Osoba sa njegovim intelektualnim sposobnostima je apsolutno nesposobna za rad u policiji.

Ispitivanje od strane Sudskog veća veštaka dr Ratka Kovačevića

Optuženi je u vreme izvršenje krivičnog dela bio u stanju bitno smanjene uračunljivosti. Ulogu je imala njegova duševna zaostalost i afektivno stanje. Na afektivno stanje je uticalo je da nije bio pripremljen na situaciju kao što je pogibija ratnog druga. Ispričao je veštaku da je otišao u rat tako što su mu dali pušku i prisilili ga da krene. Nije bio u direktnim borbama, nije prošao nikakvu obuku, nikog nije ubio niti je neko do njegovih bližih poginuo. Ratišta su bila po šumama tako da nije imao doživljaj bliskih borbi ni doživljaj trauma iz rata.

Optuženi nikada nije niti trenutno boluje od bilo kakve duševne bolesti, ali on jeste podložan oboljenju privremen duševne bolesti do koje mogu dovesti stresovi bilo koje vrste.

Komentar:

Ukoliko bi Sudsko veće prihvatilo nalaz i mišljenje ovog veštaka, činjenica da je optuženi u vreme izvršenje krivičnog dela bio u stanju bitno smanjene uračunljivosti može uticati na visinu kazne. Ako bude osuđen, Sudsko veće može koristeći odredbu člana 34. stav 2 KZ BiH ublažiti kaznu.

Glavni pretres: 24.01.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje veštaka dr Svetlane Radovanović

Veštak je do sada obavila tri demografska veštačenja u postupcima koji su se vodili pred MKTJ-om. Jedan od njih bio je slučaj Blagojević i dr. u kome je uradila izveštaj pod nazivom "Nestali i mrtvi iz Srebrenice". Zadatak današnjeg veštačenja odnosi se na davanje ocene izveštaja i dokaza koje je u ovom postupku koristio veštak optužbe dr Vedo Tuco (*videti izveštaj od 8.03.2007.*) kao i procene uticaja pogibije određenog broja lica na vitalitet Bosne i Hercegovine i konkretno opštine Srebrenica. Drugi deo zadatka odnosio se na izjašnjenje o njenom svedočenju iz 2004. godine pred MKTJ u slučaju Blagojević i dr. Tada je njen zadatak bio da da mišljenje o metodologiji rada i mogućnosti prihvatanja izveštaja veštaka tužilaštva Haškog tribunala koji je veštačio o broju nestalih i mrtvih u vezi sa dešavanjima u Srebrenici.

Dr Vedo Tuco je naveo da broj identifikovanih osoba iz masovnih grobnica Glogova 01-09, Budak, Ravnice 01-02, Zeleni Jadar i Blječeva 01-03 iznosi 676. Ipak, taj broj je 675 jer za jedno lice postoje dva dosijea tj. dve potvrde o smrti. Podatke iz njegovog izveštaja uporedila je sa izveštajem MKCK, sa spiskom koji je sačinio ekspert Helge Brumborg a koji je korišćen pred MKTJ i sa zvaničnim podacima o ukupnom broju stanovnika u BiH iz popisa 1991. godine. Spisak koji je sačinio Helge Brumborg ima veliki broj grešaka i fiktivnih lica koja su pogrešno identifikovana, tako da pouzdanost ovog spiska nije ni minimalna. Izvršila je uporedni pregled zvaničnih potvrda o smrti i zapisnika korišćenih pred MKTJ i utvrdila niz nelogičnosti i grešaka. Npr. za 50% lica naveden je datum smrti koji prethodi datumu kada su nestali, tako da se dešava da su ta lica poslednji put viđenja živa nakon datuma za koji je utvrđen da su umrla. Što se tiče broja identifikovanih po grobnicama utvrdila je da je u Blječevoj pronađeno 69 lica, u grobnici Budak 13 lica, u Glogovoj (koja obuhvata Ravnice 01-02 i Glogovu 01-09) 326 lica, u Kamenici 3 lica, u Kravici 93 lica i u Zelenom Jadru 171 lice. Što se datuma smrti tiče utvrđeno je da je 11. jula 1995. preminulo 39 lica, 12. jula 398 lica, 13. jula 147 lica, 14. jula 58 lica, 15. jula 10 lica, 16. jula dvoje i 17. jula 21 lice. U Kravici je naveći broj lica preminuo 12. jula i to 60 lica. Udeo preminulih u Kravici u odnosu na ukupan broj preminulih u toj oblasti je 14%, a na dan 13. jula 17%. Sve to je potrebno dovesti u vezu sa stalnim mestom boravka lica koja su preminula na tom lokalitetu. Broj Srebreničana koji su bili muslimanske veroispovesti a koji su preminuli u tom periodu je 409, od toga 52 su bili iz Kravice. Kada se upoređi broj lica koji su živeli u Srebrenici i broj lica stradalih 13. jula 1995. godine dolazi se do podatka da udeo stradalih iznosi 0,09% odnosno 0,18% muškaraca. To je marginalan broj koji ostaje bez značaja za vitalitet bošnjačke populacije u Srebrenici i u celoj Bosni i Hercegovini. Jedan od razloga je taj što su poginuli uglavnom navršili 50 godina života kada je uglavnom već završen reprodukcioni proces. Na vitalitet populacije mnogo veći uticaj bi imalo ubistvo žena koje su sposobne za reprodukciju, što ovde nije slučaj. Ovaj zaključak je potkrepila istorijskim činjenicama i istraživanjima. Jedno od tih istraživanja govori o tome da je u toku Prvog svetskog rata Srbija ostala bez 1/3 (33,3%) stanovništva, uglavnom muškaraca, a da to nije ugrozilo populaciju Srba. To je imalo uticaja na njihov današnji broj, ali nikako na vitalitet. Ipak, još uvek nije ni u jednom slučaju utvrđen direktni uticaj ratnih gubitaka na vitalitet jedne populacije.

Što se tiče drugog dela njenog veštačenja, utvrdila je da je metodologija rada veštaka Haškog tužilaštva nedopustiva i neprihvatljiva tj. da se njegov izveštaj nikako ne može prihvatiti kao naučno fundirana osnova za bilo koje dokazivanje broja nestalih i mrtvih u vezi sa dešavanjima u Srebrenici. Osnovni prigovor odnosi se na izvore podataka koji su korišćeni jer su statistički neprihvatljivi. Drugi prigovor odnosi se na način sastavljanja liste nestalih i mrtvih, koji je bio nestandardizovan i prilagođen potrebama njegovog istraživanja što predstavlja zloupotrebu standardnog statističkog metoda. Veštak u Hagu se nije vodio različitim situacijama i prilikom određivanja broja mrtvih nije imao u vidu da je određen broj preminuo prirodnim putem, da su neke osobe poginule u borbi i izvršile suicid, a da je tek nad određenim brojem izvršena egzekucija. Neuzimajući u obzir ukupano muško stanovništvo u Bosni i Hercegovini i u opštini Srebrenica on je odredio da je u Srebrenici ubijena 1/3 muškog stanovništva. Njegov zaključak nije naučno potvrđen i ne slaže se sa zaključkom do koga je ona došla.

Unarsno ispitivanje veštaka dr Svetlane Radovanović

Prilikom sačinjavanja svog nalaza i mišljenja nije bila u mogućnosti da pregleda sva dokumenta koja poseduje Tužilaštvo a koja se odnose na ovaj slučaj. Za sačinjavanje svoje ekspertize bilo joj je dovoljno da se upozna sa nalazom i mišljenjem odnosno izveštajem dr Veda Tuca i veštaka iz Haga i sa dokumentima kojima su se oni koristili.

Nije ulazila u to koji je datum tačan u slučaju kada se datumi smrti i datumi nestanka lica ne poklapaju, ali onaj datum koji stoji u potvrdi smrti je relevantan jer se na njemu zasniva upis u matičnu knjigu umrlih, koja predstavlja zvanični dokument i na osnovu koga će se obavljati kasnije statistike.

Na vitalitet Srebrenice više utiče 17909 ljudi koji su iz Srebrenice raseljeni¹ nego 409 ubijenih (identifikovanih u pomenutim grobnicama oko Kravice). Ta raseljena lica su uglavnom mlade osobe, pre svega muškog pola, čije preseljenje znači da u mestima ostaju starije osobe koje nisu više sposobne za reprodukciju. Do 5% stanovništva je marginalan gubitak. To je i ovde slučaj jer gubitak ukupnog stanovništva Srebrenice u julu 1995. iznosi 0,09% odnosno 0,18% muškaraca. To je broj koji ne bi mogao da ugrozi ni svaku opštinu pojedinačno ni sve opštine zajedno. Naravno, ovaj procenat ubijenih utiče time što danas smanjuje broj ljudi, ali u kajnjoj liniji nije ugrozio vitalitet bošnjačke populacije.

Glavni pretres: 31.01.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje veštaka Daneta Brankovića

Veštak je izneo dopunu nalaza i mišljenja koje je dao na glavnom pretresu 17.01.2008. godine [videti izveštaj od 17.01.2008.]. Njegov dopunski zadatak bio je da upoređivanjem nespornih ćirilčnih potpisa, datih od strane skriptora optuženog Miloša Stupara specijalno u ovu svrhu, i spornih potpisa koji se nalaze na dokumentima na kojima ispod navedene funkcije komandanta II Odreda Šekovići stoji njegovo ime, utvrdi da li je optuženi potpisao dokumente koje je Tužilaštvo predložilo kao dokaz. Pažljivom i sveobuhvatnom grafičko komparativnom metodom podudarnosti i nepodudarnosti opštih i prisutnih individualnih karakteristika rukopisa utvrđena je nepodudarnost. Sporne potpise nije izveo skriptor Miloš Stupar već neki drugi skriptor koji je pokušavao imitirati potpis Miloša Stupara.

Unakrsno ispitivanje veštaka Daneta Brankovića

Veštak nije utvrdio istovetnost spornih i nespornih potpisa i smatra da optuženi nije potpisao dokumente na kojima ispod navedene funkcije komandanta II Odreda Šekovići stoji njegovo ime.

Izvođenje materijalnih dokaza odbrane

Odbrana optuženog Medan Branislava predložila je kao dokaz tri transkripta sa suđenja pred MKTJ u predmetu Popović i dr. i to svedočenje zaštićenog svedoka PW 106, zaštićenog svedoka PW 127 i zaštićenog svedoka PW 161. Takođe, predložila je i pet dokumentata koji su pribavljeni od strane MKTJ:

- Dokument od 15.07.1995. koji sadrži izjave zarobljenih muslimanskih vojnika Mehmeda Nukića i Envera Behtića, koje su dali prilikom informativnog razgovora nakon zarobljavanja u području Srebrenice;

---

¹ Broj raseljenih objavilo je 2003. godine Ministarstvo za ljudska prava i izbeglice BiH

- Akt Petog inženjerskog bataljona od 14.07.1995. upućen Komandi Drinskog korpusa, a koji sadrži podatke o ranjenim licima Spasi Radnjuru i Vasi Orašaninu, koji su ranjeni 13.07.1995. u Konjević Polju;
- Službena zabilješka MUP-a RS CJB Bjeljina policijska stanica Bratunac od 01.04.2004. povodom ratnih zbivanja u Srebrenici 1995. godine, u kojoj je navedeno da je zločine u Zemljoradničkoj zadruzi Kravica počinio Milan Lukić iz Višegrada;
- Izvještaj o djelimično izvršenoj asanaciji terena Srebrenice, rejon Kravice od 29.05.1997. Izveštaj je sačinila Državna komisija za razmenu ratnih zarobljenika i nestalih lica Banja Luka, u kome navodi se da je u reonu Kravice pronađeno 67 posmrtnih ostataka poginulih muslimana;
- Sažetak prikupljenih podataka o Srebrenici koji je sačinio AIK Tuzla, gde se navodi da je u Kravici ubijeno nekoliko stotina Bošnjaka od strane VRS-a.

Zahtev Odbrane

Odbrane svih jedanaest optuženih podnela je zahtev da Tužilaštvo obelodani dokaze koji bi mogli imati oslobađajući karakter za optužene iz predmeta koji se vodi pred Sudom BiH protiv optuženog Milorada Trbića. Odbrana je obrazložila svoj zahtev time što se u jednoj od tačaka optužnice protiv Milorada Trbića navodi da je on do kasnih noćnih sati bio prisutan ubijanju u Zemljoradničkoj zadruzi Kravica. Odbrana smatra da nije moguće da je vod Skelani istovremeno bio prisutan istom događaju kada i jedinica VRS-a kojoj je pripadao Milorad Trbić. Ukoliko Tužilaštvo ima dokaze koji potkrepljuju navode o prisustvu Milorada Trbića to znači da ti dokazi mogu biti oslobađajući u odnosu na jedanaest optuženih iz ovog predmeta. Takođe, odbrana je iznela da je obelodanjavanje oslobađajućih dokaza bila obaveza tužioca i bez konkretnog zahteva odbrane.

Tužilac smatra da je zahtev Odbrane neutemeljen i protivi mu se.

Sudsko veće će naknadno doneti odluku povodom ovog zahteva.

Napomena: izvještaj urađen na osnovu video snimka.

Glavni pretres: 06.02.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Sudsko veće je usvojilo predlog Tužilaštva i kao dokaz prihvatilo izjave Momira Nikolića koje je u predmetu «Blagojević» dao pred MKTJ. Prihvaćene izjave zamenile su direktno ispitivanje od strane Tužilaštva dok je odbranama jedanestorice optuženih omogućeno da unakrsno ispitaju svedoka. Momir Nikolić je od strane MKTJ, nakon sporazuma o priznanju krivice, osuđen na 20 godina zatvora za zločine u Srebrenici.

Svedok Momir Nikolić svedočio je putem video-linka iz prostorija Okružnog suda u Helsinkiju. Svedok je odbio da svedoči u svojstvu svedoka Tužilaštva, tako da je ispitan u svojstvu svedoka suda.

Unakrsno ispitivanje svedoka Momira Nikolića

Svedok je pre početka oružanih sukoba radio u Štabu Teritorijalne odbrane u Bratuncu, te je po izbijanju ratnih dejstava obavljao dužnost komandanta Štaba TO Bratunac s tim što na tu funkciju nikada formalno nije postavljen. Iako nije bila praksa da se dužnost obavlja bez pismenog akta o postavljenju, zbog vanrednih okolnosti dešavalo se da između dva postavljenja postoji pravni vakum.

U julu 1995. godine nalazio se na mestu načelnika organa za obaveštajne i bezbednosne poslove u Prvoj lakoj bratunačkoj brigadi Vojske Republike Srpske. Za vojni plan VRS-a za zauzimanje enklave Srebrenica saznao je nezvanično, plan napada nikada pre napada nije video niti je učestvovao na sastancima koji su se odnosili na planiranje zauzimanja Srebrenice. Nikada pre lišenja slobode nije video Zapovjest za aktivna borbena dejstva Komande Drinskog korpusa poznate po nazivu «Krivaja 95» od 02.07.1995. godine. Naredbe takve vrste uvek su upućivane na ličnost komandanta i oficiri nižeg ranga i obični vojnici nisu bili upoznati sa narednjem u celosti, osim dela zadatka koji se odnosio na njih.

Dana 10. ili 11. jula 1995. sreo je Ljubišu Borovčanina, tadašnjeg zamenika komandanta specijalne policije. Sreli su se na *žutom mostu*, na putnom pravcu između Bratunca i Potočara. Borovčanin je tražio od svedoka da identifikuje gde se oko Potočara nalaze objekti pripadnika 28. divizije Armije BiH, nakon čega su ti objekti granatirani. Svedok je za pad enklave Srebrenica saznao 10. jula uveče ili 11. jula ujutru. Iako je postojala rezolucija Generalne skupštine UN o demilitarizovanju enklave, ona nikada nije potpuno demilitarizovana i pripadnici 28. divizije Armije BiH su na razne načine dopremali oružje. Bilo je i ofanzivnih dejstava 28. divizije, seća se napada na selo Višnjicu. Takođe, svakodnevno je na linijama razdvajanja bilo snajperisanja sa obe strane. Svedok je sa pripadnicima Holandskog bataljona UN imao česte sastanke u vezi ovih incidenata i on je bio veza između Holandskog bataljona i Komande Drinskog korpusa i Komande Glavnog štaba VRS-a.

Dana 12. jula 1995. intenzivno se radilo na premeštanju civilnog stanovništva iz Potočara ka Kladnju i on je bio angažovan oko toga. Sledećeg dana, 13. jula 1995. nalazio se na putnom pravcu Bratunac – Konjević Polje. U Sandićima je primetio policijsku jedinicu koja je u svom sastavu imala teško naoružanje (*pragu*) i policajci su bili raspoređeni duž puta dok na tom potezu nije bilo vojnika Bratunačke brigade. Njegov zadatak u Konjević Polju bilo je da proveri prohodnost i bezbednost putnog pravca kojim je trebalo da prođe general Ratko Mladić. Tamo se zadržao dok general Mladić nije prošao a zatim je otišao u Bratunac. Dok se vraćao u Sandićima je na jednoj livadi video tridesetak zarobljenika 28. divizije Armije BiH. Oko podneva je tuda ponovo prošao i video veliki broj zarobljenika dok u večernjim časovima više nikoga nije bilo na livadi. Uveče je otišao u Bratunac i posetio Komandu Bratunačke brigade i Istureno komandno mesto Bratunac. U Bratuncu je u prostorijama SDS-a održan sastanak na kome su učestovovale starešine Miroslav Deronjić, Dragomir Vasić i Ljubiša Beara i tada je razmatran slučaj zarobljenika. Sve poslove oko zarobljenika obavljala je policija jer je vojska već otišla na novi zadatak u Žepu.

Kada je prolazio pored *Zemljoradničke zadruge Kravica* nije primetio ništa neobično. Ipak o događajima u Kravici je imao saznanja, dobio je inoformacije od svog saradnika koji je rođen i živi u Kravici i koji je bio direktan svedok događaja. Ime te osobe ne želi da otkrije. On je saznao da su četiri osobe, pojedinca iz Kravice od kojih dvojica pripadnika Bratunačke brigade, jedan pripadnik MUP-a i jedno lice čiji status ne zna, učestvovale tj. bili su prisutni sa onima koji su izvršili zločin u Kravici. Od drugog izvora je saznao da su ubijene zarobljenike sahranili pripadnici MUP-a. O incidentu u Kravici je napisao izveštaj i poslao ga Komandi korusa i to je bio kraj njegovog zadatka vezanog za Kravicu.

Dopunsko ispitivanje svjedoka Momira Nikolića od Tužilaštva

Jedno od četiri lica koja su učestvovala u ubistvima u Kravici je Milovan Matić iz Kravice, čovek srednjeg rasta, punijeg stasa sa bradom (*napomena ML: odgovara fizičkom opisu optuženog Milovana Matića*) koji je radio na poljoprivrednim dobrima u Srbiji. Takođe, među četvoricom je Popović Nikola koji je bio pripadnik vojne policije u Bratunačkoj brigadi.

Na sastanku 13. jula 1995. u prostorijama SDS-a nije učestvovao, ali je čuo da su učesnici sastanka otvoreno govorili o ubijanju zarobljenih ljudi tj. imali su saznanja o postojanju velikog broja zarobljenika i govorili da ih treba ubiti.

Dopunsko ispitivanje svjedoka Momira Nikolića od Sudskog veća

Jovan Nikolić, direktor *Zemljoradničke zadruge Kravica*, bio je svjedok zločina i svjedok je od njega čuo deo onoga što se tamo dešavalo. Svjedoku je poznato da su u zločinu učestvovala dva, tri pripadnika paravojne grupe «Panteri» iz Bijeljine. O učešću Milana Lukića iz Višegrada nije imao pouzdane informacije.

Predlog Tužilaštva

Tužilaštvo je predložilo da se kao dokaz prihvate dve izjave Ljubiše Borovčanina iz istrage. Radi se o izjavi od 22.02.2002. i izjavi koja je uzimani dva dana 11. i 12.03.2002. godine. Tužilaštvo zasniva svoj predlog na članu 5. Zakona o ustupanju predmeta. Ove izjave imaju dokaznu vrednost, pouzdane su i primenjeni su svi proceduralni mehanizmi prilikom njihovog uzimanja dok je razgovor sa Borovčaninom obavljen dobrovoljno. Ljubiša Borovčanin je odbio da bude svjedok pred ovim Sudom tako da su se, po mišljenju Tužilaštva, stekli uslovi za primenu člana 273. stav 2. ZKP BiH i prihvatanje ovih izjava kao relevantnih dokaza.

Odbrana smatra da nema mesta primeni člana 273. stav 2. ZKP BiH jer bi se time omogućilo da svjedok odbije da svedoči a prihvatanjem ovih izjava odbrana bi se onemogućila da unakrasno ispita svjedoka.

Odluke Sudskog veća

Sudsko veće će povodom predloga Tužilaštva o prihvatanje izjava Ljubiše Borovčanina doneti odluku naknadno.

Povodom ranijeg zahteva odbrane da Tužilaštvo obelodani dokaze koji se koriste u predmetu protiv Milorada Trbića a koji mogu u ovim postupku imati oslobađajući karakter. Sudsko veće se saglasilo sa predlogom i naložilo Tužilaštvu da dâ na uvid sve dokaze iz pomenutog predmeta i da omogući odbrani da izvrši selekciju dokaza koje može koristiti u ovom predmetu. Radi zaštite podataka poverljivi spisi će biti dostupni u redigovanoj verziji.

Napomena: izveštaj urađen na osnovu video snimka.

Glavni pretres: 13.03.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Na današnjem glavnom pretresu obavljeno je izvođenje dokaza optužbe kojima se pobijaju navodi odbrane (replika) i tom prilikom su saslušanja dva svedoka.

Direktno ispitivanje svedoka Steva Stanimirovića

Svedok od optuženih poznaje Miloša Stupara koji mu je bio komšija u Tišći i komandant dok je svedok za vreme rata bio pripadnik Drugog odreda specijalne policije. Svedok je postao pripadnik specijalne policije u maju 1993. godine, na evidenciji je vođen kao nišandžija minobacača ali je obavljao dužnost magacionera u pomoćnom magacinu u Tišći. Tadašnji komandant bio je Mišo Pelemiš ali ga je u oktobru 1993. zamenio optuženi Stupar. U maju 1995. komandnu funkciju preuzeo je mladi Rado Čuturić zvani Oficir koji je ubrzo poginuo na Ozrenu.

Dana 13. jula 1995. godine svedok je otišao na teren u Sandiće u opštini Srebrenica i javio se komandantu Radi Čuturiću. Kada je stigao na teren video je ostale nišandžije Velka Delića, Nedeljka Sekulu, Stanimira Stanimirovića, drugog Stanimira Stanimirovića i Petra Stupara koji su bili raspoređeni oko *prage* i VOB-a dok su ostali pripadnici koje nije video bili raspoređeni duž puta. Bilo je tu i drugih policajaca i vojnika. Žene i deca ulazili su u autobuse i voženi su prema Kladnju dok su se muškarci predavali vojnicima i vojnici su ih čuvali na jednoj livadi. Bilo je 500-600 zarobljenih muslimana. Čuo je da je u toku tog dana dolazio general Ratko Mladić, ali ga on nije video. Takođe, dolazio je i general Ljubiša Borovčanin i sa njim je bio jedan vojnik koji je sve snimao kamerom. Kasnije je saznao da su zarobljeni muškarci ubijeni ali nije saznao gde su ubijeni ni ko je učestvovao u tome. Te večeri on je otišao u Konjević Polje i prespavao u osnovnoj školi dok su ostali pripadnici Drugog odreda otišli na novi zadatak na Cersku.

Svedok je o ovom događaju davao izjave 18.12.2007. Državnoj agenciji za istragu i zaštitu (SIPA) u Vlasenici i 18.02.2008. Tužilaštvu BiH u Sarajevu. Tužilac je predočio svedoku razlike između njegovih prethodnih izjava i onoga što je izjavio na današnjem glavnom pretresu i zatražio objašnjenje. Svedok je odgovorio da razlika nema i da uvek govori istinu a da izjave koje je potpisao nije ni pročitao i da sumnja da to nisu njegove reči jer mu je prilikom davanja izjave nešto bilo čudno i da ga je tužilac pritiskao. Tužilac je po odobrenju Sudskog veća emitovao audio snimak davanja izjave 18.02.2008. Svedok je tom prilikom rekao da je u julu 1995. Rado Čuturić bio zamenik komandanta dok je Miloš Stupar bio komanant Odreda. Izjavio je da se iz priča po Tišći moglo saznati da su u ubijanju muškaraca učestvovali dezerteri, pripadnici Drugog Odreda specijalne policije i druga vojska. Svedok je ponovio da je tačno ono što je izjavio na glavnom pretresu.

Unakrsno ispitivanje svedoka Steva Stanimirovića

Pripadnik Drugog Odreda posto je u maju 1993. godine. Završio je osnovnu školu i kurs zidara i nikada nije završio nikakvu obuku za prijem u specijalni odred policije jer je obavljao poslove građevinske operative. Radio je u pomoćnom magacinu u Tišći dok u sedište Odreda u Šekovićima je retko odlazio, kad treba nešto da se popravi. U julu 1995. komandant nije bio Miloš Stupar. Čuo je da je optužni Stupar u martu 1995. tražio od Gorana Sarića, zanemika ministra MUP-a, da ga razreši dužnosti ali da je Sarić to odbio. U maju 1995. je postavljen Rado Čuturić, ali to nije zvanično čuo već je vojska samo pričala o tome.

Direktno ispitivanje svedoka Slavoljuba Gužvića

Svedok je u vreme zauzimanja Srebrenice bio pripadnik Prve čete posebnih jedinica policije Zvornik. Njegova četa bila je na zadatku u Konjević Polju, bili su raspoređeni duž puta prema

Bratuncu. Seća se da je bilo dosta vojske kraj puta i da je video neke pripadnike Drugog odreda specijalne policije Šekovići. Video je Zorana Lukića, optuženog Branu Džinića, mladića zvanog Oficir i policajca po nadimku Zgamba. Optuženog Džinića je dobro poznavao i svi su ga zvali Brane ili Džine. Bio je simpatičan mladić, kada su se upoznali 1994. godine nosio je dužu kosu, ali se u julu 1995. već bio ošišao. Drugi odred je bila primerna i disciplinovana jedinica i samo su se retko dešavali manji incidenti.

Tužilac je svedoku prezentovao njegovu izjavu od 01.10.2007. koju je dao Tužilaštvu BiH u Sarajevu i emitovao audio snimak davanja te izjave. U izjavi svedok kaže: “Džinić Branu dobro znam, onako mali, igrao je lopte, imao je dugu kosu, neki su ga zvali Čupo” i da su pripadnici II Odreda “... pravili probleme, pijančili, napadali redovnu policiju...”.Svedok je odgovorio da se prilikom davanja pomenute izjave nisu dobro razumeli i da je tom prilikom rekao da je u njigovoj jedinici bio jedan ćelav momak koga su zvali Čupo a da to nije bio optužni Džinić. Što se tiče ponašanja pripadnika Drugog odreda objasnio je da kada dođu ljudi sa ratišta malo se opuste, popiju dva, tri pića ali da to nije bilo pijančenje.

Unakrsno ispitivanje svedoka Slavoljuba Gužvića

Optuženog Branu Džinića su svi voleli, bio je dobar prijatelj, bio je dobar primer i nikada nije bio u grupi koja se tukla i pravila probleme. Nije mu poznato da je Branu neko zvao Čupo. Svedok ga je poznavao kao Džine, jednom ga je prozvao Klempica ali se Brane naljutio i taj nadimak su svi zaboravili. Čupo bi mogao biti više opis zbog duge kose koju je nosio jedno vreme a ne nadimak.

Kada se nalazio na zadatku u Konjević Polju otišao je do Oficira [Rado Čuturić] i komandira voda Pantića i pitao ih je da li može da dobije odsustvo kako bi otišao na sahranu rođaka Mladena Gužvića koje je poginuo u Srebrenici. Odsustvo mu je bilo odobreno.

Predlog Tužilaštva

Tužilaštvo je predložilo da Sudsko veće prihvati kao dokaz izjavu Steva Stanimirovića datu SIPA, zapisnike o saslušanju svedoka Steva Stanimirovića i Slavoljuba Gužvića kao i audio snimke davanja tih izjava. Odbrana je izrazila svoje protivljenje jer je uočila neslaganja između zapisnika o saslušanju svedoka i audio zapisa i navela da bi se kao dokaz jedino mogli prihvatiti transkripti saslušanja koji bi odgovarali audio zapisu. Odluku povodom ovog predloga Sudsko veće će doneti naknadno.

Predlog Odbrane

Odbrana optuženog Dragiše Živanovića je podnela predlog za ukidanje pritvora. Tužilac je izrazio protivljenje jer smatra da nije došlo do promene okolnosti koje su uticale na određivanje pritvora. Sudsko veće će naknadno doneti odluku i obavestiti stranke u postupku.

Napomena: izveštaj urađen na osnovu video snimka.

Glavni pretres: 21.03.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Sudsko veće je na predlog Tužilaštva prihvatilo kao dokaz dva izveštaja vojnog analitičara Ričarda Batlera (Richard Butler) koje je pred Haškim tribunalom izneo u predmetu protiv Vidoja Blagojevića. Izveštaji se odnose na vojna događanja u Srebrenici – operacija *Krivaja 95* i na komandnu odgovornost u Bratunačkoj brigadi Vojske Republike Srpske. Izveštaji su zamenili direktno ispitivanje tužioca tako da je odbranama omogućeno da svedoka unakrsno ispitaju.

Unakrsno ispitivanje svedoka Ričarda Batlera (Richard Butler)

Svedok je u periodu od aprila 1997. do novembra 2003. godine radio kao vojni analitičar u Haškom tribunalu, U uredu Tužilaštva je pružao podršku i pomagao istražiteljima u istraživanju krivičnih dela vezanih za opsadu Sarajeva i krivičnih dela vezanih za Srebrenicu.

Zaštićena zona Srebrenica uspostavljena je Rezolucijom broj 819 Saveta bezbednosti dok je prekid vatre u zaštićenoj zoni, razoružavanje i demilitarizaciju regulisao Sporazum o prekidu vatre od 8.05.1993. potpisan između Vojske Republike Srpske (VRS) i Armije BiH. Potpisnice sporazuma nisu poštovalе svoje obaveze i Armija BiH je vršila povremene napade na pripadnike VRS. U zaštićenoj zoni delovala je Operativna grupa 8 Armije BiH koja je kasnije postala 28. pešadijska divizija. Divizija je brojala oko 12 000 hiljada vojnika dok je oružja bilo za oko 5 000 ljudi. Sa druge strane, zaštićenu zonu je pokrивao Drinski korpus VRS sa oko 8 000 vojnika. Dana 17.06.1995. izdato je naređenje Armije BiH za napad na VRS u području Srebrenice kako bi se VRS sprečila da pošalje jedinice na sarajevsko ratište. To je uzrokovalo napade VRS na zaštićenu zonu. Do jula 1995. napadi su bili manjeg obima ali su zatim počeli napadi koji su imali za cilj sužavanje zaštićene zone samo na grad Srebrenicu i prekid komunikacije muslimaskih snaga sa Žepom. U tom cilju u martu 1995. Glavni štab VRS doneo je strateško operativnu Direktivu broj 7 gde se Drinskom korpusu nalaže preduzimanje napada. Direktivu je ratifikovao predsednik republike Radovan Karadžić. Direktiva je sadržala samo opisne, opšte smerinice za ponašanje vojske tokom rata dok je radi sprovođenja ciljeva doneta Direktiva broj 7.1. sa tačnim odrednicama i radnjama dok su korpusi sastavljali konkretne planove za sprovođenje. Do juna 1995. stvoreni su uslovi za ostvarivanje cilja, sužavanje zaštićene zone, tako da je sprovedena operacija *Krivaja 95*.

Napad na zaštićenu zonu počeo je rano ujutru 6.07.1995. godine. Jedinice MUP-a nisu bile tada usmerene na napad sve dok predsednik Radovan Karadžić, kao vrhovni komandant oružanih snaga, nije doneo odluku o promeni cilja. Novi cilj bio je zauzimanje Srebrenice. Direktiva broj 7 i Naredba 64/95 nosile su oznaku vojna odnosno državna tajna i sa njihovom sadržinom moglo je biti upoznato samo rukovodstvo korpusa dok obični vojnici i policajci nisu. Naredbom 64/95 jedinice policije povučene su sa drugih ratišta i usmerene na Srebrenicu. Jedinice VRS su bile uspešne i uspele su da proteraju jedinice Armije BiH dok Holanski bataljon UN nije bio u mogućnosti da se suprotstavi srpskoj vojsci tako da je postalo moguće da se zauzme grad. Predsednik Karadžić izdao je 10.07.1995. naredbu o zauzimanju grada. Tog dana oko 15:00 časova većina snaga VRS koja je učestvovala u napadu je ušla u grad. Rukovodstvo Armije BiH je donelo odluku da se povuče sa 28. divizijom na muslimansko područje oko Tuzle. Sa druge strane, rukovodstvo VRS je smatralo da neprijateljska vojska priprema probijanje prema Žepi. O pravim planovima Armije BiH saznali su tek 12. jula. Uveče 10. jula na Jagliču i Šušnjariima okupljen je deo 28. divizije. Sa vojskom su bili i naoružani muškarc i manji broj žena i dece. Formirala se kolona od 10-15 hiljada ljudi, od kojih jedna trećina bilo naoružanih. Sa ostatkom divizije kolona je bila u radio vezi, koju je VRS uspela da prisluškuje, kojom je javljeno da se vrše napadi kako bi se stvorili uslovi za proboj. Napad VRS na Armiju BiH je u tom periodu bio legitiman s obzirom da napade Armije BiH koji su bili protivni Sporazumu i Rezoluciji 819. Takođe, napad na kolonu bio je legitiman cilj s obzirom da je kolona, sa 3-6 hiljada naoružanih ljudi, predstavljala realnu opasnost po VRS. Sledećeg jutra, 11. jula civili, žene, dece i stari

krenuli su prema Potočaru odakle su autobusima prevoženi u pravcu Žepe. Holanski bataljon UN vršio je superviziju. Uveče 11. jula i ujutru 12. jula održana su tri sastanka koje je vodio general Ratko Mladić. General Mladić je rekao će vojska izmestiti civile sa tog područja, što je urađeno do 13. jula uveče. U prevoženju civila učestvovala su i jedinice policije. Jedinice MUP-a bile su raspoređene na putnoj komunikaciji Konjević Polje – Potočari prema selu Kravica jer taj potez vojska nije mogla da osigura. To je bila vrlo mudra odluka s obzirom da je naoružana kolona trebalo tuda da prođe. Sukobi policajaca i kolone odigrali su se 12. i 13. jula, ali su manje borbe vođene sve do 18. i 19. jula. Tom prilikom policajci su uspjeli da zarobe na stotine Bošnjaka. Naredbom Generalštaba VRS, koju je izdao general Tolimir, od 9. jula 1995 je naređeno da se prema ratnim zarobljenicima postupa u skladu sa Ženevskim konvencijama. Policija je bila prepočinjena vojsci i na osnovu toga nije imala bilo kakvu nadležnost nad zarobljenicima. Jedinice policije nisu mogle dugo zadržavati ratne zarobljenike već su ih morali predati većim jedinicama koje su imale kapacitet za njihov smeštaj. Ipak o zbrinjavanju zarobljenika ne postoje dokumenti iako takvi dokumenti postoje za lokalno stanovništvo i ranjenike.

Ratni zarobljenici mogu izgubiti svojstvo ratnih zarobljenika ako se ne ponašaju u skladu sa svojim položajem npr. u slučaj pružanja organizovanog otpora i tada vojska koja ih je zarobila može primeniti minimum sile kako bi slomila njihov otpor. U Kravici je došlo do jednog takvog incidenta kada je nekoliko zarobljenika pokušalo da pobjegne a jedan je oduzeo oružje svom čuvaru i pucao u njega. To je bio povod za ono što se kasnije desilo u skladištu (ubistvo oko 1000 zarobljenika). Ipak, kada se pogleda obim onoga što se dogodilo (smrt 1000 zarobljenika) i incident koji je prethodio (jedan pripadnik voda Skelani je poginuo, povređen je komandir Rado Čuturić i nekoliko pripadnika *Crvenih beretki*) može se zaključiti da ubijanje tokog broja zarobljenika nije bilo opravdano.

Dodato ispitavanje svedoka Ričarda Batlera od Tužilaštva

Komandant Drugog odreda Specijalne policije u vreme pada Srebrenice bio je optužen Miloš Stupar dok je Rado Čuturić bio njegov zamenik. Prema dokumentima, optuženi Stupar se na toj poziciji nalazio do 24.08.1995. kada ga je Čuturić zamenio.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je prihvatilo predlog Tužilaštva i kao dokaz uvrstilo izjave Ljubomira Borovčanina koje je 20.02.2002, 11. i 12. 03.2002. godine dao pred Haškim tribunalom u svojstvu osumnjičenog.

Napomena: izveštaj urađen na osnovu video snimka.

Glavni pretres: 26.03.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Izvođenje materijalnih dokaza odbrane

Odbrana optuženog Miladina Stevanovića prezentovala je sledeće materijalne dokaze:

- Naređenje Generalštaba Armije BiH od 17.06.1995. kojim se 28. diviziji nalažu pripreme za izvođenje ofanzivnih dejstava u području Srebrenice i Žepe.
- Izveštaj 28. divizije Armije BiH od 01.07.1995. o popuni ratnih jedinica kojim se navodi da je došlo do popune od 110 % u odnosu na ratnu sistematizaciju.
- Akt upućen Generalštabu Armije BiH od strane Komande II korpusa Armije BiH i MUP BiH, Službe državne bezbjednosti od 28.08.1995. koji govori o padu Srebrenice i tome da je između 11. i 12. jula 1995. došlo do formiranja kolone u Šušnjarima sa oko 10-15 hiljada ljudi i oko 6 hiljada naoružanih boraca.
- Akt Komande II korpusa, Odjeljenja službe državne bezbjednosti od 11.09.1995. koji sadrži analizu bezbednosne situacije u zaštićenoj zoni Srebrenica i koji navodi da se u noći između 11. i 12. jula 1995. na Šušnjarima okupilo rukovodstvo muslimanske civilne i vojne vlasti i da je donelo odluku da se krene u proboj prema Tuzli odnosno slobodnoj teritoriji.
- Naređenje Komande Drinskog korpusa VRS od 12.07.1995. o regulisanju saobraćaja na potezu Konjević Polje – Bratunac i u gradu Bratuncu.
- Akt Komande Drinskog korpusa, Obavještajnog odjeljenja od 12.07.1995. u kojem se navodi da “Muslimani žele prikazati da je Srebrenica bila demilitarizovana i da se u njoj nalazila samo civilna vlast i zbog toga su naredili svim naoružanim vojno sposobnim muškarcima da se ilegalno izvuku preko teritorije Republike Srpske na teritoriju pod muslimanskom kontrolom da bi optužili VRS da je izvršila napad na civilno stanovništvo bez povoda”.
- Zapovjest za aktivna borbena dejstva Komande Drinskog korpusa od 02.07.1995. gde se između ostalog navodi da “U postupanju sa ratnim zarobljenicima i stanovništvom u svemu se pridržavati Ženevske konvencije”.

Sudsko veće je donelo odluku da prihvati ova dokumenta i uvrsti ih u dokaze.

Pravna argumentacija oko prihvatanja dokaza Tužilaštva iz replike

1. Tužilaštvo je u replici (dokazi kojima se pobijaju dokazi odbrane) predložilo da Sudsko veće prihvati 137 utvrđenih činjenica iz pravosnažnih presuda MKTJ u predmetima “Krstić” i “Blagojević”. Odbrana je iznela da je u ovoj fazi postupka ovakav predlog nedopustiv jer su te činjenice tužilačkoj strani bile poznate od samog početka glavnog pretresa kada ih je trebalo predložiti. Iznošenje ovog predloga suprotno je principu ekonomičnosti postupka. Sa druge strane, ovim činjenicama tužilaštvo želi dokazati navode o genocidu i postojanju širokog i sistematičnog napada a u dosadašnjem toku glavnog pretresa izvedeno je dovoljno dokaza takve vrste. Tužilaštvo je odgovorilo da je faza postupka irelevantna za podnošenje ovakvog predloga i da iako ima ponavljanja što se vrste dokaza tiče to je u službi da se obesnaže navodi odbrane koja je imala za cilj da pobije navode tužilaštva.
2. Radi pobijanja nalaza i mišljenja veštaka odbrane dr Svetlane Radovanović (*videti izveštaj od 24.01.208.*) Tužilaštvo je kao dokaz predožlo “Popis identifikovanih lica – Srebrenica 1995” koji je pribavljen od Federalne komisije za traženje nestalih. Spisak predstavlja tabelarni pregled podataka za 3337 lica. Radi se o sledećim podacima: ime, prezime, ime oca, datum rođenja, mesto rođenja, datum nestanka, mesto i opština nestanka, oznaka grobnice, datum ekshumacije, opština ekshumacije, ko je vršio ekshumaciju i datum identifikacije. Odbrana Milovana Matića je iznela svoje protivljenje jer je smatrala da je ovaj dokaz irelevantan za predmet. Naime, od 3337 lica sa spiska 275 nestalo je u Kravici a od tog broja samo 67 lica nestalo je 13.07.1995. godine. Ovaj spisak sadrži podatke koji ne mogu pobijati navode veštaka jer njihov predmet nije isti.

Spisak navodi mesto nestanka lica dok je dr Radovanović govorila o smrti lica i uticaju toga na bošnjačku populaciju. Ako bi se spisak i prihvatio videlo bi se da je od 275 lica koja su nestala u Kravici samo 28 lica iz Srebrenice. Kada se taj broj uporedi sa ukupnim bošnjačkim stanovništvom i ukupnim muškim bošnjačkim stanovništvom u Srebrenici dobija se oko 1% što je zanemarljiv broj koji nije mogao drastično uticati na populaciju. Prigovor je uloženi i zbog toga što se za preko 100 lica sa spiska kao datum identifikacije navodi 1906. goina, tako da je autentičnost podataka koje nudi spisak vrlo sporna.

3. Na glavnom pretresu održanom 13.03.2008. saslušani su svedoci Stevo Stanimirović i Slavoljub Gužvić. Tužilaštvo je predložilo da Sudsko veće prihvati kao dokaz izjavu Steva Stanimirovića datu SIPA, zapisnike o saslušanju svedoka Steva Stanimirovića i Slavoljuba Gužvića kao i audio snimke davanja tih izjava. Pre donošenja odluke o ovom predlogu Sudsko veće je omogućilo odbranama da iznese pravnu arugmentaciju jer su branioci optuženih izrazili protivljenje. Odbrane je uočila neslaganja između zapisnika o saslušanju svedoka i audio zapisa. U zapisniku o saslušanju svedoka Slavoljuba Gužvića stoji: "Đinić Branu dobro znam, onako mali, igrao je lopte, imao je dugu kosu, neki su ga zvali Čupa" dok se preslušavanjem audio snimka može čuti da svedok kaže "Ja nemam pojma nadimak. 'nako, im'o dugu kosu, neko ga zvao Čupo, neko 'vako, neko 'nako". Odbrana optužnog Džinića objasnila je razliku i navela da u prvom slučaju izgleda da svedok kategorički tvrdi da je nadimak optužneog Džinića bio Čupa dok u drugom slučaju svedok nije siguran. Odbrana optužnog Miloša Stupara navela je da su zapisnici radakcija i radukcija audio zapisa i da se ne mogu prihvatiti kao dokaz. Osim toga ni sami audio zapisi ne mogu biti prihvaćeni kao dokaz jer su sačinjeni suprotno članu 152. i članu 155. ZKP BiH. Naime, ne postoji zapisnik (koji nije zapsinik o saslušanju sedoka već zapisnik o obavljanju istražne radnje) koji obavezno prati ovu istražnu radnju. Drugo, svedoku nije predočeno u kome predmetu se saslušava. Nisu mu predočena sva prava koja ima i data sva upozorenja. Audio snimak na kraju saslušanja nije reprodukovan niti je svedoku objašnjena mogućnost i svrha reprodukovanja snimka. Umesto da se u zapisnik unese sve što je svedok rekao tužilac je u zapisnik uneo samo segmente izjave svedoka onako kako je zaključio iz izjave.

Sudsko veće će o predlozima tužilačke strane odluku doneti nakandno.

Komentar:

Predlog tužilaštva da sud prihvati 137 utvrđenih činjenica čini se suvišnim. Predsedavajući veća je nastojao da dobije odgovore od tužioca zbog čega takav predlog nije upućen ranije i šta je to novo, koje su promenjene okolnosti, što je uzrokovalo ovakav predlog. Tužilac je bio nesiguran, neubedljiv i trudeći se da opravda svoj predlog pobijao je svoje sopstvene navode iz ranijeg toka postupka. Takođe, predsedavajući je pokušao da otkrije šta tužilac želi dokazati pomenutim spiskom koji sadrži imena 3337 lica jer je kao utvrđena činjenica prihvaćena brojka od 7,8 hiljada ubijenih u Srebrenici. Na pitanje da li time želi da promeni svoje navode i smanji broj žrtava tužilac je odrično odgovorio ali nije imao konkretan i logičan odgovor oko svrhe ovog spiska.

Napomena: izveštaj urađen na osnovu video snimka.

Glavni pretres: 02.04.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Sudsko veće je na predlog Tužilaštva prihvatilo kao dokaz izveštaj bivšeg istražitelja Haškog tribunala Žan Rene Rueza (Jean Rene Ruez) koji je pred MKTJ izneo u predmetu protiv Vidoja Blagojevića. Izveštaj se odnosi na događanja u i oko Srebrenice, nakon pada ove enklave. Izveštaj je zamenio direktno ispitivanje od strane tužioca tako da je odbranama omogućeno da svedoka unakrsno ispitaju.

Unakrsno ispitivanje svedoka Žan Rene Rueza (Jean Rene Ruez)

Svedok je radio kao istražitelj Haškog tribunala u periodu 1995 - 2001. godine. Od 21. jula 1995. nalazio se u Tuzli i tom prilikom je prikupljao izjave od osoba koje su proterane iz Srebrenice. Njegovi zadaci vezani za istraživanje tog zločina odnosili su se na rekonstrukciju događaja na osnovu izjava preživelih, otkrivanje mesta zločina i mesta gde su pokopane žrtve, pronalaženje sekundarnih grobnica gde su tela žrtava naknadno bila premeštena, ekshumacija, identifikacija učinilaca, potraga za dokumentacijom, oduzimanje oružja i analiza svih prikupljenih materijala. Na osnovu izjava svedoka donet je zaključak da su vojno sposobni muškarci na osnovu naredbe rukovodstva Armije BiH 11. jula formirali kolonu koja se od Srebrenice kretala kroz šumu do Tuzle. Kolona je brojala oko 15 hiljada muškaraca. Na čelu kolone nalazilo se oko 6 hiljada naoružanih koji su se probijali do muslimanske teritorije. Vojnici na čelu kolone su uspeli da pređu asfaltni put Nova Kasaba - Konjević Polje, ali se zatim na tom mesu pojavila VRS i u toku 13. jula došlo je do predavanja i zarobljevanja vojnika iz kolone. Kolona je takođe granatirana i više puta je upadala u zasede VRS. Prva zaseda bila je na području Kamenice, severno od Kravice i tom prilikom je bilo dosta žrtava čiji su ostaci ostali nepokopani. Postojala su dva sabirna centra za zarobljenike i to livada u Sandićima i polje u Novoj Kasabi. Iz Sandića autobusima ili pešice odvođeni su u skladište zemljoradničke zadruge u Kravici. Skladište u Kravici sastojalo se iz tri dela, u istočnom delu zatvoreno je manje ljudi, oko 150 muškaraca, zapadni deo bio je prepun dok je centralni ostao prazan. Prema čaurama i ostalom materijalu koji je pronađen može se zaključiti da su zatvorenici ubijeni iz automatskih pušaka i bombama. Neki su pokušali da pobjegnu kroz prozore ali su ih sa druge strane zida dočekali vojnici koji su ih ubijali iz neposredne blizine. Preživela su samo dvojica. Jedan od njih sakrio se u jednoj maloj prosoriji unutar skladišta ispod tela ubijenih. Ta prosorija je srušena kada je utovarivač ušao u skladište da pokupi tela. Uspeo je da pobjegne zajedno sa još jednim preživelim, koji je kasnije ubijen, bežali su kroz polje kukuruza do šume. Za drugog preživelog saznalo se kada je razmenjen u toku 1996. godine. Kao istražitelj Kravicu je posetio pet puta u periodu 1996-1998. Tim istražitelja koji je predvodio prikupljao je dokaze i u skladištu je pronađeno krvi, dlaka, delovi tela i kostiju. Nije vršena DNK analiza i upoređivanje sa delovima tela koja su pronađena u grobnicama, niti je vršeno upoređivanje pronađenih čaura i oduzetog oružja, ali je to trebalo da se uradi jer bi dalo odgovore na mnoga pitanja. Razgovarao je sa preživelim i sa vojnicima VRS. Vojnici nisu bili raspoloženi da govore o incidentu u Kravici, ali je uspeo da sazna da je jedan vojnik ubijen na putu u Sandićima, da je drugi vojnik ubijen u skladištu i da je jedan od vojnika opekao ruke kada je uhvatio vrelu cev puške iz koje zarobljenik pucao u vojnika. U toku suđenja pred MKTJ povodom dešavanja u Kravici odbrane optuženih iznele su teoriju da je ubistvo zarobljenika u skladištu isprovocirano time što su zarobljenici pokušali da pobjegnu, te je jedan oteo pušku vojniku i ubio ga.

Dodatno ispitivanje svedoka Žan Rene Rueza od strane Tužilaštva

Što se tiče civila iz Srebrenice, žena, dece i staraca, doneli su odluku da se sklone u bazu Holandskog bataljona UN u Potočarima. Na tu odluku uticalo je to da je nivo mržnje ljudi u i van

enklave bio toliki da su videli da ih čeka loša sudbina ako padnu u ruke srpske vojske. Iz Potočara su autobusima evakuisani u Tuzlu, tako da u Srebrenici nije ostao niko od Bošnjaka.

Odluke Sudskog veća

1. Povodom predloga Tužilaštva u okviru replike da Sudsko veće prihvati 137 utvrđenih činjenica iz pravosnažnih presuda MKTJ iz predmeta “Blagojević” i “Krstić”, Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog ne prihvati jer se ne radi o replici tj. osporavanju onih činjenica koje su bile predmet dokaznog postupka Odbrane.
2. Povodom predloga Tužilaštva da Sudsko veće kao dokaz prihvati izjave svedoka Steva Stanimirovića i svedoka Slavoljuba Gužvića koje su dali u istrazi, kao i audio snimke uzimanja tih izjava, Sudsko veće je iznelo da bi radi odlučivanja o ovom predlogu trebalo da presluša audio snimke i uporedi ih sa izjavama, te je naložilo Tužilaštvu da dostavi audio snimke i zapisnike koji sadrže izjave svedoka, nakon čega će naknadno doneti odluku.
3. Povodom predloga odbrane optuženog Aleksandra Radovanovića da Sudsko veće prihvati deset utvrđenih činjenica iz presuda MKTJ, Sudsko veće je donelo odluku da prihvati tri utvrđene činjenice. Radi se o sledećim utvrđenim činjenicama:
  - Od samog početka obe su strane u sukobu kršile sporazum o zaštićenoj zoni.
  - General Krstić je u više navrata naglasio da se bosansko-muslimanskim civilima koji se odvođe iz Potočara ne sme ništa loše desiti.
  - Nije sporno da enkava Srebrenica nikada nije bila u potpunosti demilitarizovana i da su elementi Armije BiH nastavili vršiti prepade iz enklave na susedna sela u kojima su živeli bosanski Srbi.
4. Povodom predloga Odbrane da Tužilaštvo obelodani sve dokaze koji, po mišljenu branilaca, mogu imati uticaja na donošenje presude tj. koji sadrže olakšavajuće okolnosti, Sudsko veće je iznelo da je predlogu suviše opširan tj. da ne sadrži konkretan predlog koji se odnosi na vrstu i tačnu naznaku dokaza, te je odbilo ovaj predlog.

Napomena: izveštaj urađen na osnovu video snimka.

Glavni pretres: 17.04.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Izvođenje materijalnih dokaza Tužilaštva

Tužilaštvo je u okviru replike predočilo sledeće materijalne dokaze:

- Akt MUP-a RS, Specijalne brigade policije koji je potpisao Ljubomir Borovčanin od 13.07.1995. godine o angažovanju združenih snaga policije u ofanzivnim dejstvima iz pravca *žutog mosta* prema Potočarima;
- Redovni borbeni izveštaj Komande V inženjerijskog bataljona upućen Komandi Drinskog korpusa od 14.07.1995. koji je potpisao zamenik komandata, major Mile Simanić;
- Redovni borbeni izveštaj Komande V inženjerijskog bataljona upućen Komandi Drinskog korpusa od 17.07.1995. koji je potpisao zamenik komandata, major Mile Simanić;

- Depeša tj. obaveštenje zamenika ministra unutrašnjih poslova Republike Srpske upućena MUP-u RS, RJB Bijeljina od 14.07.1995. godine o kretanju muslimanskih snaga na potezu Milići-Konjević Polje-Drinjača i nameri probijanja do Tuzle;
- Izveštaj Samostalnog bataljona Skelani upućen Komandi Drinskog korpusa od 15.05.1993. godine o formiranju jedinica specijalne namene *Crvene beretke* MUP-a Srbije u Skelanima koji takođe sadrži spisak pripadnika;
- Izveštaj Samostalnog bataljona Skelani upućen Komandi Drinskog korpusa o stanju borbene gotovosti od 17.06.1993.godine;
- Naredba o postupanju sa ratnim zarobljenicima koju je potpisao komandant potpukovnih Milomir Savčić.

Tužilaštvo je predožilo da se pod pseudonimom S4 sasluša svedok koji je bio očevidac događanja u Kravici 13.07.1995. godine. Svedok je procesuiran pred MKTJ i Tužilaštvo BiH ne bi preduzelo krivično gonjenje prema njemu. O ovom predlogu Sudsko veće će naknadno doneti odluku.

U nastavku dokaznog postupka bilo je predviđeno da se putem video-linka sasluša u svojstvu svedoka odbrene Vidoje Blagojević koji je osuđen pred MKTJ i koji se nalazi na odsluženju kazne u Norveškoj. Video-link je uspostvaljen ali je Vidoje Blagojević odbio da svedoči pred Sudom BiH. Kao razloge naveo je da su mu u postupku koji se vodio protiv njega bila uskraćena prava, prvenstveno pravo na adekvatnu odbranu i da je uložio žalbu. Očekuje da u ponovljenom postupku bude saslušan i da iznese svoju odbranu nakon čega će tek moći da se pojavi u svojstvu svedoka u drugim postupcima. Drugi razlog je taj što se optuženi Miloš Stupar u postupku protiv njega pojavio u svojstvu svedoka tužilačke strane tako da ne želi sada da svedoči u njegovu korist. Sudsko veće je najavilo da će u saradnji sa norveškim pravosuđenm pokušati da privoli Blagojevića da svedoči. Ipak, prema novreškom pravu svedok, koji je inače u obavezi da svedoči, ne može biti nateran na to. Jedina sankcija koja se u tom slučaju može primeniti je novčana kazna.

Napomena: izveštaj sačinjen na osnovu video-snimka

Glavni pretres: 07.05.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Predlog dokaza Odbrane u okviru duplike

U okviru duplike (odgovor na repliku Tužilaštva) odbrane trojice optuženih iznele su sledeće predloge:

1. Odbrana optuženog Milovana Matića predložila je saslušanje svedoka Radenka Milovanovića i Nikole Popovića i izvođenje materijalnih dokaza i to delove uputstva vojne evidencije vojnih obveznika i popis materijalnih sredstava MUP-a RS od 17.12.1997. Sudsko veće je donelo odluku da ovaj predlog ne prihvati jer ovi dokazi ne ispunjavaju uslove u formalno-pravnom smislu za dupliku;
2. Odbrana optuženog Brana Džinića predožila je saslušanje svedoka Riste Ivanovića i Uroša Bunjevca koji su u svojstvu svedoka saslušani 13.10.2005. i 18.10.2005. u SIPA (Državna agencija za istragu i zaštitu) i koji bi pred Sudom svedočili o nadimku

optuženog Džinića u vreme kritičnog događaja. Sudsko veće je prihvatilo ovaj predlog i pozvaće ove svedoke na sledeće ročište radi saslušanja;

3. Odbrana optuženog Miloša Stupara predložila je saslušanje svedoka Mirka Stupara i Luke Stupara kao i materijalne dokaze koji se sastoje od transkripta koji sadrže izjave svedoka Mila Simanića i Milomira Savčića date pred MKTJ u predmetu Popović i dr. Sudsko veće je saglasno i omogućiti će da se ispituju predloženi svedoci. Što se tiče transtipata naložilo je odbrani da individualizira tj. izdvoji konkretne delove koji su odgovor na repliku tužilaštva nakon čega će doneti odluku.

Odbrana je predložila da dodatno unakrsno ispita svedoka Ričarda Batlera (Richard Butler) jer tužilačka strana nije odbrani dostavila 376 dokaza na osnovu kojih je sastavljen izveštaj Batlera a koji je bio predmet unakransog ispitivanja. O ovom predlogu Veće će odluku doneti naknadno.

Tužilac je obavestio Sudsko veće da je odbranama dostavljen iskaz osumnjičenog Vase Todorovića od 18.04.2008. koji može sadržati okolnosti koje idu u prilog odbrani.

U nastavku dokaznog postupka bilo je predviđeno saslušanje putem video-linka svedoka Radislava Krstića koji se nalazi u Velikoj Britaniji na odsluženju kazne zatvora izrečene od strane MKTJ. Video-link je uspostavljen, ali su Sudsko veće i stranke u postupku obavestene da je Radoslav Krstić odbio da svedoči i da nisu poznati razlozi njegove odluke.

Napomena: izveštaj sačinjen na osnovu video-snimka

Glavni pretres: 21.05.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje svedoka Dušana Bunjevca

Svedok živi u selu Papraća, opština Šekovići. Po zanimanju je policajac i radi u stanici policije u Zvorniku. Od optuženih poznaje Brana Džinića, koga je upoznao 1994. godine u II odredu specijalne policije Šekovići. O dešavanjima oko Srebrenice dao je izjavu 2005. godine Državnoj agenciji za istragu i zaštitu (SIPA). Tom prilikom je na pitanje inspektora da li poznaje pripadnika II odreda sa nadimkom Čupo odgovorio da poznaje i da je to Dragoljub Bunjevac. Dragoblju je bio njegov rođak, bio je krupan i ćelav i iz šale su ga zvali Čupo. Poginuo je u toku rata. Nije mu poznato da je optuženi Džinić imao takav nadimak.

Unakrsno ispitivanje svedoka Dušana Bunjevca

Tužilac nije imao pitanja za svedoka.

Direktno ispitivanje svedoka Rista Ivanovića

Svedok radi kao policajac u policijskoj stanici u Zvorniku. Bio je pripadnik II odreda specijalne policije Šekovići od 1993. godine. Istom odredu u toku 1994. i 1995. godine pripadao je optuženi Brano Džinić. Svedok je povodom dešavanja u Srebrenici dao izjavu u oktobru 2005. Državnoj agenciji za istragu i zaštitu. Tada je na pitanje inspektora da li poznaje Čupu koji je bio pripadnik II odreda odgovorio da poznaje i da je to Dragoljub Bunjevac, momak koji je bio krupan i ćelav.

Unakrsno ispitivanje svjedoka Rista Ivanovića

Seća se imena svih pripadnika II odreda, ali se ne seća njihovih nadimaka. Nije mu poznato da je optuženi Džinić imao nadimak, svi su ga zvali po imenu Brano.

Sudsko veće je usvojilo predlog Tužilaštva i kao dokaz prihvatilo izjave Ljubomira Borovčanina koje je u svojstvu osumnjičenog dao istražiteljima MKTJ u februaru i martu 2002. godine. Prihvaćene izjave zamenile su direktno ispitivanje od strane Tužilaštva dok je odbranama jedanestorice optuženih omogućeno da unakrsno ispitaju svjedoka. Ljubomiru Borovčaninu se trenutno sudi pred MKTJ, zbog zločina počinjenih u Srebrenici.

Svedok Ljubomir Borovčanin svedočio je putem video-linka iz prostorija MKTJ u Hagu.

Unakrsno ispitivanje svjedoka Ljubomira Borovčanina

Svedok je za vreme oružanih sukoba, počevši od 1994. godine, obavljao dužnost zamenika komandanta Specijalne brigade policije VRS-a. Komanda Brigade nalazila se u Janji kod Bijeljine dok je devet odreda bilo dislocirano. Za svaku poziciju unutar Brigade bili su propisani opšti i posebni uslovi. Izuzetno se dešavalo da neko bude privremeno raspoređen na položaj za koji ne ispunjava uslove. To je bio slučaj u II odredu Šekovići. Komandant tog odreda najpre je bio optuženi Miloš Stupar koji nije imao odgovarajuću stručnu spremu, ali ga je kasnije smenio mladi Rado Čturić kada je utvrđeno da je osposobljen za tako odgovoran zadatak.

U julu 1995. godine svedok se nalazio na terenu u Trnovu kod Sarajeva i obavljao je dužnost komandanta štaba policijskih snaga za taj reon. Oko Sarajeva vodila su se borbena dejstva u koja su bile uključene sve policijske snage, između ostalog II odred Šekovići. Drugi odred se nalazio kod Sezimovca prema Srednjem. Na teren su došli 15. ili 16. juna 1995. i njih je svedok dočekao i rasporedio. Svedok se 24. juna vratio u Trnovo dok su pripadnici odreda ostali u Sezimovcu. Dana 10.07.1999. Naredbom 64/95 policijske snage su dobile posebne zadatke oko slamanja neprijateljskog otpora oko Srebrenice. Svedok je Naredbu primio u Trnovu i sledećeg dana se uputio u Bratunac gde je trebalo da se izvrši okupljanje policijskih jedinica. Četa iz Kampa za obuku na Jahorini stigla je 11.07. oko 15:00 časova, I četa posebnih jedinica policije iz Zvorinika oko 19:00 časova, II odred Šekovići, koji je do tada bio na terenu oko Sarajeva, stigao je u ranim jutarnjim satima, oko dva, tri ujutru 12.07, nakon što je VRS ušla u Srebranicu. Neke jedinice nikada nisu došle. Drugim odredom komandovao je Rado Čturić dok optuženi Miloš Stupar nije bio prisutan. Odred je bio pod svedokovom komandom i on je naredbe izdavao Čturiću još od maja 1995. kada su bili na terenu na Majeveci. Prilikom davanja izjave istražiteljima MKTJ svedok je više puta pomenuo da je komandant II odreda bio optuženi Stupar. Sada je naglasio da to nije istina i da je tom prilikom pogrešio. U ovom postupku pristao je da svedoči da bi ispravio grešku i štetu koju je naneo optuženom Stuparu. Naime, optuženi Stupar bio je razrešen zbog određenih problema i loših odnosa sa Komandom. On se samoinicijativno povukao i prepustio Odred Čturiću jer je bio ljut i ponižen. Bio je u nemilosti komandanta Brigade Gorana Sarića. Svedok je u tom periodu više puta pokušao da ga zaštiti.

Drugi odred je 12. jula dobio zadatak obezbeđenja ispred *žutog mosta* u Bratuncu. Njihov zadatak nije se odnosio na napad civila u zaštićenoj zoni Srebrenica niti u Potočarima. Sledećeg dana, 13. jula, svedoku se priduržio novinar Zoran Petrović Piroćanac koji je zabeležio dešavanja. Svedok nije sumnjao da će tada doći do bilo kakvih zločina tako da je dopustio novinaru da ga prati. Naglasio je da poznati snimci iz Potočara od 12. jula nisu snimci Piroćanca jer je on došao tek

sledećeg dana. Tog dana čuo je da je komandant Čturić ranjen i uputio se u Dom zdravlja u Bratuncu da proveri šta se desilo. Na putu od Sandića prema Bratuncu, u blizini Kravice, video je optuženog Milenka Trifunovića koji je tada bio komandir voda Skelani u odviru II odreda. U domu zdravlja pronašao je Čturića i ovaj mu je ispričao da je došlo do incidenta u skladištu u Kravici i da je jedan od zarobljenika oteo pušku policijacu i pucao u njega. Čturić je pokušao da oduzme pušku zarobljeniku i kako je cev bila vrela opekao je ruke. Svedok je dozvolio pripadnicima voda Skelani da telo poginulog policajca istrage u Skelane i organizuju sahranu. U domu zdravlja video je i optuženog Stupara, ali on nije preuzo komandu nad Odredom. Nakon dva dana, 15. jula, svedok se uputio u Štab Zvoričke brigade na sastanak. Naime, pretila je opasnost po grad Zvorink jer se deo 28. divizije Armije BiH probio i uputio ka Drinjači, tako da je trebalo napraviti plan odbrane grada. Svedok je pozvao optuženog Stupara da dođe na sastanak, ali Stupar nije uzimao učešće u sastanku.

Dodatno direktno ispitivanje od strane Tužilaštva

Nakon ispitivanja od strane istražitelja MKTJ nije diobio transkript niti tonski zapis davanja izjave tako da tri godine nije uočio grešku koja se odnosi na optuženog Stupara. Njegovo ime kao komandanta II odreda ponovio je 12 puta po inerciji, ali je siguran da je umesto toga trebalo reći da je komandat bio Rade Čturić.

Ispitivanje od strane Sudskog veća

Optuženi Stupar je od 15. do 18. jula 1995. komandovao delom II odreda koji je ostao na terenu jer je Rado Čturić ranjen.

Odluke Sudskog veća

Sudsko veće odlučilo je da odbije predlog odbrane za dodatnim unakrsnim ispitivanjem svedoka Ričarda Batlera (Richard Butler).

Sudsko veće donelo je **odluku o razdvajanju postupka**. Naime, Veće je 18.04.2007. donelo odluku o prihvatanju izjava optuženih Petra Mitrovića i Miladaina Stevanovića datih u istrazi, koje sadrže optužujuće navode u odnosu na ostale saoptužene u ovom predmetu. Član 6. Evropske konvencije i princip pravičnog suđenja nalaže da saoptuženi na koje se ti navodi odnose imaju pravo na osporavanje tih izjava. To njihovo pravo kosi se sa pravom na ćutanje kojim se brane optuženi Mitrović i Stevanović. Saoptuženima se daje mogućnost da unakrsno ispitaju optuženog Mitrovića i Stevanovića, što se može ostvariti samo razdvajanjem postupka u skladu sa članom 26. ZKP BiH koji propisuje osobito važne razloge za razdvajanje postupka. Vodiće se **tri paralelna postupka i to: protiv Miloša Stupara i ostalih osam optuženih, protiv Petra Mitrovića i protiv Miladaina Stevanovića**. Optuženi Mitrović i optuženih Stevanović pojaviće se u svojstvu svedoka u postupku protiv Miloša Stupara i drugih. Ipak, Sudsko veće je naglasilo da njihove izjave neće biti upotrebljene protiv njih u njihovom vlastitom predmetu.

Komentar:

Veće je prilikom obrazlaganja svoje odluke dodalo da su optuženi Mitrović i Stevanović obavezni da svedoče, ali da će im biti dat dodatni stepen zaštite i dodatna garancija da sve ono što kažu kao svedoci u druga dva predmeta, neće biti korišćeno kao dokaz u postupku koji se vodi protiv njih. Rešenje ove teške procesne situacije je dobro, ali malo je verovatno da je ovakav idealistički stav Veća ostvariv. Naime, kako se sva tri postupka vode pred istim većem postavlja se pitanje koliko su sudije imune tj. da li je moguće da prilikom donošenja odluke o kirivičnoj odgovornosti ovih optuženih neće imati uticaja ono što bi oni izneli u odvojenom postupku.

Glavni pretres: 28.05.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Za današnje ročište bilo je predviđeno unakrsno ispitivanje optuženih Petra Mitrovića i Miladina Stevanovića od strane odbrana ostalih optuženih. Ipak, odbrane ostalih devet optuženih iz izdvojenog postupka Supar Miloš i dr. odrekle su se mogućnosti unakrsnog ispitivanja iz razloga što bi se time, po njihovom mišljenju, povredil njihovo pravo da se brane ćutanjem. Odbrane smatraju da se radi o nezakonitoj pocesnoj poziciji. Istakli su da bi se pristupilo unakrsnom ispitivanju tek ako bi Tužilaštvo direktno saslušalo optužene na glavnom pretresu. Odbrana je dalje navela da su izjave optuženih Mitrovića i Stevanovića uzete suprotno zakonu i da su nezakonito uvrštene kao dokaz u spis predmeta.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće je donelo doluku da se u nastavku suđenje zatvori za javnost jer se raspravljalo o merama zaštite za svedoka S4, koga je Tužilaštvo predložilo kao dodatnog svedoka optužbe. Svedok S4 je osoba koja je dobro upoznata sa dešavanjima u zemljoradničkoj zadruzi *Kravica* i koja je neposredni očevidac ubistva zatvorenih Bošnjaka. Sudsko veće je odlučilo da na sledećem zajedničkom ročištu Tužilaštvo direktno ispita svedoka S4, pri čemu će javnost biti isključena. Unakrsno ispitivanje biće obavljeno na odvojenim ročištima, u tri odvojena postupka.

Glavni pretres: 29.05.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje zaštićenog svedoka S4

Za vreme ispitivanja zaštićenog svedoka javnost je bila isključena.

Glavni pretres: 05.06.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Unakrsno ispitivanje zaštićenog svedoka S4

Za vreme ispitivanja zaštićenog svedoka javnost je bila isključena.

Glavni pretres: 19.06.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Direktno ispitivanje optuženog Aleksandara Radovanovića

Optuženi je u julu 1995. pripadao vodu Skelani u okviru II odreda specijalne policije Šekovići. Dana 12. jula komandant Odreda Rado Čturić zvani Oficir uputio je njegov vod u Srebrenicu u pravcu *žutog mosta*. Pripadnici voda obavešteni su da po okolnim šumama ima muslimanske vojske koja se nije predala i da je zbog toga potrebno ići u pretres terena. Oficir je vojnicima skrenuo pažnju na koji način da postupaju sa zarobljenicima. Nakon pretresa terena njegov vod je određen da krene u obezbeđenje Zvornika, ali su se zaustavili u Sandićima i kasnije u Kravici. Pripadnici voda optuženi Velibor Maksimović i Dragiša Živanović nisu bili na terenu oko Sandića i Kravice u julu 1995.

Unakrsno ispitivanje optuženog Aleksandara Radovanovića

Za vreme ispitivanja optuženog javnost je bila isključena

Glavni pretres: 19.06.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Izdvojeni postupak Tužilac protiv Miladina Stevanovića

Direktno ispitivanje svedoka Krsta Stojkića

Svedok je pre odlaska u penziju radio kao kriminalistički inspektor za suzbijanje opšteg kriminaliteta. U septembru 2005. godine zajedno sa sadašnjim braniocem optuženog Miladina Stevanovića, advokatom Stojanom Vasićem obavio je razgovor i uzeo je pisanu izjavu nakon razgovora sa svedocima, vezano sa dešavanja u Srebrenici. Jedan od svedoka bio je Nenad Vasić [pripadnik voda Skelani sa kojim je optuženi Stevanović 13. jula u popodnevnim časovima navodno otišao iz Kravice u Bratunac i dan proveo na slavi Petrovdan u kući Stevanovićeve tetke, da bi se u Kravicu vratili tek nakon izbijanja incidenta i ubistva zarobljenih muškaraca] sa kojim su razgovarali u Bajinoj Bašti. Svedok je bio uplašen da će biti optužen za dešavanja u Kravici i nije imao poverenja u inspektore. Ipak, dobrovoljno je dao izjavu i potpisao je. Krajem 2007. godine svedok [Krstu Stojkić] je pokušao da stupi u kontakt sa svedokom Nenadom Vasićem kako bi se dogovorili oko njegovog svedočenja pred Sudom BiH. Svedok Vasić je odbio da svedoči.

Unakrsno ispitivanje svedoka Krsta Stojkića

Prilikom razgovora svedok je bio istražitelj-zapisničar dok je advokat Vasić tada bio ispitivač. Prilikom uzimanja te izjave nisu znali da ta izjava može poslužiti u korist odbrane nekog od optuženih. Pre razgovora upozorili su ga da izjava može biti korišćena na sudu.

Predlog Odbrane

Odbrana je predložila da se iskaz svedoka Vasić Nenada uvrsti u dokaz na osnovu člana 273. stav 2. ZKP BiH koji se odnosi na izuzetke od neposrednog izvođenja dokaza.

Odluka Sudskog veća

Sudsko veće odbilo je predlog odbrane iz razloga što nisu ispunjene procesne pretpostavke iz člana 273. stav 2. ZKP BiH.

Glavni pretres: 03.07.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Tužilaštvo BiH izmenilo je prvu optužnicu koja je potvrđena 19.12.2005. Sudsko veće je istaklo da se radi o nekoliko rečenica koje su doradene u skladu sa onim što je utvrđeno u toku dokaznog postupka. Jedina značajnija izmena odnosi se na optuženog Milovana Matića, gde se u izmenjenoj optužnici navodi da je, pored ostalih radnji, oduzimao satove i novac od zarobljenih Bošnjaka. Kako je izmenjena optužnica Odbrani dostavljena na ovom ročištu, Sudsko veće je braniocima optuženih ostavio rok do sledećeg ročišta da se izjasne o izmenama.

Glavni pretres: 09.07.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Stav i predlozi Odbrane

Odbrane devetorice optuženih iznele su svoj stav pod ovom imenom optužnice. Nejasno je da li Tužilaštvo proširilo pravnu kvalifikaciju krivičnog dela i na druge inkriminacije tj. na član 172. tačka d) ZKP BiH koji se odnosi na zločin protiv čovečnosti. Takođe, nejasno je da li se u slučaju takvog proširenja radi o sticaju krivičnih dela. Uz izmenjenu optužnicu nisu dostavljeni dokazi kojima se potvrđuju navodi iz nove optužbe što je u koliziji sa pravom na odbranu.

Odbrana optuženog Milovana Matića, na koga se najviše odnosi izmena optužnice, predložila je izvođenje novih dokaza, imajući u vidu izmenjenu optužnicu. Radi se o sledećim dokazima: dodatno ispitivanje svedoka Luke Markovića [svedok je jedini svedočio da je u skladištu video optuženog Milovana Matića i da mu je ovaj tom prilikom nudio jedan od satova koje je oduzeo od zarobljenika, videti izveštaj od 07.06.2006.], prihvatanje njegovih ranijih izjava iz istrage, veštačenje od strane veštaka neuropsihijatarata koji bi procenili ličnost svedoka Markovića, fotografiju koja datira iz perioda 1995. – 1996. godine, kao i suočenje svedoka Luke Markovića i svedoka Jovana Nikolića, Dragana Nikolića i Zorana Erića.

Odluke Sudskog veća

Sudsko veće je donelo odluku da prihvati izmenjenu optužnicu. Analizirajući izmene Veće je donelo zaključak da se ne radi o proširenju optužbe na član 172. tačka d) ZKP BiH već se izmena optužbe kreće u okviru istog krivičnog dela koji je bilo predmet prve optužnice. Takođe, ne radi se o sticaju krivičnih dela. Veće nije vezano za pravnu kvalifikaciju krivičnog dela koju je Tužilaštvo navelo u optužnici, već je vezano za činjenički supstrat i izvedene dokaze, na osnovu čega će doneti presudu o tome da li je neko lice izvršilo krivično delo i o kom krivičnom delu se radi.

Povodom predloga odbrane optuženog Matića donelo je odluku da kao dokaz prihvati zapisnik o ispitivanju svedoka Luke Marković od 20.06.2005. u CJB Bijeljina. Veće je odbilo veštačenje ličnosti Luke Markovića jer prilikom svedočenja ovog svedoka pred ovim sudom Veće nije primetilo ništa značajno što bi bilo predmet analize veštaka neuropsihijatarata i psihologa. Sud će

sam ceniti njegov iskaz sa glavnog pretresa od 7.06.2006. i uporediti ga se ostalim izvedenim dokazima i proceniti da li da mu pokloni veru. Veće je dobilo predlog da se obavi suočenje jer smatra da se time ne bi saznalo ništa novo i značajno, već će Veće iskaze pomenutih svedoka uporediti i oceniti ih. Sudsko veće je obilo predlog da se u dokaze uvrsti fotografija muškarca jer se ne zna ko je lice na fotografiji niti iz kog perioda potiče.

Glavni pretres: 09.07.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Izdvojeni postupak Tužilac protiv Miladina Stevanovića

Stav i predlozi Odbrane

Odbrana optuženog Stevanovića povodom izmenjene optužnice istakla je da Tužilaštvo ovakovom izmenom želi da obezbedi rezervu u smislu pravne kvalifikacije dela time što se u slučaju nedokazivanja krivičnog dela genocid može raditi o krivičnom delu zločin protiv čovečnosti.

Odbrana je predložila da se kao dokaz uvrsti iskaz optuženog Aleksandra Radovanovića iz izdvojenog postupka i da se obavi unakrsno ispitivanje optuženog Radovanovića. Odbrana je iznela predlog za spajanje postupka jer više ne postoje razlozi zbog kojih je postupak razdvojen.

Odluke Sudskog veća

Sudsko veće je analizom izmenjene optužnice zaključilo da je ona povoljnija za optuženog Stevanovića jer tužilac umesto formulacije da su optuženi izvršili ubistvo svih osoba koje su se nalazile u prostoru zeljoradničke zadruge navodi reč «*većinu osoba*» dok u ostalom delu činjeničnog supstrata izmenjene optužnice nema činjenice koje su značajne za poziciju optuženog Stevanovića. Veće je stava da se ne radi o povredi objektivnog identiteta optužnice tj. proširenju optužbe. U pogledu pravne kvalifikacije krivičnog dela, Sud je vezan činjeničnim supstratom i izvedenim dokazima, tako da će na osnovu toga doneti odluku o krivičnoj odgovornosti optuženog i krivičnom delu.

Povodom predloga odbrane Sudsko veće je donelo odluku da ne prihvata iskaz optuženog Radovanovića s obzirom na načelo neposrednosti izvođenja dokaza i imajući u vidu da je dokazni postupak završen. Povodom predloga o spajanju postupka, Veće je da istaklo da važni razlozi zbog kojih je postupak razdvojen i dalje egzistiraju, tako da odbija ovaj predlog.

Glavni pretres: 09.07.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Izdvojeni postupak Tužilac protiv Petra Mitrovića

Stav Odbrane

Odbrana optuženog Mitrovića iznala je svoj stav u pogledu izmene optužnice. Odbrana smatra da je tužilac proširio a ne samo izmenio optužnicu navodeći osim ubijanja kao radnju izvršenja nanošenje teških telesnih i duševnih povreda, prilisno iseljavanje i odvajanje stanovništva. Nove radnje izvršenja ukazuju i na novo krivično delo, zločin protiv čovečnosti, što navodi na zaključak da se radi o sticaju krivičnih dela. Tužilac nije naveo dokaze koji potkrepljuju novu optužnicu čime je onemogućio odbrani da se adekvatno pripremi i predloži nove dokaze. Sve to otežava procesni položaj optuženog.

Stav Sudskog veća

Sudsko veće je analizirajući činjenični supstrat proširenja došlo do zaključka da se ne radio o proširenju već o izmeni optužnice. Optužnica se ne proširuje u odnosu na optuženog Mitrovića, već je njegov procesni položaj u izvesnoj meri olakšan jer umesto formulacije da su *«više od jedne hiljade zarobljenih Bošnjaka muškaraca... usmrtili»* navodi da je ubijena *«većina»* zarobljenika. Sud je vezan za objektivnu inkriminaciju dela i činjenični supstrat i na osnovu izvedenih dokaza doneće pravni zaključak i odluku o krivičnoj odgovornosti optuženog i o kom krivičnom delu se radi. Veće je mišljenja da se radi o krivičnom delu genocid iz člana 171. tačka a) i b) i da se ne radi o sticaju krivičnih dela.

Glavni pretres: 10.07.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Završne reči stranaka

Završena reč tužioca

Tužilac Ibro Bulić je naglasio da su tokom održavanja glavnog pretresa izvedeni mnogi materijalni dokazi, saslušano na desetine svedoka Tužilaštva i Odbrane i brojni veštaci i da na osnovu toga Sudsko veće može utvrditi krivičnu odgovornost optuženih. Optužba je dokazala koju su ulogu optuženi odigrali u udruženom zločinačkom poduhvatu, čiji je cilj bio istrebljenje Bošnjaka iz Srebrenice, kao i da je 13. jula 1995. godine počinjen genocid nad Srebreničanima u Kravicama u kome su optuženi učestvovali. Takođe, dokazana je komandna odgovornost optuženog Miloša Stupara, komandanta II Odreda Šekovići, i optuženog Milenka Trifunovića, komandira III voda u ovom Odredu. Ostali optuženi koji su bili njima podređeni prednjačili su u likvidaciji zarobljenika u Kravici. Odbrana je pokušala da dokaže da optuženi nisu učestvovali u ovom zločinu, ali izjave svedoka odbrane su neuverljive. Optuženima su komšije, rođaci i prijatelji pružili alibi, dajući zbunjujuće izjave o tome gde su bili i šta su radili. Šablonski su ponavljali samo činjenicu da su optuženi u vreme ubistva bili u Skelanima pripremajući sahranju Krsti Dragičeviću.

Tužilaštvo je zatražilo da Sudsko veće donese osuđujuće presude i otpuženima izrekne maksimalne kazne zatvora u trajanju od 45 godina. Tužilac smatra da ne postoji ni jedna okolnost koja bi dovela do izricanja blaže kazne, ali da postoji niz otežavajućih, kao što su odsustvo kajanja optuženih, veliki broj žrtava, surovost izvršenja i upornost i odlučnost da nikoga ne ostave živog.

Glavni pretres: 14.07.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Završna reč odbrane optuženog Miloša Stupara

Branilac optuženog, advokat Ozrenka Jakšić je rekla da Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Stupar u vreme naznačeno u optužnici bio *de iure* ili *de facto* komandant II odreda Šekovići. Tužilaštvo je na ovu okolnost izvelo niz materijalnih dokaza čijom ocenom se ne dolazi do pouzdanog zaključka. Svedoci odbrane i Tužilaštva su potvrdili da optuženi Stupar u inkriminisano vreme nije bio komandant Odreda već da je tu funkciju vršio Rade Čuturić zvani Oficir. Sa druge strane, iz prakse MKTJ se vidi da je nelogično za isto delo držati odgovorne i nadređenog po komandnoj odgovornosti i podređene kao direktne izvršioce, što je ovde slučaj. Za postojanje genocida potreban je isključivo direktni umišljaj što Miloš Stupar nije posedovao. U slučaju genocida namera se ne može pretpostaviti iz posledice dela. Odbrana predlaže osobađajuću presudu i da se optuženi Stupar pusti na slobodu.

Optuženi Miloš Stupar obratio se Sudu i rekao: “Osjećam ljudsku potrebu da izrazim svoje duboko žaljenje zbog svih žrtava iz proteklog nesretnog rata, bez obzira na vjeru i naciju. Zbog istine, pravde i povjerenja želim da ponovim da svojim postupcima na bilo koji način nisam prouzrokovao niti najmanju patnju bilo kome u proteklom ratu”.

Završna reč odbrane optuženog Milenka Trifunovića

Branilac optuženog Trifunovića, advokat Rade Golić je naglasio da odbrana u celosti osporava postojanje krivičnog dela iz optužnice. Ako je i postojao plan uništenja Bošnjaka iz Srebrenice optuženi za taj plan nisu znali. Oni su legitimno izvršavali zadatak kontrolisanja putne komunikacije Bratunac – Konjević Polje. U vreme ubijanja zatvorenika optuženi Trifunović je bio na putu prema Skelanima radi prevoza tela ubijenog policajca Krste Dragičevića, što je potvrdio jedan zaštićeni svedok. Tužilaštvo je zasnovalo optužnicu na neprihvatljivim dokazima, iskazima svedoka koji su i sami izloženi krivičnom gonjenju za isto krivično delo i kojima se ne može verovati. Jedan zaštićeni svedok za optuženog Trifunovića je rekao da je bio omiljen i poštovan od Srba i muslimana i da je pre i posle rata važio za ličnost koja se druži i pomaže svakom bez obzira na nacionalnu pripadnost. Optuženi se, takođe, tereti po komandnoj odgovornosti, što je neodrživo jer je njegov neposredni pretpostavljeni, komandant Rado Čuturić, bio prisutan u Kravici, tako da je nadređenost optuženog Trifunovića kao komandira u prisustvu komandanta bila funkcionalno poništena. Odbrana smatra da Tužilaštvo nije dokazalo ni jednu tačku optužnice i predložilo je donošenje osobađajuće presude i ukidanje pritvora.

Optuženi Milenko Trifunović prihvatio je završnu reč svog branioca i dodao: “Ovom prilikom izrazio bi žaljenje svim žrtvama koje su nevino stradale, isto kao što smo i mi pred ovim Sudom nevino optuženi dok se pravi počinioći šetaju na slobodi. Mogu da izrazim duboko saučešte porodicama žrtava, ali ne mogu da izrazim kajanje za ono što nisam uradio. Znam da nisam nikoga ubio na prostoru Srebrenice”.

Glavni pretres: 15.07.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Završna reč odbrane optuženog Brane Džinića

Branilac optuženog Džinića, advokat Boriša Ilić, predložio je da Sudsko veće donese odlobođajuću presudu u pogledu njegovog branjenika. U toku postupka Tužilaštvo je dokazivalo da optuženi Džinić ima nadimak Čupo jer je, navodno, lice sa takvim nadimkom ubacivalo bombe među zarobljenike. Odbrana je dokazala da optuženi Džinić nema i nikada nije imao takav nadimak. Osim sporne činjenice nadimka, sporno je samo prisustvo optuženog Džinića kritičnom događaju. Optužni je dao izjavu u istrazi da nije učestvovao u ubijanju pritvorenih Bošnjaka jer u skladište uopšte nije odlazio. To su potvrdili svedoci Zoro Lukić i Zoran Tomić, koji su naveli da su zajedno proveli 13.07.1995. i da su bili na potezu Sandići – Lolići, a da ni u jednom trenutku Brano Džinić nije išao u Kravicu. Optuženi Aleksandar Radovanović, koji je jedini svedočio na glavnom pretresu, istakao je da Brano Džinić kritičnog dana nije bio pred hangarom zemljoradničke zadruge. O karakteru optuženog Džinića svedočili su svedoci tužilaštva i odbrane i svi su ponovili da je, kao sportista, bio omiljen u svojoj sredini. Odrastao je u meštovitog sredini i u sebi nije nosio klicu nacionalizma.

Na kraju se Sudskom veću obratio optuženi Džinić, koji je, između ostalog, rekao: «Nikada nisam učestvovao u ubistvima, nikada nisam bio u zemljoradničkoj zadruzi i nikada tamo nisam bacao bombe. Žao mi je žrtava, kao čoveku, to što se desilo je strašno. Žrtve neće biti zadovoljne mojim osuđivanjem jer ja nisam osoba koja je to učinila. Onaj ko je učinio taj zločin nije normalna osoba. Ja sam normalan, mirno spavam i savest mi je čista... Odgovorno tvrdim da su mene zamenili sa nekim.»

Glavni pretres: 16.07.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Završna reč odbrane optuženog Aleksandra Radovanovića

Advokat Dragan Gotovac na početku svoje završene reči je naglasio da odbrana optuženog Radovanovića nikada nije negirala zločin koji se dogodio i izjavio saučešće porodicama žrtava. Optuženi u periodu od 10. do 19. jula 1995. nije primio nikakvo naređenje u vezi bilo kakvog zločinačkog postupanja prema zarobljenim bošnjačkim vojnicima. Ako su takvi planovi i postojali optuženi Radovanović, kao običan policajac, za njih nije mogao znati. Njemu se danas sudi za genocid a da pred MKTJ ni jedan od starešina iz vrha tadašnje VRS nije osuđen za ovo delo kao saizvršilac, čak je i general Radovan Krstić osuđen kao pomagač. Tužilac je zbog odsustva dokaza na samom kraju postupka iskoristio sporazum o priznanju krivice i saslušao zaštićenog svedoka S4. On lažno optužuje optuženog Radovanovića da je mu drsko rekao da treba da puca u hangar iz osвете, iz razloga što je optuženi Radovanović smatrao da se policija mora očistiti od neobrazovanih i nestručnih lica kao što je bio ovaj svedok. Ono što odbrana ne spori je da se tada desio jedan spontani, iznenadni događaj, ubistvo policajca Krste Dragičevića koji je rezultirao pucnjavom. Policajci, među kojima optuženi Radovanović, imali su pravo da se brane u nužnoj odbrani od mase zarobljenika koja je krenula na njih. Optuženi Radovanović nije učestvovao u genocidu i zbog toga mu se treba izreći oslobađajuća presuda. Pri donošenju takve odluke Sud bi trebalo da uzme u obzir i njegovu ličnost kao humane osobe na šta ukazuje njegovo spašavanje muslimanske devoјčice 1992. godine. Branilac je na kraju predložio ukidanje pritvora. Optuženi Aleksandar Radovanović nije imao šta dodati, u potpunosti je prihvatio završnu reč svog branioca.

Završna reč odbrane optuženog Slobodna Jakovljevića

Branilac optuženog, advokat Boško Čegar je rekao da optuženi Jakovljević nije izvršio delo koje mu se stavlja na teret, nije dokazana ni jedna tačka optužnice, ostim da je bio pripadnik jedinice policije koja je učestvovala u obezbeđenju putne komunikacije. Ko je pogubio zarobljenike u hangaru zemljoradničke zadruge, izuzev dvadesetak koji su ubijeni nakon ubistva policajca Krste Dragičevića, nije utvrđeno. Kada se radi o ubistvu pomenutih dvadesetak zarobljenika, može se govoriti samo o prekomernoj upotrebi sile na zarobljenike koji su nasrnuli na stražare koji su se legitimno branili. Optuženi Jakovljević nije kršio pravila međunarodnog prava. On je časno vršio dužnost policajca. On je u Kravici bio smešten iza objekta gde su čuvani zarobljenici. Kako je došlo da toga da, posle incidenta sa pokojim Dragičevićem, počne pucnjava i ko je sve pucao to njemu nije poznato jer se sa optuženima Petrom Mitrovićem i Branislavom Medanom nalazio iza zgrade. Niko od svedoka nije potvrdio da je neko sa stražnje strane zgrade pucao. Zbog svega izloženog branilac je predložio donošenje oslobađajuće presude i ukidanje pritvora. Optuženi Slobodan Jakovljević je u potpunosti prihvatio završnu reč svog branioca.

Završna reč odbrane optuženog Velibora Maksimovića

Branilac optuženog, advokat Danilo Mrkaljević je rekao da odbrana od početka postupka nije osporavala da je optuženi Maksimović bio pripadnik Specijalne policije, II odreda Šekovići, ali je tvrdila da u kritično vreme, sticajem različitih okolnosti, optuženi nije bio u zemljoradničkoj zadruzi *Kravica*. Naime, optuženi Maksimović je krajem juna 1995. sa jedinicom bio na terenu u Srednjem, ali prilikom jednodnevnog odlaska jedinice sa terena krajem juna, početkom jula on je otišao u posetu prijatelju i po povratku saznao da je jedinica otišla u Skelane. On se takođe uputio u Skelane, ali zbog udaljenosti i neorganizovanog prevoza dok je on stigao u Skelane jedinica je već otišla na Srednje, tako da je on ostao u Skelanima, gde je bio u vreme kritičnog događaja. Niko do svedoka optužbe nije izjavio da je na terenu video optuženog Maksimovića. Svedoci odbrane su pojasnili da su optuženog u vreme dešavanja oko Srebrenice vidali u Skelanima. Isto je na glavnom pretresu potvrdio optuženi Aleksandar Radovanović. Svedok Milimir Trifunović je izjavio da je tih dana igrao karte u kafani u Skelanima sa Veliborom Maksimovićem. Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo njegovu krivicu, zbog čega je odbrana predložila donošenje oslobađajuće presude i ukidanje pritvora.

Završna reč odbrane optuženog Dragiša Živanovića

Branilac optuženog, advokat Stanko Petrović je naglasio da u toku dokaznog postupka Tužilaštvo nije predočilo ni jedan dokaz o učešću optuženog Živanovića u izvršenju krivičnog dela koje mu se stavlja na teret. Optuženi Živanović jeste bio pripadnik voda Skelani, ali u kritično vreme nije bio na terenu u Sandićima i Kravici već je tada bio u Skelanima, gde je pripremao ispraćaj brata u vojsku. Mnogi svedoci su govorili da je ispraćaj u vojsku bliskog srodnika bio opravdan razlog zbog koga su starešine dozvoljavale odsustvo iz jedinice. Branilac je predložio donošenje oslobađajuće presude i ukidanje pritvora.

Optuženi Dragiša Živanović obratio se Sudu: «Meni je mnogo žao svih nevinih žrtava koje su stradale u prethodnom ratu, ali ja tada nisam bio na terenu. Ja sam bio udaljen od Kravice preko 60 km, u Skelanima, što su potvrdili mnogi svedoci Tužilaštva i odbrane. Ja sam za Krstinu pogibiju saznao tek 14. jula ujutru kada sam ispraćao brata u vojsku. Meni još uvijek nije jasno odkud ja da budem optužen za dešavanja u Kravici, Sandićima i Potočarima, gde uopšte nisam bio».

Glavni pretres: 17.07.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Završna reč odbrane optuženog Branislava Medana

Branilac optuženog, advokat Borislav Jamina istakao je da optuženi Medan bio je u pratnji kolone zarobljenika sprovedenih u skladište, ali kada su stigli u skladište on nije pucao. On se nalazio sa zadnje strane skladišta. Jedan zaštićeni svedok je rekao da su optuženi Branislav Medan, Slobodan Jakovljević i Petar Mitrović bili iza skladišta kao obezbeđenje stražnje strane zgrade, gde su bili manji prozori, kako zarobljenci ne bi bežali iskačući kroz iste. Dok se pucalo u zarobljenike optuženi Medan se držao pasivno, ali njegovo pasivno držanje nije uticalo na počinjenje ubijanja tj. nije bilo podržavajuće niti ohrabrujuće za učinioce ubijanja. On nije bio svesni učesnik udruženog zločinačkog poduhvata. On je bio običan policajac koji nije imao saznanja o planovima visokih vojnih komandi. Njegova životna nesreća je što je u ratnom vihoru dospao iz rodnog Mostara u Skelane i na mesto zločina. Svedoci Dražen Buhač, Hrvat i Kusturica Mirsad, Bošnjak, sa kojima je optuženi bio blizak prijatelj pre i nakon rata svedočili su o njegovom dobrom ponašanju i odnosu prema ljudima druge nacije i vere. Optuženi Branislav Medan je izjavio da ostaje u svemu kod završne reči branioca i da traži oslobađajuću presudu. Izrazio je duboko saučešće porodicama stradalih u Kravici.

Završna reč odbrane optuženog Milovana Matića

Branilac optuženog Matića, advokat Miloš Perić, naglasio je da navodi optužnice da je optuženi Milovan Matić, kao pripadnik VRS-a, 13. jula 1995. u skladištu u Kravici od zarobljenika oduzimao ručne satove, novac i zlato, kao i da je punio okvire za ubijanje zarobljenika nisu dokazani. Iz zvanične dokumentacije ne proizlazi da je optuženi Matić u ratnom periodu bio evidentiran kao pripadnik VRS-a. To potvrđuju svedoci Sredoje Nikolić, Perica Vasović i dr. koji su rekli da je Matić pre i u toku rata bio u civilu i da je iz SRJ dovezio humanitarnu pomoć za stanovništvo Kravice. Takođe, niko od pripadnika II Odreda Šekovići nije iskazao da poznaje Matića i da je on bio priključen policiji na terenu u Kravici. Ni jedan svedok nije identifikovao Matića, uključujući preživjele zarobljenike zaštićene svedoke S2 i S4, iako od tada nije promenio svoj karakterističan izgled, jaka brada, gusta crna kosa i gojaznost. S obzirom da se tvrdnje tužioca dovode u ozbiljnu sumnju, po principu *in dubio pro reo*, opravdano je Milovana Matića osloboditi od optužbe.

Objavljivanje presude: 29.07.2008.

Izveštaj: Mirjana Lazić, FHP, Regionalni tim za praćenje suđenja za ratne zločine

Sudsko veće javno je objavilo presudu kojom je Milošu Suparu izrečena kazna zatvora u trajanju od 40 godina, Milenku Trifunoviću 42 godine, Aleksandru Radovanoviću 42 godine, Brani Džiniću 42 godine, Slobodanu Jakovljeviću 40 godina, Branislavu Medan 40 godina i Petru Mitrović 38 godina dok su Veliboru Maksimoviću, Dragiši Živanoviću, Milovanu Matiću i Miladinu Stevanoviću izrečene oslobađajuće presude.

Najznačajni dokaz bila je izjava zaštićenog svedoka optužbe S4 i izjava optuženog Petra Mitrovića data u istrazi. Zaštićeni svedok bio je očevidac događaja i detaljno je opisao ulogu svakog od osuđenih. Osuđena sedmorica pucala su u zarobljenike nakon čega su Mitrović Petar, Slobodan Jakovljević i Branislav Medan raspoređeni sa zadnje strane skladišta kako bi onemogućili eventualni beg zarobljenika dok je Brano Džinić iz dva sanduka u masu ubijenih i ranjenih koji su molili za pomoć baca bombu. Veće nije prihvatilo navode odbrane da se radilo o nužnoj odbrani. Naime, odbrana optuženih pokušala je da objasni ubijanje zarobljenika time što je ubijanju prethodilo ubistvo jednog od pripadnika policije od strane zarobljenika tako da su se policajci uplašili mase zarobljenika i reagovali pucanjem u njih. Utvrđeno je da je pucnjava trajala sat i po i da se odvijala u jednom, pa u drugom delu skladišta a bila je praćena i bacanjem bombi. Teško da se pod ovakvim okolnostima može govoriti o nužnoj odbrani imajući u vidu ovo nasilno i sistematično ubistvo.

Veće je u kratkom obrazloženju navelo da je tvrdena genocidna namera kod optuženih. Optuženi su znali da će učestvovati u oslobođenju tj. zauzimanju Srebrenice što je značilo da će učestvovati u proterivanju bošnjačkih žena i dece i ubijanju muškaraca, ali da nisu znali svoje konkretne radnje u tom cilju. Komandir Trifunović im je preneo naredbu da se zarobljenici odvedu do skladišta u *Kravici* i kada je nekima od njih rečeno da odu pozadi skladišta znali su da se sprema ubijanje što je predstavljalo trajno istrebljenje Bošnjaka iz Srebrenice, koji su prema međunarodnom pravu i tada važećem domaćem pravu bili zaštićena grupa.

Miloša Stupara, kao komandanta II Odreda, optužnica je teretila i po komandnoj odgovornosti. Odbrana je pokušala da dokaže da u inkriminisano vreme optuženi Stupar nije bio komandant i da ga je pre događaja u julu 1995. zamenio mladi oficir Rado Čuturić, ali je Veće na osnovu izjava svedoka, bivših višerandigranih oficira, i materijalnih dokaza utvrdilo da je Čuturić bio samo zamenik komandanta na terenu što ne menja status optuženog Stupara. Veće nije van razumne sumnje utvrdilo da je optuženi Stupar znao da će njegovi ljudi počinili zločin, ali je naknadno saznao a učiniocima nije kaznio (kazna zbog propuštanja). Da su učinioci ovog zločina odmah kažnjeni to je moglo delovati preventivno jer je zločin u selu Kravica bio među prvima koji su se desili u okviru Srebrenice. Optužnica je po komandnoj odgovornosti teretila i komandira voda Milenka Trifunovića. Veće je u iznošenju kratkih razloga iznelo da ne može postojati dupli osnov odgovornosti s obzirom da je optuženi delo koje mu se stavlja na teret počinio kao direktni učinilac, ali činjenica da je u to vreme vršio tu funkciju predstavlja otežavajuću okolnost prilikom odmeravanja kazne. Otežavajuće okolnosti postojale su i na strani optuženih Brana Džinića i Aleksandra Radovanovića, što je uticalo na povećanje kazne. Brano Džinić postupao je na okrutan i zao način kada je na zarobljenike koji nisu mogli pobeći i koji su umirali u najtežim mukama baca bombu dok je Radovanović podsticao i ohrabrivao druge u ubijanju. Olakšavajuće okolnosti stoje na strani Petra Mitrovića koji je, iako se za vreme suđenja branio ćutanjem, tokom istrage ispričao istinu i koji zbog svega što je preživeo ima psihičkih tegoba što pokazuje pokajanje. Što se oslobođenih tiče, Veće je za Maksimovića, Živanovića i Stevanovića prihvatilo njihovu odbranu da u kritično vreme nisu bili u *Kravici* što su potvrdili svedoci odbrane, kao i zaštićenih svedok S4 dok je za Milovana Matića uvažen princip *in dubio pro reo* (u sumnji pogodnije za optuženog) jer nije van razumne sumnje utvrđena njegova krivična odgovornost.

Protiv ove odluke optuženi imaju pravo žalbe Apelacionom vijeću Suda BiH u roku od 15 dana.

Komentar:

Objavljivanju presude prisustvovali su članovi udruženja “Pokret majki Srebrenice i Žepe”, rodbina i prijatelji optuženih i predstavnici medija. Nije prisustvovao domaći tužilac Ibro Bulić već samo međunarodni Kwai Hong Ip i asistenti Tužilaštva.

Ovo je prvo suđenje za genocid u Bosni i Hercegovini. Ako jedan zločin zaslužuje najveću kaznu, onda je to genocid, i to posebno ako je izvršen na ovakav način, sa velikim brojem žrtava. Ubijena je zaštićena grupa ljudi i to na način koji vređa svako ljudsko dostojanstvo, tako što su zatvoreni u nehumanim uslovima. Za isti događaj suđeno je pred MKTJ 2004. godine Radislavu Krstiću, kada mu je izrečena kazna u trajanju od 35 godina. Suđenje pred Sudom BiH isputnilo je sve standarde profesionalnog i pravičnog suđenja. Tome su sigurno doprinele međunarodne sudije članovi veća, sudija Brilman Paul Melchior i sudija Fisher Shireen Avis. Pokazalo se da je Sud BiH spreman i sposoban da presuđuje za ovako teška krivična dela i u ovako komplikovanom procesu, koji je od samog početka bio praćen nizom novih procesnih situacija koje je trebalo odmah rešavati. Prvostepeno veće je odgovorno presudilo ne prenosići odgovornost na drugu instancu.